

TÜRK
İDARE DERGİSİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 41

KASIM – ARALIK 1970

Sayı:327

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER

3	Alman Seçim Sistemi	Rıza AKDEMİR
34	Yetkileri Kısıtlı Düzey Erleri «Yekder».....	Mustafa FOTOZOĞLU
48	İspanya Jandarması	Hüseyin IŞIK
60	Yönetimde Karar Verme	Mazhar KORKMAZ
67	Göksün İlçesinde Asayişe Müessir olaylar Üzerine Bir Çalışma	Doğan PAZARCIKLİ
82	Mahalli İdarelerimizin Seçilmiş Organları Sı- fatını Kazanmaları ve Kayıp Etmeleri	Hüsnü TUĞLU
112	Köy Organlarının Kanuni Görevleri	Fahri YÜCEL

TERCÜMELER

136	Milli Kalkınmada İdarecinin Rolü	Sezai TAŞKELİ
154	Yabancı Uzman ve Danışmanların İstihdamı.	Orhan ZAIM

İDARİ COĞRAFYA

165	Yatağan İlçesinin İdare Coğrafyası	Erdoğan GÜRBÜZ
-----	--	-----------------------

KARARNAMELER

183	BİBLYOĞRAFYA	Dr.Jur.A Şerif ONARAN
-----	---------------------------	------------------------------

200	Haberler	Yiğit KIZILCAN
-----	----------------	-----------------------

229	FİHRİST	
-----	----------------------	--

TETKİKLER

ALMAN SEÇİM SİSTEMİ

Rıza AKDEMİR

Olur Kaymakamı

PLÂN

1. Giriş
2. Tarihte seçim sistemleri
3. Alman seçim hukuku
 - a) Çoğunluk sistemi
 - b) Nisbî temsil
4. Milletvekillerinin hukukî durumu
5. Alman seçim hukukunun tenkidi
6. Bibliyografya

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Federal Almanya'nın Müttefik ordularına kayıtsız şartsız teslim olduğu tarih olan 8 Mayıs 1945 tarihi Alman halkı için her şeyin bittiği mutlak bir sıfır noktası idi. Memleket tam bir kaos içinde bulunuyordu.

Dahilî ve haricî bütün meselelerde işgal kuvvetleri sınırsız bir hakimiyetin sahibi idiler. 2.730.000 e varan ölü sayısı kayıplarla birlikte 4 milvona yükseliyordu. Ayrıca hava hücumları esnasında 500.000 kişi hayatını kayıp etmişti. Savaşın ilk yılları içinde dağıtılan yiyecek vesikalarında fert başına günde 1.150 kalori düşüyordu. Alman dış borçları 14.450.000.0000 R.M.'a varmıştı. Bütün büyük endüstri merkezleri işgal edilmiş, devlet mekanizması çökmüştü.

Belki de kavimler göçünden daha geniş çapda bir insan seli işgal altında kalan bölgelerden Almanya'ya doğru akıyordu. Mülteci ve sürgünlerin sayısı 7,5 milyona varmakta idi. Yurtlarından sürülen ve en küçük bir maddî gelire sahip olmayan bu muazzam kütleye, iş imkânı temin etmek en mühim meselelerden biri olarak ortada idi. Dünya çapında teşkilâta ve şöhrete sahip yüzlerce fabrika yıkılmış, demir yolları tahrip edilmişti. Berlin bu hercümercin en tipik örneklerinden birini teşkil eder. Şehir muhtelif işgal bölgelerine bölünmüş ve doğu kısmı Rusların eline geçmişti. Batı Berlin halkın müşkül şartlar içinde bırakmak için zaman zaman elektrik kesiliyor, havagazı tesisleri inkıta yapıyor ve batı Berlin halkı insanlık ve hürriyet adına göz yaşartacak bir mücadeleyi şerefle sürdürüyor, her taraftan Almanya ile irtibatı kesilen Berlin'in havadan ikmali için icabeten hava alanını kadın - erkek, gece gündüz çalışarak kısa bir zamanda tamamlıyordu.

Bu felâket dolu günlerin üstünden 10 yıl geçtikten sonra Almanya bir sihirbaz değneği değmişçesine değişiverdi. Almanya milyarlarca varan harp tazminatını ödemekle kalmamış, aynı zamanda bütün dünyaya parmak ısırtan bir İktisadî mucizeyi başarmıştı. Şehirler en ufak kilisesine varıncaya kadar yeniden onarılmış, binlerce fabrika daha ileri teknik metodlarla yine kurulmuş, milyonlarca ferdin istihdamı sağlanmış, harbin bütün yaraları sarılmıştı. Yine Almanya ayakta, yine ekonomi alanında en önde yer almıştı. Bu, Almanya'nın hezimetle neticelenen savaşlardan sonra ilk defa ayağa kalkışı değildi.

Napolyon'un 1806 da Almanya'yı mağlup ederek Berlin'e girişinden 10 sene sonra Almanya köy - köy, kent - kent ayaklanmış, millî şuur ve birlik duygusu ile kenetlenen yekpâre bir millet olarak kısa zamanda bu mağlubiyetin intikamını almış ve Alman orduları Paris'e girmişlerdi. Birinci cihan harbi sonunda harabeye çevrilen Almanya kısa bir zamanda toplanmış, mâliyesini düzeltmiş, sosyal ve İktisadî hamlelerle harbin bütün izlerini silmeyi başarmıştı.

Tarih yine tekrerr etmiş, Almanya harbin felâketleri içinden mamûr ve müreffeh bir halde çıkabilmişti. Bunu basit bir teşhisle makine imkânına fabrikaların kuruluşuna atfetmek büyük bir hata olur. Bu, neticeyi görmek fakat sebebe göz yummak demektir. Bu yanlış ve hatalı tahlil uzun seneler bizim mantık sistemimize hâkim olmuş ve bizim inkılâp felsefemizde Batı yalnız makina ordusu ve fabrika bacası olarak düşünülmüştür. Sayın Mümtaz Turhan'ın bir kitabında gayet güzel ifade ettiği gibi «Medeniyet yalnız Batının

makinesini Türkiye'ye ithal edip burada monte etmek değildir. Makinayı yapacak insanı yetiştirmek zorundasınız.»

Batının müsbet ilmini, çalışma sistemini icat ettiği makinadan önce öğrenmek zorundayız. Avrupanın düşünce tarzını ve bu yüksek medeniyeti ortaya koyan Avrupalı adamın kafa yapısını öğrenmediğimiz müddetçe, asırlar boyu Batının mukallidi olmaktan kurtulmak mümkün değildir. Batının Üniversitelerinde müsbet ilimler tahsil eden yüzlerce öğrencimiz bulunmaktadır. Amma sosyoloji, pedagoji, sosyal ilimler sahasında tahsilde bulunan gençlerimiz bunlara nisbeten çok azdır. 1839 Tanzimat Fermanından beri Batının ayak izlerine göre yolumuzu ve ufkumuzu tayin edişimize rağmen özlediğimiz mâmur Türkiye'nin doğmamış olmasında bu faktörün rolü olup olmadığı İncelenmeğe değer bir konudur.

Alman seçim sistemini bu düşünce ile incelemeyi uygun gördüm. Böyle bir tercihin sebeplerinden biri de Batının ileri bir devletinin seçim sistemini imkân nisbetinde tanımak ve Türk fikir hayatına bir mum ışığı kadar da olsa bir aydınlık getirmektir.

Ayrıca 1969 da yapılmış olan seçimlerden sonra, Almanya'da seçim sistemini değiştirmek yolunda kuvvetli bir cereyan başlamıştır. Bu tartışma halen Almanya'nın aktüel konularından biridir.

Diğer taraftan Alman seçim kanunu bizim kanunumuzdan ayrı bir takım özellikler taşımaktadır. Bunların bizim seçim kanunumuzla karşılaştırılması ve bazı faydalı müesseselerin . mektupla oy verme gibi - seçim sistemimize alınmasının daha ileri bir demokrasi için faydalı olacağı kanaatindeyim.

2 BÖLÜM

TARİHTE SEÇİM SİSTEMLERİ

Seçim sistemine taallük eden meseleler ne yalnız hukukî ne teknik, ve ne de tek başına matematik meselesi olarak telâkki edilebilir. Seçim sistemi politik meselelerin en başında gelen ve tesirleri bütün politik hayatı içine alan bir mahiyet arzeder.

Seçim sistemini yalnız seçimin nasıl yapılacağını gösteren kanun ve talimatnamelerin bir yığını olarak tefsir etmek son derece hatalıdır. Seçim sistemi her Hükümetin kuruluş tarzını geniş ölçüde etkileyen faktörlerden biri ve hattâ en mühimidir, denilebilir. Seçim sistemi bir çok müesseseler meyanında,

1. Partilerin bünye ve sayısına,
2. Parlamento teşkiline,
3. Parlamento çalışmalarının metod ve şekline,
4. Seçmenin irade izharına,
5. Menfaat gruplarının durumuna,
6. Vatandaşın siyasi aktivitesine tesir eder.

1938 de yeryüzünde takriben üçyüze varan seçim sistemi mevcuttu. Bunları başlıca iki sistem etrafında toplayabiliriz:

I. ÇOĞUNLUK SİSTEMİ VE NİSBİ TEMSİL

Çoğunluk sistemi seçimden, oyların en çoğunu kazanan şahsın seçildiği sistem anlaşılr. Kaybeden adamın almış olduğu oylar hiçbir surette nazarı itibara alınmaz. Çoğunluk sistemi de ikiye ayrılır.

A) NİSBİ ÇOĞUNLUK :

Bu sistemde en fazla oy alan seçilmiş olur.

B) MUTLAK ÇOĞUNLUK:

Bu sistemde verilen muteber oy sayısının yarısından fazlasını elde eden aday seçilmiş olur. Seçimde adaylardan hiçbiri mutlak çoğunluğu elde edemezse yeni bir seçim yapılır. Nisbi temsil sisteminde ise milletvekilliği sandalyaları partilere, kazandıkları oy nisbetine uygun olarak dağıtılır. Bu sistemler üzerinde ileride daha geniş izahat verilmesine çalışılacağı için şimdilik isimlerini zikretmekle iktifa ediyoruz.

Çoğunluk sistemine dayanan seçim hukukunun tarihi oldukça eskidir. Nisbi temsil sisteminin tarihi ise 19. yüzyıl ortasından başlar. Uzun yıllar çoğunluk sistemi temsil tabii olarak telâkki edildi. İngiltere’de, İskandinavya memleketlerinde, Portekiz ve İspanya’da nisbi çoğunluk sistemi, Fransa’da ve Almanya’da ise mutlak çoğunluk sistemi cari idi. 1848 den önce Alman devletlerinde ikinci seçmenler umumiyetle nisbi çoğunluk, buna mukabil milletvekilleri ise mutlak çoğunluk sistemiyle seçiliyordu. 1848 Frankfurt Parlamentosu mutlak çoğunluk sistemine göre teşkil olunmuştu. Daha sonra mutlak çoğunluk sistemi, Kuzey Alman İttihadının ve 1871 Alman Reich’ının seçim sistemi olarak kabul edildi. Çok geçmeden

bu seçim sisteminin adaletsiz olduğu görüldü. Çünkü seçim bölgeleri değişmez bir tarzda teşkil olunmuştu. Bu tesbit toprağa bağlı seçmenlerin bulunduğu bölgelerin lebine olduğu halde SPD nin endüstri bölgelerinde gittikçe artan seçmen sayısını hesaba katmıyordu. 1918 yılından önce Alman Meclisinde temsil edilen parti sayısı 12 -16 arasında değişmekte idi. Buna rağmen Meclis kendisine karşı mes'uliyet taşıyan bir Hükümet teşkili hakkına sahip değildi.

Nisbî temsil sisteminin fikrî temellerinin atılması ve müteaddit hukuk cemiyetlerinin bu sistemin tatbiki yolunda mücadeleleri ve gayretleri 19. asrın ikinci yarısına rastlar. İlk memleket olarak Danimarka 1855 yılında nisbî temsil usulünü kabul etti. 1901 yılında Sırbistan, Belçika ve İsviçre kantonlarından bir kaç nisbî temsil usulüne göre seçim yaptılar.

Almanya'da ilk defa SPD nisbî temsil usulünün öncüsü oldu. 1891 Erfurt programında nisbî temsil sistemini prensip olarak kabul eden parti böylece işçi sınıfı hâkimiyetinin tesis ve Burjuvazi' nin kısa zamanda yıkılacağı tahmin ediyordu. Seçim bölgelerinin adaletsiz ve SPD için gayrimüsait bir tarzda tesbit edilmiş olması bu partinin çoğunluk sistemi aleyhinde çalışmasına sebep olmuştu. 12 Kasım 1918 de nisbî temsil usulü kabul edildi. Hattâ Millet Meclisi daha da ileri giderek nisbî temsil sistemini o derece kesin bir şekilde benimsedi ki anayasa'ya eyalet Meclislerinin de aynı esasa göre temsil yapacağı prensibini vazetti. Nisbî temsil sistemine tek başına karşı koyan Liberal FRIEDRÎCH NAUMANN'ın sözlerini dinleyen olmadı bile. WEÎMAR seçim sisteminin anahatları kısaca şöyle ifade edilebilir;

1. Her 60.000 oya bir mebus düşmektedir. Bu sebeple nüfusun artışına, ve seçime iştirak nisbetine göre milletvekili sayısı değişmektedir. (19120 de Meclisde 459 milletvekili ve 1933 de 447 milletvekili vardı.)

2. Ülke 35 seçim bölgesine taksim olunmuştu. (Vatandaş sayısı 871.000 den 2.589.000 e kadar değişik büyüklüklerde olmak üzere) bu seçim bölgelerinin herbirinde 10 - 20 milletvekili donmuş liste usulüne göre seçiliyordu. (Bilindiği gibi donmuş veya bağlı liste dediğimiz liste şeklinde seçmen namzetleri değiştirmek hakkına sahip değildir.)

3. Bakiye oyların değerlendirilmesi:

Seçim bölgelerinde bir adayın seçilmesine kifâyet etmeyen oylar iki kademedede değerlendirilir. Birleşen her 16 seçim bölgesinde

60.000 bakiye oya bir sandalya daha verilir. Yine artık oy kalmışsa ikinci kademe olarak REİCH listeleri üzerinden partilere her 60.000 oya bir sandalya düşecek tarzda dağıtılır.

WEİMAR Cumhuriyeti devrinde nisbî temsil bazı menfi sonuçlara sebep oldu. Ezcümle bunlar şöylece ifade edilebilir.

1. İrili ufaklı birçok parti meydana çıktı. Birbiri ile mütemadiyen mücadele eden partilerin sayısı 1918 den 1930 a kadar 18 den 32 ye yükseldi. REİCHTAG'ta temsil edilen parti sayısı ise 10 dan 15 e çıktı.

2. Hükümet teşkilinde zorluklarla karşılaşıldı. Sağlam koalisyon hükümetleri kurulması imkânsız hale geldi. Bingüçlükle teşekkül eden hükümetler ise uzun ömürlü olmadı. 13 Şubat 1919 dan 30 Mart 1930 tarihine kadar 16 hükümet işbaşına geçti. Hükümetlerin ortalama ömrü ise 8 ay ancak oldu.

3. İktisadî menfaat güden veya bazı sınıfların çıkarlarını müdafaa eden partiler gittikçe yayıldı. Hattâ kâğıt paranın kıymetlendirilmesi veya mülk sahiplerinin menfaatlerinin korunması gayesi ile siyaset sahnesine çıkan partiler dahi görüldü. Bu amaçla kurulan partilerin sayısı 1919 dan 1930 yılına kadar iki mislinden fazla bir artış gösterdi, (faaliyette bulunan bu gibi partilerin sayısı Meclis dışında 6 dan 14 e, Mecliste ise 2 den 4 e çıktı.)

4. Seçmenle seçilen arasında bağın zayıfladığı görüldü. Seçmen, adayları görerek ve tanıyarak değil, yalnız listelere göre oyunu kullanmakta idi. Milletvekilleri bu yüzden seçmene değil, kendilerini namzet olarak tayin ve teklif eden partiye minnet duygusu ile bağlı bulunmakta idiler. Nisbî temsil usulünün tatbikinde hangi seçmenin hangi milletvekilini seçtiği pek belli değildi. Çok çeşitli reform tekliflerine rağmen anayasa'ya dayanan nisbî temsil sistemi değiştirilemediği gibi, sistem aynı esasa dayanan, fakat daha basit bir seçim kanunu çıkarılması suretiyle de tâtîl edilemedi.

GÖRING 1944 de NÜRNBERG harp suçluları davası esnasında, «WEİMAR Cumhuriyetinde nisbî çoğunluk sistemine göre seçim yapılmış olsaydı Nasyonal Sosyalist partinin 1931 yılı sonunda veya en geç 1932 yılı .başında bütün milletvekilliklerini elde edeceğini» iddia etmişti. Fakat şurasını da gözden uzak tutmamak icap eder ki Nasyonal Sosyalist parti nisbî çoğunluk sistemine göre yapılan 1928 seçimlerinde 12 milletvekilini 107 ye çıkarmak suretiyle yaptığı büyük hamleyi 1930 yılı Eylül seçimlerinde gösterememişti. GÖRING'in iddiasının hilâfına bazı fikir adamları çoğunluk sistemi

seçimle Nasyonal Sosyalizme mani olunabileceğini ileri sürmektedirler. Üçüncü REİCH'in batışını yalnız seçim sistemine yüklemek oldukça basit bir izah tarzı olur. Bu yıkılışta çok kuvvetli sosyal, İktisadî, ideolojik ve sosyal psikolojik faktörler rol oynamışlardır. Fakat bu, bizim bu çöküşte nisbî temsilde önemli bir payı olduğunu tesbit etmemize mani teşkil etmez.

Bu sebeple 1945 ten sonra seçim kanunlarının müzakeresi esnasında WEİMAR demokrasisinin batışına kısmen sebep olan seçim sistemi dikkatle göz önüne alındı. Bugün devletin kuruluşunda seçim sisteminin mühim bir yeri olduğu bilinmektedir. Çünkü demokratik liderlerin seçimi, partiler ün siyasî hayata tesiri, hükümet teşkili ve halkla devlet müesseseleri arasındaki münasebet gibi demokratik sistemin mühim problemlerinin halli seçim hukukunun muhtevasına bağlıdır. Bütün bunların bilinmesine rağmen Alman anayasası, bazı eyalet anayasalarının aksine olarak, yalnız muayyen seçim prensiplerini zikretmiş ve seçim sistemini açıkça tasrih etmemiştir. Anayasa bunu Federal Almanya seçim kanununa bırakmış ve mezkûr kanun da bunu birinci' maddesinin ilk fıkrasında görüleceği üzere «milletvekillerinin şahıs seçimine bağlı nisbî temsil sistemi prensibine göre seçileceği» yolunda hükme bağlamıştır. Bundan, seçim sisteminin anayasanın bazı maddeleri ile teminat altına alınmadığı neticesi ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifade ile seçim sisteminin yerine başka bir seçim sisteminin ikâme edilmesi Federal Meclis ve Temsilciler Meclisi üyelerinin üçte ikisinin oyunun icap ettirmemektedir. Federal Meclis üyelerinin basit çoğunluğunun oyları ile seçim hukukunun temelinden değiştirilmesi kabildir. Federal Mecliste milletvekili sayısı ekseriyetini sağlayan partiler seçim şanolarını artırabilmek için kanunu değiştirmek imkânına sahiptirler. Eğer seçim sisteminin şekli anayasanın teminatı altına konulmuş olsaydı, Federal Mecliste çoğunluğa sahip olunması halinde dahi partilerin kendi lehlerine seçim kanunu değiştirmeleri imkânsız olurdu.

Bindiği gibi seçim, hudutları tesbit edilmiş coğrafi bir sahada cereyan eder. Sayısı muayyen bir insan tarafından, bu bölgenin hudutları içinde icra edilir. Bu insanların bir kısmı seçim yolu ile halk temsilcisi olmak, diğer bir kısmı ise seçimlerde oy vermek istemektedir. Modern demokrasilerde namzetleri tesbit edenlerle, tesbit edilmiş adaylara oy verenler arasındaki mesafe gittikçe artmaktadır. Seçimin bu iki kısmı teorik olarak bazan bir arada olabilir ve aynı toplum içinde cereyan edebilir. Yani toplum, bazı hallerde namzetleri bizzat tayin eder ve tayin edilmiş namzetler arasında seçim ya-

par. Eski Yunan şehirlerinde seçimler böyle yapılmakta idi. Bugün de Federal Almanya Cumhurbaşkanının seçiminde aynı usul caridir.

3 BÖLÜM

ALMAN SEÇİM HUKUKU

Umumiyetle bugün modern demokrasilerde seçmene namzetleri tesbit hakkı verilmemiş ve bu, partilere tevdi olunmuştur. Adayı tesbit hakkının da seçmene verilmesi fikrinin gerçekleşmesine fiden imkân yoktur. Alman anayasasının 38 inci maddesi her demokratik seçim sisteminin de ana şartı olan beş prensip zikretmiştir. Mezûr madde aynen şöyle demektedir:

«Alman Federal Meclisi mebusları UMUMÎ, DOĞRUDAN DOĞRUYA, SERBEST, EŞİT ve GİZLİ seçimle seçilir. Mebuslar bütün milletin temsilcisidir. Direktif ve talimatlara göre değil, vicdanî kanaatlerine göre hareket ederler.» Bu hususta teferruatı seçim kanunu tesbit eder. 38 inci maddenin birinci fıkrasında ifadesini bulan esas prensipler (umumî, doğrudan doğruya, serbest, eşit ve gizlilik prensipleri.) Başından sonuna kadar bütün seçim süresince muteberdir. Bunların ihlâlinin veya bu hakkın istimâline mani olunmasının bazı şartlar tahtında hapis cezası ile müeyyide altına alınmış olması (ceza kanununun 88 - 89, 107 - 108 inci maddeleri) demokratik bir devlet için ehemmiyetini gösteren diğer bir delildir.

Seçimin umumî olması, seçim hakkının yalnız vatandaşların bir kısmına değil, prensip olarak bütün vatandaşlara ait olduğu manâsını taşır. Seçim hakkına muayyen bir vergi ödeyenlerin veya belirli bir servete malik olanların, yahut belli bir eğitim seviyesini haiz olanların, yahut bir ırka, mezhebe, veya soya mensup olanların sahip olduğu devir bugün tarihe karışmıştır. Buna mukabil seçmen olabilmek için kanun daha başka bir takım şartlar aramaktadır. Bununla beraber bu şartları seçimin umumiyet prensibi ile tenakkuza düşer bir şekilde mütalaa etmek hatlı olur. Anayasa 38 inci maddesinin ikinci fıkrasında seçmen olabilmek için kanun 21 ve seçilebilme yaşı 25 olarak tasrih etmiştir. Seçilebilmek için kanun 25 yaşını ikmalî yanında bütün demokratik devletlerde olduğu gibi vatandaş olmayı, seçim bölgesinde oturmuş olmayı ve vatandaşlık haklarını haiz bulunmayı ve hacir altında olmamayı şart koşmaktadır.

Federal Almanya seçim kanununun 12 -14 inci maddeleri bu yönden gerekli tahditleri ifâde etmektedir. Aday teklifi hakkı seçim hakkının ayrılmaz bir parçası telâkki edildiği için kanunsuz yere tahdidi veya herhangi bir şarta bağlanamayacağı da seçimin genel prensibi olarak kanunda yer almıştır. Bu prensibin yanı başında seçim kanununun 21 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında ifade edilen «partilerin veya bir partiye bağlı olmıyan grupların aday tekliflerinin en az 200 seçmen tarafından imzalanmış olması» şartı seçimin umumiliği prensibine bir engel olarak düşünülmemelidir. Çünkü vâzı-ı kanun böylece seçimin hukukî şekilde cereyanını ve yalnızca ciddi tekliflerin takdimini teminat altına almak istemektedir.

Seçimler esnasında seçmenler milletvekillerini oy pusulaları ile doğrudan doğruya tayin edeceklerdir. Diğer bir tâbirle, seçmenle seçilen arasında başka bir mutavassıt yoktur. Seçmenler önce bu adamları seçsinler; sonra onlar da kendi iradelerine göre milletvekillerini intihap etsinler. Doğrudan doğruya seçimde bu yoktur. Fakat burada üzerinde durulması gereken bir nokta vardır. Seçmen sırası dondurulmuş bir aday listesi karşısındadır. Burada sırayı değiştirmek, kendi ihtiyarı ile istediği şahsa oy vermek imkânına sahip değildir. Onun adına başkaları bu listeyi hazırlamışlar ve seçmenin oyuna sunmuşlardır. Yukarıda temas edilen ve artık seçim tarihinde ortadan kalktığı bilinen iki dereceli seçim böylece tekrar ortaya çıkmıyor mu? O halde böyle bir listeye göre seçim doğrudan doğruya bir seçim sayılabilir mi?

Gerçi bu bir mahzur olarak ileri sürülebilir. Fakat büyük devletlerde içinde bulunulan şartların başka bir hal tarzına imkân vermediği de unutulmamalıdır. Bu mahzuru kısmen bertaraf eden bir husus partilerin seçimden sonra adaylar arasında tercih yapamamasıdır. Daha açık bir deyişle listenin aşağı kısmında bulunduğu için kazanamıyan bir aday kazanan bir milletvekili ile değiştirilemez.

Seçimin serbestliği tâbiri, seçmenin seçim hakkını dıştan herhangi bir tazyik veya tesir olmaksızın kullanacağı anlamını ifâde etmektedir. Bundan başka serbest seçim prensibi seçimin gizli oluşunu da icap ettirmektedir. Serbest seçimin bu şartı olmazsa kanun tazyiki altında yapılan seçim asla hür bir seçim olmaz. Totaliter devletlerde, bilhassa Demirperde memleketlerinde şartlar seçime iştirak etmemenin politik bir irade izharı olabileceğini göstermektedir. Birçok namzedi ihtiva etmiş olsa dahi bir tek listenin ve tek seçim alternatifinin seçmen önüne çıkarıldığı yerlerde hür bir seçim olduğu söylenemez.

Seçimin en mühim prensiplerinden biri de eşit seçimdir. Seçimin eşitliği her seçmenin oyunun diğer oylar karşısında aynı ağırlığı, aynı değeri haiz olması demektir. Yani seçmenlerin oyları arasında fark olmamasıdır. Bu, seçim neticelerinin rakam olarak ifade edildiğın de oyun bütün diğer seçmenlerin oyları gibi değerlendirilmesi demektir.

Seçim neticeleri yalnız politik istatistiğın rakam yığınları olarak düşünülemez. Bu netice aynı zamanda hangi partinin hükümeti teşkil, edeceğını, muhalefet vazifesini hangi partinin deruhte edeceğını gösterir.

Yukarıda bütün dünyada seçim sistemlerinin çoğunluk sistemi ve nisbî temsil olarak iki kutupta toplanmaya başladığını kısaca ifade etmiştik. Bu iki sistemden her birinin faydalı ve zararlı tarafları vardır. Hiç biri mutlak olarak mükemmeldir denilemez. Çoğunluk sistemi seçimde bütün memleket sathı seçim bölgelerine taksim olunmuştur. Her bölgede partiler ve seçmen grupları bir şahsı aday olarak gösterirler. Seçmenin yalnız bir oyu vardır. En fazla oy alan aday kazanmış olur. Kaybeden adayın almış olduğu bütün oylar hükümsüz sayılır. Meselâ bir numaralı seçim bölgesinde 20.000 oy verilmiş ve bu oylar üç parti tarafından aday gösterilmiş olan üç şahsa aşağıdaki şekilde dağılmış olsun ;

Namzet A 9.000

Namzet B 7.000

Namzet C 4.000 oy almışsa, A kazanmış olur. Bu sisteme nisbî çoğunluk sistemi denilmektedir. Buna mukabil mutlak çoğunluk sisteminde ise seçilen şahsın oyların mutlak çoğunluğunu alması icap etmektedir. Namzet en az oyların % 50 + 1 ini almak zorundadır, ilk seçim turunda namzetlerden hiç birinin aranılan çoğunluğu elde edememesi halinde en fazla oy toplayan iki namzet için tekrar oya müracaat edilir. Yukarıdaki misâlde namzet A 10.00i oy elde edemediği için en fazla oy almış bulunan namzet A ve B arasında tekrar seçim yapılır. Normal şekilde bu seçimde namzetlerden biri mutlak çoğunluğu elde eder. Federal Almanya seçim kanununun 5 inci maddesine göre adaylardan her birinin $9.000 + 7.000 = 16.000$ den ibaret olan oyun tam yarısını yani 8.000 oyu alması halinde seçim bölgesi başkanı kura çekmek suretiyle kazanan adayı tesbit eder. Bu usulde seçim muamelesinin son derece açık ve vâzılı oluşu sistemin en iyi tarafıdır.

Diğer bir faydası ise seçmenin seçtiği şahsı tanınması, arasında kuvvetli bir münasebetin bulunmasıdır. Her seçim bölgesinin bir milletvekili vardır. Seçmen seçtiği şahsın kim olduğunu bilir. Ve onu bölgesinin temsilcisi olarak kabul eder. Diğer taraftan bu şekilde seçilen milletvekili partisi içinde sağlam bir duruma, kuvvetli nüfuza sahiptir. Çünkü seçim zaferi ile birlikte şahsiyetinin değerini de isbat etmiş sayılmaktadır. Bununla beraber şüphesiz evvelâ kendi partisi tarafından seçim bölgesinde aday gösterilmek zorundadır. Fakat sistemin yukarıda temas edilen faydası kolayca bir zarar haline inkılâp edebilir. Çünkü milletvekilinin parti içinde durumunu çok kuvvetli hissetmesi halinde hizipler teşkiline ve bir takım menfaatler teminine çalışması ihtimali de mevcuttur. Bu hal parti içinde bir takım huzursuzlukların doğmasına ve parlamento çalışmalarının sekteye uğramasına sebep olur. Bu gibi hallerde mevzu bahis milletvekili politik hadiseler karşısında tarafsız olarak karar veremez. Aksine kendisine en fazla vaadde bulunan gruplara doğru meyleder.

Çoğunluk sistemine karşı en kesin ve hakikat payı taşıyan itirazlardan biri' seçmenin, seçim çevresinin dar ufkuyla bağlı bir takım sebeplerle oyunu kullanmak temayülünde olduğudur. Sırf prestij kazanmak için milletvekili olmak isteyen bazı şahıslar mahalli itibarları ve nüfuzları yüzünden, diğer namzetlere nisbeten gerekli manevî vasıfları haiz olmasalar bile seçmenlerin oylarını elde edebilirler. Diğer aday memleket çapında bir şöhrete ve büyük politik kabiliyetlere sahip olsa bile seçim çevresinde tanınan ve belki de kazanması halinde seçmenlerine vaatlerde bulunan bir rakip aday karşısında tereddütsüz kaybeder.

Seçmenle seçilen arasındaki bu bağın çok mühim olduğuna THEODOR HEUSS bir misaldir. THEODOR HEUSS seçim bölgesinde hiçbir seçim kazanamamış daima liste harici olarak parlamentoya girmiştir.

Diğer taraftan böyle seçilmiş bir temsilci yalnız seçmenlerinin tesirinde kalmıyacak, aynı zamanda bütün yurdun refa ve selâmetinin mevzu bahis olduğu kararlarda ister istemez kendi seçim bölgesinin menfaatlerini ön plâna alacaktır.

Çoğunluk sistemine karşı en ciddi itirazlardan biri de adaletsiz olduğu ve seçmen oylarının büyük bir kısmının kaybına sebebiyet verdiğidir. Bu sistemin tabikinde ve bilhassa nisbî çoğunluğa dayanan seçimde, parlamentoda en kuvvetli partinin memleket sat-

hında bütün oyların yarısını alamaması gibi bir durumun ortaya çıktığı zaman zaman görülmüştür.

Çünkü her seçim bölgesinde kazanılan nisbî çoğunluk sonunda elde edilen oy sayısı yekûn oyların yarısından az olabilir. Misâl olarak kabul edelim ki üç seçim bölgesinde 4 parti mücadele halindedir. Ve aşağıdaki oyları almıştır :

Seçim bölgesi :

A partisi	1000
B partisi	700
C partisi	200
D partisi	300

1.000 oy alan A partisinin adayı kazanmıştır. 1.200 oy boşa gitmiştir. Boşa giden oy sayısı yekûn oy sayısı olan 2.200 ün yarısından fazladır.

Seçim bölgesi 2

A partisi	900
B partisi	750
C partisi	300
D partisi	150

Bu durumda A partisinin adayı kazanmıştır. Halbuki bu aday seçim bölgesi oylarının yarısını dahi alamamıştır.

Seçim bölgesi : 3

A partisi	700
B partisi	1000
C partisi	300

D partisi 200 oy almış olsun bu durumda seçim bölgesi oylarının yarısını dahi almadan aday B seçilmiş olur. Bu misâlde üç seçim bölgesinden,

1. bölgede	2.200
2. bölgede	2.100

3. bölgede 2.200 ve toplam olarakta 6.500 oy verilmiştir. Bu oyların birinci bölgede 1.000 i A partisinin adayını, ikinci bölgede 900 ü keza A partisinin adayını ve üçüncü bölgede de 1.000 i B partisinin adayını seçmek için kifayet etmiş ve böylece yalnız 2.900 oy muvaffakiyeti temine yetmiştir. Bu sayı 6.550 oyun yarısı bile değildir. Geri kalan 3.600 oy boşa gitmiştir. Bu oyların sahiplerinin parlamentoda temsilcileri olmayacaktır.

Nisbî temsil sisteminde ise prensip olarak bütün partiler seçimde elde ettikleri oy sayısına uygun bir tarzda parlamentoda temsil olunurlar. Bu sistemde seçim bölgeleri, çoğunluk sistemine nisbetle, daha geniş tutulmak zorundadır. Çünkü netice geniş seçim çevrelerinde verilen oyların heyet-i umumiyesine göre hesap edilecektir. Partiler seçime bir çok aday göstermek suretiyle iştirak ettiklerinden seçim, aday listelerinin kullanılması suretiyle olur. Burada kullanılan listeler ya sabit, donmuş listeler veya serbest listelerdir.

Sabit yahut başka bir ifâde ile donmuş listelerde her partiye isabet eden sandalya sayısı listenin sırasına göre tayin edilir. Serbest listede ise seçmen sırayı değiştirmek hakkını haizdir. Listede alt tarafa yazılmış olan namzedi öne alabilir. Diyelim ki bir seçim bölgesine kanunun tayin ettiği şekilde 5 milletvekilliği düşmektedir. Verilen oy miktarı ise 50.000 olsun. Bu, her temsilci için 10.000 oyun alınmasının şart olduğu mânâsına gelir. A partisi bu seçimde 30.500 oy kazandığı takdirde 3 milletvekilliği elde eder. 500 oy bakiye kalır. A partisinin sunduğu liste Huber, Mauer, Müller, Sshuster, Schmidt'ten teşekkül etsin. Ve bunlar 30.500 oyu

Huber	9.500
Mauer	8.000
Müeller	4.000
Schuster	7.000

Schmidt 2.000 şeklinde toplamışlarsa sabit liste usulünde Huber, Mauer, Müller (listedeki sıraya göre) temsilci olarak seçilmiş olur. Serbest liste usulünde ise Huber, Mauer, Schuster milletvekilliğini kazanmış olur, (elde edilen oy sayısına göre) Görülüyor ki sabit listeye göre seçimde seçmen pratik olarak partiyi seçmektedir. Seçmen serbest liste sisteminde istediği şahsı seçmek imkânına daha çok sahiptir.

Nisbî temsil sisteminin, çeşitli grupların siyasi temayüllerini parlamentoda temsil ettirmek faydası yanında bu hususun suistimal edilerek bir çok partinin doğmasına yol açmak gibi bir tehlikesi de vardır. Bir çok partinin siyaset sahnesine çıkması hükümet teşkilini güçleştirdiği gibi politik olaylara ânında müdahale etmek imkânım da ciddi surette zorlaştırır.

Nisbî temsilin tatbiki dolayısıyla hiç bir parti Mecliste ekseriyeti temin ve hükümeti teşkil edemezse partiler mecburen bir koalisyon hükümeti kurarlar .Bu durum seçmenler tarafından ekseriya şiddetle tenkit edilen bir sürü müzakereye, münakaşaya, hizip çalışmalarına, menfaat çatışmalarına, bakanlık sandalyaları üzerinde uzun uzadıya pazarlıklara sebep olur.

Tarihinden gelen acı bir tecrübe ile nisbî temsilin zararlarını görmüş olan Federal Almanya her iki sistemin de faydalı taraflarını alan ve mahzurlarını asgariye indiren bir seçim şekli tatbik etmektedir. Bu, daha sonra tafsilâtı ile göreceğimiz karışık seçim sistemidir. Bu sistemin şekli esas iki ana sisteme nisbetle çok daha muğlaktır. Karışık seçim sisteminde, isminden de anlaşılacağı üzere, iki esas seçim sisteminin bir terkibi yapılmıştır. Seçimin umumi neticesi iki seçimin neticesine göre tayin edilmektedir. Milletvekillerinin bir kısmı seçim bölgelerinde çoğunluk sistemine göre, diğer bir kısmı ise parti listelerine göre nisbî temsil yolu ile seçilir. Tek başına burada hiç bir sistem neticeye müessir bir ağırlık göstermez. Federal Almanya seçim kanunu bunu şahıs seçimine bağlı nisbî temsil olarak ifade etmektedir. Bu sistemde memleket muhtelif seçim bölgelerine taksim edilmiştir. Her seçim bölgesinde bir mebus çoğunluk sistemine göre seçilir. Dikkatden kaçmaması icabeden bir husus seçim bölgeleri sayısının kanunun tesbit ettiği parlamento üyelerinin sayısından az olmasıdır. Böylece milletvekillerinin bir kısmı seçilir. Mütebaki milletvekillikleri nisbî temsil yolu ile tayin olunur. Federal Almanyada her seçmenin iki oyu vardır. Seçmen birinci oyu ile kendi seçim bölgesinin namzedini tayin eder; ikinci oyunu ise intihap ettiği parti listesi için kullanır.

Yalnız ikinci oylar her partiye ne kadar milletvekilliği isabet ettiğini gösterir. Bütün seçim sathında her bir parti için verilen ikinci oylar birlikte toplanır. Bu neticeye göre parlamentoda sandalya dağılışı hesaplanır. Bu hesap ameliyesi esnasında her partinin seçim bölgelerinde kazanan milletvekilleri sayısı hissesine düşen milletvekilliği sayısından çıkarılır. Seçim bölgesine doğrudan doğruya kazanmış bulunan milletvekilleri her halükârda parlamentoya girerler.

Sistemi daha açık bir şekilde anlatabilmek için diyelim ki parlamentonun kanunî üye sayısı 100 olsun. Milletvekili sayısının yarısı seçim bölgelerinde seçmenler tarafından birinci oyla doğrudan doğruya seçilir. Diğer yarısı nisbî temsile göre tayin olunur. A, B, C, D diye dört partinin seçim mücadelesine iştirak ettiği ve A partisi adaylarının 23 seçim bölgesinde, B partisinin 19 seçim bölgesinde, C partisi adaylarının 8 seçim bölgesinde, D partisinin ise hiç bir bölgede kazanamamış olduğu farz edilsin. İkinci oyların HONDT sistemine göre hesaplanması üzerine :

A partisi 47

B partisi 19

C partisi 24

D partisi 10 sandalya kazanmış olsun. Böylece A partisi

doğrudan doğruya seçimle kazandığı 23 seçim bölgesi milletvekiline ilâve olarak 24 milletvekilli daha alacaktır. B partisi milletvekilliği alamaz. Çünkü seçim bölgesinde kazanan 19 milletvekilliği ile kendine düşen sayıya varmıştır. C partisi daha evvel kazandığı 8 seçim bölgesi temsilcisinden maada 16 milletvekilliği daha alır. D partisine ise 10 milletvekilliği isabet etmiştir. Görülüyor ki D partisi bütün milletvekillerini ikinci oy ile, yani nisbî temsille elde etmiştir. Bu sistemde iki türlü milletvekilliği vardır :

1. Doğrudan doğruya seçim bölgelerinde seçilen milletvekillikleri
2. Endirekt yolla seçilen milletvekillikleri.

Bir partinin ikinci oylarına nisbetle seçim bölgelerinde daha fazla başarı kazanması halinde kanunun tesbit ettiği sayıdan fazla milletvekilliği ortaya çıkacaktır. Farzedelim ki B partisi 19 seçim bölgesinde değil de 20 seçim bölgesinde kazanmış olsaydı durum ne olacaktı? Çünkü 4 partinin kazandığı milletvekili sayısı bu durumda 100 değil, 101 dir.

Federal Almanya seçim kanunu anayasaya dayanarak bu şekilde seçilen milletvekillerine öncelik tanımaktadır. Federal Almanya anayasası bir seçim bölgesinde şahsen seçilmiş olan milletvekillerinin parlamentoya gireceklerini ifade etmektedir. Seçim kanunu ayrıca bütün seçim sathında, verilmiş olan muteber ikinci oyların % 5 ini elde edemiyen veya 3 seçim bölgesinde birer milletvekilliği kazanamayan partilerin, sandalyaların nisbî temsile göre dağılışında nazar-ı itibare alınmayacağını âmindir. Fakat partilerin se-

çim bölgesinde doğrudan doğruya seçilmiş olan temsilcileri parlamentoda kalırlar. Oyların % 5 ini alamayan partiler takyidi ile partilerin parçalanmaması ve arkasında pek az seçmeni olan milletvekillerinin Meclise girmesine manî olunmak istenmektedir.

Böylece nisbî temsil sistemine karşı ileri sürülen en ciddî mahzur kısmen hafifletilmiş olmaktadır. Parti sayısının artışı engel olan diğer bir şekil, tesbitin muayyen sayıda oya bir sandalya düşecek tarzda değil de, kanunen tayin edilmiş milletvekili sayısına göre yapılmasıdır. Bu usulün faydası parlamenter sayısının seçmenin iştirak nisbetini ve nüfusun değişmesine bağlı olmamasıdır.

Belçikalı Profesör HONDT'un en yüksek sayı usulüne göre kazanan adayların tesbitine geçilir. Bu hesap ameliyesinde önce her partiye verilen oy sayısı yan yana yazılır. Her sayı bir biri peşi sıra 1, 2, 3, 4, 5... ilâh bölünür.

Misâl : Bir seçim bölgesinde 10 milletvekilinin seçileceğini kabul. edelim. 10.000 oydan A partisi 4.160, B partisi 3.380, C partisi ise 2.460 oy almış olsun.

Bölen	A partisi		B partisi		C partisi
1	4.160	(1)	3.380	(2)	2.460 (3)
2	2.080	(4)	1.690	(5)	1.230 (7)
3	1.386	(6)	1.126	(8)	820 (
4	1.040	(9)	845	(10)	645
5	832		676		492

Netice olarak

A partisi 4

B partisi 4

C partisi 2 milletvekilliği kazanmış olur.

7/5/1956 tarihli seçim kanunu pek cüz'î bir farkla yukarıda tarif edilen karışık seçim sistemine dayanmaktadır. Bu kanun 1945 den beri üçüncü seçim kanunudur. 1949 ve 1953 tarihli seçim kanunları parlamentonun birinci ve ikinci seçimlerinde mer'î olmuştur. Seçim kanununu değiştiren 21/2/1964 tarihli kanun seçim çevrelerini ve milletvekili sayısının artışı ile ilgili bir değişiklik getirmiştir, (o zamana kadar 516 olan milletvekili sayısı 518 e çıkarılmıştır.) Kanunun birinci bölümünde seçim sistemi başlığı altında ve 1-7 maddelerinde

yukarıda ifâde olunan seçimin genel prensipleri sıralanmakta,4 ncü madde her seçmenin biri birinden tamamen müstakil olarak kullanabileceği iki oyu olduğu ifâde olunmaktadır. Seçmen ilk oyu ile A partisinin namzedini, ikinci oyu ile de B partisinin listesini tercih edebilir. İlk oy seçim bölgesi adayına, diğer oy parti listesine verilecektir. Seçmen arzu ettiği takdirde bir tek oy verebilir.

Seçim bölgelerinde ilk oylarla ortaya çıkan netice nisbî seçimin sonucu ile ahenkleştirilir. Bir bakıma seçimin tevazünü olarak ifâde edilebilecek olan bu muamele bir partinin seçim bölgelerinde kazandığı sandalya sayısının listeye göre kazandığı milletvekili adedinden çıkarılması suretiyle olur.

Yukarıda bir misâlin izahında işaret olunduğu gibi bazan milletvekillerinin işgal ettiği sandalya sayısı ve dolayısıyla Meclisin kanunî üye sayısı artar. Bunu doğuran sebep her hangi bir partinin seçim bölgelerinde doğrudan doğruya seçimle kazandığı milletvekili sayısının aynı partiye nisbî temsille isabet eden milletvekili sayısından çok olması halidir. Bazan böyle bir tarh ameliyesi iki durumda imkânsız olabilir

1 inci durum ; Bir seçim bölgesinde partiye mensup olmayan bir şahsın aday oluşu ve ilk oylarla seçilişi halinde ortaya çıkar.

2 inci durum : Bir seçim bölgesinde bir partinin adayının ilk oylarla seçilmesi, fakat partinin seçim bölgesi dahilinde liste tertip etmemiş olması halidir. Bu durumda seçmenlerin ikinci oylarının nazarı itibara alınması halinde bu oylar bir seçim bölgesinde, liste tanzim eden partinin ileri sürdüğü adayı seçen seçmenin oylarından daha fazla ağırlık ve muvaffakiyet şansı kazanmış olur. Çünkü burada seçim bölgesi namzedi kazanacak olursa sandalyası ikinci oylarla partinin kazandığı sandalya sayısından çıkarılacaktır. Aşıkârdır ki böyle bir liste mevcut değilse buna imkân da yoktur. Eğer kanun bu halin mahzurunu önleyici bir tedbir sevk etmemiş olsa idi seçmen seçim bölgesinde partisiz bir adayın veya eyalet listeyi olmiyan bir partinin adayının zaferine yardım edebilir ve sonra ikinci oyunu da listesini seçtiği başka bir parti lehine kullanabilirdi. Seçim kanunu buna derpiş ettiği bir madde ile mâni olmuştur. Bu maddeye göre ilk oylarını bir seçim bölgesinde başarı kazanan partisiz bir aday için kullanan seçmenlerin ikinci oyları eyalet listesi olmayan bir partinin seçim bölgesinde kazanan bir adayı için verilmiş ilk oylar gibi değerlendirilir. (Misâl A partisi DORFEN seçim bölgesinde namzet olarak Meier'i göstermiştir. Partinin eyalet listesi yoktur. Bir seçmen ilk oyu ile namzet olan Meier'i seçiyor. İkinci oyunu da

B partisinin listesi için kullanıyor. Namzet Meier'in seçilmesi ve Meclise girmesi halinde B partisi için verdiği oylar hükümsüz sayılır. Yalnız ilk oy değerlendirilir.)

Tabii bu şartın ifa edilebilmesi birinci ve ikinci oyun aynı pusula ile birlikte verilebilmesine bağlıdır. Tatbıkatta durum böyledir. Oy pusulası iki kısımdan teşekkül eder. Biri sol tarafta olup ilk oyun verilmesine aittir ve siyah basılmıştır. Diğeri sağ taraftadır. İkinci oyun verilmesine mahsustur ve mavi basılmıştır.

Seçimin sonunda kazanan adaylar parti tarafından tesbit olunan sıraya göre seçilir. Demek oluyor ki burada sabit liste sistemi mevzubahistir. Seçim sathı ibaresi bütün Federal Almanya'yı ve Batı Berlin'in üç sektörünü tazammun etmektedir.

Seçim kanununun 54 inci maddesi Batı Berlin için özel kaideler vazetmektedir. Millet Meclisine iştirak eden milletvekilleri Berlin parlamentosu tarafından partilerin kuvvetleri ile orantılı olarak seçilir. Parlamentoda seçim, umumi seçim günü parlamentoda temsil edilen partilerin ve grupların tekliflerine göre yapılır. Eğer seçim üzerinde bir anlaşmaya varılmazsa, seçim partilerin ve grupların münferit teklif listelerine göre HOMET sisteminin malûm prensiplerine göre yapılır. Mezkûr maddenin diğer fıkraları bu hususta daha geniş malûmat vermektedir. Berlin parlamentosundan seçilen ve yalnız istişari oya sahip olan milletvekili sayısı 22 dir.

Federal Almanya'nın seçim bölgelerine bölünüşü seçim kanununa ek olan bir ilâvede gösterilmiştir. Kanunun ikinci maddesinin ikinci fıkrası şöyle demektedir : «seçim sathının seçim bölgelerine bölünüşü bu kanuna ek olarak verilen listeye göre yapılır.» Seçim bölgeleri oyun verileceği daha dar seçim mntıkalarına bölünür. Seçim mntıkalarının, oyların verilmesini kolaylaştırmaları dolayısıyla pratik ehemmiyetleri vardır. Seçim bölgeleri seçmenlerin sayısına göre teşkil olunur. Şartlar icap ettirdiği takdirde özel seçim mntıkları da tesis olunabilir. (Hastahaneler ve bakım evleri için, adalar üzerinde veya dağlık arazide)

Seçmenler ikinci oylarını Eyalet listeleri için verdiklerinden, yani eyalet için de seçim yapıldığından her parti için bakiye oylar meselesi ortaya çıkar. 10 eyalette bakiye oylar mühim bir yekûna balığ olabilir. Bu mahzuru bertaraf etmek için seçim kanununun 7 nci maddesi aynı partinin muhtelif eyaletlerdeki listelerinin biri birleri ile bağlı olabileceğini tasrih etmektedir. Bağlı listeler nisbî temsile göre sandalya dağıtımın da diğer listelere göre bir liste olarak telâk-

ki olunur. Bağlı listelerin faydası bir eyalette bir parti için verilmiş olan fakat her hangi bir değeri olmıyan bakiye ikinci oyların aynı partinin diğer bir eyaletteki listesine yararlı olmasıdır. Liste tertip edip etmemeleri ve istedikleri eyaletlerde liste tanzim etmeleri hususu tamamen partilerin inisiyatifine terk olunmuştur. Bununla beraber bir parti eyalet listesini diğer bir partinin listesi ile birleştiremez.

Bir kere daha tebarüz ettirmek icap eder ki partilere düşen milletvekili sayısını esas itibariyle partilerin ikinci oylarla eyaletlerde almış oldukları oylar tayin eder. Çünkü partilerin sandalya sayısı teker teker eyaletlerde belli olduğundan seçim bölgesi milletvekillerinin sandalya adedi (nisbi çoğunluk sistemine göre seçim bölgelerinde ilk oyla seçilmiş olanların sayısı) bundan çıkarılacaktır.

Her hangi bir eyalet için sabit bir sandalya sayısı yoktur. Her eyalette ne kadar milletvekili seçilmiş olduğunu bu eyalette verilen bütün ikinci oyların sayısı tayin eder. Bu da seçmen sayısına ve seçime iştirakin yüksekliğine bağlıdır. Eğer bir eyalette seçime iştirak başka bir eyalete nazaran daha fazla ise bu eyalet diğerine nisbetle Millet Meclisine daha çok temsilci gönderecektir. Sandalyaların dağıtılması aşağıda izah olunan tarzda olur ;

İlk kademede partilerin kazandığı bütün ikinci oylar tesbit olunur ve birlikte sayılır. Bu tesbitle beraber hangi partilerin barajı aştıkları ve hangilerinin aşamadıkları anlaşılır. Yalnız barajı aşmış olan partiler hesap ameliyesine iştirak eder. Fakat bu arada dikkat edilmesi gereken husus seçim kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına göre icap eden çıkarma işleminin yapılmış olmasıdır. Seçim bölgelerinde kazanan partisizlerin lehine listesi olmayan partilerin seçim bölgelerinde kazanan adaylarının sayısı 10 eyalette seçilen milletvekili sayısından çıkarılır. Aynı şekilde barajı aşamamış bir partinin seçim bölgelerinde kazanmış adayları sayısı da bu genel sayıdan çıkarılır. Bu çıkarmalardan sonra yekûn olarak kaç sandalyanın dağıtılacağı tesbit edilmiş olur, (meselâ eğer 4 partisiz ve barajı aşamayan bir partinin iki adayı seçim bölgelerinde doğrudan doğruya kazanmışsa $496 - 6 = 490$ sandalya dağıtılacak demektir.) Seçim neticelerine göre şimdiye kadar böyle bir çıkarma ameliyesini icap ettirecek bir durum ortaya çıkmamıştır. Bu 496 sandalya daha evvelce temas edildiği gibi barajı aşamayan partiler nazara alınmaksızın eyalet listelerine göre ve HONDT sistemine uygun olarak tevzi olunur. Bunun için her partinin bütün seçim sahında aldığı oylar biri biri peşi sıra 1,2, 3, 4, 5,... ilâh sayıları ile bölünür. Ta 496 ya varıncaya kadar... (bakınız tablo 1) bu ilk hesap ameliyesinden toplam

(TABLO. I)

Hondt'un en yüksek sayı metoduna göre sandalyaların dağılışı
1961 = 494 Milletvekili.

Bölen	SPD		CDU		FDP		CSU	
	Eys	San.	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.
1	11.427.355	1	11.283.901	2	4.028.766	5	3.014.471	8
2	5.713.677	3	5.641.950	4	2.014.238	13	1.507.235	18
3	3.809.118	6	3.761.300	7	1.342.922	21	1.004.823	29
4	2.856.838	9	2.820.975	10	1.007.191	28	753.617	38
5	2.285.471	11	2.256.780	12	805.753	36	602.894	47
6	1.904.559	14	1.880.650	15	671.461	43	502.411	58
7	1.632.479	16	1.611.985	17	575.538	50	430.638	68
8	1.428.419	19	1.410.487	20	503.595	57	376.808	77
9	1.269.706	22	1.253.766	23	447.640	65	334.941	88
10	1.142.735	24	1.128.390	25	402.876	73	301.447	97
11								
den								
47 ye								
48	238.069	123	235.081	125	83.932	353	62.801	472
49	233.211	126	230.283	128	82.219	360	61.519	482
50	228.547	129	225.678	130	80.575	368	60.289	492
51	224.065	131	221.252	133	78.995	375	59.109	—
52	219.756	134	216.998	135	77.476	382	—	—

Bölen	SPD		CDU		FDP		CSU	
	Eys	San.	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.
53								
den								
65 e								
66	173.141	171	170.968	172	61.041	486	—	—
67	170.557	173	168.416	174	60.130	494	—	—
68	168.049	175	165.939	178	52.246	—	—	—
69	165.613	179	163.534	180				
70								
den								
180 e								
181	63.134	469	62.341	476		Böylece		
182	62.787	473	61.999	478		SPD	190	
183	62.444	475	61.660	481		CDU	187	
185	61.769	480	60.994	487		FDP	67	
186	61.437	483	60.666	489		CSU	50	Milletvekilliği kazan-
							mış olur.	
187	61.108	485	60.341	491				
188	60.783	488	60.020	—				
189	60.462	490	—	—				
190	60.143	493	—	—				
191	59.829	—	—	—				

olarak her partinin bütün seçim sathında (10 eyalette) ne kadar sandalya kazandığı ortaya çıkar. I numaralı tablo bölme ameliyesinin nasıl yapıldığını göstermektedir. 1961 yılında 496 milletvekilinin seçildiğini unutulmamalıdır. Her partinin toplam olarak kazandığı temsilci sayısının tesbitinden sonra sıra bu Sandalyaların eyalet listelerine göre taksimine gelir. Bunun için her partinin yanına 10 eyalet ayrı ayrı yazılır. Eyalet isimlerinin altına da o eyalette partinin almış olduğu oylar konur. Sonra bu oylar 1, 2, 3, 4, 5... ilâh bölünür. Sözü edilen partinin bütün memleket sathında aldığı sandalya sayısına varıncaya kadar... Eğer bir parti bütün seçim sathına şamil olmak üzere değil de eyaletlerin bir kaçı veya biri ile bağlı bir liste tertip ederek seçime girmişse bu liste bütün seçim sathı için yapılmışçasına muamele görür.

Burada liste dolayısıyla bağlı sayılan eyaletler yan yana yazılır. Ve altlarına her eyalette partinin almış olduğu ikinci oylar yazılır. Sonra bu sayılar 1, 2, 3, 4, 5 ... ilâh bölünür. Partiye müşterek üste tanzim ettiği eyaletlerin hepsinde birden düşen sandalya sayısına varıncaya kadar bu bölme işlemine devam olunur. Eğer partinin böyle bir listesi yoksa ikinci bir hesap ameliyesine de lüzum yoktur. Çünkü ilk hesap neticesinde partilere topyekûn düşen sandalya sayısı üçüncü kademede tekrar eyaletlere göre yeniden tesbit edilecek ve partilerin her bir eyalette ne kadar sandalya kazandığı belirtilecektir. (bakınız tablo 2) Tablo 2 FDP partisi tarafından 1961 yılında bütün seçim sathında kazanılan milletvekilliklerinin eyaletlere dağılımı göstermektedir. Tablonun tetkikinden de anlaşılacağı üzere FDP nin bütün seçim sathında kazandığı 4.028.766 oy eyaletlere göre yazılmakta ve HONDT'un en yüksek sayım metoduna göre birden başlayarak FDP nin bütün seçim sathında kazanmış olduğu 67 milletvekilliği sayısına, varıncaya kadar bölünmektedir. Bundan sonra sıra her eyalette seçilmiş olanların ismen tesbitine gelir. İkinci kademede yapılan işlemle her partinin eyaletlerden ne kadar milletvekilini Meclise göndereceği ortaya çıkar. Direkt olarak, ilk oylarla seçim bölgelerinde çoğunluk sistemine göre seçilmiş olan milletvekili sayısı, partinin bütün seçim sathında ikinci oylarla kazandığı milletvekili sayısından çıkarılır. Faraza FDP seçim bölgelerinde ilk oyla seçilen 25 milletvekili kazanmışsa kendisine $67 - 25 = 42$ milletvekilliği daha verilecektir. Bu milletvekillerinin isimleri partinin tanzim etmiş olduğu eyalet listelerine göre ve yukarıdan aşağıya tesbit olunur. Bir partinin seçimde ikinci oylara nisbeten, daha fazla milletvekili çıkarması halinde bu milletvekillerinin Meclise gireceğini işaret etmiş ve bir misalle durumu izaha çalışmıştık.

FDP nin 67 yerine 75 milletvekilliği kazanması halinde, mezkûr parti ikinci oylarla milletvekilliği alamayacak buna mukabil 75 milletvekili de Meclise girecektir. Bu takdirde Meclisin üye sayısının 496 yerine $496 + 8 = 504$ olacağı açıktır.

Seçim kanununun diğer hükümleri seçime ait hesapların ve bu iş için kurulacak teşekküllerin teferruatı ile ilgilidir. Kanunun ikinci maddesi seçim kurullarından, üçüncü maddesi ise kimlerin seçmen olabileceğinden ve kimlerin seçilebileceğinden, yani pasif seçim hakkından bahsetmektedir. Kanunun tesbit ettiği seçim kurulları şunlardır:

1. Federal Almanya Yüksek Seçim Kurulu ve Başkanı
2. Eyalet Seçim Kurulu ve Başkanı
3. Bölge Seçim Kurulu ve Başkanı

4. Sandık Seçim Kurulu ve Başkanı. Ayrıca her seçim bölgesi için mektupla verilen oyları tasnif etmek üzere teşkil olunan bir kurul ve Başkanı vardır. Federal Almanya Yüksek Seçim Kurulu Başkanı ve yardımcı Federal Almanya İçişleri Bakanı tarafından, eyalet Seçim Kurulu Başkanı ve yardımcısı ,Bölge Seçim Kurulu ve yardımcısı ise eyalet hükümetleri tarafından tayin olunur. Seçmen olabilmek şartları ise kanunda şöylece ifade edilmektedir.

1. Anayasanın 116 ncı maddesinin 1 inci fıkrasına göre Alman vatandaşı olmak.
2. Seçim günü 21 yaşını bitirmiş olmak.
3. En az üç aydan beri seçim bölgesinde ikametgâhı bulunmak.
4. 13 ncü maddeye göre seçim hakkından mahrum olmamak.

Kimlerin seçilebileceği ise şöylece sıralanmaktadır:

1. Seçim günü anayasanın 116 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının delâlet ettiği manâ içinde Alman vatandaşı olmak veya en az bir yıldanberi Alman vatandaşlığına kabul edilmiş olmak.

2. Seçim günü 25 yaşını ikmal etmiş olmak.

Seçim Kurullarının vazifesi seçimin ön hazırlıklarını yapmak, seçimi yapmak, idare tarafından hazırlanan seçim pusulalarının basılması ve dağıtımı ile meşgul olmak, seçim neticelerini tesbit ve ilân etmek. Sandık Kurulları ve Başkanları, seçimin intizam ve sükûnet içinde ve kanunlara uygun tarzda cereyanını temin ve sahalarındaki seçim neticelerini ilân ederler.

(T A B
HONDT'UN EN YÜKSEK METODUNA
EYALETLERE DAĞILIŞI

Bölen

	Schlewig Holstein		Hamburg		Nieder- sachsen		Bremen		Nordrhein	
1	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.	E.Y.S.	San.
1	188.619	16	187.255	17	519.139	4	65.955	65	1.118.460	1
2	94.309	37	93.627	38	259.569	11	32.477		559.230	3
3	62.873	60	62.418	62	173.046	20	—		372.820	7
4	47.154		46.813		129.784	27	—		279.615	9
5	—		—		103.827	33	—		223.692	14
6	—		—		86.523	43	—		186,410	18
7	—		—		74.162	50	—		159.780	22
8	—		—		64.892	58	—		139.807	24
9	—		—		57.682	67	—		124.273	28
10	—		—		51.913		—		111.846	31
11	—		—		—		—		101.678	34
12	—		—		—		—		93.205	39
13	—		—		—		—		86,035	44
14	—		—		—		—		79.890	46
15	—		—		—		—		74.564	49
16	—		—		—		—		69.903	52
17	—		—		—		—		65.791	55
18	—		—		—		—		62.136	63
19	—		—		—		—		58.866	65
20	—		—		—		—		55.923	
21	—		—		—		—		—	

Seçim kanununun 4 üncü maddesi hazırlıkları ile ilgili hükümleri ihtiva etmektedir. Bu hükümler seçmenlerden ziyade partileri alâkadar eder.

Seçim kanununun 17 nci maddesi Cumhurbaşkanının tesbit ettiği seçim günün bir pazar gününe veya kanunî bir tatile müsadif olması mecburiyetini ifade etmektedir.

Seçmen kartını hâmil olma seçime iştirakin muayyen bir bölgede olabileceği fikrine dayanmaktadır. Almanya'da ise seçmen kartı oy verme imkânını kolaylaştırmakta ve seçim günü seçim mıntikasında olmayan seçmenin oy vermesini mümkün kılmaktadır.

Seçmen kartı sahibi kartının muteber olduğu seçim bölgesinin herhangi bir sandığında oy verebilmektedir. Ayrıca seçim bölgesinin dışında bulunduğu takdirde mektupla oyunu kullanabilir. Mektupla oy verme her şeyden evvel seçmen için büyük bir kolaylık sağlamakta ve vatandaşın seçime iştirakine büyük ölçüde imkân vermektedir. Seçmenin içine seçmen kartını ve oy pusulasını koyduğu seçim günü saat 18'e kadar bu vazife ile tanzif edilen kurula varmış olmalıdır. Oylar bu iş için özel olarak devlet tarafından bastırılan zarflar içinde gönderildiği takdirde pul parasından muafır.

Propaganda yasağı hakkındaki 33 üncü maddenin birinci fıkrası bu hususta aynen şöyle demektedir: «Seçim hücrelerinin bulunduğu bina içinde veya etrafında içeriden işitilebilecek ve seçmeni tesir altında bırakabilecek şekilde sözle, sesle, yazı ile, resimle propaganda yasaktır.»

34 üncü madde seçimin gizliliğini ve 35 inci madde ve oy verme ameliyesinin cereyanını temin edici hükümler sevk etmiştir. Partiler çok kere seçimden önce henüz Mecliste temsilci olmıyan muayyen bir şahsı müstakbel Başbakan olarak takdim ederler. Fakat Başbakan halk tarafından değil, Millet Meclisince seçilir. Alman Millet Meclisi iç tüzüğünün 4 üncü maddesine göre Başbakan, Cumhurbaşkanının teklifi üzerine Millet Meclisi tarafından görüşmesiz seçilir. Seçim gizli oyla yapılır. Teklif edilen şahıs Meclis çoğunluğunu kazandığı takdirde Başbakan olur. Yalnız Cumhurbaşkanı her hangi bir şahsı teklif ederken, o şahsın Mecliste en kuvvetli partinin oylarını toplayabileceğini veya hükümet görevini yüklenilecek bir kaç koalisyon partisinin itimadına mazhar olması gerektiğini düşünmek zorundadır, Halk, istediği şahsı Başbakan yapmak istiyen partiye oyunu vermek suretiyle dolaylı şekilde Başbakan seçimine tesir eder denebilir. Partinin hakikaten Mecliste en kuvvetli parti

olması halinde seçmenin arzusu da tahakkuk eder. Cumhurbaşkanı da halk tarafından seçilmez. Cumhurbaşkanını Millet Meclisi üyeleri ile eyalet parlamentolarında temsil edilen partilerin nisbî temsile göre seçilen üyeleri müşterek bir oturumda seçerler. Bu heyetin yegâne görevi Cumhurbaşkanını seçmektir. Bu hususta teferruatı «Cumhurbaşkanı seçimi hakkındaki 25 Nisan 1959 sayılı kanun «düzenlenir. Yalnız şuna dikkati çekelim ki bu heyet, adayları kendi içinden gösterebilir. Üyelerin çoğunluğunun oylarını toplayan seçilmiş olur. İki seçim turunda da gerekli oyu sağlamıyan adaylardan müteakip turda en fazla oy alan Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. Cumhurbaşkanı göreve başlarken ant. içer.

4. BÖLÜM

MİLLETVEKİLLERİNİN HUKUKÎ DURUMU

Milletvekillerinin hukukî durumu anayasanın 38inci maddesinin birinci fıkrasında şöyle ifade edilmektedir: «Alman Millet Meclisi üyeleri bütün Alman Milletinin temsilcisidir. Hiç kimsenin emrine ve talimatına tâbi olmaksızın vicdanî kanaatlerine göre hareket ederler.» Bu metnin delâlet ettiği manâ, medenî hukuk çerçevesi içinde bir temsilci sayılamıyacağı, mebusun herhangi bir grubun yahut şahsı temsilcisi durumunda olmadığı bil'akis onun resmî bir devlet hizmeti ifa ettiğidir. Bu yüzden toplumun iyiliğini ve selâmetini düşünmek zorundadır. Parlamento hukuku ve parlamentelerin hakları doğrudan doğruya anayasaya dayanır.

Seçim yapıp bittikten sonra seçmenin, milletvekilinin davranışına tesir edebilecek herhangi bir tazyiki söz konusu olamaz. Anayasa, Millet Meclisi seçiminin yenilenmesi ve daha evvel belirmiş olan halk iradesinin tashihi manâsına gelebilecek bir teşebbüse imkân vermemektedir. Milletvekili, kendisini aday olarak göstermiş ve desteklemiş olan muayyen bir partinin program ve talimatına bağlı değildir. Milletvekilinin vekâleti tam manâsiyle serbesttir. Mebusların hukukî durumu parlamento tarihi boyunca gittikçe gelişmiş ve temsili demokrasi mefhumuna uyan bir muhteva kazanmıştır. Her ne kadar anayasa ve parlamento teamül mebusa hareket serbestisi vermiş ise de, parti içinde bir ihtilâfın doğmaması için aynı zamanda mebusun da anlayış göstermesi ve parti havasına uyması lâzımdır.

Umumiyetle milletvekilleri partiler tarafından tekrar aday gösterilmek istediklerinden ve siyasî görüşleri, programları kendilerine uyan partilere intisap ettiklerinden, milletvekili ile parti arasındaki münasebet umumiyetle müsbet bir veçhe arzeder. Milletvekilleri parlamento içinde çalışma grupları teşkil ederler. Bu grupların muayyen bir takım parlamenter hakları vardır. Parlamento iş tüzüğüne göre bir grup teşkili için muayyen sayıda milletvekilinin müracaatı icap etmektedir. Tüzük aynı zamanda bir grubun üyelerinin aynı partiye mensup olmalarını şart koşmaktadır. Partiler siyasî görüşlerini parlamentoda grupları vasıtası ile temsil ettirirler. Diğer taraftan grubun görüşü de partiyi tesiri altına alabilir.

Parlamenter demokraside şüphe yok ki milletvekilini muayyen bir davranışa icbar edecek bir tedbire baş vurulamaz ve kanaatine aykırı olarak oy vermeye zorlanamaz. Anayasanın 38 inci maddesi açıkça milletvekili üzerinde her tazyiki reddetmektedir.

Modern parlamentolarda mebuslar üzerinde pratik bakımdan bir tazyik söz konusu olamaz. Bu sebeple yanlış anlaşılması muhtemel «grup tazyiki» tabiri yerine» grup disiplini» ifadesinin kullanılması teklif olunmuştur, «grup disiplini» müştereken alınmış kararlara isteyerek muvafakat etme anlamında kullanılmakta ve buradaki disiplin diğer meslek veya memuriyet sınıflarındaki disipline benzetilmektedir. Parlamentoda grup disiplini tâbiri, grup toplantılarında alınan kararlara uygun olarak milletvekilinin Mecliste hareket edeceği manâsını taşır. Bununla beraber bu, milletvekilinin hür iradesinin tahdidi veya takyidi demek değildir. Milletvekili Mecliste kanaatini değiştirmek ve diğer grup üyelerinden farklı olarak oy kullanmak imkânına her zaman sahiptir. Görüşme, müzakere ve müşavirleri ile gruplar parlamento ve parti arasında bir köprü vazifesi görürler. Gruplar partide alınmış olan kararların parlamentoda kanunlaşmasına yardım ederlerse de diğer taraftan partide kararların alınmasına geniş ölçüde müessir oldukları husus da gözden uzak tutulmamalıdır. Parti milletvekiline karşı bazı disiplin tedbirleri uygulamak imkânına sahiptir. Fakat her ne sebeple olursa olsun milletvekilini çıkarma hakkı yoktur. Bu, anayasada teminatını bulan bir prensiptir. Gerçi partiler aday göstermek ve böylece istedikleri şahsı milletvekili olarak Meclise sokmak hakkında sahiptirler. Fakat milletvekilliğinin sona erdirilmesini temin edemezler. Parti, grup kararlarına uymayan bir milletvekilini ihraç edebilir. Milletvekili kendi ihtiyarı ile de milletvekilliğinden istifâ edebilir. Fakat milletvekili herhangi bir şekilde zorlanamayacağı gibi, bu hususta bir anlaşma, taahhüt veya mukavele de yapılamaz.

Seçim kanunun 46 ncı maddesinin 5 inci fıkrasına göre istifanın hüküm ifade edilmesi, beyanın Meclis Başkanına veya bir Alman noterine yapılması şartına bağlıdır. Bu şartın konulması, yalnız hukukî durumun sağlandığını temin etmeye değil, aynı zamanda milletvekilinin herhangi zorlayıcı bir durumda iradesine aykırı olarak istifasına mani olmak fikrine dayanmaktadır. Hatt eğer milletvekili üzerinde, onun hr iradesini selbeden bir baskı rica olunmuşsa veya istifası hukuka aykırı bir tehdit tahtında vuku bulmuşsa, beyan Başkanı veya bir noter huzurunda yapılmış olsa dahi muteber değildir.

5. BÖLÜM

ALMAN SEÇİM HUKUKUNUN TENKİDİ

Alman seçim hukukunu temelinden tenkit eden çoğunluk sistemi taraftarlarının yanı sıra nisbî temsil sistemini de birçok bakımdan hatalı görenler vardır. Bu tenkitler başlıca şu noktalar hlsa edilebilir :

1. şahsileştirilmiş nisbî temsil sistemi zor anlaşılır bir sistemdir. Bilhassa birinci ve ikinci oyların hesaplanmasındaki usul olduğa karışıktır.

2. Nisbî temsil sisteminin fazla ileri götürülmesi ve seçim bölgelerinin (ortalama 225.000 kişi) geniş olması yüzünden seçmenle aday arasında şahsi bir bağlılık doğmamaktadır.

3. Alman seçim hukukuna göre seçim bölgeleri eyalet listeleri için eyaletlerdir. WEİMAR Cumhuriyetinin seçim bölgeleri çok daha küçüktü ve ,bu yüzden seçmen daha şuurlu bir tarzda oyunu kullanabiliyordu. Bu misl ileri sürülerek daha dar seçim bölgeleri talep edilmektedir.

4. Gerçi meri seçim hukuku seçmene iki oyu ile politik iradesini istediği tarzda kullanmak imkânını vermektedir. Fakat nisbî temsilde sadece donmuş bir liste vardır. Bu listeyi seçmen şahsi takdirine göre değiştiremez. Bir ok Avrupa devletlerinde olduğu gibi Almanya'da da seçmenin liste üzerinde tercih hakkı sahibi olması ileri sürülmektedir.

PARTİLER İÇİN BARAJ

Seçimlerde bir baraj konulmasının sebebi küçük partilerin doğmasına mani olmak, çalışabilir bir parlamento ve hükümet kurulmasına imkân vermektir. Almanya'da 1949 dan beri partiler için baraj sistemi vardır.

Weimar Cumhuriyetinin yıkılması sebeplerinden biri olarak ileri sürülen mecliste bir çok küçük partinin bulunması yeni seçim kanunlarında dikkatle göz önünde tutulmuş ve seçim kanunlarının tâdilinde baraj sistemi gittikçe kuvvetlendirilmiştir.

1949 yılında seçim kanunu «bir eyalette verilen muteber oyların % 5'ini alamayan yahut bir seçim bölgesinde seçim kazanamayan partiler mebus çıkaramazlar.» hükmünü sevkettiği halde 1943 de yapılan değişiklikle «bütün Almanya'da verilen muteber oy sayısını % 5'ini alamayan veya bir seçim bölgesinde kazanamayan partilerin nazar-ı itibara alınmayacağını» şart koşturmuştur. 1956 yılında, ise bu şart daha da ağırlaştırılarak «bütün Almanya'da verilmiş olan muteber oyların % 5'ini toplayamayan veya doğrudan doğruya 3 milletvekili kazanamayan partinin Sandalyaların partilere dağılışında göz önüne alınmayacağı» şekline sokulmuştur. Baraj sistemi politik hayata bir çok bakımdan tesir eder.

1. Küçük partilerin varlığını güçleştirir. Parlamentoda milletvekili bulunmayan partinin siyasî alanda büyük bir ehemmiyeti yoktur. 1949'da 15 parti seçimlere iştirak etmiş, Parlamenta 10 partiden milletvekili girebilmişti. 1953'de 17 parti aday göstermişti. Meclise yalnız 6 partinin adayları girebildi. 1957'de 14 parti seçime girdi. Mecliste yalnız 4 partinin milletvekilleri vardı. 1961'de namzet gösteren parti sayısı 9'a düştü. 1965'de geçime giren 10 partiden yalnız 3'ü mecliste temsil hakkını kazandı. (CDTJ - CSU bir parti olarak sayılmıştır) böylece baraj sisteminin şartlarının ağırlaşması ile parlamentoda temsil edilen küçük partilerin gittikçe azaldığı açıkça görülmektedir.

2. Baraj sistemi yeni partilerin doğup gelişmesine imkân vermez. İlk hamlede oyların % 5'ini kazanmak zor olduğu gibi seçimden seçime tedricî bir gelişme beklemek te malî bakımdan imkânsızdır.

3. Parlamentoda temsil edilen partilerin durumunu da aynı şekilde kuvvetlendirir. Parti içi ihtilâfları kısmen azaltır. Çünkü muhalefet eden milletvekillerinin ayrılıp yeni bir parti kurmak yolu ile muvaffak olmak şartları pek zayıftır.

Çoğunluk sisteminin temsilcisi olan UNKELBACH baraj sistemini tenkit ederken şöyle demektedir. «WEİMAR seçim sisteminin kötü neticeleri bütün demokratik partileri tam bir nisbî temsil usulüne dönmekten soğuttu. Fakat nisbî temsili şahsileştirme ve baraj sistemi ile de zararlarını asgariye indirme gayreti, parlamenter demokrasiyi devamlı olarak icra kabiliyetine sahip kılmak için yeter bir çare değildir. Bu aldatıcı bir itilâftır. «buna mukabil LEİBHOLZ şunu sormaktadır:» Mevcut nisbî temsil usulü Almanya'da ve eyaletlerde ciddi hükümet buhranlarına ve politik bir çözüluşe sebep olmuş mudur? Hakikate bakılırsa nisbî temsil sistemine dayanan öyle hükümetler vardır ki, çoğunluk sistemine bağlı hükümetlerden hiç de daha az STABİL değillerdir. Kezâ Fransa misalinin de gösterdiği gibi çoğunluk sistemine istinad eden öyle hükümetler vardır ki, bunlar nisbî temsille kurulan hükümetlerden daha zayıftırlar.

Federal Almanya Anayasa Mahkemesi 5 Nisan 1952 tarihli bir kararında baraj sisteminin anayasanın 38 inci maddesinde yer bulan seçimlerin umumiliği ve eşitliği prensibine aykırı olmadığını belirtmiştir. 1961 seçimlerinde verilmiş olan 31.550.901 muteber oydan yalnız % 5,7'si yani 1.796.408 oy % 5 ,baraj sistemi yüzünden nazara alınmadı. 1965 seçimlerinde ise küçük partiler verilen muteber oyların ancak % 3,6'sını aldılar. Bu, partiler sisteminde birleşmeye doğru temayülün dikkate şayan işaretidir.

BİBLİYOGRAFYA

1. Herman Feneberg : Bundeswahlgesetz Kommentar. 3. Auflage 1957
2. Wilhelm Henke ; Das Recht der Politischen Parteien, 1964 Varleg Otto Schwarz, Göttingen
3. Karl - Heinz Seifert : Das Bundeswahlgesetz, Kommenttar, 1957 Verlag Franz Vahlen GmbH., Berlin Und Frankfurt a M.
4. Wolfgang Treue ; Deutsche Parteiprogramme 1961 - 1961
5. Otto Bezold : Die Parteiprogramme Und Das Bundeswahlgesetz Verlag Wilhem Goldmann, München

YETKİLERİ KISITLI DÜZEN ERLERİ (YEKDER)

Mustafa FOTOZOĞLU

TODAİE’de uzman

ÖZET

Toplu bulunulan yerlerde, örneğin stadyumlarda, gazinolarda, sinema gişeleri önlerinde, baraj inşaatı alanlarında vb. yerlerde çalışanlarla seyircilerin rahat ve huzur içinde bulunmaları gerektiği açıktır. Bunun sağlanması bugün hemen tamamıyla polis ve jandarmadan beklenmekte ve üzücü olaylar çıktıkça zabitanın zamanında ve yeterli ölçüde tedbir almadığından yakınılmaktadır.

Son sorumluluk genel zabıtada olmakla beraber, bu yazı, çoğu hallerde para kazanmak umudu ile binlerce, onbinlerce kişiyi bir araya getiren özel ya da tüzel kişilerin, yapabilecekleri bazı şeylerle, zabıtaya yardımcı olması gerektiği fikrini ileri sürmektedir. Bu amaçla, insanları, kapalı ya da açık oldukça dar bir sahaya toplayan, en geniş ve özel anlamıyla her «iş yeri» orada görülen veya yapılan «işin» niteliğine uygun düşecek bir «iç nizam, iç düşün» kaleme alarak geliştirmeli ve onu sağlamak ve dolayısıyla huzur ve rahatlığın bozulmasına meydan vermeyecek tedbirleri almakla görevli «Yetkileri Kısıtlı Düzen - ERLERİ - YEKDER’ler» kullanmalı ve onun masrafına katlanmalıdır.

YEKDER’ler polis ve jandarmanın koyacağı usullere göre yetiştirilmeli, onlarla sıkı işbirliği yapmalı, onların denetiminde olmalı, fakat emrinde olmamalıdır. YEKDER’lik, iş düştükçe görev yapan bir «meslek» olarak düşünülmüştür. Onlar, Çoğu hallerde, «iş yeri» nin başka görevlerini de yapan memurlarıdır.

Amaç

Spor alanlarında zaman zaman meydana gelen uygunsuz, yakışıksız, nizamsız ve hattâ kanunsuz söz, hareket ve davranışlara ilişkin haberler spor konularıyla doğrudan doğruya ilgili olsun olmasın

hemen herkesi üzmektedir. Üzgünlük dereceleri, kuşkusuz, olayların şiddeti ve kurbanlara olan yakınlıkla ya da durumu düzeltmekten sorumlu olmakla doğru orantılı olarak hızla yükselmektedir.

Bu yazı, sözü geçen olaylarla toplulukla bulunulan diğer yerlerde meydana gelmesi beklenilebilecek benzeri olayların, önlenemese bile, bir taraftan aynı zaman fasılasındaki (örneğin bir yıl) sıklığını azaltmak, başka bir deyimle seyrekleşmesine yardım etmek, diğer taraftan şiddetlerini hafifletmek amacını güden bir öneride ilgilidir.

Üzücü Olaylar

Mevsimi geldiği vakit gazetelerin spor sayfaları, şiddetli olanlarda baş sayfaları, nizamsız, uygunsuz hareket ve davranışların haberleriyle doludur. İşte bir kaç tanesi:

«...Pazar günü Mersin İdman Yurdu ile yaptığı maçta şişe ve taş yağmuruna tutulan PTT takımı olayı bir şans eseri ufak tefek yara ve berelerle atlattı. Olaya değinen Kulüp Başkanışunları söylemiştir:

«(Olaylar gerçekten üzücüdür. Mersin seyircisinin futbolcularımızı taş ve şişe yağmuruna tutması asla spor anlayışı ile bağdaşamaz. Futbolcularımız canlarını kurtarmak için iki puan bırakmak istemişler ve fakat antrenörleri kendilerini yatıştırarak maçın devamını sağlamıştır. Hattâ maçın hakemi maçı tatil etmek istemiş, (Mersin'den ölü çıkar) tehditleri karşısında PTT'li futbolculara sığınmıştır)». (1)

«Profesyonel futbolcular sendikası başkanıBursa olayları ile ilgili sert bir demeç vermiştir:

«(...sendikamıza bağlı futbolcu, antrenör ve menecerlerimizin hayatlarına mal olacak bu gibi çirkin hareketlerin önüne geçilememesi halinde bu çeşit olaylara sahne olan şehir stadlarında bundan böyle profesyonel futbol müsabakalarına kat'ı surette müsaade etmeyeceğimizi bildiririz)». (2)

«Futbol Federasyonu BaşkanıBursa'daki olaylarla ilgili olarak, (Futbol Federasyonunu ilgilendiren bir durum yok. Bu, doğrudan doğruya İçişleri Bakanlığına ait bir olaydır) demiş... ve (İçişleri Bakanlığı gerekli tedbirleri almalıdır. Biz çok kereler böyle durumlar için önceden tedbir alınması gerektiği tezini savunduk. Dinlense, böyle olaylar olmaz hiç bir zaman) şeklinde konuşmuştur.» (3)

(1) Akşam Gazetesi, Spor sayfası, 8 Nisan 1969

(2) Milliyet Gazetesi, Spor sayfası, 13 Haziran 1969

(3) Bir önceki dip nota bakınız.

İçişleri Bakanı.....Bursa olaylarının kendisine intikal etmediğini bildirmiş ve ... (Memlekette her kademe mesuliyetini ve görevini bilmelidir) şeklinde konuşmuştur.» (4)

«...Nazilli’de meydana gelen kanlı olaylar hakkında Uşaklıların yapmış olduğu şikâyet üzerine Uşak’a gönderilen Beden Terbiyesi Müfettişleri ... dayak yiyip kafaları delinen ve kötü muameleye maruz kalan Uşaksporlu taraftarların ifadelerini almaya başlamıştır.

«Müfettişin verdiği bilgiye göre önümüzdeki haftadan itibaren Nazilli sahasının maçlara kapanması ihtimal dahilindedir. Kanlı olayların etkisi aradan bir hafta geçmesine rağmen halâ silinmemiştir. (H.A.)» (5)

İlk haberde olayın, bir şans eseri, hafif yaralanma ve berelenme ile atlatıldığına şükrediliyor. Çünkü bunların çok daha vahim olanları da vardır. Bir kaç yıl önce Kayseri’de iki yakın şehir takımı arasında yapılmış bulunan bir futbol maçında seyircilerden 30 - 40 kişi can vermişti. 26 ve 27 Haziran 1969 tarihli gazetelere göz atarlar, günün en önemli haberlerinden bir tanesinin bir futbol karşılaşması yüzünden Kırıkkale’de 3 kişinin, hem de tabanca ile vurularak, maalesef, can verdiğini, bir kişinin ağır olmak üzere halktan ve polisten 20 - 25 kişinin yaralandığını, çatışmanın şehir sokaklarında saatlerce devam ettiğini, içleri burkularak, okumuşlardır. Başta Başbakan olmak üzere yetkililer üzüntülerini bildirmişler ve duruma çare aramak gerektiğini beyan etmişlerdir. (6)

(4) Bir önceki dip nota bakınız.

(5) Cumhuriyet Gazetesi, spor sayfası, 16 Haziran 1969.

(6) Aynı tarihli Cumhuriyet Gazetesi, 1968-69 futbol mevsiminde her üç lige yayılmış, irili ufaklı, 20’ye yakın üzücü olayın vuku bulduğunu haber vermektedir. Bulunabilecek çareleri sağlam temellere oturtabilmek için spor vesilesiyle toplulukta zaman zaman meydana gelen bu patlamalar hakkında değişik yönlerden bilimsel araştırmalar yapmak zamanının gelmiş olduğu anlaşıyor. Taraftarları hangi oranda ve ne derece yoğun bir heyecanlandırma ve kışkırtma (ki takımın desteklenmesi için iyi niyetle yapılmaktadır hiç kuşkusuz) sonucunda bu çeşit üzücü olayların nasıl başladığı ve hangi etkenlerle geliştiği ve varsa diğer nedenleri sözü edilen bilimsel araştırmalara konu olmalıdır Bunları Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün harekete geçirmesi ve mali bakımdan desteklenmesi uygun olur. Çünkü varılabilecek sonuçlardan ilk faydalanacaklar spor çevreleri olacaktır. Zabitanın bu araştırmalardan pratik neticeler çıkaracağı beklenir. Halkın, heyecanlandırılma derecelerine karşı olan tepkilerinin öğrenilmesinde bir adım olması yönünden bunların idare adamlarıyla bilim çevrelerinin geniş ilgisini çekeceği umulur.

Sorumluluk

Durumdan kim sorumludur? Yukarıya misal olarak alınan gazete haberlerinden birine bakılacak olursa, Futbol Federasyonu Başkanına göre, «önceden tedbir alınması» İçişleri Bakanlığının, polisin görevidir. «Genel» sorumluluğun böyle olduğunda şüphe yoktur. (7) Ancak zabıtaya da yardım etmek, onun işini kolaylaştırmak en azından bir vatandaşlık borcudur. Kaldı ki üzerinde durduğumuz örnekte, belli gün ve saatte Bursa'da iki takım arasında bir futbol maçı tertip edilmeseydi, gazetelere geçen üzücü olaylar patlak vermez, nizamı koruma görevinin başarılı olarak yerine getirilmiş olup olmadığı tartışması ortaya çıkmazdı. Futbol maçı, deprem ve su baskını gibi insan iradesinin dışında meydana gelen kaçınılmaz, doğal bir olay, bir afet değil, tersine, bilerek tasarlanmış ve tertiplenmiş, iradeye bağlı bir olaydır. Üstelik, maçı seyretmeğe gelenlerden para da alınmaktadır. Bazen bir kaç yüzbin lira gibi memleket ölçülerine göre küçümsenmeyecek bir para... Alman seyir ücretinden bir kısmının nizam, düzen korumak için harcanmasını beklemek akla yakın gelmektedir. Bu parayla tutulacak, görevlendirilecek kişiler vasıtasıyla nizamın bozulması belirtilerine, büyüyerek zaptedilmesi güç hale gelmeden, daha başlangıçta el koymak ve durumu normal hale getirmek, ya da örneklerdeki şiddete varmadan daha hafif geçiştirmek, çoğu defa, mümkün olabilir.

Statda bulunan seyirciler, önceden ne derece heyecanlandır ılımlı olurlarsa olsunlar, futbolcular veya hakemin beğendikleri veya daha çok beğenmedikleri hareketleri karşısında aynı tepkiyi göstermez, aynı davranışta bulunmazlar. Tepki değişik insanlarda değişik olur. Eğer aksi olsaydı, her olay karşısında herkes aynı şekilde hareket etseydi, Dünyamız gerçekten yaşanmaz, tatsız tuzsuz bir yer olurdu. Bu hal seyirciler arasında serpiştirilecek düzen koruyucu görevlilere, gereğinden fazla ileri gidenleri, aşırı derecede heyecanlı olanları uyarmakya, yatıştırmaya veya bulundukları yerden sessizce uzaklaştırmağa yarayacak zamanı kazandırabilir. Bu suretle heyecanların yayılarak şiddetlenmesi, patlama noktasına varmadan önlenmesi olanağı yaratılabilir.

Yüzler, binler ve hattâ onbinlerce kişiyi bir araya toplayarak gelir elde etmek ve ondan sonra işlerin düzenli ve yolunda gitmesini sağlamak için on para harcamayı istememek düşünülemez. Para kazanan veya kazanmayı uman kişi, işini yürütmek için yapmak zo-

(7) Emniyet Teşkilât Kanunu, No. 3201, madde 1.

runda olduğu çeşitli masraflar arasına, zabitanın görevini kolaylaştıracak nitelikte faaliyette bulunmanın gerektireceği masraflara da katlanmalıdır. Kamu kumrularıyla büyük veya büyücek özel iş yerlerinin yangına, fakat daha çok hırsızlığa karşı korunmak amacıyla gece bekçileri tutmaları, sağlam kapı pencere, zil ve alarm kullanmaları, temel düşüncede, zabıtaya yardımdan başka bir şey değildir. İş anlaşmazlıkları çıktığı zaman bunların çözümü için hakem ya da mahkemeye başvurmalarında hakem, avukat ücretleriyle mahkeme harçlarının ve ilgili diğer masrafların ödenmesi ne kadar olağan ise, düzen ve nizamı koruma işlerinde de zabıta hizmetlerinin bir kısım külfetinin bu çeşit hizmetlerden doğrudan doğruya yararlanan ve o sebeple kazancı artan özel veya tüzel kişiler tarafından omuzlanması o kadar olağan sayılmalıdır.

YEKDER'ler

Nizam, düzen korumda polis ve jandarmaya yardımcı olma ve bunun masrafını yüklenme ilkesi kabul olununca, başka bir deyimle hizmetin görülmesi için mali kaynak bulununca, işin en çetin tarafı çözülmüş demektir.

Biz bu amaçla YEKDER'lerin göreve koşulmasını ve sağlanan malî kaynağın onlara harcanmasını öneririz. Bu terim, kolayca tahmin olunacağı üzere, bir kaç kelimenin ilk harfleri birleştirilerek «uydurulmuş» tur: **Yetkileri Kısıtlı Düzen Erleri**.

YEKDER'lerin üzerine eğilmeden önce bu yazının hareket noktası gazete haberlerinden daha hafif görünen ve fakat yaşıntının tadını kaçırın, huzur bozucu başka durumlara da göz atalım.

Uygunsuz Davranışlar

Spor alanlarında daha yaygın olduğu anlaşılan durum, oyunları beğenilmeyen, bazı hareketleri hoş görülme-yen sporcularla verdikleri kararlar (veya gerektiği sanıldığı halde vermedikleri kararlar), bir kısım taraftarlarca, iyi karşılanmayan hakemler için yırtınırcasına bağırılarak sarfedilen, nezaket dışı, çirkin sözlerin oluşturduğu ortamdır. Bu sözlerin terbiyelerini bozmayan seyircileri (ki büyük çoğunluk oldukları ileri sürülebilir) rahatsız ettikleri ve bazılarının yüzlerini kızarttıkları şüphesizdir. Stadlara gidenler arasında kadınların yok denecek kadar az oluşunun sebepleri arasında bu uygunsuz davranış ve sözlere de yer vermek gerektiği düşünülebilir. Durumun düzelmesinden, daha çok sayıda bilet satmak

yolu ile, klüpler ve hasılatıdan pay alan diğer ilgililer faydalanacaktır.

Toplum Bulunulan Yerler

İnsanların şu veya bu nedenle bir araya geldiği yerler yalnız stadlar, spor alanları değildir. Buraya kadar örnekleri verilen huzur kaçırıcı, insanı rahatsız edici, bezdirici ve bazen başını hiç yoktan derde sokucu olaylar topluca bulunulan başka yerlerde de olur. Bunlardan oldukça kalabalık olarak bulunulan yerleri, çeşitlerini bir arada görmek isteğiyle, kısaca aşağıdaki gruplar sıralayabiliriz. (Liste eksiksiz olmak iddiasında değildir. Maksudı anlatmağa yetecek kadar uzatılmıştır).

A. İş ve Hizmet Yerleri

1. Meclisler: Senato, Millet Meclisi, belediye ve özel idarelerin üyeleri seçimle gelmiş meclisleri,
2. Eğitim ve sağlık tesisleri: üniversiteler, yüksek ve orta dereceli okullar, hastahaneler, kaplıcalar, içmeler,
3. Daireler, bürolar (resmî ve özel), kışlalar,
4. Fabrikalar, imalâthaneler, elektrik ve telefon santralleri,
5. Maden ocakları, büyük inşaat yerleri, büyük çiftlikler,
6. Büyük satış mağazaları (örneğin Ankara, Kızılay'da Gima),
7. Pay sahipleri toplantıları (örneğin kooperatiflerde),
8. Eğlence, dinlenme ve seyir yerleri: Stadyumlar, yarış alanları, kapalı spor salonları, plajlar, kamplar, kahveler, içkili içkisiz gazinolar, oteller, gece kulüpleri, sinemalar, tiyatrolar, konser salonları, luna parklar, fuarlar, panayırılar, balolar ...vb. gibi biletli veya biletsiz, fakat herhalde bir para karşılığı veya ticaret maksadıyla girilen yerler.

B. Ulaştırma Araçları

1. Açık deniz ve kabotaj yolcu gemileri, liman içi ve yakın mesafede yolcu taşıyan gemiler ve büyük dolmuş motorları, yük gemileri, yolcu salonları ve büyük iskeleler,
2. Ana hat ve banliyö yolcu trenleri ve büyük yolcu istasyonları,
3. Yolcu uçakları ve hava meydanları,
4. Şehirlerarası ve şehir içi otobüsleri ve büyük otobüs garajları,

O. Diğer Toplantı Yerleri

Kapalı ve açık diğer toplantılar (sosyal, meslekî bilimsel, dinî, resmî geleneksel ve siyasî), davetiyeli davetiyesiz, fakat herhalde genellikle bir para ödmeden girilen yerler:

1. Düğünler, nişanlar, okul, kurum, dernek, eğlence geceleri, spor ve kültür gösteriler... vb.
2. Dernekler, sendikalar, meslek odaları... vb. Genel kurul toplantıları, grevlerle ilgili toplantılar, bilimsel ve diğer ilgi çekici meslekî kongreler, konferanslar, anma törenleri... vb.
3. Toplu ibadetler, ayinler, mevlütler, cenaze törenleri... vb.
4. Resmî bayram geçit törenleri, mahallî kurtuluş bayramları, mahallî şenlikler, festivaller, karşılama ve uğurlama törenleri... vb.
5. Parti kongre ve kapalı salon toplantıları, siyasî açık hava toplantıları, seçim propagandası toplantıları, gösteri toplantı ve yürüyüşleri, mitingler... vb.

Özel, İç Nizamlar

Yukarıda sıralanan toplantı yeri ve toplantıların her birinin birer özel iç düzeni olmak gerekir. İç düzenler yerine göre bazı farklılıklar gösterirler. Bazılarına aykırılık kamuna aykırılık niteliğinde olmakla beraber bir kısmında böyle sayılmayabilir. Fakat her halde toplulukla bulunulan yerde belli bir düzen, sıkı veya gevşek bir disiplin olmaz, herkes aklına eseni, canının istediğini yapmakta kendini serbest sanar ve ona göre davranırsa, o belli zaman ve belli

yerde bir araya gelmenin amacına erişmek mümkün olmaz: Millet Meclisinde kanun çıkarılamaz, dairede iş görülemez, fabrikada kumaş dokunamaz, gazinoda ses sanatkarı dinlenemez ve çayırda yapılan güreş seyredilemez.

İç nizamların sinemalarda olduğu gibi bazıları belediyelerce konmuş bulunan ve yazılı olarak sinemanın münasip yerlerinde halka ilân edilen buyruklardır: Salonda sigara içilmez gibi... Bazıları, örf ve adetlerin yerleştirdiği nizamlardır: Camilerde yüksek sesle konuşulmaması gibi... Bazıları, ferdin kendi emniyeti ile ilgilidir ve bir tehlikeyi haber verir: İnşaat sahasına girmek, otobüs penceresinden sarkmak, demiryolu rayları üzerinde gezinmek yasaklan gibi...

Özel veya iç nizamlar genellikle iki grup insanın hareket ve davranışlarını düzenlemeğe yönelmiştir: a) iş yerinde çalışanlar, b) şu veya bu amaçla iş yerine gelmiş olan diğer kimseler (Burada «iş yeri», insanların toplu olarak bulundukları bütün «yer» leri içine alacak kadar geniş bir anlamda kullanılmıştır). «İş yerinde» çalışanların iç nizamlara uymalarını beklemek normaldir. Aralarında mevcut hiyerarşik bağ, ast - üst ilişkileriyle işveren - işçi münasebetleri, çalışmanın pürüzsüz yürümesini sağlayıcı tetbirlerin alınması ve uygulanmasını bir bakıma kolaylaştırır.

«İş yerine» ;başka maksatla gelenler için aynı şey söylenemez. Önce, çoğu hallerde «iş yerinin» yabancılarıdır. Kendilerine yol gösteren pek bulunmaz. Bir taraftan kalabalık, bir taraftan vaktin lüzumsuz sayılacak bir şekilde boşa geçiyor görünmesi sabırsızlıkları artırır, sinirleri germeğe başlar. Tutulan filimler ya da orkestralara bilet almak için sinema binası önüne biriken büyük kalabalıklar, bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Böyle sıkışık hallerde düzeni sağlayacak, halkı sıraya koyacak, sürtüşmeleri yatıştırarak ve aşırı gidenleri önleyecek görevlilere ihtiyaç vardır. Halktan kimselerin müdahaleleri, ilgilenmeleri, bazı hallerde, sert tartışma ve hattâ kavgalara yol açabilir. Türkiye’de pek yaygın haliyle «Sen ne karışıyorsun, sen kim oluyorsun?» gibilerden çıkışlar, etrafın çoğu zaman ilgisizliği veya çekingenliği yüzünden, müdahale eden, iyilik yapmak isteyen kimseyi zor durumlarda bırakabilir. İki tarafın sınırlı davranışları, böyle hallerde, kavgalar ve hattâ yaralanmalarla sonuçlanabilir.

Her «iş yeri» nin iç nizamı ayrıdır. Tiyatrolar, spor salon ve alanları, gazinolar gibi seyir ve eğlence iş yerlerinin bile özel, iç ni-

zamları birbirinden farklıdır. Tiyatroda sessiz oturmak gerektiği halde bir basketbol maçında taraftarların kendi takımlarını bağırarak teşci etmesi, desteklemesi beklenir. İçkili gazinoda bir masa başında oturanların konuşmaları, gülüşmeleri normaldir.

Tiyatroda fısıldaşma, gazinoda bağırıp çağırma, basketbol maçında oyuncuya küfür etme ya da futbol karşılaşmasında sahaya gazoz şişesi atma başladığı vakit oranın özel, iç nizamı ya da düzeninin geri getirilmesi, diğer seyircilerin, halkın huzura kavuşturulması gerekir. Bunların ve benzerlerinin devamına göz yumulması, yukarıda verilen örneklerde olduğu gibi, bazı hallerde, çok vahim sonuçlar doğurabilir.

Zabitanın Görevi

Anlatılan durumlarda huzurun sağlanması polisten beklenir. Gerçekten zabitanın görevleri arasında halkın can, mal ve ırzını korumak, isteyenlere yardım etmek, kamu düzenine uygun olmayan, hareketleri önlemek ve halkın istirahatını sağlamak, suç ihbar ve şikâyetlerini almak, suçluları arayıp bulmak ve işin aydınlatılması için gerekli acele tertipleri almak başta gelmektedir. (8)

Önleyici tedbirler ,hiç kuşkusuz, zabıta görevlerinin başarısını artırır ve bir bakıma memlekete ve topluma en yararlı hizmet sayılabilirler. Ancak bunların fazla ileri götürülmemesi, hayatın normal akışına zorluk çıkarmaması gerekir. Aşırıydık, bu konuda da, ters netice verir. Halka rahatlık yerine huzursuzluk ve sıkıntı getirir, Olağanüstü zamanlarda uygulama alanı bulan sıkı yönetim idaresinin bir iki ay gibi kısa zaman aralıklarıyla sınırlanması (9) nedenleri arasında yukardakinin de payının mevcut olması beklenir.

Buna karşılık, el konması gerekli bir olay meydana geldiği vakit zabitanın olay yerine sür'atle yetişmesi ve suçluları sıcağı sıcağına yakalanması toplumu yatıştırıcı ve ona huzur verici bir nitelik taşır. Çabuk sonuca ulaşmak bundan sonraki safhaları, gerekli ise, adalet işlemleri safhalarını da kolaylaştırır ve hızlandırır. Görevlerin Yerine Getirilmesi

Görevlerin yerine getirilmesine başlanması genellikle ya zabıta memurlarının kanunsuzluğa, nizamsızlığa, hadiseye tanık olmaları,

(8) T.C. Devlet Teşkilâtı Rehberi, 1968. Türkiye ve Orta Doğu Âmme idaresi Enstitüsü yayını, Ankara 1968, s. 193 -197.

(9) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, madde 124.

Onu doğrudan doğruya görmüş, duymuş hissetmiş veya ondan şüphelenmiş olmalarına, ya da ondan zarar görmüş, kuşkulunmuş veya ona şahit olmuş kimselerin şikâyet etmelerine haber vermelerine bağlıdır. Zabitanın her kanunsuzluk ve nizamsızlığa tanık olmaları beklenemez. Aksi halde bu kuvvetleri, mevcutlarının çok, ama pek çok, üstüne çıkarmak ve yaygın deyimiyle «her köşe başına bir polis dikmek» gerekir. Bu sebeple görevleri başarıyla yerine getirebilmenin başlangıcı, büyük ölçüde, şikâyet uygunsuzluk haberlerinin şu veya bu yoldan teşkilâta ulaşmasına dayanır. Burada halkla zabıta kuvvetleri arasındaki karşılıklı ilişkiler ile halkın belli olaylar karşısında şikâyet külfetine katlanabilme derecesinin rolü büyüktür. İnsanı rahatsız eden öyle durumlar olur ki içinden gelen bütün arzu ve isteklere rağmen rahatsızlığın, şikâyeti kabul edebilecek görevliye ulaştırmak olanağını, imkânını bulamaz. (10) Bu yüzden söz konusu durumlar, sınırları alt üst ederek, yaşantının tadını kaçırarak sürer gider. Bu bakımdan, hiç olmazsa, halkın, insanların belli bir amaçla bir araya getirildikleri ve belli ölçüler üstünde kalabalıklar doğmasına sebep olunduğu yerlerde, en azından, şikâyetleri kendiliğinden zabıtaya iletecek ve kanun çerçevesinde ona doğal yardımcı olabilecek bir takım kimselere ihtiyaç vardır.

YEKDER’liğin Nitelikleri

Daha çok, seyr ve eğlence yerlerine toplanan halkın rahat ve huzur içinde bulunmaları için gerekli tedbirleri alması düşünülen YEKDER’lerin toplulukla bulunulan diğer «yerler» de de iç düzeni koruma görevinde kullanılabilmeleri mümkündür. Bunların bir kısmında adı geçen görevin gönüllülerce yapılmasına bir engel olmadığı gibi, örneğin bilimsel toplantılar gibi bazılarında böyle bir göreve lüzum görülmeyebilir. Yukarıdaki topluluklar listesi konunun bu yönü üzerinde durmak isteyenlere bir başlangıç noktası olabilir.

YEKDER teriminin (Yetkileri Kısıtlı Düzen Erleri) sözcüklerinden geldiğini hatırlayalım ve niteliklerinden önde gelenleri sıralamağa çalışalım.

(10) Şu gazete haberine bir göz atalım :

«İzmit, A.A. — İzmit polisi son günlerde artan sarkıntılık olaylarına mani olabilmek için yeni bir usule başvurmağa karar vermiştir.

«Bundan böyle kadın ve kızlara sarkıntılık suçundan yakalanacak kimselerin saçları sıfır numara kazınacaktır. Polis, sarkıntılığa uğrayan kadın ve kızların bazı nedenlerle davacı olmamaları yüzünden bu yolu uygun bulmuştur.»

Milliyet Gazetesi, 24 Haziran 1969, s. 4.

a) **Kısıtlama.** YEKDER'ler devlet zabıta kuvvetleri yetkilerinin tamamına sahip olmayacaklardır. Tanınacak polis ve jandarma yetkilerinin iki ana yönde kısılması, azaltılması düşünülmektedir.

(i) Biricin yön, saha, alan ve zaman (süre) bakımındandır. Prensip itibariyle YEKDER'ler ancak görev aldıkları «iş yeri» nin binası ve arazisi içinde faaliyette bulunacaklardır. Bir düğün alayında gelinin düğün evine getirilmesi sırasında, ya da çok tutulmuş bir filme bilet almak için sinema binası önündeki yaya kaldırımını dolduran halkı sıraya koyma işinde olduğu gibi bazı hallerde görev sınırlarının «iş yeri» bina ve arazisini taşması düşünülebilir. Alanın kesin sınırları, hizmetin gereklerine göre YEKDER kullanma isteminde bulunan özel veya tüzel kişi ile zabıta arasında yapılacak anlaşma ile belli olacaktır.

Anlaşma sonunda verilecek ruhsatın bir müddet, bir süre ile sınırlanması doğru olur. Bu suretle, ruhsat yenilenmesi istekleri zamanında, durumun gözden geçirilmesi, eksiklerin tamamlanması fırsatı elde edilir.

(ii) Kısıtlamanın ikinci yönü, YEKDER'lerin görevleri ve bunların nasıl yerine getirileceği ile ilgilidir. Bu yönde yapılacak kısıtlamaların neler olabileceğini uzmanlarına bırakmak yerinde olur.

Ancak şu kadarını hatırlatalım. Bir YEKDER'in, kanuna göre suç sayılan fiillerle görev aldığı «iş yeri» nin özel iç nizamlarını bozan söz ve hareketleri önlemesi esastır. Suç işleyen ya da suça teşebbüs edenleri yakalayarak «iş yeri alanı» nin dışında (ve stadyumlarda olabileceği gibi, bazı hallerde, içinde) bulunan Defletin genel zabıtasına teslim etmesi ve iç nizamlara aykırı hareket edenleri aynı «alan» dan uzaklaştırması YEKDER'lerden beklenenler arasındadır.

b) **Kıyafet ve Silâh.** YEKDER'lerin özel bir kıyafetleri hiç olmazsa halktan kolaylıkla ayrılmasına yarayacak bir işaretleri olmalıdır. Silâh, cop (sopa) taşımaları ve kullanmaları gerekip gerekmediği, gerekli ise şartları, hizmet görecekları «iş yeri alanı» nin özelliğine göre ruhsatta belirtilmelidir.

c) **Eğitim.** Genel eğitimleri zabıta tarafından veya onun koyacağı esaslara göre «iş yerlerince» yapılabilir. Her «iş yeri», kullanacağı YEKDER'leri, kendi iç ve özel nizam ve düzenleriyle ilgili kısa veya uzunca bir eğitim kursundan geçirmek zorunluğunu nasıl olsa, duyacaktır.

d) **Meslek.** Düşünülen haliyle YEKDER'lik, «iş yeri» nden «iş yeri» ne farklı görevler yüklenmekle beraber, mensupları belli ilke ve öğretilere bağlı bir meslek halindedir. Bu mesleği seçmiş olanlar görevlerini, çoğu hallerde, «tam gün» esasından ayrı olarak, görev çıktıkça yapacaklardır. Bu bakımdan bir kuruma, müessese veya iş yerine bağlı olarak çalışabilmeleri (istisna sayılabilecek durumlar hariç) ancak YEKDER'lik yanında başka işler de görmeleriyle mümkün olacaktır. Büyük resmî ve özel iş yerlerinde görevli gece bekçileriyle kapıcıları YEKDER'liğin özel bir kolu sayarsak adı geçen istisnaya örnekler bulmuş oluruz. Diğer taraftan geçimini sağlayan işi olan bir kimsenin, mevsimi geldiği vakit, Cumartesi ve Pazar günleri veya geceleri stadyumlar, kapalı spor salonları, koşu yerlerinde YEKDER'lik yapmasına bir engel yoktur.

Yukarıdakilerin açıkça belirttiği üzere YEKDER'ler, mahalle ve çarşı bekçileri gibi polise bağlı ve onun emrinde çalışan bir yardımcı zabıta kuvveti değildir, öyle düşünülmemiştir. Bununla beraber, YEKDER'lerle zabitanın sıkı bir ilişki ve işbirliği içinde çalışacakları beklenmektedir.

Uygulama Olanakları ve Mevzuattan Dayanaklar

Bu makalede anlatılmak istenen görevleri yapacak ve resmî zabıtanın ayrı, örgütlenmiş ya da kendilerine özgü bir örgüte bağlı olmadan çalışan görevlilerin başka ülkelerde mevcut olup olmadığı araştırılmamış olduğu gibi, YEKDER'liğin yurdumuzda uygulama alanına konmasına kanunî bir engelin varlığı ya da yokluğu üzerinde durulmamıştır.

Ancak mevzuattan aşağıya alınan örnekler, hukukçu olmayan yazara, YEKDER'liğin, burada açıklandığı veya benzeri bir şekilde, memleketimizde uygulanabileceğine kanunî dayanak niteliğinde görünmektedir. Bunlara başkalarının da eklenebileceğine şüphe yoktur.

İş ve hizmet yerleriyle ilgili olarak yalnız Türkiye Büyük Millet Meclisinden açık bir örnek verilebilmiştir: «Meclisler, kendi kolluk işlerini başkanları eliyle düzenler ve yürütürler.» (1)

Maden Kanununda «Maden Zabıtası» başlığı altındaki maddeler (12) ile İş Kanununun (13) benzeri hüküm taşıyan 73'üncü maddesi, daha ziyade maden sahalarıyla işçilerin kaza, yangın vb. du-

(11) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No. 334, Madde : 85.

(12) Kanun No. 6309, Madde : 90 -95.

rumlarda iş emniyeti ve sağlıklarının korunması tedbirleriyle ilgilidir.

Ulaştırma araçlarında iç düzenin korunmasının, aracın işletilmesinden sorumlu olanlara ait olması beklenir. Çünkü aksi halde, açık denizde, demir ve kara yollarında ve havada şehirlerden ve dolayısı ile zabıta kuvvetlerinden uzak yerlerde yolcunun emniyet ve huzuru sağlanmamış olur. Gemilerde bu durum, en yakın bir limana ulaşınca kadar günlerce sürebilir.

Bu sebeple «yolcu, kaptanın gemideki nizamla müteallik bütün talimatına uymaya mecburdur» (14) ve diğer taşımalarda «yolcular, taşıyıcılar tarafından iç hizmetleri tanzim için konmuş olan usul ve talimatı ihlâl etmemekle mükelleftirler.» (15)

Demir yollarına ait tüzüklerde, demir yolu sahasına ve vasıtalarına izinsiz girenleri dışarı çıkarmak demir yolu memur ve bekçilerinin yetkilerindendir. (16) Demir yollarında vukua gelecek suçlar ve usulsüz hareketler hakkında «tahkikat» yapılmasını kolaylaştırmak üzere her tren ve istasyonda birer teftiş memuru bulundurulur. (17) Halk demir yolu şirketinin resmi elbisesini giymiş veya «alâmeti farika» sını takmış memur ve müstahdemleri tarafından yapılacak tavsiye ve ihtarları kabule mecburdur. (18) «Bir yolcunun... diğer yolculara sıkıntı ve rahatsızlık» verdiği sabit olur ise», ilk istasyonda «o yolcu arabadan ihraç» olunur. (19)

Diğer toplantı yerlerinden en heyecanlı ve tartışmalı geçmeleri beklenen, özel kanuna göre yapılan, toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle siyasî propaganda toplantılarında iç düzenin korunması ile ilgili hükümler konumuz açısından ileri sürülebilecek en kuvvetli dayanak örnekleridir.

«Tertip Heyeti toplantıdan önce kendi arasından veya dışardan en az üç kişilik bir İdare Heyeti teşkil eder... Bu heyet toplantının sükûn ve düzenini ... sağlar ve bunun için gerekli tedbirleri alır ve icabında zabitanın ... yardımını...» ister. (20)

(13) Kanun No. 931.

(14) ve (15) Türk Ticaret Kanunu, No. 6762, Madde : 1120 ve 798.

(16) ve (17) Demir Yolları Usulü Zabıtasına Dair Nizamname. Madde 14 ve 22.

(18) ve (19) Rumeli Demir Yollarım» İşletme Nizamnamesi. Birinci Bab, Madde 2 ve 13.

(20) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hürriyeti Hakkımla Kanun, No. 171, Madde : 8.

Siyasî propaganda yapmak maksadıyla «...kapalı yer toplantısı yapmak isteyenler üç kişilik bir heyet kurar ve en yakın zabıta amir veya memurluğuna haber verirler... Heyetin görevleri, toplantının düzenini sağlamak, kanunlara karşı hareketleri, edep törelerine aykırı veya suç işlemeye kışkırtıcı mahiyet taşıyan söz veya fiilleri önlemektir. Heyet yukardaki fıkraya aykırı bir durum baş gösterdiğinde, bunu önlemeye çalışır, gerekirse zabıtaya çağırır...» (21)

(21) Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun,
No. 298, Madde : 51.

İSPANYA JANDARMASI

YAZAN

Hüseyin İŞİK

Tümgeneral

Merkez J. Bölge Müfettişi

Avrupanın güney batısında, İberik yarım adasının büyük kısmını kaplayan İSPANYA Krallıkla idare edilen bir diktatörlük olup, General Franko 1939 senesinden beri Başbakan ve Kral Naibi olarak bütün iktidarı elinde tutmaktadır.

505.521 Km2 yüz ölçümü ve 32 milyon nüfusa sahip olan İspanya bir tarım ülkesidir. Arazinin % 35'i tarıma elverişli değildir. Bereketli topraklar yüz ölçümünün ancak % 10'u kadardır. Halkın % 40'ı okuyup yazma bilmez. Demiryollarının uzunluğu 19100 Km., kara yollarının uzunluğu ise 120 000 Km. dir. Memleketimize kıyasla oldukça gelişmiş bir yol şebekesine sahip sayılırsa da Avrupanın bir çok memleketleriyle kıyaslanırsa bu ulaştırma şebekesi çok yetersizdir.

Zengin bir tarihi geçmişe sahip olan ve 16 ncı asırda en güçlü Hristiyan devleti olan İSPANYA sonraları İngiltere ve Fransa ile devam eden uzun savaşlar yüzünden gücünü kaybetmiş, bir çok karışıklıklara ve ihtilâllere sahne olmuştur.

İSPANYA 50 il ayrılmıştır. (Provincias) İlleri Valiler yönetir. Ayrıca 9202 Belediye vardır. Belediyeleri Alcaldesler yönetir.

İspanya 5 ayrı bölgeye ayrılır. Bu bölgelerdeki halkın karakteri, yaşayış tarzı ve inançları büyük ayrılıklar arzeder.

KISA TARİHÇESİ:

İspanya hükümeti asırlardan beri Yurtta Huzur ve sükûnun sağlanması, Vatandaşın mal, can ve ırzının korunması için büyük gayretler sarfetmekte ve zamanın isteklerine uygun asayiş kuvvetleri kurmaya teşebbüs etmektedir.

Bu maksatla takriben 2,5 asır evvel kurulmuş bulunan KARALİNARUS ve ALGURZİL isimli askerî birliklerle, hırsızlığı ve eşkıyalığı men etmek, yurтта huzur ve sükûn sağlamağa teşebbüs edilmiş, memleketin her tarafına yayılmış olan çetelerin imhası için ciddi gayretler sarf edilmiştir.

Bu kuvvetlerle arzulanan emniyet ve asayiş sağlanamayınca 1848 senesinde tamamen askerî esaslara bağlı olarak (LA GUARDİYA CİVİLE,) teşkilâtı kurulmuş ve zamanın icaplarına göre de mevcudu artırılmıştır. İspanyol jandarmasına (LA GUARDİYA CİVİLE) ait kanun ve nizamnameler 1848, 2 AĞUSTOS 1852, 1861, 1876, 1884 senelerinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. 28 MART 1884 tarihli kararname ile teşkilât bugünkü statüsüne kavuşmuştur. Jandarmanın kuruluş görevi II nci Dük Ahumada'ya verilmiştir. 13 MAYIS 1884 tarihinde çıkarılan bir kararname ile jandarmanın yetkileri ve vazifeleri tesbit edilmiştir. Bu tarihte jandarmanın hakiki kuruluş tarihidir.

Memleketin asayiş durumuna ve nüfusunun artışına paralel olarak jandarmanın miktarı da artırılmıştır. Muhtelif senelerdeki mevcutlar şöyledir.

SENE	MİKTAR
1848	7800
1853	10405
1900	19874
1966	55000

JANLAMANNIN VAZİFESİ VE BAKANLIKLARLA MÜNASEBETLERİ:

Kuruluş tarihinden beri İspanya Jandarmasının görevleri aynı olup, şu şekilde özetlenebilir.

1. Umumî emniyet ve asayiş, genel düzeni korumak,
2. Gerek mesgûn yerler içinde, gerekse meskûn yerler dışında yani kırlarda şahısları ve malları koruma.
3. Kanunların tatbikini sağlamak ve bu hususta ilgililere gerekli yardımı yapmak. (JANDARMA HİZMET NİZAMNAMESİ MADDE - 1)

4. Sınır ve kıyıların korunması, kaçakçılığın men ve takibi.

Tamamen askerî esaslar üzerine kurulmuş olan İspanya Jandarması, teşkilât, kuruluş, subay, astsubay ve erlerin zatişleri ve disiplini, demirbaş eşyayı ilgilendiren hususlarda MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞINA BAĞLIDIR.

Emniyet ve asayişe ait vazifelerin yapılması, İdarî zabıta görevlerinin ifası, arazi üzerindeki dağılışı bakımından (İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA BAĞLIDIR.)

Adli zabıta görevlerinin ifası hususunda Adalet Bakanlığına, kırların ve ormanların korunması hususunda Tarım Bakanlığına Bağlıdır. (JANDARMA HİZMET NİZAMNAMESİ MADDE - 3)

Görevinin çok veçheli olması dolayısıyla İspanya Jandarması Millî Savun, İçişleri, Maliye, Adliye ve Tarım Bakanlıklarına bağlıdır. Bu bağlılık İL seviyesinde olur. İl Jandarma Alay K., Askerî Vali, sivil Vali ve Maliye Müfettişine bağlıdır.

TEŞKİLÂT :

a. JANDARMA GENEL DİREKTÖRÜ : Jandarma teşkilatının başında Korgeneral rütbesinde bir General mevcut olup, buna jandarma genel direktörü denir. Bu general Kara Ordusuna mensuptur. Jandarmanın teşkilâtından, İç işlerinden, disiplininden, hizmetin kanun ve nizamlara uygun şekilde yönetiminden ve denetlenmesinden sorumludur. (JANDARMA ASKERÎ HİZMET NİZAMNAMESİ MADDE 1 2)

b. JANDARMA GENEL DİREKTÖR YARDIMCISI : Jandarmadan yetişmiş bir Tuğgeneraldir Genel direktör adına birlikleri denetler, İdarî ve personel işlerini kontrol eder. Bir Kurmay Subay ve bir çok Şubeler direktör olarak kendisine bağlıdır.

c. ÇEŞİTLİ JANDARMA BİRLİKLERİ : Jandarmaya tereddüp eden görevlerin çokluğu ve çeşitliliği sebebiyle İspanya Jandarması başlıca şu bölümlere ayrılmıştır.

1. Kır jandarması.
2. Sınır ve kıyı koruma jandarması.
3. Trafik kontrol birlikleri.
4. Seyyar birlikler.
5. Özel jandarma birlikleri.

KIR JANDARMASI :

Belediyelerin, kırların, yolların, fabrikaların, imalâthanelerin ve kır bölgesindeki maden işletmelerinin gözetimine memurdur.

Şu kademelere ayrılmıştır.

1. Jandarma bölge Komutanlığı.
2. Jandarma Lejyon Komutanlığı.
3. Jandarma grup Komutanlığı.
4. Jandarma bölük Komutanlığı
5. Jandarma takım Komutanlığı.
6. Jandarma karakol Komutanlığı.

JANDARMA BÖLGE KOMUTANLIĞI

Jandarma genel direktörlüğünden sonra sabit jandarma en büyük kademesidir. Çeşitli jandarma hizmetlerinin İdarî ve disiplin yönünden işleyişini denetlerler. Emirlerindeki jandarma birliklerinin hizmetlerinin teferruatına inmeksizin koordinasyon ve işbirliği sağlar, hizmetin tesirliliğini artıracak tedbirler alırlar.

Jandarma bölge Komutanlarının emrinde iki veya daha ziyade lejyon Komutanlığı bulunur ve bir çok İl'i ihtiva eder.

Bölge Komutam Tuğgeneral rütbesinde bir Jandarma Subayıdır.

JANDARMA LEJYON KOMUTANLIĞI :

Sorumluluk bölgeleri genel olarak iki İl'i ihtiva eder. Jandarma lejyon Komutanları mesleki tecrübeleri fazla olan Albaylar arasından seçilir. Emirleri de muhtelif sayıda jandarma grup Komutanlığı vardır. Lejyon Komutanlarının da Jandar bölge Komutanları gibi emniyet ve asayiş hizmetleri, Adlî görevleri yoktur. Emirlerindeki Jandarma birlikleri arasında koordinasyon sağlar, hizmetin daha iyi yürütülmesine nezaret ederler.

JANDARMA GRUP KOMUTANLIĞI :

Bir İl sınırı içinde vazife gören Jandarma birlikleri bir Jandarma grup Komutanlığı teşkil ederler. Grup Komutanları Yarbay rütbesindedirler.

Jandarma Grup Komutanlığı hizmetin temel teşkilâtıdır. Grupta çeşitlik sayıda bölük, takım ve karalo mevcuttur. Jandarma grup Komutanlığı bölgesindeki asayişin sağlanmasından sorumludur. Jandarma grup Komutanının Fransa'da, İtalya'da ve bizde olduğu gibi Adli görevi yoktur.

Bölgesindeki askerî vali, sivil vali ve Maliye Müfettişine bağlıdır.

JANDARMA BÖLÜK KOMUTANLIĞI :

Bölüklere yüzbaşılar komuta eder. Bölükte muhtelif sayıda takım ve karakol vardır. Sorumluluk bölgesindeki kara ve deniz gümrük Birlikleri de Jandar Bölük Komutanlığına bağlıdırlar. Adli, mülkî ve askerî görevleri vardır.

JANDARMA TAKIM KOMUTANLIKLARI :

En çok beş karakolun sorumluluk bölgeleri birleştirilerek bir Jandarma Takımı teşkil edilir. Takım komutanları teğmen, üstteğmendirlir. Adli, mülkî ve askerî görevleri vardır. Bölgelerinin emniyet ve asayişini sağlamaktan sorumludurlar.

JANDARMA KARAKOL KOMUTANLIKLARI :

Belli bir sorumluluk bölgeleri olan en küçük Jandarma teşekkülüdür. Komutan ile beraber en az beş kişiden müteşekkildir. Bölgenin emniyet ve asayiş durumuna, halkın azlık veya çokluğuna göre karakolun mevcudu değişir. Karakol Komutanları bölgenin önemine göre onbaşı veya astsubay başçavuş olur.

Valiler il dahilindeki Jandarma Birliklerini lüzum gördükleri olağanüstü hallerde bir yere muvakkaten toplayabilirler. İl Jandarma Alay Komutanları valiler tarafından verilen kanun ve nizamlara uygun emirleri yapmak mecburiyetindedirler. Valiler İl Jandarma Grup Komutanı tarafından yapılan işlerin teferruatına müdahale edemezler. Sırf askerî görevlere veya askerlik ile ilgili hususlara, disiplin işlerine karışamazlar.

Jandarma kaza kaymakamları ve belediye başkanları tarafından vazifelerini ilgilendiren hususlarda yapılan istekleri de yerine getirmek zorundadır. (Jandarma hizmet nizamnamesi madde : 10, 11, 12, 13, 14.)

Ceza evlerinin muhafazası Jandarmanın görevi değildir. Adli vazifeler için Jandarma Komutanına yazılı talepte bulunulur. Acele

hallerde şifahi müracaat kabul edilir. (Jandarma hizmet nizamnamesi Madde ; 17, 18). Bu vazifeler Jandarmanın aslı görevine dahil olmalıdırlar.

Valiler Jandarmaların aslı hizmetleri dışında kullanılmasına mani olurlar. Jandarmalar asıl hizmetleriyle ilgili olmayan işlerde kullanılamaz. Bu şekilde kullananlar kanunen sorumludurlar. (JANDARMA HİZMET NİZAMNAMESİ MADDE - 54)

İspanya jandarması resmî Makamlara ait evrak naklinde kullanılamaz,

KIYI VE SINIR KORUMA BİRLİKLERİ :

Türkiye Cumhuriyeti jandarmanında olduğu gibi, İspanya jandarması da kıyıların ve sınırların korunması ile yükümlüdür.

Bu görevi ifa için sınır ve kıyı boyunca aynı zamanda derinliğe doğru tertiplenmiştir.

Teşkilâtı kır jandarması gibidir. Yani jandarma bölge lejyon, grup, bölük, takım Komutanlıklarına ve karakollara ayrılmıştır.

TRAFİK KONTROL BİRLİKLERİ :

Avrupa devletlerinin çoğundaki gibi trafik kontrol görevi İspanya jandarmanının gittikçe gelişen ve daha çok personel ve araç tahsisini gerektiren bir görevidir. Yollarda emniyet ve asayişin sağlanması, yolların gözetimi, yolcuların korunması veya ihtiyaç halinde yolculara yardım jandarmanın başlıca görevlerinden biridir.

Trafik kontroluyla uğraşan en büyük birlik trafik kontrol grubu olup, sektör, su sektör ve müfrezelere ayrılmıştır.

1. TRAFİK KONTROL GRUBU : Komutan Albay rütbesinde bir Jandarma Subayıdır. Bir Komutan yardımcısı vardır. Grup Kh. 4 Şubeye ayrılmıştır. Grup Komutanlığı İspanya'nın her tarafında görevlidir.

2. SEKTÖRLER : Sektörlere Yarbaylar komuta ederler. Bölgenin önemine göre her sektör bir çok İl sınırları içinde vazife yapar ve kendisine bir çok SU SEKTÖRLER bağlıdır.

3. SU SEKTÖRLER : Bunlara yüzbaşılar veya binbaşılar komuta ederler. Bir ilin sınırları içinde vazife görürler. Bölgedeki trafik kesafetine ve bölgenin önemine göre kendisine bir çok müfrezeler bağlıdır.

Her su sektöründe trafik kazalarını tahkik etmek için bir motorlu araç bir trafik aracı ve trafik kazalarına, uğrayanlara yardım için bir oto vardır. Her üç araç telsizle donatılmıştır. Ayrıca serviste kullanılan motosikletler ve motorlu araçlar vardır.

4. MÜFREZELER : Trafiğin kesafetine ve görev alınan bölgenin önemine göre bu müfrezelere Subaylar, Astsubaylar veya Onbaşılar komuta ederler. Müfrezedeki motosiklet sayısı da buna göre değişir.

SEYYAR JANDARMA BİRLİKLERİ :

Sabit jandarma birlikleri mülkî teşkilâta uygun olarak teşkil edilmiş ve çeşitli vazifelere angaje olmuş durumdadırlar. Bu sebeple olağan üstü olayları sür'atle karşılayacak ve kuvvetleri kısa zamanda toplanarak arzulanan yere gönderecek durumda değildirler. Esasen sabit jandarma birliklerinin kullanılış prensipleri ülkenin her tarafına küçük üniteler halinde dağıtılacak bölge arazisini ve bölge halkını iyi tanımak, halk efkârını dalgalandıran olayları vaktinde haber alıp, olaylara tekaüdüm etmektir.

Son senelerde İspanya'da vukuu bulan sanayileşme hareketleri ve sosyal düzendeki değişiklikler, kısa zamanda organize edilerek bir istikamete yönetilebilen menfaat grupları meydana getirmiştir.

Bunların büyümesine ve istenmeyen istikametlerde gelişmesini önlemek Millî Bayramlardaki, sportif faaliyetlerdeki büyük topluluklara karşı kullanılmak üzere elde toplu kuvvet bulundurulmasını gerektirmektedir. Seyyar jandarma birlikleri bu zarureten doğmuştur.

İspanya'da seyyar jandarma birlikleri grup seviyesinde motorlu birliklerdir. Jandarma genel direktörlüğünün emrindedirler. Acele hallerde kullanılmak üzere ihtiyat kuvvet olarak kullanılırlar ve normal zamanlarda eğitimle meşgul olurlar.

ÖZEL BİRLİKLER :

1. İstihbarat servisi : Bu servisin başlıca görevleri şunlardır.
 - a. Komutanlığa gerekli bilgiyi toplamak.
 - b. Şüpheli şahısları fişe almak.
 - c. Bölgeyi ve halkı tanımak.

Jandarma sınıfındaki her şahıs, rütbesi ne olursa, olsun bir istihbarat ajanı kabul edilir. Jandarma grup Komutanlığı seviyesinde münhasıran istihbarat işlerinde uzman olan personel mevcuttur. İspanya Jandarması Millî İstihbarat servisinin millî sınırları içindeki her yeri gözetmek imkânı mevcuttur. (Bu serviste takriben 6500 kişi çalışır.)

2. REFNE (Araştırma ve gözetleme grubu)

Üç bölükten müteşekkil olup, Komutan Yarbaydır. Vazife İspanya. şimendifer kumpanyasının sabit tesislerinin ve daimi yol malzemesinin gözetimini ve emniyetini sağlamaktır. Bazı sür'atli trenler ve ekspresler hariç bütün trenlere bu birlikten iki jandarmadan müteşekkil bir devriye refakat eder.

Demiryolu zabıta nizamnamesi İspanya jandarmasına bir çok vazife vermiştir. Bunun başlıcaları şunlardır:

a. Bölgelerdeki demiryollarının ve binalarının tahrip edilmesine veya taarruz edilmesine mani olmak.

b. Bir şimendifer kazası vukuunda derhal hadise yerine giderek şahısları ve eşyaları emniyet altına almak, kazaya uğrayanların acele tedavilerini yaptırmak, olayı tahkik etmek.

c. Trenlerin geliş ve gidişlerinde istasyonlarda bulunarak intizamı temin etmek, hamalların ve diğer esnafın yolcuları ve turistleri aldatmasına meydan vermemek.

d. Trenlerde devriye bulundurarak trende emniyet ve asayişini sağlamak.

3. GÜMRÜK BİRLİĞİ :

İspanyol jandarması kaçakçılığın men ve takibiyle görevlidir. Bu maksatla seçkin personelden müteşekkil birlikler kurulmuştur. Sınırlarda ve kıyılarda kaçakçılığın önlenmesi için gümrük memurlarına yardım ederler. Bölükler Takımlara, takımlar karakollara ayrılmıştır. Vazife gördüğü bölgeye göre personeli piyade veya denizcidir.

4. DEVLET REİSİ MUHAFAZ JANDARMA BÖLÜĞÜ :

Vazife yönünden doğruca muhafız jandarma Alay Komutanlığına bağlıdır. İdarî işler için Millî Savunma Bakanlığına bağlıdır. Vazifesi devlet başkanının korunmasıdır.

5. OTOPARK :

Doğruca jandarma genel direktörlüğüne bağlı bir idarî birliktir, Komutanı Yarbaydır. Bu Komutanlık iki kısma ayrılır. Sevk ve idare grubu ve atölye grubu. Bunun görevi jandarma sınıfındaki bütün motörlü araçların bakımı ve malzemelerinin muhafazasıdır.

EĞİTİM MERKEZLERİ VE OKULLAR :

Vazifesinin özelliği ve personelin yetişmesi için İspanyol jandarmasında okullar ve eğitim merkezleri vardır.

a. MADRİT’de 450 kişilik genç muhafızlar okulu (DÜN AHUMADA KOLEJİ),

b. Bölge eğitim Akademileri : Bunların Komutanları J. Yarbaylardır. Üç akademi mevcuttur. (ESGURİAL, SABADEL ve UBEDA) da.

c. Onbaşı akademisi, bir J. Yarbay tarafından Komuta edilir, akademideki tekâmül kurslarını takip için bir çok memleketler güzide J. Sb.ları gönderirler. (KOLOMBİA, VENEZUELA, DOMİNİK CUMHURİYETİ ve PERU),

e. Trafik kontrol akademisi; bir Albay komuta eder. Trafikten anlayan kabiliyetli Subaylardan yardımcıları vardır.

f. Şoför okulu.

g. Muhabere okulu.

miştir h. Polis köpekleri yetiştirme okulu; ELPARDA da tesis edilmiştir. Eğitim merkezine bağlıdır. Komutanı Binbaşdır. Yardımcısı Vt. Yzb. dır. Lüzumu kadar personel vardır.

SOSYAL YARDIM TEŞEKKÜLLERİ :

Fark gözetmeksizin muvazzaf, emekli J. Personelini ve bunların dul ve yetimlerine maddi ve manevi yardımlar sağlar. Bunların başlıcaları şunlardır.

- a. Yetimlere yardım derneği; J. Mensubunun yetimlerini eğitir ve yetiştirir.
- b. Karşılıklı yardım derneği; muhtaç J. ailelerine yardım eder.
- c. Karşılıklı iyilik derneği; 2 ARALIK 1969 tarihli kararname ile kurulmuştur. J. Sınıfına mensup personeline yardım sağlar.
- d. Lojman sağlama derneği; 1961 de kurulmuştur. J. ların dul ve yetimlerine şahsi lojman sağlamayı kolaylaştırmak için kurulmuştur.

KIYAFET:

Muhtelif tarihlerde J. nın elbisesi önemli değişikliklere uğramıştır. Üniformanın en az değişen kısmı bu gün dahi en karakteristik kısmını teşkil eden üç köşeli şapkadır. Bu deri şapka kır J. sı. sy, İ. ve kıy J. birlikleri tarafından giyilir.

Özel birlikler ve sınır birlikleri elbise renginde düz kasket giyerler. Kondüktör Sb. lar buna benzeyen kırmızı renkli şapka giyerler. Denizciler deniz mavisi renkte, diğerleri haki renkte üniforma taşırlar. Pek tabii olarak Merasim, gala, hizmet ve dış elbise gibi bir çok çeşitli üniformaları vardır.

İSKÂN :

Diğer milletlerin aksine olarak, İspanya Jandarması personele, ailelere ve bürolara yakın binalara sahiptir.

Kırlarda, kışlalar ulaştırma yollarına yakın, hakim ve ayrı yerlerde yapılmıştır. Mümkün oldukça geçici olarak kale şekline konabilecek özelliğe sahiptirler. Böyle kışlaların bir çok avantajları vardır. Bu binalar personelin hepsini, hizmetin istediği anda toplamaya elverişlidirler. Disiplini ve arkadaşlık bağlarını kuvvetlendirirler, birlik ruhunu geliştirirler. İspanya jandarmasının 5000'e yakın kışlası vardır. Bunun büyük kısmı devlete aittir. Diğerleri belediyelere, Korporasyonlara veya şahıslara aittir. Her sene 300 lojman yapılmak su-

retiyile on senede 3000 lojman yapılmasını sağlayacak bir plân yapılmıştır. Yapılan binalar kıt'anın büyüklüğüne ve bölgenin coğrafi durumuna göre değişir.

JANDARMAYA KABUL ŞARTLARI :

İspanya jandarmasına girecekler, şu şartlara sahip olmalıdırlar:

- (1) 19 yaşından büyük, 35 yaşından küçük olmak,
- (2) Boyu 1.66 m. den aşağı olmamak, bandocuların boyu 163,5 cm. olabilir.
- (3) Orduda iki sene hizmet etmiş olmak.
- (4) Askeri hizmet sırasında mahkûm edilmiş olmamak ve iyi not almış bulunmak.
- (5) İyi bir tavr'ı hareket sahibi olmak.

SUBAYLAB :

Subaylar jandarma sınıfında temayüz etmiş Astsubaylarla harp okulu öğrencileri arasından alınır.

Birinci kategoriden gelenler eğitim merkezlerinde 8 aylık bir kurs görürler. Bu kursta askeri dersler genel kültür dersleri ve jandarma görevlerine ait dersler gösterilir. Bunlar sınıflarının terfi tablosuna alınır ve münhallere göre Subaylığa nasbedilirler.

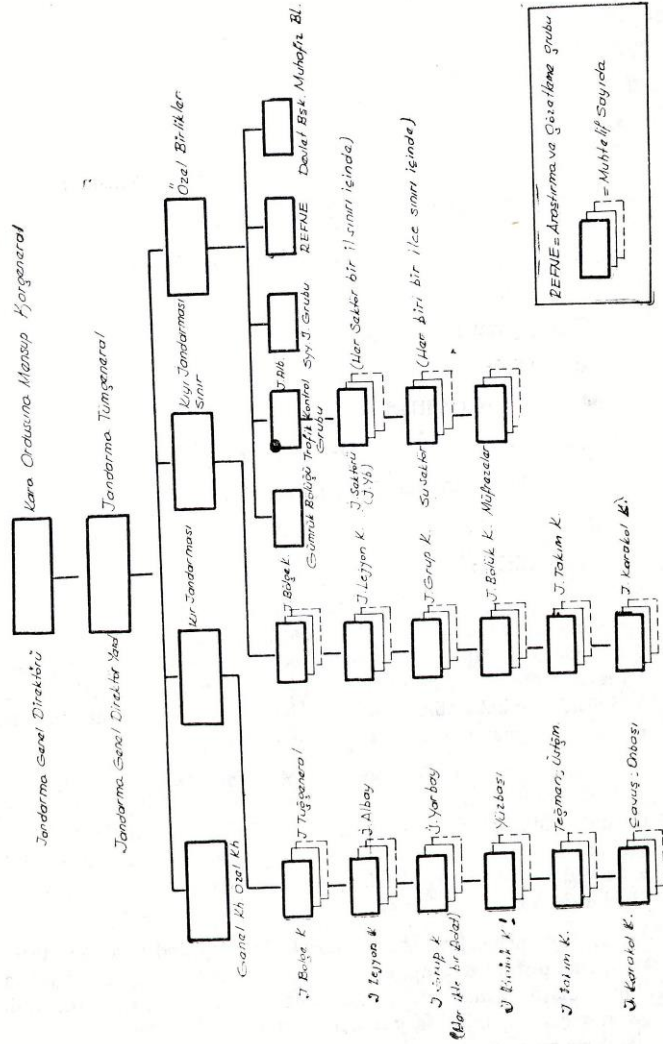
Harp okulu imtihanını kazananlar iki sene askeri eğitim yaptıktan sonra Atğm. olurlar. Bundan sonra jandarma subay okulunda iki sene okuyarak J. Ütğm. olurlar.

BİBLİYOGRAFYA :

Hayat Ansiklopedisi, jandarma genel Komutanlığındaki İspanya jandarmasına ait notlar, Fransız jandarma dergileri.

- a. İspanya jandarması hizmet nizamnamesi 2 Ağustos 1852
- b. İspanya jandarması askeri hizmet nizamnamesi.
- c. İspanya jandarması erlerinin umumi vazifeleri.
- d. İspanya jandarması sahra hizmeti.
- e. İspanya jandarma eratının diğer bazı vazifeleri 31 Aralık 1914

İSPANYA JANDARMASI

YÖNETİMDE KARAR VERME

Yazan :

Mazhar KORKMAZ

Emniyet Genel Müdürlüğü

1. Sınıf Emniyet Müdürü

Sunuş planı :

- 1 — Giriş
- 2 — Karar Çeşitleri
- 3 — Karar Verme Teknik ve Metodları
- 4 — Karar Almanın Zorluğu
- 5 — Yeni Gelişmeler ve Sonuç

1 — Giriş

Bilindiği gibi yönetim tekniğinin ana unsurları; plânlama (amacın gerçekleşmesi için eldeki kaynaklardan ne şekilde yararlanılacağına İdari uygulama açısından tespiti), teşkilâtlandırma, sevk ve idare koordinasyon, kontrol, haberleşme, personel yönetimi ve halk' la iyi münasebetlerdir. Bunlar içerisindeki sevk ve idare unsurunun özünde ve esasında da karar verme konusu yer alır.

Karar verme fonksiyonu, yönetim faaliyetinin ağırlık merkezini teşkil eder. Hayatî önemi dolayısıyla bu konu üzerinde ne kadar durulsa yine azdır. Karar verme ve yönetme eş anlamda birer deyim sayılırlar. Yani yönetici işleri yaparken, yürütürken sürekli kararlar alan kimse olduğundan, yönetici yerine, ona karar veren de diyebiliriz. (1)

Karar verme kavramını, meselenin tespitinden amaca ulaşmak için genel durum dikkate alınarak en rasyonel, en mantıkî yolun seçilmesi olarak tanımlamak mümkünse de, aşağı yukarı bu anlama gelen başka tanımlar da yapmak kabildir.

(1) Âmme İdaresi bülteni, Ağ. 1967, sh. 10.

Bazı müelliflere göre karar verme : Bilgi, düşünce, duygu ve tahayyülün fiiliyat içinde birleştiği yaratıcı ruhî olayın odağı olarak tanımlanmaktadır.

Karar, Askeri deyimiyle, bilgi toplama, değerlendirme, yani plânlama safhalarından sonra son safha olarak belirli bir zaman içinde seçim, yani alternatif çözüm yollarından bir solüsyonun tercihidir. Kararlar verilirken varsayımlarla beraber ülkenin önemli ekonomik, sosyal, Kültürel gelişme eğilimlerini de dikkate almak gerektir. Mevcut plân ve programları en iyi şekilde destekliyen alternatifi bulmak lâzımdır.

2 — Karar Çeşitleri :

A) Kararlar, kapsam bakımından farklı olurlar. Sadece bir kişiyi, bir gurubu yahut bir ülkenin bir bölgesini ilgilendiren kararlar vardır. Yine bütün bir ekonomiyi, toplumu yahut ülkenin diğer ülkelerle olan ilişkilerini etkileyen kararlar vardır. Bir de yasama organının genel genel kaide haline gelen kararı vardır ki buna özel ismiyle Kanun diyoruz.

B) Devlet bütçesi de kaynakların verdiği imkâna göre ihtiyaçlar arasında bir seçme olup bir yıllık amme hizmetleri için alınan kararları muhtevi bir dokümandır.

C) Toplum hayatında önemli bir karar çeşidi de Kazaî kararlardır. Bunlar daha ziyade yargıç tarafından geçmişteki konre olaylar hakkında verilen statik kararlardır. Yönetici ise, hem konre hem abstre olaylar için ileriye yönelmiş dinamik kararlar alır. Devamlı surette değişik, gelişen koşullara göre elastiki, isabetli ve zamanında karar almak zorundadır. Zira yönetimde geciken karar kıymetini kaybeder. Verimli ve etken olamaz.

3 — Karar verme teknikleri :

Evvelâ hakkında karar verilecek meselenin tam ve doğru olarak tespiti gerekir.

Sonra bilimsel araştırmalarda kullanılan altı soru dikkate alınarak mesele hakkında dört başı mamur bir karara varılır.

Kararda;

1 — Kararın kime, yahut, hangi kuruluşa ait olduğunu göstermek üzere KÎM sorusuna,

2 — Kararın amaç ve önemini tesbit etmek üzere NÎÇÎN sorusuna,

3 — Kararın müsait uygulama tarihini göstermek üzere NE ZAMAN sorusuna,

4 — Kararın uygulama ortamını göstermek üzere NEREDE sorusuna,

5 — Kararın önem ölçüsü dikkate alınarak uygulama şeklim göstermek üzere NASIL sorusuna ve nihayet

6 — Kararın ne gibi faydaları olacağını göstermek üzere NE sorusuna tatminkâr cevaplar verilmelidir.

Bu sorulara ciddî ve münasip cevaplar vermeyen kararlar eksik ve aksak sayılır.

Bir Hükümetin almak durumunda olduğu kararlar için son yoktur. Kararlar bir memurun fonksiyonunun günlük muhtevasını teşkil ederler. Yönetici tevkil yoluyla, yani yetki devri (karar almanın belirli bir ölçüde astlara bırakılması) suretiyle de kararlar alınmasını sağlar ki bu durum vekilin yetişmesine, işlerin süratlenmesine ve kendisinin zaman kazanmasına vesile olur.

Yetki devrinde esas ise kurumun amaçlarını iyi bilen, güvenilir alt yöneticiler seçmektir. (2)

Örneğin; en yüksek yönetici sayılan bir Bakan'ın her konuda karar almasına ve vakti ne de İdarî bilgisi yeterlidir. O ancak belli başlı politika tedbirleri konusunda karar almalıdır. Tevkillle karar verme sürecinin, yetkiler kademesinde aşağı doğru nakledilmesi demektir ki, böylece karar verme vetiresi devam eder. (3)

Bakan'ın politikasını bilen bu güvenilir memurlar, ellerinden geldiği kadar tasvip edilebilecek kararlar almaya çaba göstereceklerdir. Gelişen hayat koşulları karşısında bugün artık sosyal problemler çoğalmış ve komplike bir hal almıştır. Bu bakımdan problemleri çözmede tek bir kişinin kararı yetersiz olduğundan yönetici, yar-

(2) Birleşmiş Milletler yayını, «Âmme idaresi Elkitabı» Çev. S. Erem - N. Dinçer - Ö. Ozankaya, Ankara, 1963, sh. 140

(3) Birleşmiş Milletler yayını, «Âmme idaresi Elkitabı» Çev. S. Erem - N. Dinçer - Ö. Ozankaya, Ankara, 1963, sh. 138

dımcılarına (Kurmay Heyetine) danışarak daha sağlam kolektif karar alma tekniği yayılmaktadır. Çağımızda özellikle demokratik rejimlerde karar vermeden önce, büyük ölçüde danışma ve toplantı tekniklerine başvurulup kamu oyunu tatmin edebilecek kararlar ittihazına önem verilmektedir.

Cezri bir harekete geçmek söz konusu olsa yine de toplantılar ve ilgililerle yapılacak haberleşmeler karara takaddüm ettiği oranda, o karar etkili olur.

Örneğin, eğer bir bölge, bir barap inşasıyla su altında kalacaksa yahut bir karayolu için toprak istimlâki gerekiyorsa, bu faaliyetlerden müteessir olacaklara durumu önceden açıklamak, görüş ve mütalâalarını almak; vatandaşlara mahallî problemlere katılmalarını ve bu karara karşı onların anlayış ve uygulamada kolaylık göstermelerini ve yardımcı olmalarını sağlayacaktır.

Yine meslek teşekküllerini ilgilendiren mevzuat çıkarılışında onların istişari mahiyette fikirlerinin sorulması, yönetime karşı anlayış ve işbirliği havasının doğmasını sağlar.

Keza Hükümet faaliyetlerinin koordinasyonunun, Bakanlıklar arasında büyük ölçüde danışmaları gerektirdiği muhakkaktır. Bunların Çoğu kurul çoğu komisyonlarda halledilir. Ve bu kurulların en önemlisi Kabine olup Başbakanın koordinatörlüğünde toplanır. Hükümet politikasının koordinasyonunda (ihtilaf halinde) en son kendisinin otoritesini kullanmasıyla bu seviyede ortak ve olumlu bir karara varılır. Merkezî düzen dışında ki il sisteminde ise ,il ve ilçelerde önemli yönetim kararları, mahallin en büyük yönetim Âmiri, Vali ve Kaymakamlar tarafından alınır. Ve genel prensibe uygun surette alınan bu kararların uygulaması, amaç realize edilinceye kadar dikkatle izlenir.

İlgililerde huzursuzluk yaratabilecek hallerde, kararların alınmasında sakin ve elverişli bir an seçilmelidir. Üst kademede alınan kararlara daha ziyade İdarî karar, bunları yürütecek görevlilerin uygulamada alacağı detaylı kararlar da tali veya icraî kararlar denir. Yani aslında kararın uygulaması da bir karar faaliyeti olur.

İsabetli kararlar için, insanın doğuştan getirdiği zekâ gibi subjektif niteliklerin geliştirilmesi lâzımdır. Örgüt denen karar verme sisteminin kurulup işletilme ustalığının, sezgiden çok, eğitim yoluyla kazanılacağı açık bir gerçektir. Aksi halde bazı yanlış kararlar çok pahalıya mal olmaktadır. Yargıç ise, Kanuna sıkı surette bağlı kalmakla beraber vicdanî kanaatini de kararına karıştırır ve zamanla sınırlı olmayarak çalışır. Yönetici kadar baskı altında değildir.

4 — Karar almanın zorluğu:

Yetkili, son kararı kendisi vermeli tereddüt ve duraklamaya verilmemelidir. Durmadan karar değiştirilmemelidir, karar kesinlikle ortaya konmalıdır. Aksi halde itimatlılık havası doğar. Karar vermede asıl sorumluluk bir kuruluşun başındaki ve içindeki her kademedeki yöneticilere düşer. Çağdaş yönetici, maiyetindeki alt yöneticilerden de karar vermelerini ister.

Devlet teşkilâtında yönetici; karar verme işinin muğlak olmasına rağmen, gelecekteki riski ve acı eleştirmeleri de göze alarak müessir kararlara varıp ve devamlı işleyişle insanlardan müteşekkil canlı ve hareketli bir güç olan örgütü amaç istikametinde sevk etmekle yükümlüdür. Böyle olunca, demokratik rejimde — ki bu rejim açık ve hür eleştirmeye müsait olduğundan — yapılacak eleştirmelerin ağır havası da yöneticinin enerjisini azaltıp moral gücünü tüketen ve sağlığını bozan problemler yaratmasına rağmen yine de bu eleştirme ve dıştan gelen reaksiyonlara karşı mütehammil ve toleranslı olmak gerekir.

Bunun için, fikir ayrılıklarına saygı gösterilmekle toplumda barış içinde yaşama büyük ölçüde başarılmış olacaktır. Böylece yöneticinin kararında dikkate alması gereken başlıca elemanlar ve baskı grupları aşağıda sayılmıştır :

- 1 — Kanunlar,
- 2 — Bütçe durumu,
- 3 — Ahlâk standartları,
- 4 — Olaylar,
- 5 — Tarih,
- 6 — Örgütte moral.
- 7 — Geleceğe ait tahminler,
- 8 — Üstler,
- 9 — Basın,
- 10 — Kurmay Heyeti,
- 11 — Programın kapsamı,
- 12 — Memurlar,
- 13 — Ve diğer baskı grupları...

Yukarıda görüldüğü gibi devlet yönetiminde; Karar verme işlemi karışık olup, bir çok elemanların ve baskı gruplarının tahdit edici etkisine maruzdur.

Bu bakımdan modern yönetici, geleneksel ve ampirik kararlarda kaçınırken, kendisine intikal eden ve bir birine uymayan bilgi ve tavsiyeleri de doğru değerlendirmek zekâ ve dirayetini göstermelidir. Prensip olarak, bir mesele çözülürken, alınan kararlar elde edilecek fayda, sakıncasından çok olmalı ve uygulama kabiliyeti bulunmalıdır.

5 — Yeni gelişmeler ve Sonuç :

Bugün çağdaş toplumun karmaşıklığı, yeni tip yönetim ve karar verme bilgi ve tecrübelerine ihtiyaç göstermektedir. İhtiyaç duyulan bu yeni sevk ve idare bilgisi de tek kişi zekâsının kapasitesini aşar görünüştedir. Bu görevde elektronik makinalar kişiye yardım etme ümidini doğurmuş ve otomasyon denen makinalaşma, artık resmî ve özel kuruluşlarda geniş uygulama alanı bulmuştur. (4)

İlim adamları ,ticaret, sanayi ve Devlet Kuruluşlarında yönetim kademelerindeki kişiler; bunlardan yeterli ve amaç tayin edici bilgiler istemektedir. Bu makinalar karar vermeye yardımcı özel tekniktir. Yani bu gün özel makinalarla hızla gelişen özel teknoloji de yöneticinin kararına katkıda bulunmaktadır.

Bunlardan elektronik hesap makinalarının dört uygulama örneği vardır:

- 1 — Denklemlerin sayısal çözümleri,
- 2 — Otomatik kontrol (Fabrikada ve Uzayda),
- 3 — Benzetim (Gerçek koşullara benzer durumlar yaratılıp karar verme yeteneği geliştirilir),
- 4 — Bilgiişlemi. (5)

İlkel ekonomi hayatında yer alan ticaret problemleri gibi zamanımızın problemlerini çözmek artık imkânsızdır. Bu gibi kuruluşlarda, bu makinalar piyasa ve toplum eğilimlerini saptamakta deneyler yapıp en iyi çözüm yolunu bulmakta ve verilecek karara esas olmaktadır.

(4) Âmme İdaresi bülteni, Ağ. 1967, sh. 11.

(5) Âmme İdaresi bülteni, Ağ. 1967, sh. 13.

Böylece adeta insan zihninin yerini alıp komplike durumlar hakkında kararlar verilmesini mümkün kılan otomasyon, yarının yönetim hayatına örgüt yapısı ve sorunları açısından bir çok değişiklikler getirecektir.

Programlı kararların (yani belli bir metoda dayanılarak alınan kararlar) verilmesi gibi programsız kararlar (yani daha önce karşılaşılmamış, niteliği, yapısı belirsiz karmaşık problemlerin çözümü) konusunda da belirli bir yöntem henüz bulunamamış olmakla beraber, çağımızda bu gibi programsız karar vermeyi çevreleyen esrar bulutunun da dağılmak üzere olduğu ümit edilmektedir. Bu konuda da elektronik hesap makinalarının kullanılması, hem hata payının azaltılması hem de büyük iş hacmi karşısında ihsana nazaran daha tasarruflu ve verimli görülmektedir.

Bunlardan başka insanın yanılmasının önüne geçmek ve gittikçe daha iyi düşünülmesini sağlayan çeşitli buluşlar vardır. Hatırlamaya yardımcı dolayısıyla yazı, bu buluş ve vasıtaların en önemlisidir. İkinci sıfırın icadı ve rakamlara sayı içinde bulundukları yere göre değer verilmesi, üçüncüsü analitik geometri ve cebirdir.

Söz konusu makina ve teknikler programlı karar vermeyi otomatik hale koymamıza ve daha önce programsız olan bazı kararları da programlı karar sahası içerisine almamıza imkân vermiştir. Pek yakın bir gelecekte, makinaların insanlara nazaran İlahî hızlı ve avantajlı şekilde yaptıkları işler otomatik hale konacak ve makina tarafından yapılmasında en az avantaj bulunan işlerde yine insanlar tarafından yapılacaktır. Makinalarla işin rutin hale gelmesinin işten elde edilen tatmini azalttığı ve insanın gelişmesini engellediği varsayımı deneysel olarak ispatlanamamış olması bir yana, çevremize şöyle bir bakış bile bu varsayımın yanlışlığını ortaya koyar. Alışık olmadığımız problem alanları yol vermeyen ormanlara benzer. Bu yüzden kendisine sıkıntı veren programsız kararlar ihmâl edip kendisine daha kolay gelen rutin nitelikteki işlere sarılır. Fakat gelişen teknik sayesinde kesin karar verme kalıpları elde edilecek yönetim, gelecekte daha programlı ve huzur verici hale gelecektir. Ve böylece yöneticinin çalışma şevki artacaktır. İkna ederek, ödül vererek veya dürterek iş yaptırdığı insanlarla daha az karşılaşacak, meseleler daha kolaylıkla teşhid ve tedavi edilecektir. Yönetici, isabetli karar vermenin zevkini duyarken birlikte çalıştığı insanlarla sıcak ve anlamlı ilişkiler kurmuş olacak ve neticede fizik çevre de o zaman anlam ve değer kazanacaktır.

Yerinde kararlarla işbaşında geçen saatler, yöneticinin yaşantısının önemli ve huzur duyacağı bir bölümü demektir.

GÖKSÜN İLÇESİNDE ASAYİŞE MÜESSİR OLAYLAR ÜZERİNDE BİR ÇALIŞMA

Doğan PAZARCIKLI

Hanak Kaymakamı

BÖLÜM — I

GİRİŞ : Bu çalışmanın amacı, Göksün İlçesinde işlenen suçlar ve bu suçları ortaya çıkaran ana nedenler hakkında çok kaba ve genel bir biçimde bilgi vermektir.

Toplumsal bir olayın incelenebilmesi için, herşeyden önce o olayın içerisinde cereyan ettiği toplumun ana yapısının derinliğine tahlil edilmesi gereklidir. Toplumsal yapının tahlili ise geniş bir araştırmayı zorunlu kılar. İnsan - tabiat, insan - insan ilişkileri ve bu ilişkilerin birer sonucu olan toplumsal kuruluşlar, toplumsal değerler hep bu araştırmanın konusudular. Üstelik, bütün bu unsurların dinamik bir biçimde, yani birbirleriyle etki - tepki ilişkileri içinde ele alınması da şarttır. Öte yandan, toplumsal bir grup hiçbir zaman tek başına mütalâa olunamaz. Çünkü, her toplumsal grup diğer gruplarla devamlı bir ilişkiler sistemini yaşatır. Bu yüzdendir ki, toplumsal bir olayı sadece tasvir etmenin büyük bir anlamı yoktur.

Ancak, bizim yukarıda özetlediğimiz esaslar içinde bir çalışma yapmamız mümkün olamamıştır. Çünkü, böyle bir araştırma yeterli bir ilmi bilgiyi, serbest çalışmayı ve anket ve mülakat gibi tekniklerin kullanılmasını gerektmektedir. Bu imkânlara sahip olmadığımız meydandadır.

Bu nedenle, çalışmamızda suç istatistikleri ile ilçede görevli bulunduğumuz süre içindeki gözlemlerimize ve küçük çaptaki mülâkatlara dayalı pek ilkel bir metod izlediğimizi itiraf edelim. Bununla birlikte, olayların sadece tasviri ile yetinmekten kaçındığımızı ve «Asayişe Müessir Olayları» ı sosyolojik anlamda incelemeğe çalıştığımızı da ekliyelim.

SOSYAL YAPI:

1. Göksün, Maraş İline bağlı olup, Maraş'ın yüz kilometre kuzeyinde 1240 metre rakımlı bir plâto üzerine kurulmuştur. İlçe merkezi Maraş - Kayseri karayolu üzerindedir. Bu yol ilçenin onbir kilometre güneyinden doğuya ayrılan bir kolla Elbistan üzerinden Malatya'ya kadar uzanır. Bu durumda, Göksün Orta Anadolu'dan güneye ve güneydoğuya geçişin başladığı nokta sayılabilir.

2. İlçe merkezinin nüfusu, 1965 sayımına göre 4511, genel ilçe nüfusu 36.359'dur. İlçenin bir bucağı ile elli köyü vardır. Ayrıca, bölgede 'mezraa' denilen kırk,beş adet köy, altı yerleşme birimi vardır. İlçede çeşitli etnik gruplar yerleşmiştir. Durumu aşağıdaki tabloda görelim:

Tablo — I

Etnik Grup	Köy Adedi	Toplam Nüfusa Oranı
1. Çerkeş		%
a. Kabartay	10	12
b. Abzeh	3	2,6
c. Çeçen	2	(Bucak merk dahil) 6
d. Lazgi	2	2
e. Ubuh	1	1,4
2. Kürt	8	14
3. Türk	26	(İlçe merk dahil) 62

Yukarıdaki listede Çerkeş başlığı altında beş grubu gösterdik. Oysa, bölgede 'Çerkeş' denildiğinde Kabartay, Abzen ve Ubuh'lar (Ubin) anlaşılmaktadır. Çeçen ve Lazgi'lerden ise 'Çeçen' ve 'Lazgi' (Lezgi) şeklinde söz edilmektedir. Nitekim, Çeçen'ler Çeçence ve Lazgi'ler Lezgice konuşmakta, diğer gruplar Çerkesçe konuşmaktadır. (1) Öte yandan, Çeçen ve Lazgi'ler Şafîî oldukları halde, gruplar Hanefî mezhebindedirler.

(1) Konu ile ilgili olarak Emekli Vali Edip Yavuz'un «Tarih Boyunca Türk Kavimleri» isimli eserinde geniş bilgi vardır. Yazar, saydığı yirmidört Çerkes boyu arasında Çeçen ve Kazgi'leri göstermemiş, fakat bunları Dağıstan'lı Türk boyları olarak nitelemiştir. «Kurtuluş Matbaası, 1968. Sh. 239 - 246.»

Fakat, bütün bu gruplar arasında bir etnik bağlılık göze çarpmaktadır. Bu yüzden, biz hepsini Çerkeş başlığı altında topladık. İleride de ayrıca isim zikretmediğimiz takdirde Çerkeş tabiri ile bütün bu grupları anlatmış olacağız.

3. Bölgedeki Kürtlerin üçte ikisinden fazlası Alevidir. Geri kalanları ise Sünnî olup Şafîî mezhebine mensuplar. Alevî ve Sünnî Kürtler arasındaki ilişkiler çok zayıftır. İki grup arasında birlik duygusu yoktur. Tersine, Alev Kürtler Türkiye'nin diğer bölgelerindeki Alevî Türklere birlik duygusu ile bağlıdır. Bölgedeki Kürtlerden genellikle 'Aşîrlar' şeklinde söz edilmektedir. Nitekim, bunlar çoğunluk itibarıyla Zerikanlı, Koçgirli, Şadilli, Resulanlı, Çarekli aşîretlerine mensuplardır. (2) Kürtçe konuşurlar.

4. Göksun'da, yukarıdaki tabloda gösterdiğimiz bir başka unsur daha vardır: Aydınlı Aşîretleri. Bu aşîretler, kış aylarını İslahiye ve Osmaniye gibi güney ilçelerinde geçirip Nisan - Mayıs aylarıyla birlikte kuzey yaylalarına göçeden ve tek geçim kaynakları hayvancılık olan Yörük topluluklarıdır. Çoğunlukla Maraş - Kayseri karayolunu izliyerek Sarız ve Pınarbaşı ilçelerine kadar çıkar ve Eylül - Ekim aylarında tekrar güneye göçerler. Yaylaya çıkış - dönüş bütün bir yaz mevsimini kapsar. Zira, aşîretler tek bir yaylada konaklamayıp iklim ve mer'a durumuna göre devamlı olarak yer değiştirerek ilerlerler. Bu arada bir kısım grupların bazı yaylaları köy muhtarlıkları ile anlaşarak mevsimlik kiraladıkları da görülür. Bu bakımdan, yaz ayları boyunca, Aydınlı Aşîretlerinden bazı grupların da Göksün nüfusu içinde mütalâa edilmesinde sosyal bir zorunluluk vardır.

5. Yukarıda, çeşitli etnik grupların kendi dillerini konuştuklarını söyledik. Buna rağmen şunu da ekliyelim ki, bölgede Türkçe bilmiyen yoktur ve genel olarak konuşulan dil Türkçedir.

YERLEŞME:

1. Onsekiz Çerkeş köyünden on yedisi ovada, Kayseri - Maraş ve Göksün - Elbistan karayolu üzerinde ya da çevresinde - iki

(2) Saydığımız bu isimlerin sosyolojik anlamda aşîret olup olmadığını bilmiyoruz. Ancak, bölgedeki Kürtlerin bu gruplardan ve belki sayamadığımız diğer gruplardan koparak Göksun'a gelip yerleştikleri, fakat ana gruplarla olan bağları tamamen de koparmadıkları bir gerçektir. Şu var ki aşîret yaşayışı tamamen kaybedilmiştir.

üçer kilometrelik kollarla karayoluna bağlı olarak - kurulmuştur. Bir Çerkeş köyü (Ubu) orman içindedir ve düzgün bir yolu yoktur. Türk ve Kürt köyleri ise genellikle içerilerde, ana yollardan ve orman içlerinde kurulmuştur.

2. Daha önce sözünü ettiğimiz mezralarda Kürt ve Türk'ler otamaktadır. Çerkesler toplu köyler kurmuşlardır. Nitekim, onsekiz Çerkeş köyüne toplam kırkbeş mezradan ancak dördü bağlıdır. Ve dördü de Çerkeş mezasıdır. Buna karşılık Kürtlerin oturdukları mezraların büyük bir kısmı Türk köylerine bağlıdır. Durdukları mezraların büyük bir kısmı Türk köylerine bağlıdır. Durumu aşağıdaki tabloda daha açıklıkla görebiliriz:

Tablo — II

	Türk köyüne bağlı	Kürt köyüne bağlı	Çerkeş köyüne bağlı
Türk Mezraaları	28	—	2 = 30
Kürt Mezraaları	7	3	1 = 11
Çerkeş Mezraaları	—	—	4 = 4
Toplam	35	3	7 = 45

Bu bilgiyi, etnik gruplar arası ilişkilerin sağlam kavranabilmesine bir biçimde yarar düşüncesi ile veriyoruz.

EKONOMİ:

1. Ekilir arazi kıtır ve halk fakirdir. Ama geçim kaynağı klâsik tarım ve onunla birlikte yürütülen hayvancılıktır.

Elimizde toprak dağılışı ile ilgili ayrıntılı bilgi yoktur. Fakat şu kadarını söyleyebiliriz ki, bölgede geniş toprak sahibi ağalar görülmemektedir. Bin dönümün üzerinde toprak sahibi olan ancak beş kişi vardır. İki bin dönüm üzerinde toprağı olan yoktur. (3) Üretim ilişkileri feodal bir görünüşten uzaktır. Bu anlamda, Göksün Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun değil fakat Orta Anadolu'nun bir parçası sayılmak gerekir.

(3) Bunlar resmi rakamlardır. Fiili durum, bu rakamlara göre biraz yüksek olabilir.

Ova (ilçe merkezi ve çevresi) sulama imkânlarına sahip olmakla birlikte henüz teknik bir sulamaya geçilememiştir. Ancak, bu kısımda son yıllarda sebze ve meyve, özellikle fasulya ve elma üretimi hızla gelişmiştir. Beri yandan, teknik tarıma kesin bir yöneliş göze çarpmaktadır.

İlçenin yetmişbin hektara yaklaşan bir kısmı ormanla kaplıdır. Ormanların istihsale açılmış bölümlerinde yaşayan halk, aile ekonomileri için yürüttükleri ilkel tarımın yanı sıra istihsal ve ara depolara nakil gibi orman faaliyetlerine de katılırlar. Ancak, bu suretle ellerine geçen para, geleneksel yaşayışı etkiliyecek ölçüde olmaktan çok uzaktır.

2. Orman istihsalinin ara depolardan ana depoya nakli ile ana depodan Türkiye'nin çeşitli bölgelerine nakli işi ilgiyle izlenmesi gereken bir olaydır. Göksun'da halen elli kadar nakliyecisi vardır, ilçede yeni bir iş kolu olarak gelişmekte bulunan nakliyecilik, genellikle kasaba eşrafının inhisarındadır. Bunlar, bir yandan çevredeki arazilerini işlemekte, bir yandan kasabada esnafılık yapmakta, bir yandan da şimdi nakliyecilik yapmaktadırlar.. Bu grubun, Göksün siyasi organizasyonu ile bütünleşmesi ise ayrıca ilginçtir.

3. Artan nüfus, yeni arazilerin tarıma sokulmayı ve teknik tarıma yöneliş geniş halk kitlelerini açığa çıkarmaktadır. Nitekim, dağ köylerinden güney illerine hattâ Ege'ye kadar uzanan bir işçi akını gözden kaçmamaktadır. Üstelik görebildiğimiz kadarı ile, bu akın mevsimlik bir akın da değildir. Yılın her mevsiminde aynı durum görülmektedir. Ancak, gidenler, bazı istisnalar hariç, köyleri ile bağlarını koparmamaktadırlar. Bu arada, bölgeden yurt dışına devamlı bir işçi akının varlığına da değinelim. (4)

TOPLUMSAL DEĞERLER :

1. Gerek Çerkeş ve gerekse Kürt toplulukları iç organizasyonları kuvvetli topluluklardır. Bugün bile, grubu ya da grubun bir üyesini ilgilendiren ve resmî makamların yetki alanlarına giren birçok sorun grup içinde kolaylıkla çözüme bağlanabilmektedir.

(4) Sivri bir örnek olmakla birlikte söyleyelim : Altıyüz nüfuslu Alıçlıbucak köyünden halen 35 kişi yurt dışındadır. Akın devam etmektedir. Aynı şekilde, Ocak 1970 de Yeniyapan köyünden 40 hane Çukurova ve Kayseri'de çalışıyordu.

Çerkeş topluluklarında yaşlıların ve Beylerin, Kürt topluluklarında ise Dede ya da Seyyitlerin, bu toplulukların yönetimi ile ilgili çok önemli fonksiyonları vardır.

2. Göksun'da gözümüze çarpan bir nokta vardır ki üzerinde önemle durulmak gerekir. 'Ekonomi' başlığı altında verdiğimiz genel durum köyleri dışı karşı açılmağa zorlamaktadır. Bu açılış çok kesin ve gözle görünür bir biçimdedir. Bunun bir sonucu olarak toplum yapısında, ve dolayısıyla toplumsal değerlerde hızlı bir değişme göze çarpmaktadır. Bu yüzdendir ki, bu toplulukların dengelerini kaybetmekte bulunduklarını rahatlıkla iddia edebiliriz. Dedeler eski itibarlarını yitirmektedirler, 'büyüğe saygı' yok olmaktadır. Eskiye özlem duyulmağa başlanmıştır. Toplumsal dayanışma zayıflamaktadır. Ya da dengesizliğin sebep olduğu ters yönlü ve sathıla ilgili dayanışma örnekleri görülmektedir.

Kesin durumu derinliğine yapılacak sosyolojik araştırmalarla tesbit etmek gerekir ama bizim gözlemlerimize dayanarak edindiğimiz bir kanı da şu olmuştur: Sözü ettiğimiz değişim Çerkeş köylerinde daha yavaş cereyan etmektedir. Bu durumu, yine «Ekonomi» ve 'Yerleşme' başlıkları altında vermeğe çalıştığımız gerçeklerle açıklamak mümkündür, sanıyoruz.

BÖLÜM — II

ÖLDÜRME VE YARALAMA :

1967, 1968, 1969 yıllarında resmî makamlara intikal eden öldürme ve yaralama olaylarına ait elimizde şu rakamlar vardır:

Tablo — III

	1967	1968	1969	Toplam
Öldürme Olayları	4	8	7	19
Yaralama Olayları	11	18	14	43

Türkiye'nin diğer bölgeleri hakkında ayrıntılı bilgi veren bir istatistik bulamadık. Bu bakımdan yukarıdaki rakamlar üzerinde bir yorumda bulunabilecek durumda değiliz. Ancak bize öyle gelir ki yılda 6-7 öldürme ve 14-15 yaralama olayı kırk bin nüfuslu bir ilçe

için fazla sayılmamak gerekir. Üstelik aşağıda açıklamağa çalışacağımız gibi, bütün olaylarda kasıt da görülememektedir.

2. İlçede tabanca taşımayan yok gibidir. Bize göre, bu durumu yaratan ana faktör, bölgede asayişin uzun süre - Cumhuriyet devrinde de - sağlanamamış olması ve vatandaşın kendi güvenliğini bizzat sağlamak durumunda bırakılmış bulunmasıdır. Bugün bile, Göksun'da eşkıyalık olaylarını yaşanmış hikâyeler olarak anlatabilen orta yaşlı birçok kişi vardır.

Bir de, köylünün toprakla olan ilişkilerinin ortaya çıkardığı güvenlikten söz edilebilir. Zaman zaman 'zirai asayiş' şeklinde bir yüzüne değinilen bu kavram aslında bizi tarım reformu tartışmalarına kadar götürebilir. Fakat, şu kadarını söyleyelim ki, adına, ister ekonomik güvenlik, ister tarım güvenliği, ister sosyal güvenlik densen, konunun bu yönü çok önemlidir ve genel asayişten söz ederken bu noktayı da gözönünde bulundurmak zorunludur.

Tabancaya aşırı düşkünlüğü biz bu şekilde açıklıyoruz. Konuya etnik bir açıdan da bakılabilir ki, silâh Türk töresinde kahramanlık ve cesaretin bir sembolüdür. Gerçektende Türk toplumlarında silâhın bu yeri inkâr edilemez. Ancak, böyle bir açıklama, sonucu sebep olarak göstermek olur. Zira, töreler bir temel üzerinde oturur ve töreleri yaratan, biçimlendiren ve yaşatan şey bu temeldir.

Bu açıklamadan sonra öldürme ve yaralama olaylarında suç aracı olarak en çok neyin kullanıldığını görelim:

Tablo — IV

	Tabanca	Bıçak	Mavzer Av Tf.	Taş Sopa	Toplam
Öldürme	11	—	6	2	19
Yaralama	18	10	8	7	43
Toplam	29	10	14	9	

Tabanca ve av tüfeği ile işlenen suçlar büyük bir yekûn tutmaktadır. Bunun yanında [bıçak, taş ve sopanın suç âleti olarak nisbeten az kullanıldığı görülmektedir. Üç yıl içinde bir tek bile bıçakla öldürme olayına rastlanmaması ilgi çekicidir.

3. Şimdi de öldürme ve yaralama olaylarının nedenleri üzerinde duralım. Bir olayın hangi sosyal ve psikolojik şartlar altında cereyan ettiğini kesinlikle tesbit etmemize imkân yoktur. Ancak, olayın resmî makamlara intikalinden sonra, özellikle hazırlık ve ilk tahkikat safhalarında olayın nedenleri ile ilgili bazı ipuçları bulmak mümkün olmaktadır. Bu ipuçlarına dayanarak kaba bir ayırım da olsa, biz bu nedenleri ‘ırz’, ‘arazi’, ‘kaza,’ ‘eski husumet’ olarak sıraladık:

Tablo — V

	Irz	Arazi	Kaza	Eski husumet	Toplam
Öldürme	5	7	6	1	19
Yaralama	16	7	6	14	43
Toplam	21	14	12	15	

Önce şunu söyleyelim ki, ‘eski husumet’ şeylinde gösterdiğimi? neden aslında yine ‘ırz, ve ‘arazi’ uyuşmazlıkları ile ilgili eski bir meselenin tazelenmesinden başka birşey değildir. Ancak, önemle belirtelim ki, bu durum Göksun’da kan davalarının varlığını göstermez.

4. Tabloda göze çarpan nokta, ırzla ilgili olayların çokluğu. Bilindiği gibi Çerkeslerde kadın - erkek ilişkilerinde geniş bir serbestlik vardır. Fakat bu serbestliğin grup içinde kötüye kullanılması söz konusu olamaz. Nitekim, nedenini ‘ırz’ olarak tesbit ettiğimiz öldürme ve yaralama olayları daha çok Türk ve Kürt köylerinde görülmektedir. Bir de özellikle Türk topluluklarının Çerkeslerdeki bu eşitlik anlayışına uyamamalarından ya da durumu ters yorumlamalarından doğan gerçekten dramatik olaylara rastlanmaktadır.

Bölge halkının çalışmak için güneye, büyük şehirlere indiğini söylemiştik. İlkel bir üretim seviyesinde bulunan bir grubun -ki Çukurova’ya inen köylerin daha çok dağ köyleri olduğunu hatırlıyalım - daha ileri bir üretim seviyesine geçmiş başka bir toplulukla ilişki kurması halinde birtakım toplumsal değerlerini yitirmesi olağandır. Gerçekten kuvvetli bir iç organizasyona sahip bulunan ve kadına erkeğinkinden aşağı olmyan bir değer veren Kürt topluluklarında bile toplumsal değerlerdeki hızlı çöküntü ilgiyle izlenmelidir.

Güneye göçen kadınlar ve çocuklar da katılmaktadır Bu kadınlardan ;bir kısmı bar pavyonlarda, hattâ kenar mahallelerde çalışma imkânları da bulmaktadırlar. Bütün bu durumların bölgede bir takım bunalım ve krizlere yol açacağı düşünülebilir.

Sonuç olarak, ırza bağladığımız öldürme ve yaralama olaylarını açılış ve değişim halinde bulunan bir toplumun uğradığı denge kaybı ile açıklıyoruz.

5. Arazi uyumsuzluklarının nedeni bellidir. Toprak kıttır. Tapu uygulaması zayıftır. Tarımda ihtisaslaşma olmadığından hayvancılıkla bahçe ve tarla tarımının bir arada yürütülmesi bir takım ziraî asayiş problemleri yaratmaktadır. Teknik bir sulama yapılamamaktadır. Özetle toprak üzerinde ağır bir baskı vardır. Bütün bu unsurlar bir arada arazi uyumsuzluklarını yaratmaktadır.

6. Kazalara gelince... Tabloda kazalarla ilgili rakamların yüksekliği göze çarpmaktadır. Gerçekten de üç yıl içindeki ondokuz öldürme olayından altının kaza olarak gösterilişi şaşırtıcıdır.

İlçede tabanca taşımağa aşırı bir eğilim bulunduğunu söylemiştik. Bu durum bir yana, köy düğünlerinin ana unsurlarından birisi de yine tabancadır. Özellikle Çerkeş düğünlerinde yüzlerce mermi yakıldığı olur. Bu arada bir vatandaşın yaralanması ya da ölmesi olağandır. Nitekim, kazaen öldürme ve yaralama olaylarının büyük bir kısmı düğünlerde cereyan etmektedir. Öte yandan, evde babasının tabancası ya da tüfeği ile oynayan çocuğun diyelim kardeşini öldürmesi de mümkündür.

KIZ KAÇIRMA:

1. Kız kaçırma olayları ile ilgili olarak bulduğumuz rakamlar şaşırtıcı ölçüde düşüktür. Düşüklüğün nedeni, bu olayların genellikle toplumsal gruplar içinde çözüme bağlanması ve resmî makamlara intikal ettirilmeyişidir. Bu bakımdan bu rakamların burada zikredilmesinde bir yarar görmedik. Kız kaçırma olaylarının nedenleri üzerinde aşağıda 'değerlendirme' başlığı altında duracağız. Burada bir - iki etnik farklılığa değineceğiz.

2. İbrahim Yasa, Türkiye'de kız kaçırma gelenekleri üzerinde yaptığı bir çalışmada, bazı Çerkeş köylerindeki kız kaçırmanın «yapmacık, «sembolik» olduğunu ve kızın kaçırılmasının onun pres-

tijini artırdığını söylemektedir. (5) Göksun'da Çeçen ve Lâzgi köylerinde de benzer bir durum vardır. Bu köylerde, kız kaçırma olayı düğünün bir parçası, bir unsurdur. Buna karşılık diğer Çerkeş köylerinde kız kaçırma olayı herşeyden önce toplumun değer hükümlerine aykırı düşmektedir. Gerek kız gerekse oğlan tarafı böyle bir olayın sonunda itibarlarından çok şey yitirmektedirler. Münferit olaylarda ise, «yeterince rezil olduk» anlayışı ile olayın resmî makamlara intikal ettirilmesinden şiddetle kaçınılmaktadır. Bu yüzden ki Çerkeş köylerinde kız kaçırma olayları bir yandan çok nadiren vuku bulmakta, öte yandan münferit olaylar resmî makamlara intikal etmemektedir.

3. Kız kaçırma olaylarına daha çok Kürt ve Türk köylerinde rastlanmaktadır. Dikkat edilmesi gereken bir nokta, bu olayların TCK muvacehesinde çok kere ırza geçme suçu ile birleşmesidir.

ORMAN :

1. Göksün ün büyük bir kısmının ormanla kaplı olduğunu söylemiştik. Bu nedenle İlçede orman suçlarının görüleceği tabiidir. Göksun'da, 1965 -1969 yılları arasındaki beş yıllık dönemde ortalama olarak yılda 65 kişi orman suçundan hüküm giymiştir. Muhakkak ki orman suçlarına ait gerçek rakamların çok daha yüksek olması gerekir. Çünkü, bütün olaylar resmî makamlara intikal etmediği gibi resmî makamlara intikal eden bütün olaylar da mahkûmiyetle sonuçlanmamıştır. Burada bir de şu noktaya değinelim ki, sözünü ettiğimiz orman suçlarının hemen hemen tamamı, Orman Kanununun 91, 93, 108. maddelerinin ihlali ile ilgili suçlardır. Bu ise, daha önce işaret ettiğimiz toprak üzerinde ağır bir baskı olduğu şeklindeki görüşümüzü doğrular yönde bir durumdur.

2. Dikkati çeken nokta, olayların genellikle orman içi değil de orman kıyısı köylerden gelmekte olduğudur. Önceden de söylediğimiz gibi orman içi köyler istihsal faaliyetlerine katılmakta ve ormandan bir ölçüde yararlanmaktadırlar. Bu durumun orman içi köylerde orman suçlarını azaltıcı bir rol oynacağı düşünülebilir. Öte yandan, orman içi köylerde suçun kolaylıkla gizlenebileceği, oysa orman kıyısı köylerin kestikleri odun ya da tomruğu daha uzun mesafelerle taşımak zorunda bulundukları ve yakalanma ihtimalinin

(5) İbrahim Yasa, «Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bununla ilgili Bazı idari Meseleler» TODAİE Köy Etüdleri Serisi - 3. Sh. 23

bu yüzden arttığı da iddia olunabilir. Orman içi köylerin istihlalden sağladıkları kazancın bu köyler halkının sosyal ve ekonomik durumlarında pek te önemli bir değişme yaratmadığı hatırlanırsa bu ikinci iddianın da tamamen yanlış olmadığı söylenebilir.

3. Kasabada, kasaba eşrafının yürüttüğü küçük çapta bir orman kaçakçılığı da göze çarpmaktadır. Bu, ya kaçak orman emvalinin doğrudan çevre vilâyetlere nakli, ya da ruhsatlı orman emvali arasında kaçak emval katılması suretiyle olmaktadır. Bu durumun tamamen İdarî tedbirlerle önenebileceğini sanıyoruz.

HİRSIZLIK :

1. Hırsızlık olaylarını iki kısımda toplamakta yarar vardır: Hayvan hırsızlığı ve âdi hırsızlık.

Göksün yaylalarına yaz aylarında yüzlerce sürü çıkarılır. Bu sürülerden bir kısmı Göksün köylülerinin bir kısmı da Aydınli aşiretlerindir. Daha önce söylediğimiz gibi bir kısım Aydınli aşiretleri karayolunu izliyerek ilerlerler. Hayvan hırsızlığı bu müsait ortam içinde olmaktadır. Bazan karayolu, bazan yayalara kadar uzanan ara yollar üzerinde kamyonlara yüklenen hayvanlar süratle çevre ileri götürülüp elden çıkarılmaktadır.

Biz bu durumu idarenin zaafı ile açıklıyoruz. Nitekim, 1967 yılında Maraş, Adana ve Kayseri Valilerinin müştereken yürüttükleri tedbirler sonunda hayvan hırsızlığının önu büyük ölçüde alınmıştır. 1967'deki yedi olaya mukabil 1968'de dört, 1969'da üç olay görülmüştür. Daha önemlisi 1967'deki olaylar yukarıda sözünü ettiğimiz tipten toplu hayvan hırsızlıklarını kapsıyan büyük olaylar olduğu halde daha sonraki yıllardakiler bir - iki hayvana inhisar eden ve daha çok âdi hırsızlık niteliği taşıyan olaylardır.

2. Bölgede âdi hırsızlık olaylarına çok seyrek rastlanmaktadır. Son üç yıl içinde ancak sekiz olay tesbit edilmiştir. Suçluların daha çok sahipsiz küçük çocuklar olduğu dikkati çekmektedir.

3. Burada bir de özellikle 1969 yılında ortaya çıkan bir olaydan, tel hırsızlığından kısaca söz edelim. Son yılda, yalnız Göksün mülkî hudutları içinde üç defa PTT hatları çalınmıştır. Aynı olay güneye doğru Göksün mülkî hudutları dışında da olmuştur. Hırsızlığın yapılış şekli, bu işin teşkilâtli çalışın ve belki Gaziantep'ten tünetlen bir şebeke tarafından yapıldığı fikrini uyandırmaktadır.

KAÇAKÇILIK :

1. Bölgenin bazı kuytu yerlerinde hint keneviri üretilmektedir. Bundan yapılan esrar Gaziantep'ten gelen kişilerce teslim alınmakta ve piyasaya sürülmektedir. İşin mekanizmasını tam bilmiyoruz ama, bildiğimiz kadarı ile, esrarı satan köylünün eline şu işten pek fazla para geçmemektedir. Birkaç el değiştirdiğini sandığımız esrar asıl kazancı son el elde getirmektedir. Bu arada, Göksun'da da ikinci el araçlarının varlığını dikkati çekmek yerinde olacaktır.

2. Maraş - Göksün - Kayseri karayolu zaman zaman Gaziantep kaçakçılarına geçiş yolu olmaktadır. Gaziantep - Adana karayolu kullanılmadığı zamanlarda bu yol, kaçakçılar için özellikle önem kazanmaktadır .

ZABITAYA MUKAVEMET :

1. Bölge halkı Devlete saygılıdır. Ancak, idareye karşı - mekanizmanın tümünü kastediyorum - genel bir güvensizliğin varlığı da gözden kaçmamaktadır. Esasen daha çok vatandaşı haklı gösteren bazı sosyal ekonomik, siyasi ve tarihî olaylara bağlanmasını mümkün gördüğümüz bu durum konumuzun dışında, kalmaktadır.

2. Zaman zaman zabıtaya mukavemet olaylarına rastlanmaktadır. Fakat biz bu olayları daha çok kasabada isim yapmış bir takım kabadayı tipli kişilerin Göksun'a teşmil edilemeyecek davranışları olarak görüyoruz. Zabıtaya toplu karşı koymalar, zabıta ile müsademe, mer'a ihtilâfları ile ilgili olarak çok seyrek vuku bulmaktadır.

YOL GÜVENLİĞİ:

1. Trafik kontrolünün yokluğu nedeniyle, bölgede azımsanamıyacak ölçüde trafik kazası olmaktadır. Maraş - Göksün karayolunun bozukluğu, orman faaliyetleri yüzünden yoğunlaşmış trafik de nedenler arasında, sayılmalıdır. Bölge şoförlerinin hemen hemen tamamı ehliyetsiz çalışmaktadır,

2. 1969 yılında, bölgenin alışık olmadığı bir olay, bir soygun olayı cereyan etmiş ve Göksün - Maraş karayolu üzerinde bir gece on beş kadar araç soyulmuştur. Bu olayı takiben aylar içinde, Göksün - Kayseri karayolu üzerinde ve Sarız İlçesi hudutları içinde daha küçük çaplı benzer bir - iki soygun olayı daha tesbit edilmiştir. Ancak, bu olayların bölgede sık sık soygun olaylarına rastlandığı şeklinde yorumlanması doğru değildir. Özellikle Sarız yolundaki,

çeşitli suçlarından dolayı zabıtaca aranmakta bulunan ve dağlarda gizlenen kişilerce yapıldığı sanmaktayız.

BÖLÜM — III

DEĞERLENDİRME:

1. Bütün toplumsal olaylarda olduğu gibi kanunların suç olarak niteledikleri olayların da açıklamasını yaparken temelden gelen bir takım zorlamaların varlığını kabul etmek durumundayız. Başka bir anlatımla, olaylar belli bir gelişim içinde ve belli şartların bir araya gelmesi ile ortaya çıkarlar. Örneğin, bir bölgedeki kan davalarını, o bölge halkının pek kindar, hunhar ve gaddar olmasına bağlayamayız. Aynı şekilde, diyelim kız kaçırma olaylarının genel ahlâk anlayışı içinde açıklanması bilimsellikten uzak bir tutumun ifadesi olur.

2. Çok önemli bulduğumuz bu noktaya giriş kısmında da başka ifadelerle değinmiştik. Önceki açıklamalarımızda da bu noktayı gözden kaçırmamağa çalıştık.

Şimdi, yine aynı görüşle bize pek ilginç gelen bir konu üzerinde duracağız: Aşağıda bazı suçların işlendikleri aylar itibariyle dökümünü veriyoruz:

Tablo — VI

Aylar	Yaralama	Öldürme	Kız Kaçırma (6)	Hayvan Hırs.
1	1	2	2	—
2	1	4	1	—
3	2	—	—	—
4	7	2	1	—
5	6	1	—	2
6	6	2	2	2
7	5	1	1	2
8	7	2	4	5
9	4	—	2	2
10	1	1	—	1
11	1	2	1	—
12	2	2	—	—
	43	19		

(6) Gerçek rakamların çok daha yüksek olduğunu evvelce söylemiştik. Burada yalnızca genel bir eğilimi gösterebilmek için bu rakamları da listeye soktuk.

Dikkatimizi çeken nokta, olayların yaz aylarında birikim gösterdiğidir. Nitekim, 43 yaralama olayından 35'i (% 82'si) Nisan - Eylül ayları içindeki altı aylık sürede cereyan etmiştir. 14 kız kaçırma olayından 10'u (% 71,5'u), 14 hayvan hırsızlığı olayından 13'ü (% 93'ü) yine aynı sürede cereyan etmiştir. Ancak öldürme olayları bu eğilimin dışında kalmıştır. 19 öldürme olayından yalnız 8'i (% 42'si) bu süre içinde yer almıştır.

3. Ele aldığımız bu altı aylık süre halkın genellikle toprakla temas halinde bulunduğu ,başka bir anlatımla ekonomik ilişkilerin yoğunlaştığı bir devredir .Bu nedenle, biz bu devre içinde cereyan eden olaylarla üretim ilişkileri - daha genel bir anlatımla ekonomik yapı - arasında yakın bir bağıntı bulunduğu kanısına kapılıyoruz. Gerçi, yukarıda verdiğimiz rakamlar bu iddiamızı desteklemeğe yeter değildir. Üstelik öldürme olaylarında ters bir eğilim de vardır.

Fakat yine de gözlemlerimize dayanarak suçlarla ekonomik yapı arasında doğrudan doğruya değilse bile kuvvetli ,bir dolaylı ilişki bulunduğunu söyleyebiliriz.

4. İlçede gayrimenkule tecavüz olaylarına ait rakamlar da bu gözlemlerimize uygun düşmektedir. Beş yıl içinde (1965- 1969) Kaymakamlığa 206 gayrimenkule tecavüz olayı intikal etmiştir. Bu olaylardan 162'si (% 79'u) sözünü ettiğimiz altı aylık süre içinde vuku bulmuştur. Daha da ilgi çekici nokta şudur ki, 206 olayın 76'sı mer'a tecavüzleri ile ilgilidir ve bu tecavüz olaylarından 64'ü (% 85'i) bu altı ay içinde cereyan etmiştir. (7) Bu, toprak üzerinde ağır bir baskının varlığını bir kere daha gösterir. Gerçi, kış aylarında mer'anın bir gereği olmadığına göre, kışın mer'a tecavüzünün olmaması da normaldir. Ne var ki, gayrimenkule tecavüz olayları, mer'a tecavüzü olsun, özel tecavüz olsun, bünyelerinde bir ihtilâf çekirdeği taşıyan olaylardır. Bu yüzden, eğer bu olayların birikim gösterdiği devre ile suçların birikim gösterdiği devre arasında bir paralellik varsa, o zaman ,bu iki grup olayı açıklayabilecek bir ortak noktanın varlığı düşünülebilir.

5. Bu varsayımdan hareket ederek ve Tablo - VI'da. gösterilen kız kaçırma olaylarının da aynı aylarda birikim göstermesi özel-

(7) Aslında bu rakamın da yüksek olması gerekir. Çünkü, mer'a tecavüzleri genellikle Kaymakamlığa intikal ettirilmez. Ancak muhtarın geçinemediği kişilerin tecavüzleri Kaymakamlığa duyurulur.

ligini de tekrar hatırlıyarak, Tablo - V'de 'ırza'a baēladığımız öldürme ve yaralama olaylarının dahi ekonomik ilişkilerle açıklanması mümkündür sanıyoruz. Bu noktaya İbrahim Yasa da değiniyor. «Yapılan tahminlere göre, her iki çeşit kız kaçırma olayının (zorla kız kaçırma ve kaçışma) % 75 - 80'inin temel sebebi köy aileleri arasındaki fakirlik - zenginlik farkından ileri gelmektedir.» diyor. Yine İbrahim Yasa'ya göre, «harp yıllarında, ekonomik buhranlarda, tarım ürünlerinin ucuz fiatla satıldığı veya tarım ürünlerinin az yetiştii yıllarda kız kaçırma eğilimi artmakta, bütün işlerin iyi gittiği yıllarda azalmaktadır.» (8) Kız kaçırma olaylarının ekonomik durumları nisbeten iyi olan Çerkeş köylerinde daha az görülüp, Kürt ve Türk köylerinde daha çok görölmekte oluşu da İbrahim Yasa'nın bu görüşünü destekler niteliktedir.

SONUÇ:

Göksün İlçesi, 'Asayiş Müessir Olaylar' açısından Türkiye şartları içinde kendisine has bir farklılık göstermemektedir. Yukarıda incelemeēe çalıştığımız asayiş bozan olayların daha çok açılış ve değışim halinde bulunan bir topluma has olaylar olarak değeriendirilmesi gerekeceēi görüşündeyiz.

(8) İbrahim Yasa, a.g.e. Sh. 24 - 26.

**MAHALLİ İDARELERİMİZİN SEÇİLMİŞ ORGANLARI,
BUNLARIN ORGANLIK SIFATINI KAZANMALARI
VE KAYIP ETMELERİ**

Yazan :
Hüsnü TUĞLU
Dicle Kaymakamı

- 1 — GİRİŞ
- 2 — MAHALLİ İDARELERİMİZİN SEÇİMLE İŞ BAŞINA GELEN ORGANLARI NELERDİR ?
- 3 — MAHALLİ İDARELERİMİZE SEÇİLEBİLMENİN ŞARTLARI VE ORGANLIK SIFATININ KAZANILMASI.
- 4 — MAHALİ İDARELERİMİZİN SEÇİLMİŞ ORGANLARININ BU SIFATLARINI KAYIP ETMELERİ.
 - A— İL GENEL MECLİSİNİN FESHİ VE İL GENEL MECLİSİ İLE İL DAİMİ ENCÜMENİ ÜYELİĞİNDEN ÇIKARILMA.
 - B — a) BELEDİYE BAŞKANLIĞINDAN ÇIKARILMA
b) BELEDİYE MECLİSİNİN FESHİ, BELEDİYE MECLİSİ ÜYELİĞİ İLE BELEDİYE ENCÜMENİ ÜYELİĞİNDEN ÇIKARILMA
 - C — KÖY MUHTARLIĞI VE KÖY İHTİYAR ÜYELİĞİNDEN ÇIKARILMA
- 5 — NETİCE

GİRİŞ

Mahalli idarelerimiz Halkın mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılayan, genel Karar organları Halk tarafından seçilen Kamu Tüzelkişiliğini haiz bulunan müesseselerimizdir. Anayasamızın 116 inci maddesinde Mahalli idarelerimizin nelerden ibaret olduğu da ayrıca

belirtilmiş bulunmaktadır. Memleketimizdeki mahalli İdareler İller, Belediyeler ve Köyler olmak üzere üç tipte kurulmuşlardır. 1924 Anayasamız Vilâyetlerle Şehir, Kasaba ve Köylerin hükmi şahsiyeti haiz olduğunu 90 ıncı maddesinde belirtiyor ve 91 inci maddesinde de İllerin işlerinin, yetki genişliği (Tevsi mezuniyet) Ve görev ayrımı (Tefriki vezaif) Esası üzerine idare olunacağını hükme bağlıyordu. Görev ayrımı prensibini benimsemesile bu anayasamız İl Belediye ve Köylerimizin birer yerinden yönetim (Ademi Merkeziyet) İdareleri olarak kurulmalarına esas teşkil ediyordu. 1961 Anayasamız İdare başlığı altında 112 inci maddesinde «İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır» Demekle çok açık olarak idari sistemimizi belirtmektedir. Yerinden yönetim müesseseleri olan Vilâyet, Belediye, Köy gibi mahalli idarelerimiz birer muhtar idare olmakla beraber merkezi idare ile olan ilişkileri kanunlarımızla tanzim edilerek bunlar bazı hususlarda idari vesayete tabi tutulmuşlardır. Mahalli idarelerimizin kuruluşlarına ait kanunlarımıza bakacak olursak :

A — İllerimizin birer mahalli idare kuruluşu olarak teşkilatlanmalarına 1913 Tarihli idarei umumiye Vilâyet Kanununun halen yürürlükte bulunan hususi idarelere ait kısmı esas teşkil etmektedir. Bu kanunun 75 inci maddesi vilâyetin menkul ve gayri menkul mallara mutasarrıf olduğunu kanun ile muayyen ve mahdud hususi vazifeleri yapmakla görevli bir Tüzelkişi olduğunu belirtmektedir.

B — 1580 sayılı Belediye Kanununun 1 inci maddesi de Belediyeyi tarif etmektedir. «Belediye Beldenin ve Belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir.»

C — 442 sayılı Köy kanunumuzun 1 inci maddesinde nüfusu 2000 binden aşağı olan yurlara köy denir demekle kanunun 2 inci maddesinde de Cami, Mektep, Otlak, Yaylak, Bataklık gibi orta malları bulunan toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, Bahçe ve Tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler. Yine 7 inci maddesiyle de köyün bazı mallara sahip ve kanunla kendisine verilen işleri yapan başlı başına bir varlık olduğu şeklinde tanıımı yapılmaktadır.

Yukarıda bahsedilen bu üç tip mahalli idarelerimiz kanunlarla kendilerine verilen görevleri bir kısım organları vasıtasıyla yerine getirmektedirler. Biz bu yazımızda mahalli idarelerimizin seçimle iş

başına gelmiş genel karar organlarının neler olduğunu ve bu organların bu sıfatlarını nasıl kazandıklarını ve kayıp etmeleri durumlarını açıklamaya çalışacağız. Anayasamızın 116 ncı maddesi mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kayıp etmeleri konusundaki denetimin ancak yargı yolu ile olacağını hükme bağlamıştır. Konu Anayasamızın bu maddesinin ışığı altında incelenecektir.

2 — MAHALLİ İDARELERİMİZİN SEÇİMLE İŞ BAŞINA GELEN ORGANLARI NELERDİR :

A — İller : İl hususi idarelerinin seçimle iş başına gelmiş organları ile il genel meclisleri ile İl Genel meclislerince kendi aralarından seçilen İl daimi encümenlerinden ibarettir.

İL GENEL MECLİSLERİ :

Her İlde bir İl Genel Meclisi bulunmaktadır. İl Genel meclis üyeleri İlçeler adına seçilir. (306. S. K. MD. 103) İl Özel idarelerinin en büyük karar organı durumunda olan İl Genel meclisleri üyelerinin miktarının tesbitinde en son nüfus sayımı esas olmaktadır. (Nüfus sayımı yurdumuzda 5 yılda bir yapılmaktadır) İl Genel meclis üyeleri için seçim bölgesi olarak ilçeler kabul edilmiş olup seçimler 4 yılda bir yapılır. Son nüfus sayımına göre nüfusu ;

25.000 bine kadar olan ilçelerden bir üye, 25.000 binden 40.000 bine kadar olan ilçelerden iki üye, 40.001 den 55.000 bine kadar olan ilçelerden üç üye, 55.001 den 70.000 bine kadar olan ilçelerden dört üye seçilir. Bundan sonraki her 25.000 bin nüfus için 1 üye buna eklenmektedir. Seçimle iş başına gelen İl Genel meclisinin başkanlığını İl Valileri yapmaktadır.

İL DAİMİ ENCÜMENİ :

Her ilçeden seçilen İl Genel meclis üyelerinin seçimden sonra ilk toplanma günü Valilikçe kararlaştırılır. İl daimi encümeni üyeleri her toplantı senesi için İl Genel meclisi üyeleri arasından İl Genel meclisi üyelerince seçilen 4 üyeden meydana gelir. Genel meclis üyesi adedi 8 den az olan illerde Genel meclis kararıyla İl daimi Encümeninin 2

üyeden meydana gelmesine meclis karar verebilir. Encümene seçilen bu üyelerin görevleri gelecek yılın olağan toplantı süresi içinde yapılacak yeni encümen üyeleri seçimine kadar devam etmektedir. Encümen üyesi seçilen kimselerin ayrı İlçelerden seçilmiş üyeler olması da şarttır. Encümen üyesi seçilen İl Genel meclis üyesinin süre sonunda tekrar seçilmesi mümkündür. İl Genel meclisinin Başkanı olan Valiler aynı zamanda İl daimi encümeninin de başkanlarıdır, İl Genel meclisi üyeleri Daimi encümen üyelerini geçerken üye adedi kadarda yedek üye seçerler. Bunlar aldıkları oy sırasına göre her hangi bir sebeble toplantıda bulunmayan encümen üyesinin yerini doldururlar.

İl daimi encümeni Valinin lüzum gördüğü zaman daveti üzerine toplanır ve kanunun kendisine verdiği görevleri yapar. Toplantı ekseriyetle olur oyların eşitliğinde. başkanın oy kullandığı tarafta ekseriyet var sayılır. İl daimi encümeni başkanı olan Vali isterse bu başkanlık görevini başka bir şahsa da verebilir.

B — Belediyelerin seçimle iş başına gelmiş organları :

Belediyelerin seçilmiş organları Belediye başkanlarıyla Belediye meclisleri ve Belediye encümenlerinden ibarettir. Bunlardan Belediye Başkanı ile Belediye meclisi üyelerini doğrudan doğruya mahalli Halk seçmektedir. Belediye encümenlerinin durumu muhtelittir. Şöyleki ; Belediye encümeni Belediye meclisince kendi üyelerinden seçilmiş Bulunan kimselerle birde kanunen tabii üye kabul edilen kimselerden meydana gelmiştir.

a — Belediye Başkanları ; Belediye başkanları Belediye idaresinin en büyük amiridir. Belediye Tüzelkişiliğinin mümessilidir. Belediyelerin icra organı durumundadır. Bu sıfatla seçimle iş başına gelmiş bulunan Belediye başkanı kanunen kendisine verilen görevleri yapan bir kimsedir. Belediye başkanlarının seçiminde her belde bir seçim çevresi olup Başkan dört yılda bir çoğunluk usulüne göre seçilmektedir. 1580 sayılı Belediye Kanununun 94 üncü maddesi mensup Belediye Başkanlarından bahsetmektedir. Fakat konumuz mahalli idarelerin seçimle iş başına gelmiş organları olduğu için mensup Belediye reisleri hakkında izahat verilmemiştir. Belediye Başkanlarının seçimi de yine Adli Teminat altında olup seçim işleri İlçe İdare kurullarınca yürütülmektedir.

b — **BELEDİYE MECLİSLERİ** : Seçim hakkını haiz bulunan hemşehriler tarafından doğrudan doğruya dört yıl için seçilmiş kimselerden meydana gelir .Her belde bir seçim çevresidir. Belediye

meclis üyelerinin seçiminde nisbi temsil seçim sistemi uygulanmaktadır. Meclis üyelerinin adetlerinin tesbitinde İlçe seçim kurulları (307 sayılı kanun) yetkilidir. Seçim kurulu bu tesbiti 1580 sayılı Belediye kanununun 21 inci maddesine göre yapar. Buna göre Genel nüfusu 3.000 Bine kadar olan beldelerde Belediye meclisinin 12 üyesi vardır. Bu asgari haddir Belde nüfusu 3.000 den fazla olduğu takdirde Meclis üyelerini adedi aşağıdaki esasa göre artar. Bunda da son nüfus sayımı esas olur. Nüfus 3.000 den 5.000 kadar olan beldelerde 3.000 deki nüfus için her 500 nüfusa 1 üye nüfusu 5.000 den 10.000 ne kadar olan beldeler için 5.000 den yukarı her 1.000 nüfus için 1 üye nüfusu 10.000 den 25.000 bine kadar olan beldeler için 10.000 den fazla her 3.000 nüfus için 1 üye nüfusu 25.000 den 50.000 ne kadar olan beldeler için 25.000 den yukarı her 5.000 nüfus için 1 Üye nüfusu 50.000 den 100.000 ne kadar olan beldeler için 50.000 den yukarı her 10.000 nüfus için 1 üye nüfusu 100.000 den yukarı olan beldeler için 100.000 den yukarı olan her 25.000 nüfus için 1 üye hesap edilmektedir. Belediye meclisleri 1580 sayılı K.nın 70 inci maddesinde belirtilen görevleri ve diğer kanunların verdiği görevleri yapmaktadır. Belediye başkanları Belediye meclislerine Başkanlık ederler. Fakat Belediye meclisleri her ekim toplantılarında içlerinden iki reis vekili ile lüzumu kadar kâtip seçerler. Belediye Başkanı bulunmazsa ona birinci başkan vekili oda bulunmazsa 2 inci başkan vekili başkanlık görevini yapar.

c — BELEDİYE ENCÜMENLERİ : Belediye encümenleri 1580 sayılı belediye K. nın 77 inci maddesine göre teşekkül etmektedir. Encümen halk tarafından seçilmiş bulunan belediye meclisi üyelerinin kendi aralarından seçtiği üyelerle bir kısım memurlardan meydana gelmektedir. Belediye meclisince kendi üyeleri arasından seçilen ve kanunda fahri üye denilen kişiler meclisin yarısını geçemeyeceği gibi iki kişiden de aşağı olamaz. Belediye encümenlerine seçilmiş bu kişilerin dışında Belediye kanununu 88 inci maddesinde belirtilen daire reislerinin iştirak etmeleri bu encümenlere muhtelit bir durum vermektedir. Encümene iştirak edecek memurlar 88 inci madde de sayılmış olup Belediye Zabıta amirleriyle Belediye müfettişleri kanunen encümene dahil edilmemiştir. Encümen Başkanlığını Belediye başkanı veya tevkil edeceği şahıs yapar. Encümen mürettibin yarısından fazlasıyla toplanarak ekseriyetle karar verir. Encümenin toplantı günlerini kendisi tayin eder. Encümen ancak Belediye başkanınca encümene havale edilen işlerde karar verebilir. Havale edilen işleri bir hafta zarfında karara bağlamak zorundadır. Görevleri 1580 sayılı Kanunun 80 inci maddesinde belirtilmiştir.

C — KÖYLER : Köylülerimizin seçimle iş başına gelen organları Köy muhtarlariyle Köy İhtiyar kurullarından ibarettir.

a — KÖY MUHTARLARI : Köy muhtarı köyün başıdır. Kanunun kendisine verdiği işlerde söz söylemek, emir vermek ve emrini yaptırmak muhtarın hakkıdır. Köy muhtarı devlet memuru olarak kabul edilmektedir. Muhtarın göreceği işler Devlet işleri ve Köy işleri olmak üzere ayrılmakta bu işlerde 442 sayılı köy kanununun 36 ve 37 inci maddelerinde ayrıntılı olarak sayılmaktadır. Köy ihtiyar heyetinin muhtar başıdır. Muhtar Köy derneği dört yılda bir seçilmektedir. Her köy bir seçim çevresi olup seçim çoğunluk usulüne göre yapılır. Muhtar seçimlerinden önceden adaylık usulü yoktur. Bu seçimde diğer seçimlerde olduğu gibi kanuna göre İlçe seçim kurullarınca yapılır.

b — KÖY İHTİYAR KURULLARI : Köy Kanununun köye verdiği işleri muhtarla beraber yapmakla görevli bulunmaktadır. Köy ihtiyar kurulu üyelerinin miktarlarını da kanun tesbit etmiştir. İhtiyar kurullarına son nüfus sayımına göre nüfusu 1.000 den fazla olan köylerde 8 üye nüfusu 1.000 den çok olan köylerde 12 üye seçilir en çok oy alanlardan 4 ü asil 4 ü yedek veya 6 sı asil 6 sı yedek üye olurlar. Eğer oylarda eşitlik olursa üyelerin öğrenim durumu üstün olan sırada öne alınır. Bunda da eşit iseler yaşı büyük olan yaşları da eşit olursa kur'a çekilmek suretiyle üye belli olur, ihtiyar kurul üyeliğinde boşalma olursa yedeklerden önde olan üyeliğe davet edilerek arta kalan süreyi tamamlar. İhtiyar kurulu seçiminde her köy bir seçim çevresi olup seçim dört yılda bir yapılır. Muhtarda olduğu gibi bunları da köy derneği seçer. Bunda da adaylık usulü yoktur. Çoğunluk usulüne göre seçim yapılır. Seçim işlerini ilçe seçim kurulları yürütür. Köy ihtiyar kurulu haftada en az bir defa toplanır. Toplantıya muhtar çağırır. Toplantı günü olmadığı ve muhtar toplantıya çağırmadığı günlerde dahi muhtara haber vererek kurul toplanabilir. Kurulun göreceği işler 442 Sayılı Köy Kanununun 44, 45, 47, 53 ve 66 ıncı maddelerinde ayrıntılı olarak sayılmıştır. Köy ihtiyar kurulları da belediye encümenleri gibi muhtelit bir durumdadır. 442 sayılı Kanunun 23 inci maddesine göre köyün imamı ile öğretmeni veya başöğretmeni ihtiyar kurulunun tabii üyeleridir.

3 — MAHALLİ İDARELERİMİZİN SEÇİLEN ORGANLARININ SEÇİLME ŞARTLARI VE ORGANLIK SIFATININ KAZANILMASI :

A — İL GENEL MECLİSİNE ÜYE SEÇİLEBİLME ŞARTLARI ŞUNLARDIR :

- 1 — Türk VATANDAŞI OLMAK
- 2 — Seçimin başlangıcından önce en az altı aydan beri İl dahilinde ikamet etmek.
- 3 — 25 yaşını tamamlamış olmak.
- 4 — Türkçe okuyup yazma bilmek.
- 5 — Kısıtlı kamu hizmetlerinden yasaklı izinsiz olarak yabancı devlet hizmetlerinde bulunmamak.
- 6 — Ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giymemek.
- 7 — Taksirli suçlar hariç olmak üzere 5 yıldan fazla hapis cezasıyla kesin olarak hüküm giymemiş bulunmak.
- 8 — Zimmet, irtikâp, ihtilas, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanmak, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle kesin olarak hüküm giymemiş bulunmak.
- 9 — Muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak veya yapmış sayılmak.
- 10 — Halen il dahilinde Özel idare hizmetleriyle ilgili bir iş için Özel İdare ile mukavele akdetmemiş veya taahhüt altına girmemiş veya bu gibi şahısların ortağı, kefil veya bu cihetlerden borçlu bulunmamış olmak lazımdır.

6-7 ve 8 inci bentlerde belirtilenler af edilmiş olsalar bile İl Genel meclisine üye seçilemezler. Bu fıkra 1961 Anayasamızın 68 inci maddesinde de mevcuttu. Anayasamızın bu maddesinde Milletvekili seçilebilme şartlarını sayarken aynen bu fıkra da belirtilen kişiler af edilmiş olsalar dahi milletvekili seçilemezler idi. Fakat 6.11.1969 gün ve 1188 sayılı kanun ile Anayasamızın 68 inci maddesi değiştirilerek bu fıkra Anayasamızdan çıkarılmış bulunmaktadır. İl Genel meclisi üyeliğine seçilebilme şartları da Anayasanın 68

inci maddesinden mülhem olarak hazırlanmış olduğuna ve 68 inci madde değiştirildiğine göre buna muvazi olarak 306 sayılı kanunun İl Genel meclisine seçilebilme şartlarını gösteren 105 inci maddesinin son fıkrasında belirtilen 6, 7 ve 8 inci bentlerdeki af edilmiş olsalar dahi seçilemezler hükmünün de kaldırılması gerekeceği kanısındayız.

306 sayılı Kanunun 106 inci maddesine göre Cumhuriyet Senatosu üyeliği Millet Vekilliği, Belediye Başkanlığı, Belediye Meclis Üyeliği, İl Genel Meclis Üyeliği bir şahıs uhdesinde birleşmemektedir. Senato üyesi, Millet Vekili ve Belediye Başkanı İl Genel üyesi seçilirse bunun kendisine tebliğinden itibaren üç gün içinde tercih hakkını kullanmadığı takdirde İl Genel Meclis üyeliğini reddetmiş sayılır.

Belediye Meclis Üyesi İl Genel Meclis Üyeliğine seçildiği takdirde seçim sonucunun kendisine tebliğinden sonra üç gün içinde tercih hakkını kullanmadığı takdirde İl Genel Meclis üyeliğini kabul etmiş sayılır.

İl Genel Meclisinde üye iken bir kimse Cumhuriyet Senatosu üyeliğine, Milletvekilliğine, Belediye Başkanlığına, Belediye Meclis Üyeliğine seçilenler hakkında da aynı işlemin yapılacağı kanun hükmüdür. 306 sayılı Kanunun 105 inci maddesindeki ve yukarıda belirtilen şartları taşıyan kişiler İl Genel Meclisi Üyeliği için adaylıklarını kor ve yine aynı kanun gereğince ilçe seçim kurullarınca seçildikleri hakkında kendilerine seçim tutanakları verilirse İl Genel Meclisi üyesi olmak sıfatını kazanmış olurlar.

İl daimi encümeni üyeleri ise İl Genel Meclisince kendi üyeleri arasından seçileceğinden İl daimi encümen üyeliğini sıfatını kazanmak için tabiatıyla İl Genel meclis üyesi olmak yani bu sıfatı kazanmış olmak ve meclis tarafından da encümene seçilmiş olmak şarttır.

B — BELEDİYE ÜYELİĞİNE SEÇİLEBİLME ŞARTLARI VE BELEDİYE MECLİSİ ÜYELİĞİ SIFATININ KAZANILMASI :

Belediye meclisi üyeliğine seçilebilme şartları Belediye kanununda değişiklik yapılmasına dair 19.7.1963 tarih ve 307 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin A. fıkrasında sayılmıştır. Bu şartlar İl

Genel meclisi üyeliğine seçilebilme şartlarının 1, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8, 9 uncu fıkralarında sayılan şartların ayını olduğundan tekrarına lüzum görülmemiştir. Ancak ikinci fıkrada seçimin başlangıcından önce en az altı aydanberi o beldede ikamet etmek şartıyla 10 uncu fıkrasında halen Belediyeye her hangi bir iş Taahhüt etmemiş veya taahhüt etmiş olanların ortağı veya kefilî olmamış veyahut bu cihetlerden dolayı borçlanmamış bulunmak. Belediye meclis üyeliğine seçilebilmek için şarttır.

307 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinde de yine 5, 7 ve 8 inci bentlerde belirtilenler af edilmiş olsalar bile seçilemezler fıkrasının İl Genel meclislerinde belirtildiği gibi Anayasamızın 68 inci maddesini değiştiren 1188 sayılı Kanuna uygun hale getirilmesi fikrimizi belirtmek isterim.

Belediye meclisine seçilenlerin tutanakları İlçe seçim kurullarınca verilir. Belediye meclisi üyeliğine seçilenleri gösteren tutanak seçim kurulunca ilan edilir Belediye Asil ve yedek üyeliğine seçilenler ayrıca seçim kurullarında Belediyelere bildirilir. Adli teminat altında yapılan seçimin neticesinde seçim kurullarınca seçildikleri bildirilen adaylar Belediye meclis üyeliği sıfatını kazanmış olurlar.

BELEDİYE BAŞKANLIĞINA SEÇİLME ŞARTLARI YE BELEDİYE BAŞKANLIĞI SIFATININ KAZANILMASI :

Belediye başkanlığına seçilebilmek için Belediye meclisine seçilebilme şartlarının olması gerekir. Ancak Belediye meclisine seçilmek için 307 sayılı K. nın 24-A da sayılan şartlardan 2 - inci bentteki seçimin başlangıcından önceden az altı aydanberi o Beldede oturmak şartı Belediye başkanlığına seçilecekler için aranmamaktadır. Belediye Başkanlığına seçilebilmek için ayrıca 307 sayılı K. nun 91 inci maddesine göre başkanlıktan düşmemekte şarttır. 91 inci maddeye göre başkanlıktan düşme konusu seçilmiş organların bu niteliklerini kaybetmeleri bahsinde incelenecektir. Belediye Başkanları Başkan olduktan sonra siyasi partilerin Genel merkezlerinde görev alamayacakları gibi İl ve İlçe İdare Kurulu üyeliklerinde de bulunamazlar.

Belediye Başkanlığına adaylığını koyup da her beldede çoğunluk usulüne göre İlçe Seçim kurullarınca yapılan seçimlerde kazananların tutanakları verilir. Bir hafta süre ile bu İlçe seçim kurulunun kapısına asılır ve ilân edilir. Ayrıca Belediye Başkanı seçilen şahsın adı İlçe

seçim kurulunca ilânından sonra mahalli en büyük mülkiye amirine ve Belediyeye verilir. Böylece Belediye Başkanlığı sıfatı kazanılmış olur.

C — KÖY MUHTARLIĞINA VE İHTİYAR MECLİS ÜYELİĞİNE SEÇİLEBİLME ŞARTLARI VE BU SIFATLARIN KAZANILMASI :

Köy muhtarlığı ve ihtiyar meclis üyeliğine seçilebilmek için aşağıdaki şartlar aranır.

- 1 — Türk Vatandaşı olmak
- 2 — Köy halkından olmak veya seçimin yapıldığı günden önce en az 16 aydan beri köyde yerleşmiş olmak ve köyün nüfus kütüğünde yazılı bulunmak
- 3 — 25 yaşını tamamlamış olmak
- 4 — Türkçe okuyup yazma bilmek
- 5 — Kısıtlı kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak
- 6 — İzinsiz olarak yabancı devlet hizmetlerinde bulunmamak.
- 7 — Ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giymiş olmamak
- 8 — Taksirli suçlar hariç olmak üzere 5 yıldan fazla hapis de cezasıyla kesin olarak hüküm giymemek
- 9 — Zimmet, irtikâp, ihtilas, Rüşvet, Hırsızlık, Dolandırıcılık, Sahtecilik, İnancı Kötüye kullanmak, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle kesin olarak hüküm giymemiş olmak
- 10 — Muvazzaf askerlik hizmetini yapmış olmak veya yapmış sayılmak
- 11 — Devletin katma bütçeli idarelerin Özel idare ve Belediyelerin Köylerin iktisadi Devlet teşekküllerinin veya bunlara bağlı daire ve müesseselerle ortaklarının ve imtiyazi Şirketlerin memur ve müstahdemi olmamak.
- 12 — Cumhuriyet Senato üyesi, Milletvekili, İl Genel Meclisi üyesi, Belediye meclis üyesi Belediye Başkanı olmamak

13 — Köy işlerinin müteahhidi, bu işlerle ilgili kimselerin kefilî veya ortağı olmamak ve bu cihetlerden köye borçlu bulunmamak;

7, 8 ve 9 uncu fıkralarda belirtilenler Af edilmiş olsalar dahi Köy muhtar ve İhtiyar meclis deliğine seçilemezler (442 sayılı K. nın 286 sayılı kanunla değişik 25 inci maddesi)

7, 8 ve 9 uncu fıkralarda bahsedilenlerin Af edilmiş olsalar bile seçilme haklarının olmaması hakkındaki hükmün yine yukarıda İl Genel meclisi, Belediye meclisi seçimleri şartlarında belirtildiği gibi Anayasamızın değişik 68 ine maddesine uygunluk temin bakımından kaldırılması gerekir.

Köy muhtarlığı ve ihtiyar meclisi üyeliği seçimlerinde önceden adaylık usulü yoktur. Seçim çoğunluk usulüne göre yapılır. Bu seçimde her köy bir seçim çevresidir. Seçim ilçe seçim kurullarınca yapılır. Seçilenlere ilçe seçim kurullarınca tutanakları verilir. Usulen ilân edilir ve seçilen muhtarlarla ihtiyar meclisi asil ve yedek üyelerinin köyler itibariyle birer listesi Vali veya Kaymakamlıklara verilir. Bu suretle seçilenler köy muhtarı ve ihtiyar meclis üyeliği sıfatını kazanmış olur. Seçimden sonra seçimlere 298 sayılı seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanunun 129 uncu maddesine göre İlçe seçim kurullarına itirazda bulunulabilir. İlçe seçim kurullarına seçimin iptaline dair kararlarına da 15 gün zarfında İl Seçim Kurullarında itiraz edilir.

Karı koca, ana baba, kız oğul, gelin güvey ve kardeşlerin ihtiyar meclisinde aza olarak bir arada bulunmaları yasaktır. Bunların seçilmiş olduğu görülürse içlerinden en çok sayı kazanmış olan kadın veya erkek azalıkta bırakılır. Sayıları beraber olursa evli olan tercih olunur. Çocuk adedi de beraber olursa kur'a çekilerek kur'ada adı önce çıkan azalığa alınarak bu sıfatı kazanır.

4 — MAHALLİ İDARELERİMİZİN SEÇİLMİŞ ORGANLARININ BU SIFATLARINI KAYIP ETMELERİ

Mahalli idarelerimizin seçilmiş organlarının bu sıfatlarını kayıp etmeleri konusundaki denetimin ancak yargı yolu ile olabileceği Anayasamızın 116 inci maddesinin emridir. 1924 Anayasamızda böyle bir hüküm bulunmadığından mahalli idarelerimizin seçilmiş organlarının feshi, yetkisi hükümete verilmişti. Fakat bu 1961 Anayasamıza aykırı olduğundan 19.7.1963 tarih 306 sayılı kanunun 125

inci maddesiyle İl Genel meclislerinin feshine karar verme yetkisi Danıştaya, 19.7.1963 tarih ve 307 sayılı Belediye Kanununda değışiklik yapılmasına dair kanunun 53 üncü maddesiyle Belediye meclislerinin feshine karar verme yetkisi Danıştaya yine aynı K. nın 53, 61, 76, 91 inci maddelerine göre Belediye başkanlarının üşmelerine karar verme yetkisi Danıştaya ve 442 sayılı köy K. nın 18.7.1963 tarih ve 286 sayılı kanunla değışik 33 üçüncü maddesine göre Köy muhtar ve ihtiyar meclisi üyeliğinden çıkarılmaya karar verme yetkisi ve yine aynı K. nın 41 inci maddesine göre. Muhtarın görevinden çıkarılmasına karar verme yetkisi 5442 sayılı İl İdaresi K. nın 69 inci maddesine göre Kazai karar verme yetkisi tanınan İl veya İlçe İdare kurullarının mahalli idarelerimizin Seçimle iş başına gelmiş bulunan organlarının organlık sıfatlarının kaybına hangi durumlarda karar verebileceklerini teker teker inceliyelim.

A — İL GENEL MECLİSİNİN FESHİ

İl Genel meclisinin hangi hallerde fesli edileceğı 306 sayılı kanunun 105 inci maddesinde sayılmış bulunmaktadır. Bunlar aşağıda açıklanmıştır.

1 — İl Genel meclisi kanunen belirli olan olağan veya olağanüstü toplantılar haricinde toplanırsa feshini gerektiren bir neden ortaya çıkmış olur. O halde İl Genel meclisinin belirli olan olağan veya olağanüstü toplantılarını açıklamak gerekmektedir.

a — İl Genel meclisi yılda bir defa aralık ayının ilk yarısı içinde toplanır. Seçimlerden sonra ilk toplanma günü İl Valisi tarafından tayin edilir diğer toplantılar İl Genel meclisince kararlaştırılmaktadır. Toplanma müddeti 40 gündür. Meclis işinin kalmadığını müzakere ederek karar verirse toplanma müddeti olan 40 günden öncede toplantıya son verebilir. Meclisin işi 40 günde bitmezse Vali 15 günü geçmemek üzere toplanma gününü uzatabilir ve bunun sebebimde İçişleri Bakanlığına bildirmek mecburiyetindedir. Bu şartlar altında. yapılan ve kanunen tayin edilmiş bu müddetler içerisinde yapılan meclis toplantısı olağan toplantıdır.

b — Devletçe veya Vilâyetçe lüzum görülürse toplanma zamanı ve müddeti tayin edilerek meclis olağanüstü toplantıya davet edilir. Bu olağanüstü toplantıda görüşülecek husus üyelere tebliğ edilir. Bunun haricinde bu toplantıda başka bir konu müzakere edilemez.

c — İl Genel meclis üyelerinin üçte birinin gerekçeli olarak talepte bulunması Valinin bu talebi mütaleasile İçişleri Bakanlığına bildirmesi bunun bakanlıkça kabul edilmesi üzerine yine meclis olağanüstü toplanabilir.

Yukarıda belirtilen toplantılar dışında meclisin toplantı yapması feshini gerektiren bir sebeptir. Bu toplantılar dışında, yapılacak toplantı sebebiyle meclisin nasıl fesih edileceği aşağıda izah edilecektir.

2 — İl Genel meclisi kanunen belirli olan yerden başka bir yerde toplanırsa yine kanunen feshini gerektiren bir hal doğar.

O halde İl Genel Meclisinin kanunen belirli olan toplanma yerinin nere olduğunu açıklamak gerekmektedir. İdarei Umumiye Vilayet Kanununun 127 inci maddesine göre Meclisin toplanma yeri İl Genel meclisi dairesidir. Yani meclis İl Özel İdaresinin toplanma yeri olarak tahsis ettiği bina veya salonda toplanabilecektir. Belli olan bu yer dışında meclisin toplantı yapması feshini gerektiren bir haldır.

3 — İl Genel meclisi kanunen kendisine verilen görevleri süresi içinde yapmaktan çekinir ve bu hal İl Genel meclisine ait işleri sekteye uğratırsa yine İl Genel meclisinin feshini gerektiren bir hal doğmaktadır. O halde İl Genel meclisine kanunen verilmiş bulunan görevlerin neler olduğunu bu görevleri yapmak süresinin ne olduğunu tesbit ederek meclisin kanunen bu görevleri süresi içinde yapıp yapmadığını ve yine kanunen verilen bu görevlerin süresi içinde yapılmamasından İl genel meclisine ait işlerin sekteye ve gecikmeye uğrayıp uğramadığının tesbit etmek eğer işler kanunun bu maddesine göre yapılmamışsa meclisin feshi yoluna gitmek için gerekli neden ortaya çıkar.

4 — İl Genel meclisi siyasi meseleleri müzakere eder veya siyasi temennilerde bulunursa yine meclisin feshini gerektiren bir hal doğmuş olur. Meclisin bu suretle siyasi işlerle uğraşması tamamen yasaklanmış olup aksi fesih sebebi olarak kabul edilmiştir.

Yukarıda 4 madde halinde sayılan İl Genel meclisinin feshini gerektiren sebebler doğunca meclis nasıl fesih edilecektir. Bu yine kanunun aynı maddesinde açıklanmış bulunmaktadır. Fesih sebeplerinin zuhurunda İl Valisi durumu İçişleri Bakanlığına derhal gerekçesiyle bildirmek mecburiyetindedir. İçişleri Bakanlığının iş'arı üzerine Danıştay tarafından İl Genel meclisinin fesih edilip edilmemesine karar verilir. Eğer Danıştay yukarıda bahsedilen fesih sebeplerini

yerinde görürse feshe karar verir ve İl Genel meclisi fesih edilmiş olur. Danıştayın feshe karar vermesi üzerine İl Genel meclis üyeleri de bu sıfatlarını kayıp ederler. İl Genel meclisinin fesih edildiği yerlerde yeni seçim yapılır. Seçilen yeni' meclis eski meclisten arta kalan süreyi tamamlar. İçişleri Bakanlığınca meclisin feshi ile birlikte karar verilinceye kadar meclis toplantılarının tehiri de Danıştaydan talep edilebilir. Danıştay tarafından konu iki ay içinde karara bağlanır. Görülüyor ki İl Genel meclisinin feshine karar verme yetkisi İdari yargı mercii bulunan Danıştaya bırakılmıştır.

5 — İl Genel meclisi üyelerinden her hangi birisi eğer bu görevlerinden istifa ederlerse yine bu sıfatlarını kayıp etmiş olurlar. İstifa ilgilinin tamamen kendi rıza ve arzusuyla görevinden çekilmeye karar vermesi halidir.

6 — İl Genel meclisi üyesi «Cinayetle ve muhilli şeref ve haysiyet bir fiilden dolayı Cünha ile mahkûm olursa üyelik sıfatım kayıp etmiş olur.» idarei Umumiye'yi Vilayet Kanununun 109 uncu maddesindeki bu duruma göre eğer İl Genel meclisi üyesi bulunan şahıs bir cinayet işler ve mahkûm olursa üyelik sıfatı düşecektir.

Meclis üyesinin muhilli şeref ve haysiyet bir fiilden dolayı mahkûm olmasına gelince madde de Cünha ile mahkûm olmak deyimi kullanılmaktadır. Halen meri bulunan T.C. Kanununda Cünha deyimi yoktur. Mer'i kanuna göre ceza gerektiren bütün fiiller suç sayılmakta ve suçlarda cürüm ve kabahatlar olarak ayrılmaktadır. Halbuki eski Ceza kanunumuz ceza gerektiren fiillere cürüm demekte, Cürümde yani suçu da cinayet cünha ve kabahat olarak ayırmakta idi buna göre muhilli şeref ve haysiyet bir suçtan dolayı Genel meclis üyesinin mahkûmiyeti' sıfatının düşme sebebidir. Ancak Muhilli şeref ve haysiyet olan suç acaba nedir. Aynı deyim memurin kanununun 49 uncu maddesinde de kullanılmıştır. Hangi suçların muhilli şeref ve haysiyet olduğu ceza kanununda gösterilmemiştir. Konu Türkiye Büyük Millet meclisine götürülmüştür. (1)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin tefsir kararıyla hangi suçların muhilli haysiyet ve şeref olduğunun tayini İdarenin takdirine bırakılmıştır. Kanımıza göre mer'i Bulunan Ceza Kanunumuzdaki Zimmet, irtikâp, ihtilâs, rüşvet, hırsızlık dolandırıcılık ve sair yüz kızartıcı suçlar haysiyet ve şeref kırıcı suçlardır. Esasen yüz kızartıcı suçlar 307 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin 8 inci bendinde de

(1) Bu konuda daha geniş malûmat için Doçent Dr. Şeref Gözübüyükün «İşten El Çektirme» adlı eserine bak. T.O.D.A.İ.E. Yayım sahife 15

belirtildiği gibi İl Genel Meclisi üyeliğine seçilebilmeye mani hal teşkil etmektedirler. Ayrıca Ceza kanunumuzdaki gasp, soygun zina ve sair suçlarında haysiyet ve şeref kırıcı suçlar olduğunu düşünmekteyiz ancak üyelik sıfatının hangi suçlardan mahkûmiyette düşmesi gerektiğine dair bir sarahat yoktur. Bunun takdiri karar organına aittir.

7 — İl Genel meclisinin bir yıllık toplantı müddetinin yarısından fazla bir müddet meş'ru bir mazereti olmaksızın İl Genel meclisinin toplantılarına iştirak etmiyen üyenin de bu sıfatı düşmektedir İl Genel meclisinin bir yıl içinde normal olarak yapacağı 40 günlük toplantısına meşru bir mazeret olmaksızın bir üye 21 gün devam etmezse bu sıfatını kanunen kayıp edecektir.

8 — İdarei Umumiye'yi Vilayet Kanununun 4928 sayılı kanunla değişik 110 ununcu maddesine göre üyelerden ölen, çekilen veya süresi bitmeden bir başka ile ikametgâhını nakil eden veya üye olmak niteliğini kayıp edenlerin yerine hangi ilçelerden seçilmişlerse o ilçenin yedekleri kazandıkları oy sırasıyla evvelki üyenin süresini bitirmek üzere İl Genel meclisine getirilir, demektir. Fakat bir İl Genel meclis üyesinin seçilebilme şartlarını kayıp ettiğine acaba kim karar verecektir. Üye seçilebilme şartlarını kayıp ederse hakkında ne gibi bir işlem yapılacaktır. Bu konuyu aydınlatabilmek için bir misal vermeyi uygun buldum.

Bir İl daimi encümen üyesi Köy okulu inşaatı müteahhitinin vekâletini almak suretiyle 308 sayılı kanunun 105/10 uncu maddesinde belirtilen hükme aykırı hareket etmiştir. Yani özel idare ile ilgili mukavele akdetmiş bir duruma düşmüştür. Bu üyeye Vali idarei Umumiye'yi Vilayet Kanununun 4928 sayılı kanunla değişik 110 uncu maddesine göre İl Genel Meclisi başkanı olarak üyelikten düşüğünü tebliğ etmiştir. Üyelikten düşüğü kendisine tebliğ edilen şahıs Danıştay a baş vurarak hakkındaki işlemin iptalini talep etmiştir. Danıştay 8 inci dairesi 17.10.1966 gün 1966/4, 1966/2718 sayılı kararıyla «İdarei umumiye'yi Vilayet Kanunun Vali Vilayet ve Memurini hususiyeyi vilayet başlığını taşıyan Valinin görev ve yetkilerini gösteren kısmında seçildikten sonra üyelik niteliğini kayıp edenin Genel meclisi üyelerinin üyelik sıfatlarının düşüğüne karar vermek hususunda Valiye yetki tanımamıştır. Valinin yetki dışı verilen kararının iptaline» diyerek Valilikçe uygulanan işlemi iptal etmiştir. (2)

(2) Danıştayın Danıştay Kararlar Dergisi sayı 107-108-109-110 sayfa 352 deki Danıştay 8 inci Dairesinin 1966/4, 1966/2718 sayılı kararı.

O halde İl Genel Meclis üyeliğine seçilmiş bir şalışın üye seçilebilme şartlarını kayıp etmesi halinde üyelikten düşmesine karar verme yetkisi yine Danıştaya ait olacaktır. Anayasamızın 116 inci maddesindeki mahalli idarelerin seçilmiş organlarının bu sıfatlarını kayıp etmelerindeki denetimin ancak yargı yolu ile olabileceği Hükmünün de bu şekilde işlem yapmayı zorunlu kıldığı yani bu konuda Danıştay kararının mutlaka bulunmasının zorunlu ve şart olduğu kanısındayız.

İL DAİMİ ENCÜMENİ ÜYELİĞİNDEN DÜŞME :

İl Daimi Encümen üyesi seçilen kişi İl Genel Meclisi üyesi olduğuna göre yukarıda belirtilen nedenlerle İl Genel Meclisinin feshi halinde veya İl Genel Meclisi Üyeliğin sıfatının kaybı halinde encümen üyeliği sıfatının da kaybı mümkündür. Yine Kanuna göre sırasıyla üç defa yapılan toplantılara meşru bir mazeret olmaksızın iştirak etmiyen encümen üyesi istifa etmiş sayılmaktadır.

B — a) BELEDİYE BAŞKANLIĞINDAN ÇIKARILMA :

1 — Belediye Başkanı hakkında gensoru açılması :

Belediye Meclisi üyelerinden her biri belediye işleri ile ilgili herhangi bir husus hakkında meclis başkanlığına önerge vererek gensoruda bulunabilirler. Gensoru önergesi meclis üye tam sayısının çoğunluğunca varit görülürse gündeme alınır. Üzerinden üç tam gün geçtikten sonra belediye başkanı veya memur edeceği kişiler gensoruya meclis önünde cevap verirler. Cevap üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile yeter görülmezse yetersizlik kararı ile müzakerelere ait tutanak aynen meclis birinci başkan vekili onun bulunmaması halinde ikinci başkan vekili tarafından mahalli en büyük mülkiye amirine gönderilir. Vali bu dosyayı il merkezi olmayan yerlerde kaymakamın il merkezi olan yerlerde kendisinin gerekçeli ve kanaatli mütalâası ile bir ayda karar verilmek üzere Danıştaya gönderir. Danıştayca belediye başkanı hakkında yetersizlik kararı verildiği takdirde belediye başkanı düşer. (307 sayılı Kanun Madde 61 ve 76) Böylece Danıştay kararı ile belediye başkanı bu sıfatını kayıp etmiş olur.

2 .— Belediye başkanının belediye meclisine her toplantı dönemi başında vereceği yıllık çalışma raporu :

Belediye başkanı belediye meclisine her toplantı dönemi başında meclis kararlarının uygulanmasına, belediyenin mali durumuna, aktedilmiş ve mevcut taahhütlerin ifa şekline dair senelik bir çalışma raporu verir. Meclis üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile rapordaki izahatı yeter görmez ise yetersizlik kararı ile müzakereleri kapsayan tutanağı aynen meclis birinci başkan vekili' o yoksa ikinci başkan vekili tarafından mahalli en büyük mülkiye amirine gönderilir. Vali bu dosyayı il merkezi olmayan yerlerde kaymakamın il merkezi olan yerlerde kendisinin gerekçeli ve kanaatli mütalâası ile bir ayda karar verilmek üzere Danıştaya gönderir. Danıştayca yetersizlik kararı verilirse başkan düşer. Böylece belediye başkanı bu sıfatını kayıp etmiş olur. (307 sayılı Kanun madde 76) Belediye başkanının bu senelik çalışma, raporunun belediye meclisinde müzakeresi sırasında meclise belediye meclisi birinci başkan vekili o yoksa ikinci başkan vekili başkanlık eder. 76 ncı maddede belirtilen başkanın yıllık çalışma raporunu meclise vermesi acaba hangi toplantıda olacaktır? Bu konuyu da aydınlatmak gerekmektedir. 1580 sayılı Belediye kanununun 54 üncü maddesi belediye meclisinin olağan toplantılarını Ekim, Şubat, ve Haziran ayları başları olarak kabul etmektedir. O halde belediye başkanı yıllık çalışma raporunu normal olarak ekim ayı başında yapılacak belediye meclisinin olağan toplantısına sunacaktır. Fakat belediye seçimlerinin yapılma tarihleri değiştiği için seçimleri müteakip eğer meclisin olağan toplantıları şubat ayına veya haziran ayma denk gelirse o zaman raporun bu toplantılarda da verilmesi gerekir. Nitekim en son olarak belediye seçimleri 2 Haziran 1968 tarihinde yapılmıştı. Seçimlerden sonra haziran ayının başı geçtiği için yıllık olağan toplantı bu ayda yapılamamış olup belediye meclislerinin ilk olağan toplantıları 1968 ekim ayında yapılmıştır. Belediye başkanları da bu toplantıda yıllık çalışma raporlarını meclislere sunmuşlardır.

Belediye başkanı yıllık çalışma raporunu belediye meclisine acaba hiç vermezse ne olur? Bu konuda Danıştay «Başkanların faaliyet raporlarındaki izahatı yeter görmeyerek belediye başkanı hakkında yetersizlik kararı verilebileceğine göre bu raporu hiç vermiyenler hakkında yetersizlik kararının verilmesinin evleviyetle mümkün olduğunu ve başkanlıkla ilgili görevi yerine getirmeyen, kanunen düzenlemek belediye meclisine sunmakla mükellef olduğu faaliyet raporunu vermeyen Belediye başkanı hakkında verilen karar yerinde olduğundan belediye başkanının yetersizliğine karar verilmiş-

tir» (3) diye karar vererek bir başkan bu görevinden düşmüştür. O halde belediye başkanının yıllık çalışma raporunu hiç vermemesi veya bu raporun yeterli görülmemesi sebebi ile ve Danıştayın bu konuda karar vermesi üzerine bu sıfatı kayıp olur.

3 — Belediye başkanının seçilme yeterliğini kayıp etmesi, görevini kötüye kullanması, veya herhangi bir suçtan dolayı en az altı ay hapse mahkûm olması da bu sıfatının kayıp olmasını gerektiren bir hal doğurmaktadır.

19.7.1964 tarih ve 307 belediye Kanununda değişiklik yapılması hakkındaki kanunun 91 inci maddesine göre de belediye başkanlığından düşme sebepleri gösterilmiştir. Bu maddede «Belediye başkanı seçildikten sonra seçilme yeterliğinin kayıp edilmesi, görevini kötüye kullanması her hangi bir suçtan dolayı en az altı ay hapse mahkûm olması hallerinde İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine Danıştay tarafından bir ay içinde verilecek kararla belediye başkanları başkanlıktan düşerler.»

a) Belediye başkanının başkanlığa seçilme şartlarını kayıp etmesi düşmesine sebep olmaktadır. 307 Sayılı Kanunun 24/A, B maddesinde belediye başkanlığına seçilebilme şartları gösterilmiştir. Bu şartları kayıp eden belediye başkanları 91 inci maddede belirtildiği gibi İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine bir ay içinde Danıştayın vereceği kararı ile başkanlıktan düşerler. Seçilebilme şartlarının kayıp olduğuna karar verme yetkisi tamamen Danıştayın taktirine ait olup Bakanlık sadece durumu bildiriyor.

b) Belediye Başkanının görevini kötüye kullanması da düşme sebebidir. Belediye Başkanının görevini kötüye kullandığı nasıl tesbit edilecek ve görevini kötüye kullandığına hangi mercinin karar vermesi üzerine başkan düşecektir.

1580 sayılı Belediye Kanununun 102 inci maddesi belediye başkanlarının görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı Memurin Muhakematı Kanununa tabi olduklarını kabul etmiştir. Belediye başkanı ancak görevinden doğan veya görevi sırasında işlediği bir suçtan dolayı görevini kötüye kullanır. Görevini kötüye kullanmasında da takibat Memurin Muhakematı Kanununa göre yapılır. Bu Kanunun Belediye Başkanlarına tatbikine gelince Danıştay Genel Kurulunun 18.1.1965 gün ve Esas 1965/3, 1965/10 sayılı kararında 1580 Sayılı Belediye Kanununun 89 uncu maddesine göre il belediye baş-

(3) Danıştay Kararlar Dergisi sayı 95 - 96, sayfa 24, Danıştay 3 üncü Daire 1965/150, 1965/121 sayılı kararı

kanlarının seçimlerinin Cumhurbaşkanlığıınca onanmasından sonra kesinleşmesi nedeni ile İl belediye başkanları İradei Seniye ile tayin edilen memur kabul edilmekte ve Memurin M. Kanununun 4 üncü maddesine göre il belediye başkanları hakkında yapılan koğuştırmalarda birinci derecede Danıştayca karar verildiğini ancak 307 Sayılı Kanunun 4 üncü maddesi ile 1580 Sayılı Kanunun 89 uncu maddesi kaldırıldığından il belediye başkanları hakkında yapılan koğuştırmalarda (Memurin Muhakematı Kanununa göre) bundan böyle birinci derecede il idare kurullarının karar vermeleri hususunda karar verilmiştir.

Ayrıca 27/5/1933 tarih ve 184 Sayılı TBMM, nin Tefsir kararında da kaza belediye başkanları hakkında birinci derecede Memurin Muhakematı Kanununa göre karar verme yetkisinin il idare kurullarına ait olduğu belirtilmiştir. Belediye başkanı hakkında Memurin Kanununa göre karar verme yetkisinin il idare kurullarına ait olduğu belirtilmiştir. Belediye başkanı hakkında Memurin Muhakematı Kanununa göre görevinden doğan veya görevi sırasında işlediği bir suç sebebi ile tahkikat açılır ve bu tahkikatın sonunda da yetkili idare kurullarınca lüzumu muhakemesine karar verilirse bu karar kesinleştikten sonra ait olduğu mahkemeye gönderilir. Mahkeme tarafından belediye başkanı görevinden doğan veya görevi sırasında işlediği suçu sabit görülerek mahkûm edilirse o zaman başkanın görevini kötüye kullandığı sabit olur. Bundan sonra buna ait dosya İçişleri Bakanlığınca Danıştaya gönderilecektir. Danıştay belediye başkanının görevini kötüye kullandığına bir aç içinde karar verilecektir. O zaman başkan düşer. Görüldüğü gibi son karar mercii yine Danıştayıdır.

Belediye başkanları hakkında Memurin Muhakematı Kanununa göre tahkikat açılınca aynı kanunun 12 inci maddesile göre işten el çektilmesi de mümkündür. Ancak başkanın işten el çektilmesi soruşturmanın selametle yürütülmesi için alınan bir tedbirden ibarettir. işten el çektilmesi ile başkan bu sıfatını kayıp etmez. Soruşturma bitince görevine başlatılması gerekir. Bu konuda Danıştay 8 inci Daire 1966/1458, 1967/27 sayılı kararında, «İlk soruşturma bittikten sonra görevine başlatılması için davacının yaptığı müracaatın reddine dair valilikçe verilen kararın ise 1580 sayılı Kanunun 92 inci maddesi 307 sayılı Kanunla kalktığından valiliğin karar verme yetkisi bulunmadığından iptaline» diye karar verilmiştir. (4)

c) Belediye başkanının başkan seçildikten sonra herhangi bir suçtan dolayı en az 6 ay hapse mahkum olması da 91 inci maddeye göre düşmesini gerektiren bir sebep olarak kabul edilmiştir.

Bu maddede herhangi bir suçtan dolayı denildiğine göre başkanın görevinden doğan veya görevi sırasında işlediği bir suç olabileceği gibi bunun dışında olarakta belediye başkanının işlediği bir suç olursa bu suçun nevi ne olursa olsun yani taksirli bir suç dahi olsa başkan bu suçu başkan seçildikten sonra işler ve en az 6 ay bu suç sebebiyle hapse mahkum olursa başkanlıktan düşmesi için yine bir sebep doğmuş olur. Kanun en az 6 ay hapse mahkum olmak dediğine göre .bundan az hapis cezası veya para cezası ile bir suçtan dolayı görevin kötüye kullanılması hali hariç olmak üzere tecziye edilmek düşmeyi gerektirmemektedir, n az 6 aylık mahkumiyetin düşmeyi gerektirmesi içinde suçun başkan seçildikten sonra işlenmiş olması ve mahkum olması şarttır. Nitekim Danıştay Dava Daireleri Kurulunun 1966/234,297 Esas ve 1967/363 Karar nolu 13 - 3 -1967 günlü kararında «Belediye başkanı seçilmeden önce bir gazetede yayınladığı yazıdan dolayı belediye başkanı olduktan sonra altı ay hapse mahkum olan belediye başkanı hakkında, seçilmeden önce işlenen se seçilme yeterliğinin kaybına sebep olacak nitelikte bulunmayan altı aylık mahkumiyet cezasının belediye başkanlığından düşmeyi gerektirmediğine karar verilmiştir.» (5) demektedir. Danıştay aynı kararının gerekçesinde de 91 inci maddedeki altı aylık mahkumiyetin belediye başkanı olabilmek için mani teşkil eden suçlardan çok hafif olduğu fakat bu maddenin şevkindeki esas nedenin ise belediye başkanının memur sayılması sebebi ile Memurun Kanununun 49 uncu maddesine muvazi olarak konulduğunu belirtmektedir. Kanuna bağlı idarenin bu kabil konuları İdari yar mercilerine götürürken yol gösterici olması sebebiyle Danıştayın bu kararını oldukça ilginç bulduğumu ve tatbikatçılara ıfık tutacağını belirtmek isterim.

4 — Belediye Meclisinin feshini gerektiren fiil ve işlemlere belediye başkanının katılması da başkanın düşme sebebidir.

307 Sayılı Kanunun 53 üncü maddesi «Belediye Meclisinin feshini gerektiren fiil ve işlemlere katılan belediye Başkanlarının görevlerine Danıştay kararı ile son verilir. Belediye Meclislerinin feshi konusu daha aşağıda incelenecektir. Meclisin feshini gerektiren fiil

(5) Danıştay Kararlar Dergisi Sayı 111 -114 sayfa 107 deki Danıştay Dava Daireler Kurulunun Kararı

ve işlemlere katılan belediye Başkanlarında aynı usûl ile yani meclisin fesi usulü ile Danıştayın karar vermesi üzerine görevine son verilir. Bu suretle de belediye başkanı sıfatını kayıp etmiş olur. Bu konuda da yine bir Danıştay kararını misal olarak vermek istiyorum.

Danıştay Üçüncü Dairesi Esas 1965/325, Karar 1965/304 sayılı kararı ile «Belediye Başkanı Meclis Çalışma Usulü Talimatnamesinin 34 maddesi gereğince meclisi 6/10/1964 günü toplantıya davet etmesi gerekirken bu hususa riayet etmediği gibi olağan toplantı devresi boyunca da toplantıları yaptırmadığı meclisin 53 üncü maddesi 3 üncü fıkrasına uyan hareketine sebebiyet verdiğiMeclisin feshini gerektiren fiil ve işlemlere katıldığı anlaşıldığından meşkur 54 üncü madde gereğince görevine 27/10/1965 tarihinde oy birliği ile son verildiğine karar verildi.» (6)

5 — Belediye başkanları istifa etmek suretiyle bu sıfatlarını kayıp ederler, istifa etmeleri tamamen kendi arzu ve isteklerine bağlı bir iştir. Seçilmek suretiyle tamamen kendi arzusu ile bu göreve gelen kimsenin yine kendi arzusu ile bu görevden ayrılması gayet tabiidir. Çünkü, bir kimse için belediye başkanı olmak bir mecburiyet değildir. Kanunda belediye Başkanlarının istifa dilekçelerini hangi mercilere verecekleri ve bu istifanın hangi merci tarafından kabul edileceği hususunda bir sarahat yoktur. Ancak belediye başkanının dilekçe ile istifa ettiğini mahallî mülkiye amirine ve belediye meclisine bildirmesi gerekeceği kanısındayız.

b — BELEDİYE MECLİSİNİN FESHİ YE BELEDİYE MECLİSİ ÜYELİĞİNDEN, BELEDİYE ENCÜMENİ ÜYELİĞİNDEN ÇIKARILMA :

A — Belediye Meclisinin Feshi :

307 sayılı Kanunun 53 üncü maddesi belediye meclislerinin hangi hallerde ve nasıl fesh edileceğini göstermiştir. Buna göre :

1 — Belediye Meclisi kanunen belirli olan olağan ve olağanüstü toplantılar dışında toplanırsa feshini gerektiren bir durum doğar. O halde belediye meclisinin belirli olan olağan ve olağanüstü toplantılarının açıklanması gerekmektedir.

1580 Sayılı Belediye Kanununun 4778 Sayılı Kanunla değişik 54 üncü maddesine göre belediye meclisi Ekim, Şubat ve Haziran ayları başlarında yılda üç defa olağan toplantı yapar. Bütçe görüşmelerine rastlayan toplantı süresi en çok 30 gün diğer toplantıların süresi en çok onbeş gündür. Bu sürelerden önce iş bitmez ise vali onbeş günü aşmamak üzere görüşme sürelerini uzatarak sebeplerini İçişleri Bakanlığına bildirir. Önemli ve acele bir iş çıkarsa belediye başkanının yazılı çağırısı veya üyelerden üçte birinin teklifi veyahutta valinin doğrudan doğruya çağırması üzerine meclisler olağan üstü toplanırlar. Olağanüstü toplantılarda çağırıcıyı gerektiren konudan başka bir iş görüşülemez. Yine aynı Kanunun 55 inci madde «Olağan ve olağanüstü toplantıların gündemini belediye başkanının en az bir hafta önce bütün belediye meclis üyelerini beldedeki adreslerine göndermesini mahallî gazeteler V.S. münasip vasıtalarla ilân etmesini acele hallerde bu müddetin üç güne indirilebileceğini» amir bulunmaktadır. Kanunun bu maddelerine aykırı olarak belediye meclisi toplanırsa feshini gerektiren bir durum doğmuş olur. Kanun toplantıların ne zaman nasıl ne kadar müddet içinde yapılacağını, gerektiğinde toplantı müddetinin nasıl kim tarafından ne kadar uzatılabileceği, toplantıya kimlerin ve nasıl meclisi çağıracağını belirtmiş ve bunun aksine olarak toplantı yapılmasını meclisin fesih sebebi olarak kabul etmiştir.

2 — Belediye Meclisinin kanunen belirli olan yerden başka bir yerde toplanmasını da kanun fesih sebebi olarak kabul etmiştir.

Fakat Belediye Meclisinin nerede toplanacağına yani toplantı mahallinin neresi olacağına dair kanunda bir hüküm mevcut değildir. Ama her belediyenin mutlaka bir toplantı yeri mevcuttur. Bu belediye dairelerinin münasip bir mahallidir? Kanunen belirtilmiş bir yer olmamakla beraber fiilen belli olan ve bilinen bir yerdir. Herhalde belediyeye ait bulunan meclis toplantılarına tahsis edilmiş olan, öteden beri meclisin toplandığı bir yer dururken bunun dışında Belediye Meclisinin gidip herhangi bir şahsın evinde veya herhangi bir otelde bir kahvehanede Belediye Meclisinin toplantı yapması feshi için sebep ortaya çıkarır kanısındayım.

3 — Belediye Meclisi Kanunen Kendisine verilen görevleri yapmaktan çekinir ve bu hal Belediye Meclisine ait işleri sekteye veya gecikmeye uğratırsa yine kanuna göre fesih sebebi doğar,

O halde Belediye Meclisine verilen görevlerin neler olduğunu belirtmek lâzımdır. 1580 Sayılı Belediye Kanununun 70 inci madde-

si Belediye Meclisinin müzakere edeceği ve karar vereceği işleri ayrıntılı olarak 1 -16 bent halinde saymıştır. Bunlar, Bütçe, Kati hesap, Tahsisatı munzama, Bütçede tadilat, fasıldan fasıla münakale, ikrazlar, istikrazlar, Kanunlarla vazedilmiş olan belediye vergi ve resimlerine ait tarifeler... V.S. ile bu maddenin 16 ıncı bendinde belirtilen «Kanunen belediyeye mürettep vazife salahiyetler dahilinde olmak şartıyla reis tarafından tevdi ve azadan bir veya birkaç kişi tarafından teklif edilen mevadı saire» diye sayılmıştır. Demek ki,

- a) Kanunen Belediye Meclisine verilen bir görev olacak,
- b) Belediye Meclisine verilen bu görevleri Meclis kanunen belirtilmiş bulunan bir süre içinde yapacak,
- c) Meclis bu görevleri süresi içinde yapmaktan çekinmeyecek,
- e) Meclisin Bu görevleri süresi içinde yapmaktan çekinmesinden de belediye işleri sekteye veya gecikmeye uğramıyacak.

Eğer bunun aksi olarak Belediye Meclisinin feshini gerektiren bir hal doğmuş olur.

4 — Belediye Meclisi siyasî meseleleri müzakere eder veya siyasî temennilerde bulunursa yine meclisin feshini gerektiren bir hal doğmaktadır.

Belediye Meclisleri her ne kadar siyasî partilerin veya bağımsızlardan meydana gelmişlerse de bir kamu görevi yapmaktadırlar. Kamu görevlerinin en iyi bir şekilde yapılması, için görevi yapanların siyasî meselelerden uzak olmaları ve kamu görevinin yerine getirilmesinde siyasî nedenlerin rol oynamaması gereklidir. Bunun için siyasî partilerin mensupları olsalar bile Belediye Meclisleri üyelerinin kamu görevi yapmak için yapılan meclis toplantılarında siyasî meseleleri müzakere etmeleri veya siyasî temennilerde bulunmaları kanunen yasak edilmiş olup ;bunun aksine hareket edilmesi' meclisin feshini gerektiren bir sebep olarak kabul edilmiştir.

307 Sayılı Kanunun 53 üncü maddesinde sayılan ve dört kısımda İzah edilen Belediye Meclisinin feshini gerektiren haller olduğu zaman İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine Danıştayın kararı ile Belediye Meclisi fesh olunur. Meclis fesh olunca yeni Belediye Meclisi seçimi yapılır.. Yeni seçilen meclisler fesh olunan meclisten arta kalan süreyi tamamlar. İçişleri Bakanlığı lüzum görürse Meclisin feshini Danıştaya bildirirken meclis toplantılarında Danıştay tarafından karar verilmeye kadar tehirini ister, Danıştayca bu husus en geç iki ay içinde karara bağlanır. Belediye Meclisinin feshini gerek-

tiren fiil ve işlemlere katılan Belediye, Belediye Başkanlarının da görevlerine Danıştay kararı ile son verilir. Görüldüğü gibi Belediye Başkanlarının düşmesini gerektiren 61 ve 76 ncı maddelerdeki durumlarda vali ve kaymakamların gerekçeli ve kanaatli mütalâalarının bulunması kanunen şart koşulduğu ve bu konudaki dosyayı Danıştaya vali gönderdiği halde, meclisin 53 üncü maddeye göre feshi bildirimini Danıştaya İçişleri Bakanlığı yapmakta ve valilerle, kaymakamların gerekçeli mütalâalarına yer verilmemiştir. Danıştayın yukarıda belirtilen hallerde İl Genel Meclisinin feshine karar vermesi ile İl Genel Meclisi üyeleri bu sıfatlarını kayıp etmiş olurlar.

BELEDİYE MECLİSİ ÜYELİĞİNDEN ÇIKARILMA

1 — Birbirini müteakip üç toplantı gününde mazeretsiz olarak toplantılarda hazır bulunmayan Belediye Meclisi üyesi meclis kararı ile istifa etmiş sayılırlar. (1580 Sayılı Kanun madde 69) Buna göre işlem yapılabilmesi için herşeyden önce üyelerin toplantı günlerini ve zamanını .bilmesi gerekmektedir. Belediye Kanununun 55 inci maddesine göre olağan veya olağanüstü toplantıların gündemini meclis üyelerinin beldedeki adreslerine bir hafta önce gönderilmesi, mahallî gazete vesair münasip vasıtalarla ilân edilmesi gereklidir. Ayrıca Belediye Meclisinin Çalışma Usulüne Dair Talimatnamenin 35 inci maddesine göre de «Her celsenin sonunda evvel meclise nihayet verildiği esnada gelecek toplantının hangi gün ve saat kaçta başlayacağı ve ne müzakere olunacağı reis tarafından azaya beyan olunan. Buna göre tanzim edilecek müzakere gündemi meclis odasının münasip mahalline talik ve mümkün olan yerlerde bir sureti gazete ile ilân ettirilir.» denilmektedir. O halde meclis üyelerinin toplantı zamanından gerek 55 inci maddeye göre ve gerekse talimatnamenin 35 inci maddesine göre haberdar edilmeleri gerekmektedir . Meclis üyesinin istifa ettiğine karar verebilmek için onun sadece toplantıdan haberdar olduğu halde üstüste üç toplantıya gelmemiş olması da kifayetli değildir. Mazeretinin de olmaması gerekir. Şayet meclis üyesinin bir mazereti olursa bunu meclise bildirmesi de lâzımdır. Eğer meclis üyenin mazeretini yerinde görmez ve bu üyenin toplantıdan usulünce haberdar olduğunu tespit ederse o zaman üyenin istifa etmiş sayılmasına karar verir. Meclisin üyenin bu yolla istifa etmesine karar vermesi üzerine üyenin bu karara karşı itiraz etmek hakkı vardır. 1580 Sayılı Belediye Kanununun 73 üncü maddesine göre meclis üyesi bu kararın kendisine tebliği veya ilânından sonra 10 gün içinde eğer İl Belediye Meclisi üyesi ise içişleri Bakanlığına, il

merkezi olmayan Belediye Meclisi üyesi is vilâyete itiraz edebilir. Meclis üyesinin vilâyete yaptığı itirazlar kaymakamın mütalâası alındıktan sonra 15 içinde il idare kurulunca, Bakanlığa yapacağı itirazlarda valinin mütalâası alındıktan sonra bir ay içinde Danıştayca karara bağlanır. Eğer İl İdare Kurulu, İl Belediye Meclisi üyesi olmayan üyenin itirazını ve Danıştay'da İl Belediyesi üyesi olan meclis üyesinin bu itirazlarını haklı bulursa o zaman Belediye Meclisinin bu konudaki kararı kalkar. Şayet İl İdare Kurulu veya Danıştay meclis üyesinin bu itirazını kabul etmezlerse 59 uncu maddeye göre Belediye Meclisinin aldığı kararı uygun görürlerse o zaman üyenin yapacağı başka, bir iş kalmaz ve meclis kararı ile üye bu görevinden istifa etmiş sayılır ve Belediye Meclisi üyeliği sıfatını kayıp etmiş olur.

2 — Belediye Meclisi Üyesi seçilebilme şartlarının kayıp edilmesi de üyelikten düşmeyi gerektirir bir haldir. 1580 Sayılı Kanunda 30. madde aynen «Aza olmak için lâzım gelen şartlardan herhangi birine hâle geldiği takdirde azalık sıfatı zail olur. Ancak azalık sıfatının herhangi bir surette zevaline, azadan birinin müstafâi addine veya istifasının kabulüne meclis karar verir» demektedir. Belediye Meclisi üyesi olan kişi 307 Sayılı Kanunun 24 - A maddesindeki seçilebilme şartlarını kayıp ederse üyeliğin kaybına Belediye Meclisince karar verilecektir. Bu yolla üyeliği kayıp eden kişide yine yukarıda izah edildiği gibi 1580 Sayılı Kanunun 73 üncü maddesine göre meclisin bu kararına itiraz edebilir, Meclisin kararı eğer tastik edilirse meclis üyesi olan kişi bu sıfatını kayıp etmiş olur.

3 — Belediye Meclisi Üyesinin İstifası : Belediye Meclisi üyesi istifa ederse bu sıfatını kayıp etmiş olur. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi istifanın 30 uncu maddeye göre Belediye Meclisi tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Acaba Belediye Meclisi bu istifayı kabul etmek mecburiyetinde midir? Bu konuyu da aydınlatabilmek için yine bir Danıştay kararını örnek olarak vermek istiyorum.

«Bir Belediye Meclisi üyesi Senato seçiminde aday olmak için istifa etmiş ve bu istifayı Belediye Meclisi kabul etmemiştir. Meclisin bu kararını İçişleri Bakanlığı Devlet Kanun ve Nizamnamelerine aykırı bularak 1580 Sayılı Kanunun 74 üncü maddesine göre bozulması isteği ile Danıştaya baş vurmuştur. Danıştay 3 üncü Dairesi 1966/335 Esas, 1966/380 Karar nolu kararında: İstifanın hüküm ifade etmesi yetkili merciin kabulüne ve bu merciin istifa isteğini kabul edip etmemesi de taktire bağlı bir husustur. 1589 Sayılı Kanunun 30 uncu maddesi gereğince Belediye Meclisi üyeleri-

nin istifaları hakkında karar verme yetkisini haiz olan Belediye Meclisinin bir üyenin istifasını kabul etmemesinde kanuna aykırılık görülmüğünden kararın tastikince» diye karar vermiş ve bu kararda Danıştay Genel Kurulunca da onanmıştır. (7)

Danıştayın bu kararından da anlaşılacağı gibi meclis üyesinin istifa ile bu sıfatının kayıp olması için istifanın Belediye Meclisince kabul edilmesi şarttır. Fakat bu şartın olması kanımızca yerinde olmasa gerek. Çünkü meclis üyesi olan kişi bu göreve tamamen kendi arzusu ile gelmiştir. Seçilmiştir fakat çeşitli nedenlerle bu görevi yapamayacağını anlarsa görevi yine isteği ile bırakabilmelidir. Bu isteğinin başkalarınca olumlu karşılanmasının şart koşulması adeta bu görevde kalmayı mecburi bir duruma sokmaktadır. İstifa meclise kabul edilmese bile üye toplantılara devam etmemek suretiyle de istifa etmiş duruma gelebileceğine göre böyle bir yola gitmeye lüzum kalmamalıdır ve üye istediği zaman görevden ayrılabilmelidir.

4 — Bir Mecliste Birleşmeyecekleri Kanun belirtmiş olduğundan seçilmiş olsalar bile kanunen bazı üyeleri yine bu sıfatlarını kayıp etmiş olurlar. 1580 Sayılı Kanunun 27 inci maddesine göre «Ana, baba, büyükbaba, evlât torun ve kardeş, kan koca ve bu derecedeki sihiri hısımlar bir mecliste birleşemezler. Bir mecliste birleşmeleri caiz olmayanlar seçilmiş oldukları takdirde en çok oy almış olan, bu eşit ise evli olan ve evli olanlardan çocuğu olan azalık sıfatını alır. Çok adedi de eşit olursa kura çekilir. Seçimden sonra sıhriyet peydah edenlerde aynı hükümlere tabidir. Buna göre hangi üyenin bu sıfatı kayıp edeceğine yine kanunun 30 uncu maddesine göre Belediye Meclisi karar verecektir.

BELEDİYE ENCÜMENİ ÜYELİĞİNDEN ÇIKARILMA :

1 — Belediye Encümenlerinin Belediye Meclisince kendi üyelerinden seçilmiş üyeleri esas itibarıyla Belediye Meclis üyesi olduklarından Belediye Meclislerinin feshinde encümen üyeleri de düşerler ve bu sıfatlarını kayıp ederler.

2 — Mazeretsiz üç toplantıda sıra ile bulunmayan üye istifa etmiş sayılır. 1580 Sayılı Kanunun encümenlerin toplantılarına ait 78 inci maddesi de «Encümenlerin toplantı günlerini evvelce kendisi tespit

(7) Danıştay Kararlar Dergisi Sayı 107-108-109-110 Sayfa 72 - 74

eder. Encümene havale edilmiş evrakın nihayet bir hafta içinde müzakere edilmesi mecburidir. Encümen muayyen günlerde muntazaman içtima eder.» Kanunun tayin ettiği bu esaslara göre yapılacak encümen toplantılarına mazereti olmaksızın peşpeşe üç defa iştirak etmemiş olan encümen üyesi istifa etmiş sayılacak ve bu sıfatını kayıp etmiş olacaktır.

3 — 1580 Sayılı Kanuna göre (27 inci madde) belediye meclisinde birleşmeleri mümkün olmayan kimselerin encümende de birleşmeleri mümkün değildir. Nitekim bu konuda da bizi aydınlatacak olan Danıştay kararı mevcuttur. Danıştay Üçüncü Dairesinin 1967/232, 1967/231 sayılı kararında «İki kardeşin belediye encümeninde birleşemeyeceklerine, tabii üyenin memur olması nedeni ile yerine başkasının getirilmesi mümkün olmayacağından seçilmiş üyenin çekilmesi gerekeceğine karar verilmiştir.» (8) Bu Daire Kararı Danıştay Genel Kurulunca da onanmıştır.

C — KÖY MUHTARLIĞI YE İHTİYAR KURULU ÜYELİĞİNDEN ÇIKARILMA :

Köy muhtarı ve ihtiyar kurulu üyelerinin (bu görevlerinden çıkarılmalarına karar verme yetkisi 18.7.1963 Tarih ve 286 Kanunla değişik 442 Sayılı Köy Kanununun 33 üncü maddesine göre İl veya ilçe idare kurullarına bırakılmıştır. Bu kurulların kazai karar verme yetkileri olduğundan böyle bir yetkinin verilmesi de tamamen Anayasamızın 116 ıncı maddesine de uygundur. İdare Kurulları hangi hallerde buna karar vereceklerdir.

I — Köy Muhtarlığına ve İhtiyar Meclisi Üyeliğine seçildikten sonra:

- 1 — Kısıtlı ve kamu hizmetlerinden yasaklı olanlar
- 2 — İzinsiz olarak yabancı devlet hizmetinde bulunanlar
- 3 — Ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giyenler
- 4 — Taksirli suçlar hariç olmak üzere 5 yıldan fazla hapis cezası ile hüküm giyenler

(8 Danıştay Kararlar Dergisi Sayı 115 - 118, Sayfa 40 - 43, Danıştay Gn. Kur. 1967/221, 1967/211

5 — Zimmet, irtikap, ihtilas, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanmak, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlardan biri ile kesin olarak hüküm giyenler

6 — Devletin katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin, köylerin, iktisadi devlet teşekküllerinin veya bunlara bağlı daire ve müesseselerle ortaklarının ve imtiyazlı şirketlerin memur veya müstahdemi olanlar

7 — Cumhuriyet Senatosu üyesi, milletvekili, il genel meclisi üyesi, belediye başkanı olanlar

8 — Köy işlerinin müteahhiti bu işlerle ilgili kimselerin kefilî veya ortağı olanlar veya bu cihetlerden köye borçlu bulunanlar

Muhtar ve ihtiyar meclisi üyeliğinden il veya ilçe idare kurullarınca çıkarılırlar. Görevlerinden bu yolla çıkarılanlar tabiatıyla bu sıfatlarını kayıp etmiş olur.

2 — Köy Muhtarının Köy işlerini ve kanunlarla verilen diğer görevlerini yapmaması halinde de yine muhtarlıktan çıkarılmasını gerektiren bir hal doğar. 442 Sayılı Kanunun 286 Sayılı Kanunla değişik 41 inci maddesine göre «İl merkezine bağlı köylerde vali, ilçelere bağlı köylerde kaymakamlar muhtarın köy işlerini ve kanunlarla verilen diğer görevlerini yapmadıkları görürlerse muhtara yazılı ihtarla bulunurlar. Buna rağmen iş görmeyen muhtar yetkili idare kurulunun kararı ile görevden uzaklaştırılır «Ancak buna göre görevden uzaklaştırılan köy muhtarı ilçe idare kurulunun kararına karşı il idare kuruluna, İl idare kurulunun kararına karşıda Danıştaya itirazda bulunabilir. Eğer itirazı reddedilirse o zaman yapılacak başka bir iş yoktur. Böylece muhtarın bu sıfatı kayıp olur.

3 — Muhtar ve ihtiyar kuruluna seçilebilme şartlarının kayıp olması halinde de yine idare kurulları göreve son verme yetkisine sahiptirler. Muhtar ve ihtiyar kurulu seçimlerinde önceden adaylık yoktur. Seçilme niteliği bulunmayan bir kimse bu görevlere seçilmiş ve kanuni süresi içinde bu seçime itiraz edilmemiş ve seçim kesinleşmişse veya Kanunun 25 inci maddesindeki seçilebilme yeterliği kayıp olmuşsa ne yapılacaktır? Bu konuda 442 Sayılı Kanunda bir hüküm yoktur. Ancak yine bir Danıştay kararı yapılacak İşlem hakkında bizi aydınlatmaktadır. Okuma yazma bilmemek 286 S. K. 25/5 e göre muhtar veya ihtiyar kurulu üyesi seçilmeye mani bir haldir. Fakat okuma yazması olmayan muhtar seçilmiştir, ilçe İdare Kurulu kararı ile bu muhtarın görevine son verilmiştir. Fakat karara itiraz etmesi üzerine İl idare kurulu ilçe idare kurulunun bu ka-

rarını bozmuştur. Konu Danıştaya götürülmüştür. Danıştay 8 inci Dairesi Esas 1966/4129, Karar 1967/3777 Sayılı Kararında «Köy muhtarlığı ve ihtiyar meclisleri seçimlerinde yasa tarafından adaylık usulünün ön görülmemiş olması karşısında seçimden önce tahakkuk eden seçilmeye mani hal ve durumları seçildikten sonra öğrenilenler hakkında il veya ilçe idare kurullarının 33 üncü maddede derpiş edilen yetkiyi haiz olduklarını kabul etmek iktiza eder Köyü Muhtarı m okuyup yazma bilmediği, seçimden sonra dahi bu halde bulunduğu sabit olduğuna göre görevine son verilmesi gerekirken aksine karar tesisinde kanıma uyarlık yoktur. Açıklanan sebeple hukuka aykırılığı açık olan dava konusu kararın bozulmasına. (9) diye karar vermiştir. O halde seçilme niteliği olmayanlar hakkında veya bu niteliğini kayıp edenler hakkında görevden çıkarmaya karar verme yetkisi İl veya İlçe İdare Kurullarınca kullanılacaktır. Bu karardan ayrı olarak Danıştay Genel Kuruluncaya istişari bir mütalâa verilmiştir. Bu mütalaada aynı görüş kabul edilmiştir. (10)

4 — Muhtar ve İhtiyar Kurul Üyelerinin Görevlerini Terk Etmeleri : Bazı defa bazı muhtarlara ihtiyar kurulu üyeleri hiçbir merci veya makama haber vermeden görevlerini terk etmektedirler. Bunlar hakkında ne gibi işlem yapmak gerektiği konusu İçişleri Bakanlığınca Danıştaydan İstişari mütalâa istenmesi suretiyle aydınlanmış bulunmaktadır. Danıştay 3üncü Dairesinin 1965/332, Karar 1965/ 302 sayılı mütalâası Danıştay Genel Kurulunun 21.11.1965 gün ve 1965/245, 1965/262 sayılı kararı ile onanmıştır. Bu mütalaaya göre «Görevini yapmayan muhtarlar hakkındaki 41 inci maddenin ihtiyar heyeti üyelerine tatbiki mümkün olmayacağı gibi muhtarlar hakkında uygulanması da muayyen bir maksada ve şekle tabi olup bunun dışındaki hallerde uygulanması imkânı yoktur. İstifa iradenin bu yönde ishari suretiyle sarahatan veya muhtelif maksatlarla görevi ve görev yerini terk ederek başka yerde yerleşmek suretiyle zımnen vaki olabileceğine göre ikinci şekilde vaki olacak hareketlerinde görevden istifa olarak kabul edilmesi gerekeceği ekseriyetle mütalâa olunmakla dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına karar verildi» denilmektedir. Kanımıza göre Muhtar veya İhtiyar Kurulu üyesi bulunan kimseler bir dilekçe yazarak bunu vali veya kaymakama vermek suretiyle istifa ettiklerini bildirdikleri takdirde bu istifaları ka-

(9) Danıştay Kararlar Dergisi Sayı 119 - 122, Sayfa 282 - 284

(10) Danıştayın bu İstişari Mütalâası hakkında fazla bilgi için, Danıştay 10 uncu Daire Başkanı Sayın İhsan Olgun'un Türk İdare Dergisinin 318 inci Sayısının 18 inci sayfasındaki yazılarına bak.

bul edilmelidir. Böylece bu sıfatlarını kayıp etmiş olurlar. Yani mülkiye amirlerinin bunların istifalarını kabul etmemek gibi bir yetkileri yoktur. Ancak böyle bir müracaat olmadan muhtar veya ihtiyar kurulu üyesi görevini terk edip başka bir yere gidince Danıştay m mütalâasına göre zımnîen istifa etmiş kabul edileceklerdir. Bunun tatbikatta şikâyetlere sebep olabileceği kanısındayız. Onun için muhtarlar hakkında 41 inci maddenin uygulanması yoluna gidilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyim. Fakat Danıştayımızın kararına uygun işlem yapılması gerekmektedir.

5 — NETİCE

Mahalli İdarelerimizin halk tarafından seçilmiş genel karar organlarının bu sıfatlarını kazanıp ve kayıp etmeleri konusundaki denetimin ancak yargı yolu ile olacağı Anayasamızın 116 ıncı maddesindeki emridir. Bu konudaki Kanunlarımızda Anayasamızın bu emrine muvazidir. Mahalli İdarelerimizin Genel Karar Organlarının seçimleri işleri tamamen Adli teminat altında olup seçim kurulları tarafından yürütülmekte ve seçimi kazanan kişilere seçim tutanakları verilmekte bu suretle organlık sıfatlarını kazanmaktadırlar. Yani bu sıfatların kazanılması işi tamamen Anayasamızın emrine uygun olarak cereyan etmektedir. Bunların organlık sıfatlarının kaybına gelince buna karar verme yetkisi de idari yargı mercilerince kullanılmaktadır. Fakat İl Özel İdarelerine vücut veren Kanun 1913 Tarihli olduğu halde halen yürürlükte bulunmakta olup bugünün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır. Bugünkü nesil bu kanunun dilini bile anlamamaktadır. Onun için yeni Özel İdareler Kanun Tasarısının biran önce çıkarılması temenniye şayandır. Bu kanunun 10 9ve 110 uncu maddelerine göre il genel meclisi üyelerinin bu görevlerinden çıkarılmaları konusu çok muğlaktır. Her ne kadar Danıştay İçtihatları Kanundaki boşlukları doldurmakta yol gösterici olmakta isede bu konuda daha açık ve kesin ifadelerin bulunmasının Anayasamızın 116 ıncı maddesine göre gerekli olduğu kanısındayım.

Belediye Kanununun 30 uncu maddesindeki azalık sıfatının zevaline karar verme yetkisinin de belediye meclislerine verilmesini Yine Anayasamızın 116 ıncı maddesine uymadığı kanısındayım. Bu yetkinin muhtar ve ihtiyar kurullarında olduğu gibi İdare Kurullarına bırakılması veya Danıştay a verilmesinin daha uygun olacağını çünkü Belediye meclisini bir yargı mercii olarak kabul etmek mümkün değildir.

KÖY ORGANLARININ KANUNİ GÖREVLERİ

Fahri YÜCEL
Lapseki Kaymakamı

PLÂN

GİRİŞ

- I. Köy Derneği
 - A — Tanımı
 - B — Görev ve yetkileri
- II. Köy Muhtarı
 - A — Tanımı
 - B — Görev ve yetkileri
- III. İhtiyar Meclisi
 - A — Tanımı
 - B — Görev ve yetkileri

Memleketimizde Köy İdaresi'nin büyük bir önemi ve kendine has özellikleri vardır. Kalkınma hamlelerine girişmiş olan Türkiye'mizde nüfusun % 70'inin 4000 e yakın ünite halinde köylerde yaşaması, dolayısıyla he zaman köy idaresine muhatap olması konunun önemini göstermektedir. Diğer taraftan köylerin muhtelif kanunlara göre gerek merkezi, gerek mahalli idarenin en küçük birimi sayılması, karar ve icra organlarının halk tarafından seçilmesi, gelir kaynaklarının mahallî ve yetersiz olması, mevzuatın pek çok görev ler verdiği köy organlarının genellikle asgari öğretim ve kültür seviyesinin altında bulunması gibi hususlar köy idaresinin ağır şartlarını ve değişik özellikleri teşkil etmektedir.

Köylerimiz amme idaresi yönünden mevzuatın kendisine en fazla, en değişik ve en ağır görevler vermiş olduğu kamu tüzel kişilerinden birisidir.

Hukuk devletinde mevzuatın kendilerine görev verdiği kuruluşlar ve kişiler bu görevlerini iyi bilmek ve mevzuata uygun şekilde yapmak zorundadırlar.

Bu yazımızda köy organları olan (Köy Derneği), (Muhtar) ve (İhtiyar Meclisi) ne kanunların verdiği görevler gözümüzden kaçmadığı ölçüde bir sınıflamaya tabi tutulmuştur.

Bu sınıflamayı yaparken köy organlarına kanunların doğrudan doğruya ve lâfzen verdiği görevler ele alınmış, kanunların dolayısıyla ve atfen verdiği görevlere değinilmemiştir. Keza kanunlara dayanılarak çıkarılan tüzük, yönetmelik, Bakanlar Kurulu Kararı ve tamimlerin bu organlara verdiği görevler de sınıflamada nazara alınmamıştır.

I — KÖY DERNEĞİ

A. Tanımı : Köyde köy muhtarını ve ihtiyar meclisi azalarını seçmeye haki olan kadın erkek köylülerin toplanmasına denir.

(Köy kanunu md. 20)

Kısıtlı olmayan, kamu hizmetlerinden yasaklı bulunmayan ve silâh altında er, onbaşı, çavuş olmayan, en aşağı üç aydır köyde oturan 21 yaşını bitirmiş kadın erkek her Türk köy muhtar ve ihtiyar meclisi azalarını seçme hakkına sahiptir. (Köy K. Md. 20) (286 sayılı K. ek Md. 10) (298 S. K. Md. 6, 7, 8, 29)

B. Görev ve yetkileri :

1. Muhtar, ihtiyar meclisi üyeleri ve kadrosuz köy imamını seçmek. (Köy K. Md. 20, 83)
2. Köyün isteğe bağlı işlerini mecburi işler haline getirmek. (Köy K. Md. 12)
3. Köy muhtarına, bekçi, kâtip, imam gibi köyün aylıklı adamlarına verilecek ücreti tesbit etmek. (Köy K. Md. 19)
4. Köyde belediye teşkiline dair yazılı müracaatta bulunmak. (Belediye K. Md.7)
5. Belediye ve köylerin birlik kurması için karar vermek. (Belediye K. Md. 134)
7. Köylerin ortak malı sularından köylüce veya birine satılmak suretiyle çeltiklik yapılabilmesi için karar vermek. (Çeltik Ekimi K. Md. 13)

8. Köyün daha elverişli yerleşmiş yerine nakline karar vermek.
(İşkân Kanununa ek 1306 S. K. Md. 2)

II. KÖY MUHTARI

A. Tanımı :

Muhtar 4 yılda bir defa Köy Derneğince seçilen, köy hükmü şahsiyetini temsil eden, köyün başı, ihtiyar meclisinin başkanı olan, köy işlerini yaptırmak hakkına sahip bulunan ve köyde Devletin memuru sayılan bir kimsedir.

B. Görev ve yetkileri :

Muhtarların kanuni görev ve yetkileri iki türlüdür ;

1. Muhtar olarak kendisine bizzat verilen görev ve yetkiler.

Kanunlarımız bazı görevleri muhtarın bizzat kendisine vermiştir. Bu görevi yapmak, bu yetkiyi kullanmak ve görevin doğuracağı sorumluluğa katlanmak yalnız muhtarı ilgilendirir. Bu görevlerde ihtiyar meclisinin bir ilgisi yoktur.

2. İhtiyar meclisi başkanı olarak ihtiyar meclisi ile birlikte kendisine verilen görev ve yetkiler.

Kanunlarımız bazı görevlerin ifasını ihtiyar meclisine vermiştir. Köy kanununu 20. maddesi gereğince muhtar ihtiyar meclisinin başı olduğundan, başkanlık sıfatı dolayısıyla ihtiyar meclislerine verilen kanuni görevleri ifa etmeye muhtar da mecbur bulunmaktadır. Bu türlü görevlerin doğuracağı sorumluluk müştereken muhtar ve ihtiyar meclisine aittir.

Muhtarlara bizzat görev veren kanunlar

1. Köy Kanunu (7.4.1340 - 442)

Köy kanununun tamamı muhtarları ilgilendirmekte ise de bu kanunla muhtara bizzat verilen görev ve yetkiler şunlardır :

Md. 9 Köy kanunu ile köye verilen işleri görmek.

Md. 10. Köyün başı ve Devlet memuru olarak köy işlerinde söz söylemek, emir vermek ve emrini yaptırmak,

- Md. 36. Köyün sınırı içinde bu madde sayılan Devlet işlerini görmek
Md. 37. Köyün sınırı içinde bu maddede sayılan Köy işlerini görmek
Md. 39. Yazılarını köy kâtibine, öğretmene veya imama yazdırmak,
Md. 42, Haftada bir defa ihtiyar meclisini toplayıp başkanlık etmek
Md .66. Köyce salman parayı vermeyenlere tebligat yapmak ve parayı tahsil etmek,
Md. 79. Koruculara ait silâh, elbise gibi malzemeleri alıp teslim etmek, korucu işten ayrıldığı zaman bu malzemeleri saklamak,
286 Sayılı Kanun. Ek. Md. 3 Seçim döneminden önce ihtiyar meclisi üye sayısının yarısına düşmesi halinde durumu bir hafta içinde

2. Nüfus Kanunları :

a — Sicilli Nüfus Kanunu (26.8.1330 - 1929)

- Md. 10. Nüfus cüzdanını kaybedenlere zayi ilmühaberi vermek.
Md. 19. Doğum kâğıdı vermek.
Md. 31. Ölüm beyannamesini doldurup nüfus dairesine vermek.
Md. 37, 38 Yerleşme veya altı aydan fazla misafireten köyde yerleşenlere yer değiştirme ilmühaberi vermek.

b — Gizli Nüfusların yazımı hk. Kanun (15.7.1934 - 2576)

- Md. 2. Köydeki gizli nüfusları, kayıtsız evlenmeleri, silinmemiş ölümleri ve kayıpları özel defterine yazıp kaymakamlığa bildirmek.
Md. 4. Yeni doğumları bir ay, ölümleri 10 gün içinde nüfus dairesine bildirmek.

c — Evlenme kâğıtları ve nüfus kütüklerine tescilleri hk. Kanun (12.7.1939-3686)

- Md. 3. Köyde yaptığı evlenme akitlerini nüfus idarelerine bildirmek.

3. Ziraat Kanunları :

a — Çiftçi Mallarının Korunması hk. Kanun (10.7.1941-4081)

Md. 13. Koruma bekçilerini istisnai hallerde mıntıkası ve görevi dışında istihdam etmek.

b — Ziraat Odaları ve Z. Odaları Birliği Kanunu (23.5.1957 - 6964)

Md. 5. Asli aza vasıflarına haiz hakiki şahıslar hakkında ihtiyar meclisince hazırlanacak cetveli kaymakama vermek.

c — Zirai Mücadele ve Karantina Kanunu (24.5.1957 - 6968)

Md. 22. Kendisine ihbar edilen her türlü nebat hastalıklarını en seri vasıta ile ziraat veya mücadele teşkilâtına bildirmek.

d — Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (15.6.1945 - 4753)

Md. 11. Tüzel ve özel kişilerce arazilerine ait doldurulacak beyan kâğıtlarının suretlerini tasdik etmek.

e — Bataklıklara Kurutulması ve Bundan Elde Edilecek Topraklar Hk. Kanun (23.1.1950 - 5516)

Md. 2. Bataklıkların kurutulması köyce arzu edilirse gerekli müracaatı yapmak.

Md. 2. Bataklıkların kurutulması köyce arzu edilirse gerekli müracaatı yapmak.

4. Hayvancılık Kanunları

a — Islah-ı Hayvanat Kanunu (29.6.1926 - 904)

Md. 34. Köye verilen boğanın iaşe ve bakım masrafı hissesini vermekten imtina eden inek sahiplerinden bu parayı tahsil etmek.

b — Hayvan Sağlık Zabıtası hk. Kanun (3.5.1928 - 1234)

Md. 9. Bulaşık ve salgın hayvan hastalık ihbarı aldığında mahallin en büyük mülkiye amirine, veterinerine veya muhaberesi en kolay mahalli hükümete haber vermek.

Md. 29. Her cins hayvan ve hayvan mevaddı nakliyatı için parasız menşe şahadetnamesi vermek.

c — Kara Avcılığı Kanunun (13.5.1937 - 3167)

Md. 20. Bu kanuna aykırı hareket edip orman, köy ve kıy bekçilerince yakalanan kimseleri malzemeleri ile birlikte teslim almak ve gerekli zabtı tutmak.

5. Sağlık Kanunları

a — Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (6.5.1930 - 1593)

Md. 69, Bulaşıcı ve salgın hastalıklarda sağlık teşkilâtınca alınacak tedbirlerin tatbik ve icrasına yardımcı olmak.

Md. 219. Köyde ölenlere defin ruhsatı vermek.

b — Sıtmanın İmhası hk. Kanun (11.1.1960 - 7402)

Md. 5. Bu kanun gereğince tesbit olunan tedbirleri almak ve tesisleri yapmak.

Md. 6. Sıtma imha faaliyeti yapılan yerlerde tesbit edilen sivrisinek sürfelerinin imhası ve bu yerlerin islahı hakkında teşkilât tarafından tavsiye edilecek tedbirleri almak.

Md. 10. Sıtma eradikasyon teşkilâtınca yapılacak muayenelerle, haşere öldürücü madde tatbikatını köy halkına duyurmak.

Md. 11. Mahalli sağlık makamlarına sıtma vakasını ihbar etmek.

c — Beden Terbiyesi Kanunu (16.7.1938 - 3530)

Md. 10. Köyde beden terbiyesi işlerini idare etmek.

6. Askerlik Kanunları

a — Milli Müdafaa Mülkiyeti Kanunu (16.6.1939 - 3634)

Md. 23. Nakil vasıtaları tahrir heyetinde aza olarak bulunmak.

b — Askeri Memnun Mıntıkalar Kanunu (21.7.1927 - 1110)

Md. 6. Askeri memnu mıntika defteri münderecatım üç ay süre ile mahalli halka duyurmak.

c — Sivil Savunma Kanunu (13.6.1958 - 7128)

Md. 13. Sivil Savunma hizmetlerine seçilmek üzere istenen mükelleflerin isim listeleri ile icabında yer değiştirme hallerini en geç 30 gün içinde sivil savunma makamlarına bildirmek,

d — Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Yapılması hk. Kanun (15.7.1941 - 4109)

Md. 7. Köy ihtiyar meclisince tevzi olunan asker ailesi yardımını vermeyenlerden köy kanununun 66. maddesi gereğince tahsilat yapmak.

7. Milli Eğitim Kanunları

a — İlk Öğretim Kanunu (12.1.1961 - 222)

Md. 27. Köy ilk öğretim kuruluna başkanlık etmek.

Md. 28. Kurul başkanı olarak bu maddede sayıları görevleri yapmak.

Md. 34. Ayda en az bir defa ilköğretim kurulu toplantısında bulunmak.

Md. 36. Seçim süresi sonuna kadar ilköğretim kurulunda görev yapmak.

Md. 48. Okul müdürü ile iş birliği yaparak her yıl derslere başlamadan en az 15 gün önce köyde mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların künyelerini gösterir üç nüsha, çizelge hazırlayıp birer nüshasını ilk öğretim müdürlüğü ve okul idaresine vermek, diğer nüshasını muhtarlıkta saklamak, çocuklarını zamanında yazdırmalarını veli veya vasi veya aile başkanlarına bildirmek ve ilân etmek.

Md. 55. Okula devam etmeyen öğrenci veli, vasi veya aile başkanları hakkında en çok bir hafta içinde ilköğretim kurulunda gerekli kararı almak, özürlü sayılmayan öğrenci veli, vasi veya aile başkanlarına üç gün içinde çocuklarını okula göndermelerini yazılı olarak ihtar etmek.

Md. 56. Köy ilk öğretim kurulunun ihtarına rağmen çocuğunu okula göndermeyen veli, vasi veya aile başkanı hakkında beher gün için 1-2 lira hafif para cezası hükmetmek ve ilgiliye tebliğ etmek, tebliğden itibaren üç gün içinde çocuğunu yine okula göndermeyenlere beher gün için önce verilen cezanın en aşağı iki katı ceza vermek, bu kararı ilgiliye tebliğ etmek ve ceza kararlarını ilk öğretim müdürlüğüne göndermek.

Md. 60. İlk okul arsa, arazi ve uygulama bahçeleri için lüzumlu toprakları seçecek komisyonda üye olarak bulunmak.

Md. 62. Seçilen arazinin miktar ve yerini gösteren tutanağı imzalamak.

b — Korunmaya Muhtaç Çocuklar hk. Kanun (24.5.1957 - 6972)

Md. 2. Korunmaya muhtaç vasıflarını taşıyan bir çocuğun bulunduğunu haber aldığı mahallin en büyük mülkiye amirine haber vermek.

8. Malî ve İktisadi Kanunlar

a — Vergi Usul Kanunu (10.1.1961 - 213)

Md. 79. Tahrir komisyonunca istenecek bilgileri vermek.

Md. 86. Zirai kazançlar il ve merkez komisyonlarınca istenecek her türlü bilgiyi vermek.

Md. 102. Vergilere ait tebliğlerde taahhüt ilmühaberine yazılacak hususları imzalamak.

Md. 149. Vergi dairesince kendisinden yazı ile istenecek bilgileri belli fasıllarla ve devamlı olarak yazı ile vermek.

Md. 150. Her ay duyduğu ölüm vakalarını ertesi ayın 15 ine kadar vergi dairesine yazı ile bildirmek.

b — Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (28.7.963 - 6183)

Md. 6. Tahsil dairelerince bu kanuna göre yapılan tebliğ ve verilen emirleri derhal yapmak ve sonucunu tahsil dairesine bildirmek

Md. 55. Köyde bulunan borçluya ödeme emrini tebliğ etmek, ödeme emri cetvelinin ihtiyar kurulu kapışma asıldığını köyde münadi vasıtasıyla ilân etmek.

Md. 59. Kendisine yapılacak mal bildirimini bir zabıtlı tevsik etmek ve bildirimin yapıldığına dair amme borçlusuna pulsuz makbuz vermek.

c — Oyun Alet ve Vasıtalarından Belediyelerce ve Köy İdarelerince Alınacak Kesim hakkında Kanun (25.6.1938 - 3434)

Md. 1. Köy sınırları içindeki kulüp, kahvehane ve gazinolarla umuma mahsus kır bahçelerinde ve panayır yerlerinde bulunan oyun aletlerinden her yıl resim almak,

Md. 5. Köy idaresi malî yılının ikinci ayında bu yerleri dolaşarak buralarda bulunan oyun aletlerinin resminin ödenmiş olup olmadığını tetkik etmek, bu kontrolü gayrı muayyen zamanlarda tekrarlamak.

Md. 7. Cezalı esim tarhiyatına mükellefin itirazı üzerine ihtiyar meclisince verilecek karara karşı on gün içinde ilçe idare kurulu nezdinde itiraz edebilmek.

Md. 8. Tahakkuk eden oyun alet resmi cezasını süresi içinde ödemeyenlerden köy kanununun 66. maddesi hükmüne göre % 10 zamlı tahsil etmek.

d — Damga Vergisi Kanunu (11.7.1964 - 488)

Md. 26. Kendisine ibraz edilen kâğıtların damga vergisini aramak, hiç ödenmemiş veya noksan ödenmiş olanları bir tutanakla tesbit etmek veya tutanağı düzenlemek üzere bunları vergi dairesine göndermek.

e — Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu (15.6.1959 - 7338)

Md. 17 İstihkak sahiplerine bu verginin konusuna giren herhangi bir muamele dolayısıyla para ve senet verebilmek için evvel emirde verginin ödenmiş olduğuna dair vergi dairesinden verilmiş tasdikname istemek, tasdikname ibraz etmeyen hak sahiplerine istihkaklarından % 10 - 20 nisbetinde tevkifat yapıp bakiyesini vermek, kesilen parayı malîyeye yatırmak.

9. Gümrük ve Tekel Kanunları :

a — Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun (7.1.1932 - 1918)

Md. 2 Kaçakçılık fiillerini, bunları men ve takip ve tahkik ile mükellef olanlara ihbar etmek.

b — Tütün ve Tütün İhisarı Kanunu (25.6.1938 - 3437)

Md. 17 Yapılacak tütün müsabakalarını köylüye duyurmak.

Md. 44 Ambara verilen hileli tütünler için tanzim edilecek zabıt varakasını tebellüğ etmek ve çiftçiye bildirmek.

e — Tuz Kanunu (11.12.1936 - 3078)

Md. 20 Tekel idaresi bulunmayan yerlerde tuz sahip ve nakliyecilerinin getireceği nakliye tezkerelerini teslim almak ve en yakın tekel idaresine teslim etmek.

10. Orman Kanunları :

a — Orman Kanunu (31.8.1956 - 6831)

Md. 36 Zati ihtiyaç kerestelerini yerinde kullanmayıp da başkasına devredenleri ve satanları orman idaresine bildirmek.

Md. 69 Orman yangınlarına yardımcı göndermek ve bizzat gitmek.

Md. 79 — Orman suçlarına ilişkin delilleri bir zabıt ile tesbit etmek, nakil vasıtaları ile suç mahsulü malları zabt etmek ve suç işleyenleri yakalamak konularında talep vukuunda orman memurlarına yardım etmek.

11. Emniyet ve Asayiş ile İlgili Kanunlar :

a — Hayvan Hırsızlığının Meni Hakkında Kanun 27.3.1950-5617)

Md. 3 Hayvan alım satımı için parasız satış belgesi vermek.

Md. 5 Hayvan hırsızlığının önlenmesi için mülkiye amirlerinin vereceği emirleri yerine getirmek.

Md. 6 Hayvan hırsızlığından haberdar olduğunda keyfiyeti en yakın karakola haber vermek ve hayvan izlerini sürdürmek.

b — Gayrimenkule Tecavüzün Defi Hakkında Kanun (24.4.1952 - 5917)

Md. 1 Köye ait gayrimenkullere vaki tecavüzlerde keyfiyeti vali veya kaymakama bildirmek.

c — Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun (15.7.1953 - 6136)

Md. 7/2 Görevi müddetince silâh taşımak.

d — Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma (21.1.1943 - 4373)

Md. 6 Köyde veya civar köylerde meydana gelen su baskınlarında mükellefleri tehlikeye maruz bölgeye göndermek ve icabında bizzat gitmek.

Md. 7 Mükellef listelerini tanzim etmek ve tasdik için mahalli mülkiye amirine göndermek, tasdikli nüshayı muhafaza etmek.

12. İmar ve İskân Kanunları :

a — İskân Kanunu (21.6.1943 - 2510)

Md. 43 Muhacir, mülteci, göçebe ve naklolulanlara taşınmaz malların ve istihsal vasıtalarının verilmesinde her türlü gayreti göstermek, zaruri hallerde köy sandığı ve halktan yardım sağlamak.

13. Tapu ve Kadastro Kanunları :

a — Tapu Kanunu (21.6.1943 - 2644)

Md. 1 Köye ait gayri menkullerin tescilinde yetkili ve görevli olmak.

b — Tapulama Kanunu (28.6.1966 - 766)

Md. 14 Tapulama işlerini öğrenmek üzere tapulama müdürünün davetine icabet etmek, altı bilirkişi seçmek üzere başkanlığında köy derneğini toplamak, seçilenlerin adını tapulama müdürüne bildirmek.

Md. 18 Birlik sınırının tayininde bildiklerini beyan etmek.

Md. 20 Tapulaması yapılacak mevki ve sokağa gidilecek günü en az iki gün evvel birlik içinde ilân etmek ve keyfiyeti bir tutanakla tevsik etmek.

Md. 21 Tapulama tesbiti yapılacak günlerde tapulama elemanları ve bilirkişilerle mahallinde hazır bulunmak, gerekli bilgileri vermek.

Md. 23 Tapulama tutanaklarını imza etmek.

Md. 82 Arazi üzerindeki sınır işaretleri ile teknik kuruluşları bozanları tapu idaresine bildirmek,

c — Harita ve Plânlara ait İşaretlerin Korunması Hk. Kanun (12.12.1960 - 155)

Md. 2 Bu işaretlerin kontrol ve muhafazası tedbirlerini almak, bu işaretleri bozanları C. Savcılığı ve ilgili dairesine bildirmek.

14. Diğer Kanunlar :

a — Kanunların ve Nizamnamelerin neşir ve ilânı ve meriyet tarihi hakkında Kanun (4.6.1928 - 1312)

Md. 11 Cezaya, vergiye, askerliğe ve halkı ilgilendiren diğer hususlara ait kanun, nizamname ve saireyi köylerde derhal ilân etmek ve keyfiyeti zabıt varakasıyla tevsik edip mülkiye amire göndermek.

b — Tebligat Kanunu (10.2.1959 - 7201)

Md. 21 Kendisine tebligat yapılacak kimselerin adresinde bulunmaması veya tebellüğden imtia etmesi halinde evrakı imza mukabili teslim almak.

c — İş Kanunu (12.8.1967 - 931)

Md. 20 İşinden ayrılan işçinin işverenden aldığı belgedeki işveren imzasını onaylamak, işçiye belge verilmediği veya belge muhteviyatı doğru olmadığı takdirde inceleme yaparak işçiye veya yeni işverene belge vermek.

Md. 29 Köyce yaptırılan her türlü yapım ve onarım işlerinde çalışan işçilere müteahhit ve taşaronlarca ücretlerinin ödenip ödenmediğini kontrol etmek, ödenmeyen ücretleri müteahhit ve taşaronların istihkaklarından ödemek.

d — Medeni Kanun (4.4.1926 - 743)

Md. 108 Reşit iki şahit muvacehesinde evlenmeyi icra etmek.

e — İcra ve İflâs Konunu (9.6.1932 - 2004)

Md. 81 Köylerde haczi yapan memurun emirlerini ifa etmek.

f — Borçlar Kanunu (8.5.1962 - 818)

Md. 14 Amaların imzasını tasdik etmek.

g — Maden Kanunu 11.3.1954 - 6309)

Md. 27 Maden sahasında keşif ve tahkikat yapacak komisyonda üye olarak bulunmak.

h — Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hk. K. (2.5.1961 - 298)

Md. 184 Oy sandıkları ile kapalı oy verme yerlerinin eşya ve malzemesini muhafaza etmek.

III. İHTİYAR MECLİSİ

A. Tanımı :

İhtiyar meclisi dört yılda bir defa köy derneğince seçilen, nüfusu 1000 kişiye kadar olan köylerde 8 ve binden 2000 ne kadar olan köylerde 10 kişi olarak seçilen, muhtarın başkanlığında toplanıp görev yapan ve muhtarla birlikte sorumlu bulunan bir heyettir.

B. Görev ve Yetkileri

1. Köy Kanunu (7.4.1340 - 442)

Md. 3 Köy sınır kâğıdını tanzim ve tasdik etmek.

Md. 9 Köy kanunu ile köye verilen işleri köy muhtarı ile birlikte yapmak.

Md. 16 Köyde oturanlara ve maddi alâkası olanlara salınacak parayı tayin etmek.

Md. 42 Haftada bir defa toplanıp köy işlerini görüşmek.

Md. 43 Köy işlerini sıraya koyarak köylüye yaptırmak.

Md. 44 Köy işlerinin ne şekilde yapılacağını tayin etmek.

Md.45 Paranın harcanmasında fenalık olmamasına ve faydasız para verilmemesine dikkat etmek.

Md. 46 Mecburi işleri gördürmek, isteğe bağlı olmayan paraları toplamak.

Md. 47 İki veya daha fazla köyler arasındaki işler için komşu köy ihtiyar meclisi ile birlikte toplanıp karar almak ve bu işlere başlamak.

Md. 48 Toplantıda anlaşamazlarsa mahalli mülkiye amirinin emri ile yeniden toplanıp o işi ikmâl etmek.

Md. 53 Köylünün iki taraflı uzlaşması ile bitirilebilen işlerini görmek.

Md. 56 Mecburi köy işlerini yapmayan köylüye para cezası vermek.

Md. 66 21 gün içinde salma ve ceza parasını vermeyenlere ait mazbata yapıp mahalli mülkiye amirine göndermek.

Md. 70 Köy korucusunun tayinini yapmak.

2. Nüfus Kanunları :

a — Sicili Nüfus Kanunu (26.8.1330 - 1929)

Md. 12 Ahvali şahsiyenin kaydı ve tashihi için ilmühaber vermek,

Md. 21 Terkedilmiş çocukları teslim alıp, tutulacak zabtı nüfus idaresine tevdi etmek.

b — Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hk. K. (20.4.927 - 1003)

Md. 6 Binaların numaralama masraflarını tahsil etmek,

3. Ziraat Kanunları :

a — Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun (10.7.1941 - 4081)

Md. 3 Bu kanunda yazılı çiftçi inallarını koruma işlerini ifa etmek.

b — Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu (23.5.1957- 6964)

Md. 5 Asli aza vasıflarını haiz hakiki şahıslar hakkında nizamnamede istenen malûmatı havi cetveli tanzim ve tasdik etmek.

c — Zirai Mücadele ve Karantina Kanunu (24.5.1957 - 6968)

Md. 20 Hastalık ve zararlılar bulaşık nebatların yok edilmesi sebebiyle sahiplerine ödenecek bedeli takdir edecek heyete 2 kişi sermek.

d — Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (15.6.1945 - 4733)

Md. 38 Arazi isteyenlerin beyan kâğıtlarını tasdik etmek.

e — Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin aşılattırılması hakkında Kanun (7.2.1939 - 3573)

Md. 14 Zeytinliklere hayvan sokanlar veya ağıl yapanlar hakkında zabıt varakası tanzim etmek.

f — T. C. Ziraat Bankası Kanunu (12.8.1937 - 3202)

Md. 50 Köylerde çiftçilere bankaca yapılacak zirai kredilere ait senet, kâğıt, kayıt defter ve hesap özetlerini parasız olarak tasdik etmek.

g — Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu (2.11.1935 - 2836)

Md. 11 Tarım kredi kooperatifleri ortaklarının borç senetlerinin, kâğıtlarını parasız olarak tasdik etmek.

h — Çeltik Ekimi Kanunu (23.6.1936 - 3039)

Md. 6 Çeltik ekilen köylerde çeltik komisyonu nezaretinde mutemet heyet vazifesi görmek.

i — Yabani Ağaçların Aşılınması Hakkında Kanun (16.6.1929 1528)

Md. 27 Meyveli ve meyvesiz ağaçların sökülme, kesim, yaralanma ve kabuklarının soyulmasına mani olmak.

4. Hayvancılık Kanunları :

a — Islah-ı Hayvanat Kanunu (29.8.1926 - 904)

Md. 1 Köylerdeki aygır ve boğaları her sene muayene etmek ve gerekli kararları almak.

Md. 14 Köyde bulundurulması mecburi damızlık boğanın her türlü masrafını inek sahiplerinden toplamak.

Md. 33 Köye verilen boğa ve aygırların bakılmasını ve iaşesini sağlamak.

b — Kara Avcılığı Kanunu (13.5.1937 - 3167)

Md. 20 Bu kanuna aykırı hareket edip orman, köy ve kıy bekçilerince yakalanan kimseleri malzemeleri ile birlikte teslim almak ve gerekli zabtı tutmak.

5. Sağlık Kanunları :

a — Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (6.5.1939 - 1593)

Md. 61 Köyde zuhur eden bulaşıcı ve salgın hastalıkları ilgili makamlara bildirmek.

Md. 75 Kuduz hayvanlar tarafından ısınlan fakirlerin yol masraflarını köy sandığından ödemek.

Md. 81 Bulaşıcı ve salgın hastalık amilleriyle bulaşık olduğu anlaşılan eşya ve maddelerin bedelini tayin ve sahibine ödemek.

Md. 161 6 yaşını ikmal edinceye kadar terk edilmiş çocukları himaye etmek.

Md. 213 Köy mezarlıklarını iyi halde muhafaza etmek.

Md. 247 Köy ve civarında görülen hayvan leşlerini gömdürmek.

Md. 249 Umumi WC inşa etmek, mevcutları ıslah etmek.

b — Beden Terbiyesi Kanunu (16.7.1938 - 3530)

r Md. 17 Köyde beden terbiyesi konusunda istişare görevi yapmak.

c — Sular Hakkında Kanun (10.5.1926 - 831)

Md. 1 Köy ihtiyacını karşılayacak suları temin ve idare etmek.

d — Sular Kanununa ek Kanun (1.1.1935 - 2659)

Md. 2 Su yollarının ve kaynaklarının bakım, onarım, temizleme ve suyun sıhhat şartlarına uygun olarak bulundurulmasını sağlamak.

Md. 5 Bu kanunda gösterilen tesbit ve ayırma işlerini yapacak komisyona bir üye seçmek, komisyon kararını ilân etmek.

Md. 7 İçme su kaynaklarında zarar verecek ve sıhhat şartlarını bozacak şekilde tarla açmak, hayvan bırakmak ve sulamayı yasak edebilmek.

e — Köy içme Suları Hakkında Kanun (16.5.1960 - 7478)

Md. 9 Devletçe yaptırılan köy içme su tesislerinin bir zabıtla devir ve teslim almak.

6. Askerlik Kanunları :

a — Askerlik Kanunu (12.7.1927 - 1111)

Md. 17 Askerlik çağma girenlerin künyelerinin yazıldığı cetvellerdeki yanlışlık ve eksiklikler hakkında yoklama memurlarına gerekli bilgiyi vermek.

Md. 21 Sorulacak işlere dair bilgi vermek üzere askerlik meclisinde bulunmak.

Md. 24 Askerlik çağma girmiş olanların askerlik meclisinde bulunmaları hakkındaki davet pusulalarını almak.

Md. 25 İlgilileri davetten haberdar etmek, mevcut olmayanlar hakkında bilgi toplamak, çağırılanları çağrı pusulaları ile birlikte alarak askerlik meclisinde bulunmak.

Md. 27 Askerlik meclisine son yoklamaya gelenler hakkında gereken bilgileri vermek.

Md. 34 Akıbeti meçhul erat hakkında gerekli tahkikatı yapmak.

Md. 45 Muvazzaflık hizmetine çağırılanlara ait mülkiye amirliği kanalı ile gönderilen cetvelleri almak.

Md. 46 Cetvellerde isimleri yazılı askerleri çağırarak, olmayanlar hakkında cetvele gerekli açıklamayı yapmak ve tasdik etmek, cetveli ve askerleri alarak jandarma kumandanına teslim etmek.

Md. 47 Askere gideceklerin toplanma gününde heyetçe sorulacak hususları cevaplandırmak.

Md. 67 İlk ve son yoklama heyetleri ile askerlik şubeleri tarafından istenen bilgileri vermek.

Md. 75 15 günden fazla köyde oturan yabancıları yoklama sırasında; firar, bakaya, yoklama kaçağı, izinsiz, saklıları her zaman askerlik şubesine haber vermek.

b — Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu (16.6.1939 - 3664)

Md. 8 Müstecel hususlarda Milli Müdafaa Mükellefiyeti Komisyonuna izafeten muamele yapmak üzere tali komisyon olarak görev yapmak.

Md. 27 Tahrire tabi nakil vasıtalarını satan ve alanları yazmak, hazarda tahrir ve seferde Milli Müdafaa Mükellefiyeti işlerinin vaktinde ve doğru olarak yapılmasını takip etmek ve kanun dışında hareket edenleri komisyonlara haber vermek.

Md. 28 Kendilerine bildirilen nakil vasıtalarının değişikliklerini 3 ayda bir mahalli Müdafaa Mükellefiyeti Komisyonuna bildirmek.

c — Asker Ailesinden Muhtaç Olanlara Yardım Yapılması Hk. K. (15.7.1941 - 4109)

Md. 3 Asker ailelerinin yardım isteğini incelemek, yardıma muhtaç olanların adedi ve yardımın ne suretle yapılacağını tesbit ve tevzi etmek.

Md. 9 Asker ailesi yardım ihtiyacı azaldıkça yardım mükellefiyetini azaltmak.

7. Milli Eğitim Kanunları

a — İlk Öğretim Kanunu (12.1.1961 - 222)

Md. 49 Nüfus hüviyet cüzdanı bulunmayan veya henüz nüfus kaydı yaptırılmamış bulunan çocukların yaşlarını çocukları görmek suretiyle tayin etmek ve mecburi öğrenim çağında olanlar çizelgesine yazmak.

Md. 27 Köy ilk öğretim kuruluna kendi arasından bir üye seçmek.

Md. 65 Okullar için sağlanan topraklarla, okul binaları ve tesislerinin daimi onarım ve bakım giderlerini köy bütçesinden karşılamak.

Md. 66 Evvelce köy okullarına tahsis edilen veya bu kanuna göre sağlanacak toprakları, mahalli ilk öğretim kurulunun teklifi üzerine imece vs. surette işletme veya kiraya vermek için gerekli kararı almak.

Md. 76 Köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 10 u oranında ödenek koymak.

b — Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun (24.5.1957 - 6972)

Md. 19 Köylerde veya çiftçiler yanında aynı ücret mukabili çalıştırılan çocuklara verilen mallardan satılmayanları kıymetlendirip çocuk adına saklamak.

8. Mali ve İktisadi Kanunlar :

a — Vergi Usul Kanunu (10.1.1961 - 213)

Md. 66 Köydeki arazi, arsa ve binaların mevzii tadilatı için sebepleri muhtevi mazbata tanzim etmek.

Md. 78 Tahrir komisyonuna kendi üyeleri arasından veya köy halkından bir üye seçmek.

Md. 79 Tahrir komisyonunca istenecek gerekli bilgileri vermek.

Md. 81 Tadilat komisyonuna biri kendi üyeleri, diğeri köy halkı arasından olmak üzere 2 üye seçmek.

Md. 88 Tahrir ve tadilat komisyonuna seçilen üyelerin yazılarını icra etmek.

Md. 102 Vergilere ait tebliğlerde taahhüt ilmühaberine yazılacak hususları imzalamak.

b — Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (28.7.1963 - 6183)

Md. 65 Varakası üzerine köyde menkul mal haczi yapmak.

c —. Oyun Alet ve Vasıtalarından Belediye ve Köy İdarelerince Alınacak Kesim Hakkında Kanun (25.6.1938 - 3434)

Md. 6 Resmi ödenmemiş oyun aletlerinden muhtarlıkça iki kat resim ve ceza alınması yolunda yapılan tarhiyata karşı mükellefin itirazını incelemek ve karara bağlamak.

9. Gümrük ve Tekel Kanunları :

a — Kaçakçılığın men ve Takibine Dair Kanun (7.1.1932 - 1918)

Md. 2 Kaçakçılık fiillerini, bunları men ve takip ve tahkik ile mükellef olanlara ihbar etmek.

Md. 8 Yetkili memurlarca yapılan hususi ev aramalarında ihtiyar meclisinden en az iki kişi olarak hazır bulunmak.

b — Tütün ve Tütün İnhisarı Kanunu (25.6.1938 - 3437)

Md. 11 Tekel idaresince bildirilecek tütün ekimi yasak yerleri köyde ilân etmek.

Md. 21 Nezdinde bulundurduğu tütün ekim beyannamesini çiftçiye vermek, doldurulan beyannameyi tasdik etmek.

Md. 22 Tekel idaresince tütün yetiştiricisine verilmek üzere teslim edilen kontrol cüzdanlarını tesellüm etmek.

Md. 25 Tekel idaresi memuru ile birlikte tütün mahsulünü müşterek tahmin ve yazmak üzere kendi üyeleri arasından iki kişiyi seçmek.

Md. 27 İtiraz tetkik heyetine tütün eken veya ekmiş bulunan bir çiftçiyi üye olarak seçmek.

Md. 36 Çiftçinin tütün mahsulü telef veya zayi olduğunda keyfiyeti yazılı olarak tekel idaresine bildirmek.

c — Tuz Kaimim (11.12.1936 - 3078)

Md. 16 Nakliye tezkerelerindeki sürede nakledilmeyen tuzların kaçak sayılmaması için süre aşımında mücbir sebepler olup olmadığını tevsik etmek.

Md. 20 Tekel idaresi bulunmayan yerlerde tuz sahip ve nakillerinin getireceği nakliye tezkerelerini teslim almak ve en yakın tekel idaresine teslim etmek.

10. Orman Kanunları :

a — Orman Kanunu (31.8.1956 - 6831)

Md. 7 Orman tahdit komisyonuna aralarından bir asil, bir yedek üye bilirkişi seçmek, tahdit zabıt özeti ve krokiyi askıya çıkarmak.

Md. 36 Orman Bölge şefinin iştirakiyle her yıl zati kerestelik ve değışiklik varsa yakacak ihtiyaçlarını tesbit etmek.

11. Emniyet ve Asayişle İlgili Kanunlar :

a — Hayvan Hırsızlığının Meni Hakkında Kanun (27.3.1950 - 5617)

Md. 6 Hayvan hırsızlığından haberdar olduğunda keyfiyeti en yakın karakola haber vermek ve hayvan izlerini sürdürmek.

Md. 15 Başboş bulunan veya herhangi bir kimsenin elinde hırsızlık olduğ u anlaşılan hayvanları en çok 4 hafta muhafaza etmek, sahibini araştırmak için ilân yapmak, sahibi bulunursa bakım masraflarını alıp hayvanı teslim etmek, sahibi bulunmayan hayvanları satmak, bakım ve ilân masraflarını satış bedelinden düşüp kalan kısmını bir yıl süre ile bekletmek, süre dolunca sandığa gelir kaydetmek.

12. İmar ve İskân Kanunları :

a — Umumi Hayata Müessir Afetler Sebebiyle Alınacak Tedbirlerle yapılacak yardımlara dair kanun (15.5.1959 - 7269)

Md. 2 Köyün yangın tehlikesine maruz sahalarını tesbit etmek, valilerin tasriki üzerine köyde ilân etmek.

Md. 14 Afet bölgesine dahil köyde fen heyetince tehlikeli görülen yerleri ilân etmek, buralarda bina yaptırmamak.

Md. 19 Afet bölgesinde hasara uğrayan kısımlar içinde bulunan taşınmaz mallarla, yine aynı yerde üzerine bina yaptırılmak üzere imar ve iskân Bakanlığınca tesbit edilen taşınmaz malların kıymetlerini takdir edecek komisyon arasından bir üye seçmek.

Md. 20 Komisyonca takdir edilen gayrı menkul kıymet belgelerini sahiplerine vermek.

b — İstimlâk Kanunu (8.9.1956 - 6830)

Md. 5 Köy lehine istimlâklerde umumi menfaatin mevcudiyetine karar vermek.

13. Tapu ve Kadastro Kanunları :

a — Tapu Kanunu (21.6.1943 - 2644)

Md. 11 Ekonomik, sosyal ve sağlık nedenleriyle yapılacak doldurma işlerinde gayrı menkul sahiplerine yetecek süre vererek doldurma teklif etmek.

Md. 22 Bir kimsenin gayrı menkul sahibi olduğunu ve başkasının alâkası bulunmadığına dair ilmühaber vermek.

Md. 23 İlmühaber alınması gerekli işlerde tasdikten imtina ettiğinde imta sebeplerini şerh ve imza etmek.

b __ Tapulama Kanunu (28.6.1966 - 766)

Md. 14 Tapulama işlerini öğrenmek üzere tapulama müdürünün davetine icabet etmek.

Md. 18 Birlik sınırının tayininde bildiklerini beyan etmek.

Md. 22 Tapulama tetkiki yapılacak günde muhtar bulunmadığı takdirde bir üyesini bu işe göndermek.

Md. 62 Tapulama hakimliğince gönderilen duruşmalara müteallik çizelgeyi sekiz gün süre ile ilân etmek, askıda kaldığı süreyi bir tutanakla tevsik etmek.

Md. 78 Emaneten yatırılan para tapulama giderlerini karşılamadığı takdirde artanı şahsen ödemek.

Md. 84 Bu kanuna ilgili işler için gayrimenkule girmek yetkisine sahip görevliler yanma ihtiyar meclisinden birini vermek.

c — Kadastro ve Tapu Tahrir Kanunu (23.12.1934 - 2613)

Md. 7 Gayrimenkullere girme yetkisine sahip komisyon arasından bir üye göndermek.

Md. 20 Kadastro komisyonuna arasından iki üye seçmek.

Md. 20 Kadastro postalarına en az iki bilirkişi seçmek.

Md. 24 Değer pahanın takdiri için en az iki bilirkişi seçmek ve bedelin uygunluğunu tasdik etmek.

14, Diğer Kanunlar :

a — Turizm müessesesi belgesi almak isteyenlere ait müracaatı inceleyecek heyete valinin isteği ile bir üye göndermek.

Md. 14 Turizm müessesesi belgesi almak isteyenlere ait müracaatı inceleyecek heyete valinin isteği ile bir üye göndermek.

b — Tebligat Kanunu (10.2.1959 - 7201)

Md. 21 Kendisine tebligat yapılacak kimselerin adresinde bulunmaması veya tebellüğden imtina etmesi halinde evrakı imza mukabili teslim almak.

c _ Posta Kanunu (8.3.1950 - 5584)

Md. 15 Postaların yollarda bekletilmelerinde ve barındırma ve korunma ve kurtarılması gerektiğinde her türlü yardımı yapmak.

d — Medeni Kanun (4.4.1926 - 743)

Md. 97 Evlenme kararlarını beyan eden erkek ve kadının bu kararını 15 gün süre ile ilân etmek.

Md. 102 İlân süresi içinde evlenme akdine yapılacak itirazı erkek veya kadından birine tebliğ etmek, alacağı cevaptan muterizi haberdar etmek.

Md. 105 İlâna itiraz edilmediği takdirde evlenecek erkek ve kadının talebi üzerine evlenmeyi akt veya ilânın yapıldığına dair bir belge vermek.

Md. 106 İlânın icrasında mani bir hal gördüğünde evlenme akdini yapmamak.

Md. 107 — Sulh hakiminin müsaadesi ile evleneceklerden birinin hastalığı halinde evlenme akdini ilânsız icra etmek.

e — Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu (20.4.1929 - 1412)

Md. 97 Kapalı yerlerde yapılacak aramalarda ihtiyar meclisinden iki kişiyi bulundurmak.

f _ İl İdaresi Kanunu (18.6.1949 - 5442)

Md. 52 Bucak meclisine kendi arasından veya köy halkından bir üye seçmek.

g — D.S.İ. Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hk. Kanun (18.12.1953 - 6200)

Md. 31 D. S. İ. teşkilatından alacağı yazı üzerine sulanan araziyi tesbit edecek memurların köyde bulunacakları günü köyde ilân etmek, tesbit işinin bitiminde tanzim edilecek müfredatlı mesafe cetvelini imzalamak, D.S.İ. bölge müdürlüğüince hazırlanan sulama ücreti tahakkuk cetvellerinin bir örneğini tebellüğ etmek.

h — Maden Kanunu (11.3.1954 - 6309)

Md. 27 Maden sahasında keşif ve tahkikat yapacak komisyonda (muhtar yoksa) bir üye bulundurmak.

i — Ölçüler Kanunu (4.4.1931 - 1782)

Ek. Md. 1 Ölçü aletlerinin yıllık muayenesi için yapılacak müracaatları kabul etmek, yapılan müracaatı bağlı olduğu bucak veya belediye başkanlığına tevdi etmek.

TERCÜMELER

MİLLİ KALKINMADA İDARECİNİN ROLÜ (*)

PLAN :

Bölüm I — KONUNUN ŞUMULÜ VE DEYİMLER

Tercüme :

S. TAŞKELİ

Bölüm I — KANUN ŞUMULÜ VE DEYİMLER

- 1 — Müzakere konusunun sınırları.
- 2 — Kalkınan Ülkeler deyiminin anlamı.
- 3 — Milli Kalkınma deymi.
- 4 — idareci

Bölüm II — İDARECİNİN ROLÜ VE İLİŞKİLERİ

- 1 — İdarecinin rolünü etkileyen faktörler.
- 2 — İdareci ve İcra Organı.
- 3 — İdarî yapı ve bürokratik faktörler.
- 4 — İdarecinin görev ve sorumlulukları.
- A — Araştırma - inceleme ve istişare görevi.
- B — Teklif ve formüle etme görevi
- C — Uygulama sorumluluğu
- D — Değerlendirme ve tekrar gözden geçirme.
- E — İdarenin müessiriyetini idame ettirme görevi.

Bölüm III — MÜŞAHADELER VE SONUÇ

(*) Manchester, Amme İdaresi Kursunda küçük çalışma grupları halinde ele alınarak sonunda bütün kurs mevcudunun katılması ile müzakere edilip, nihayî rapora bağlanan ve kursa tarafımdan teklif edilmiş olan konunun bir tercümesidir.

1. BÖLÜM — KONUNUN ŞUMULÜ VE DEYİMLER

1. Konunun sınırlandırılması :

«Milli Kalkınmada İdarecinin Rolü» başlığı altındaki bu tartışma konusu, her ne kadar bütün uluslar için önem taşımakta ise de burada sadece kalkınan ülkeler açısından ele alınıp incelenecektir.

2. «Kalkınan Ülkeler» deymi :

Bu deyimden ne anlaşılmak gerektiği ve bugün için hangi ülkelerin kalkınan ülkeler olarak kabul edileceği, şüphesiz ki, uzun boylu düşünmeyi gerektirir. Bu arada :

— Kalkınan Ülkeler'in tabiat ve karakteristik vasıflarını tam olarak kesinlikle ortaya koymak mümkün müdür ?

— Kalkınan Ülkelerle, geri kalmış ülkeler ve kalkınmış ülkeler arasında kesin bir sınır çizilebilir mi? Sorularını sormak ve bunlara herkes tarafından kabul edilebilir, yeterli cevaplar vermek kolay bir iş olmayacaktır.

Çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından yapılmış tariflerle, bu alanda yazılmış ilmi değeri haiz kitaplarda rastlanan tariflerin birbirinden çok farklı olduğu gözönünde bulundurulursa «Kalkınan Ülkeler» in tam ve geçerli bir tarifine ulaşmanın adeta imkânsız olacağı sonucuna varılacaktır. Sadece bu seminer çalışmalarında temsil edilen ülkeler için dahi yeterli bir tarife ulaşmak mümkün olmamıştır. Örneğin Hong Kong ile Bohoma bir çok yönlerden kalkınmış değil de kalkınan ülke vasfını taşıdıkları halde alışılan tasnife kolaylıkla uymadıkları görülmektedir.

Bununla beraber tam olmasa dahi bir tarifinin yapılması ve bu isim altında toplanabilecek ülkelerin belirtilmesi zorunludur. Tartışmaların bir müşterek esasa göre yapılabilmesi için seminere katılan 18 üyenin temsil ettiği aşağıdaki 13 ülkenin «Kalkınan Ülkeler» arasında sayılması kabul edilmiştir.

AFGANİSTAN	HONG KONG	NEPAL
BAHAMA	ENDONEZYA	NİJERYA
DOMİNİKA	JAMAYKA	SİERRA LEON
DUBAİ	MALEZYA	TAYLAND
		TÜRKİYE

Kalkınan ülkeler'in aşağıdaki karakteristiklerden ekseriyetine uyan ülkeler olacağı görüşü ağır basmıştır.

- a) Düşük bir millî gelir.
- b) Sadece bir veya birkaç çeşit mahsule, maden cevherine veya hut İktisadî faaliyetlere dayalı bir ekonomi.
- c) Tabiî kaynaklar yetersiz veya bu kaynakların millî kalkınmada etkili bir şekilde kullanılması sağlanamamış.
- d) Ciddî işsizlik ve insan gücü istihdam problemleri. '
- e) Sermaye terakkümü çalışan nüfusa oranla düşük.
- f) Nüfusun çoğunluğu ziraatle uğraşır.
- g) Millî Kalkınma için ciddi tahditler arz eden bir okuryazar oram.
- h) Yetişmiş, kalifiye işgücü noksanlığı.
- i) Teknik eleman yetersizliği
- J) Fakirlik seviyesi.
- k) Alt yapı (Ulaştırma, sağlık, iskân, millî eğitim) hizmetleri yetersizliği.

Keza yukarda sayılan karakteristikler yanında Kalkınmış ülkelerde de görüldüğü için sadece kalkınan ülkelere has vasıflar olarak kabul edilmemekle beraber kalkınan ülkelerin millî kalkınmaları açısından önem arzeden aşağıdaki faktörlerin de gözönünde tutulması gereklidir.

- a) Gayri müessir idare.
- b) Politik istikrarsızlık.
- c) Adilâne olmıyan servet dağılımı.
- d) Gayrı müsait coğrafi konum ve iklim şartları.

3. Millî Kalkınma Deyimi

Millî Kalkınma ulusun bir bütün olarak iktisadi, sosyal ve politik inkişafını hedef tuttuğu kadar aşağıdaki amaçların da tahakkukuna hizmet etmelidir.

- Siyasi eşitlik
- Sosyal adalet
- İnsan bütünlüğü ve vicdan hürriyeti

- Hastalıktan, ihtiyaçtan ve istismardan kurtulma hürriyeti.
- Fırsat eşitliği.
- Fert başına yüksek ve artan nisbette bir millî gelir.
- Millî gelirin müsavi dağılımı.

Millî Kalkınma İktisadî, sosyal, kültürel v.s. elverişli bütün iç ve dış kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını ve plan ve projelerin etkili olarak programlanıp uygulanmasını gerekli kılar. Zira plan ve programların hazırlanması kadar iyi uygulanmasının da millî kalkınmaya katkıları olacaktır.

4. İdareci :

Özel sektör yöneticilerinin de millî kalkınmada önemli rolleri olacağını kabul etmekle beraber biz burada konumuz itibarıyla «İdareci» deyimini kamu sektöründe görev almış devlet dairelerinin ve amme müesseselerinin nominal İdarî ve teknik mahiyetteki hizmetlerini yürüten ve

a) Millî kalkınma hedeflerinin geliştirilmesi amacıyla beşerî ve tabîî kaynakları kullanan,

b) Bu kaynakların halkın ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap vermek için nasıl tahsis edilmesi gerektiğiyle ilgili genel politika üzerinde tavsiyelerde ve uygulamada bulunan, bazen bizzat karar veren devlet memurlarına hasredeceğiz. İdareci tavsiyelerde bulunur; beşerî, tabî ve malî kaynakları tahsis, organize, koordine ve kontrol eder; halkın dilek ve ihtiyaçlarını hükümete, hükümetin kararlarını da halka ulaştırır.

II. BÖLÜM — İDARECİNİN ROLÜ ve İLİŞKİLERİ

1. İdarecinin Rolünü etkileyen faktörler :

Millî kalkınmada önemli rol almak isteyen ,bir idareci için öncelik taşıyan en önemli husus çevresinde ve dünyada olup bitenlerden haberdar olması ve bunların kendi sahasına olan etkilerini, bundan doğacak problemleri müdrik bulunmasıdır.

Bugün dünya ilim ve teknikte bilhassa memleketleri ve ulusları birbirine yaklaştıran ulaştırma ve muhabere vasıtalarındaki süratli gelişmeye rağmen çeşitli ideolojilere bölünmüş, gergin ve mu-

vazenesiz bir durumdadır. Teknik ilerlemelere ilâveten nüfus artışı ve hareketleri, ilmi ve politik inkılaplar da alışılmış yaşayış ve düşünce yollarını etkilemekte, zaman zaman süratli, köklü değişmelere yol açmaktadır.

Kalkınan ülkelerde yakın zamana kadar idarecinin görevi asayişin temin ve kanunların uygulanmasından ibaret kalmıştır. Son 20- 30 yıl içinde kalkınan ülkeler hükümetleri idarecilere yeni sorumluluklar yükleyen ve devamlı artan çok çeşitli sosyal ve iktisadi hizmetlere angaje olmuşlardır. Bundan başka bakanlar da dahil politikacıların çoğu, umumiyetle yeterli derecede eğitim görmemiş, yeterli teknik bilgileri ihraz etmemiş kimseler olduklarından bunun tabii bir sonucu olarak idarecinin yol göstericiliğine ve tavsiyelerine daha çok ihtiyaç duymakta ve bu yola temayül etmektedir. Bu hal planlamada çok hayati değeri olan İktisadi ve istatistikî bilgilerin hazırlanması ve incelenmesi için gerekli gelişmiş teknik vasıtaların noksanlığı nedeniyle çok daha fazla önem kazanmaktadır. Bu da milli kalkınma politikasının formüle edilip uygulanmasından sorumlu olan idarecilere yeni sorumluluklar yüklemektedir.

2. İdareci ve İcra Organı :

Milli kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde tutulacak yol memleketten memlekete geniş mikyasta farklılık göstermektedir. Örneğin bazı ülkelerde hükümetin politikası sadece (indikatif) yol gösterici olurken diğer bazı ülkelerde kalkınma devlet tarafından esaslı şekilde kontrol altında yürütülmektedir. Bir çok kalkınan ülkeler, hükümetin belirli amaçların gerçekleştirilmesinde millete yol gösterici olarak önemli rol alması gerektiğini kabul etmektedirler. Bizce mevcut müesseselerin değiştirilmesi ve yenilerinin meydana getirilmesi hükümetin en acil ve sürekli bir görevi olmalıdır. Bazı ülkelerde milli kalkınma gayrî safî hasıla ile ölçülmekte ve işbaşında- ki hükümetin felsefesine dayalı olarak milli kalkınmanın unsurları memleketten memlekete göre değişmektedir. Şüphesiz ki bu da idarecinin oynayacağı rol üzerinde derin etkiler yaratmaktadır.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde idareciler farklı parlamenter demokrasilerden tutun da kalkınmaya yardımcı veya tutucu diktatörlük, açık veya sert askerî yönetim, kapitalist oligarşi ve otoriter bürokrasiye kadar değişen farklı politik sistemler içinde görev ifa etmektedirler. Hiç şüphe yok ki idareci bu değişik hükümet tiplerinin gaye, hedef ve politikaları ile bağlı olacaktır.

Hükümetlerin müstakrarlığı ve İdarî mekanizmanın devamlılığı milli kalkınma için çok önemli bir diğer unsurdur. Hükümetlerin seçimle işbaşına geldiği ülkelerde seçimlerin yürütülmesi genellikle idarecilere düşmekte ve çeşitli baskı gruplarının, şahısların tazyiklerine idareciler muhatap olmaktadır. Bu tazyiklere idarecinin tepkisi ise şartlara, baskıyı yapanlara ve kendi karakter yapısına bağlı olarak değişmektedir. Halbuki idarecinin her türlü baskıya mukavemet göstermesi, rolünü ülkenin kanunlarına uygun tarzda, tarafsızlık içinde oynaması onun görevidir. Eğer bu önemli görevini ifa ederken onu himaye edecek kanunlar mevcutsa şüphesiz işi daha kolay olacaktır. İdarecinin partizan davranışlar içinde bulunması çok feci sonuçlar doğuracaktır.

Politik baskılar bazı devletlerde o dereceyi bulmaktadır ki idareciler tam manasıyla politikacıların kontrolü altına girmekte, partizan davranışlara itilmektedirler. Bazı ülkelerde (Tanzaniye gibi) tarafsız idare kasıtlı olarak bertaraf edilirken bazılarında da tarafsız idare prensibi gittikçe daha çok itibar görmektedir. Bir ülkede şu veya bu prensibin benimsenmesi tabiatıyla o ülkenin şartlarına bağlı kalmaktadır.

Diğer taraftan hükümetin seçimle işbaşına gelmediği veya devamlılık arzetmediği ahvalde idarecilere düşen rol istikrarlı bir devlet mekanizmasını tesis ve idame ettirmek olmaktadır. Örneğin Türkiye’de hükümetlerin sık değişikliği 1961 - 1965 yıllarında devlet mekanizmasının normal çalışmasını sağlayan idareciler olmuştur.

3 — İdarecinin rolünü etkileyen İdarî yapı ve bürokratik Faktörler :

Bu noktada belirtilen görüşleri başlıca iki grup halinde toplamak mümkündür.

a) Görev ölçüsü : Bu görüşe nazaran bir örgütün mensupları arasındaki ilişkileri etkileyen faktörler merkezi kontrol ve teftiş esasına dayanmakta; görevlerin farklılığı, aranan yetenekler, hizmetin sürekliliği ve görev emniyeti ağır basmaktadır.

b) Davranışlar ölçüsü : Bu görüşe nazaran da önemli olan idarecilerde bulunması gerekli davranışlardır. Bunların başlıcaları da objektif, doğruluk, sebat, karşılıklı itimad (sır saklama dahil) ve basirettir.

İdarecilerin kendi aralarındaki münasebetleri söz konusu olunca «Görey ölçüsü» önem kazanmaktadır. Her ne kadar ortaya konan kaidelerin, yönergelerin ve esasların hepsi gereği gibi uygulanmakta ise de modern devletlerin çoğunluğunda bu görev ilişkileri ön planda tutularak gayretler sarf edilmektedir. Bu arada buna ısrarla karşı çıkan menfaat guruplarının varlığı da görülmektedir.

Davranış ölçüsü ise, geniş mikyasta tecrübeler ve uygulamalar sonucu beliren zaruretlere dayanmaktadır. Mensupları arasında yeterli ölçüde basiretli ilişkiler kuramayan organizasyonların genellikle başarısız oldukları müşahade olunmaktadır. Bununla beraber bu kıstas üzerinde fazla ileri gidilmesi mesela çoğu ülkelerde görüldüğü gibi boşboğaz bir memurun ahlâksızlıkla itham edilmesi biraz şekilcilik olur.

Milli kalkınmada idarecinin başarı derecesini bir bakıma gerek özel sektördeki kuruluşlar ve kişilerle gerek politikacılarla olan resmi ve gayri resmi fiili ilişkilerinde aramak doğru olur, idarecinin bu ilişkilerinin şartlarını ve yapısını tayin edecek olan yukarda bahsi geçen kriterlerin daima bir arada gözönünde bulundurulması gereklidir. Aynı zamanda gerek bu kriterlerin önem derecelerinin gerekse idareci ilişkileri niteliğinin memleketten memlekete olduğu kadar aynı memleketin bölgeleri arasında da farklar arz edeceğini kabul etmek gereklidir.

4 — İdarecinin görev ve sorumlulukları :

Milli kalkınma açısından bütün ülkelerde genel olarak idareciye düşen görev ve sorumlulukları şu 5 başlık altında toplayabiliriz;

- A — Araştırma, inceleme ve istişare görevi.
- B — Teklif ve formüle etme görevi.
- C — Uygulama.
- D — Tekrar gözden geçirme ve değerlendirme.
- E — İdarenin müessiriyetini idame ettirme.

Şimdi bunları birer birer ele alıp biraz daha açıklığa kavuşturalım.

A — Araştırma, inceleme ve istişare görevi ; İster seçimle ister başka yolla olsun hükümet teşkil olunduktan sonra hükümetin takip edeceği politikayı tesbitle ortaya koymakta idarecinin rolü muhtelif

yollardan olmaktadır. İktidar partisinin seçim beyanamesi, nüfuzlu politikacıların nutukları ve sözleri, bakanların emir ve talimatları, yazılı vesikalar v.s. bu konuda kıymet ifade etmektedir. Halkın görüşünü, kamu oyunu değerlendirmek çoğu zaman zor bir iştir. Bazı hükümetler halk oyuna karşı hassa olmayabilirler ve bu da idareciyi plan ve projelerin hazırlanması sırasında halkın görüşlerine yer vermekten alıkoyar. Önleyici, bağlayıcı bir mani teşkil eder. İdareci için halkın görüş ve isteklerini değerlendirmede ikinci bir mani de zaman faktörüdür. Kendisine yeterli zaman bırakılmadığı takdirde bu işi' yapamaz. Üçüncü bir mani ise hükümet çevrelerinde bazı proje ve teklifler üzerine atfedilen gizliliktir. Böyle gizlilik derecesi taşıyan bilgileri halka ifşa edemeyeceği için tabiatıyla o konuda halkın görüş ve arzularını değerlendirmek idareci için imkânsızdır. Halk çoğunluğunun okur - yazar olmaması veya ülkede çok çeşitli mahalli dillerin konuşulmakta bulunması gibi hallerde de idarecinin halk oyunu değerlendirmek görevini yerine getirmesi oldukça güçleşmektedir. Halk oyunu öğrenmenin yöntemi genel olarak gazeteler, radyo, toplantılar, meslekî teşekküller, devlet ve özel teşebbüslerin taşra kuruluşları ile diğer çeşitli kaynaklardan yararlanmaktır.

Teklifleri hazırlamak, hükümetin uzun vadeli görüşlerini açıkça anlamak, bilmek idarecinin görevidir. Hükümet te çoğu zaman projeler üzerinde karara varırken idarecilerle görüşmek durumundadır.

Realist teklifler getirmek için idarecinin arzu edilen amaçları gerçekleştirmekte elverişli kaynaklar kadar halkın ihtiyaçlarını da etraflı şekilde incelemesi, ayırt etmesi ve mümkün olan yerlerde rakamlara dökmesi gerekir. Bu işler idarenin en alt kademelerinde gerekli bilgilerin derlenmesiyle başlar ve muhtelif kademelerde tasnif ve koordine edilerek üst makamlara ulaştırılır. Güvenilir yayınlar, resmi kayıtlar ile yerli ve yabancı uzmanlarca verilen bilgiler bu yönde faydalı kaynaklardır. Bu suretle yapılan iş memlekette mevcut şartların, kaynakların, ihtiyaçların, faaliyetlerin yani kalkınma imkânlarının devamlı ve yoğun bir analizidir. Başka deyimle kalkınma problemlerinin gereğince anlaşılmasıdır. Bu şekilde elde edilen bilgiler üzerine gerçekleşme olanağına sahip amaçlara yönelmiş ön teklifler gayet titizlikle oturtulmalıdır. Şayet güvenilir kayıtlar, uzmanlar, kaynaklar, incelemeler, personel veya bilgilerin toplanmasına tahsis edilecek mali olanaklar yetersiz ise o zaman idareci kendi bilgileriyle yapabileceği en iyi şekilde teklifleri hazırlamak zorundadır.

Teklifleri getirirken idareci, idarenin kendi bünyesindeki çeşitli kuruluşlar ve uzman kişilerle olduğu kadar memleketteki özel teşebbüs, kamu yararına dernekler, baskı grupları v.s. çeşitli müesseseler temsilcileriyle de devamlı temasta ve müzakerelerde bulunacaktır. Bunlar arasında istatistikçiler, ziraatçılar, iktisatçılar mühendisler, doktorlar, teknisyenler; kısacası sosyal ve ekonomik hayatın her sahasında görev almış kimseler bulunacaktır. Bütün bu gayretler erişilmek istenen hedefler ve önceliklerin tesbitinde lüzumlu bilgi ve formüllerin tamamlanmasına yönelmiş koordinasyon ve merkezileştirme faaliyetleridir. Bu da bütün İdarî kademelerde kuruluşlar arası görüşmeleri ve planlama safhasında idarecilerin hünerine, objektifliğine, basiretine ve yaratıcı gücüne güvenen politikacılarla yapılacak görüşme ve müzakereleri zorunlu kılar.

Hazırlık çalışmalarının başarısı mevcut kaynaklara göre ekonomik takatin incelenmesine; hedeflerin, önceliklerin ve her bakanlık ve kuruluştaki bütçe imkânlarının gereği gibi değerlendirilmesine bağlı olacaktır.

B — Teklif ve formüle etme : İdareci hükümetin danışmanıdır. Bu görevindeki başarısı da geniş mikyasta politikacılardan terekkep eden amirleriyle, meslektaşları ile ve yakın mesai arkadaşları ile olan münasebetlerine, bunun da ötesinde kendi şahsiyetine ve temasta bulunduğu kimselerden en iyi sonuçları alabilme yeteneğine bağlıdır. İdareci kendi ön incelemelerine ve değerlendirmelerine istinaden teklifleri formüle edecektir. Tekliflerini gerek politikacılarca gerekse yeterli tahsili olmıyan mahalli halk tarafından kolay anlaşılır tarzda formüle etmesi ve ayrıca;

- Tekliflerinin zayıf ve kuvvetli yanlarını,
- Kendi değerlendirme ve görüşlerinden farklı olan görüşleri,
- Elverişli kaynakları ve idarenin olanaklarını,
- Malî güçlükleri,
- Eğitime olan ihtiyacı,
- Halkın benimseyip benimsemediğini, yardımcı olup olmayacağını,
- Önceden görülebilen dar boğazları,

açık açık işaret etmesi onun görevidir. Bütün bunları kale olarak tekliflerini açık ve muhtasar bir şekilde formüle edip hükümeti adına ister kabine ister Bakanlar Kurulu densin, memleketin karar

organının, tasvibine sunulmalıdır. Bundan sonra idarecinin sık sık teklifinin özel yönleri üzerinde açıklamalarda bulunması, görüşlerini bildirmesi de istenecektir. Bazı ülkelerde özel ihtisas konularında idarecilerin görüşlerinin alınması için kabine toplantılarına çağırılmaları gelenek halindedir. Hakikaten bazı ülkelerde (örneğin Hong Kong) idareciler Bakanlar Kurulu diyebileceğimiz en üst karar organının normal üyesidirler.

Tekliflerin icra organınca uygun görülmesinden sonra bazan daha başka bir devlet organı (Parlamento v.s.) tarafından da tasvip edilmesi gerekir. Burada yapılan daha etraflı eleştirmeler esnasında idareciye yine çeşitli yönlerde daha yorucu açıklamalarda bulunmak görevi düşer.

İdareci her şeyden önce bütün teklifleri kritikçi bir gözle incelemeli, bunların milli kalkınma esaslarına uygun düşüp düşmeyeceğini kestirmelidir. Her teklifin kalkınma zincirinde bir öncelik sırası olmalıdır. Hükümet veya politikacılar kendi maksatları itibarıyla bu öncelik sırasını değiştirmeye yahut bir teklifin herhangi bir kısmına başka bir öncelik vermeye çalışsalar bile idareci her teklifin ulusun kalkınmasındaki hakiki yerini ve öncelik derecesini işaret etmelidir.

İdarecinin teklifleri formüle etme hususundaki rolünün politik bazı düşüncelerle daima değişebileceğini de haturda tutmak gerekir. Bir çok ahvalde teklifler teknik yönden sağlam ve gerekli olanla politik yönden arzu edilen arasında bir ortalama olabilecektir. İktidarda bulunan politikacılar tarafından verilen kararların hatalı olduğuna inandığı zaman keza bunları dikkatlice inceleyip hatayı ve tehlikeleri göstererek yeniden tetkik edilmek üzere alternatifleriyle birlikte hükümete sunmak idarecinin görevidir. Bir başka durumda idareci hükümet politikasının genel hatlarından haberdar edilerek bu esaslar dahilinde tefsilâtlı planlar hazırlayıp kendi inisiyatifi ile uygulamaya geçmesi istenmiş olabilir. Bazı alanlarda İdarî faaliyetlerle politik görüşler çatışabilir. Bu hallerde idareci kendi aklı selimini kullanacaktır. Şu iki noktayı gözönünde bulundurursa hatalı bir yola girmekten kurtulacaktır.

Birinci nihayi karar yetkisi politik liderlere aittir. İkincisi politik görüşler İdarî görüşler kadar karar verme işleminin bir kısmını teşkil eder. Bu itibarla idareci uzlaşabilir, basiretli, uysal ve objektif olmalıdır. Takip fikrine sahip ve politikacıları tekliflerinin politik zaruretler yanında realist, müessir ve kabili tatbik olduğuna inandıracak ikna kabiliyetine haiz olmalıdır. Tabiatıyla tekliflerinin

kolaylıkla kabul edilebilir mahiyette olması kadar nihai başarı şansına da sahip bulunması gereklidir. Bir çok hallerde idarecinin milli kalkınmada olumlu bir rol oynayabilmesinin içinde bulunduğu örgütün yapısına, aldığı kararların objektifliğine, politik tesirlerden uzak olmasına; kırtasiyeciliğin derecesine ve personelin hizmet emniyetine bağlı olduğunu ifade etmek uygun olur.

C — Uygulama : A. Waterston «Kalkınma» adlı kitabında (sahife 249) «Proje ve programların tamamlanıp uygulanmasında karşılaşılan başlıca güçlüklerin malî kaynakların yetersizliğinden ziyade idare mekanizmasının kapasitesinden ileri geldiği keyfiyeti artık birbiri peşinden pek çok memleketlerce anlaşılmıştır» demektedir. Bu ifade ile milli kalkınmayı ilgilleyen tasarıların uygulanmasında idarecilere düşen rolün ne derece önemli olduğuna işaret etmektedir.

Yaptığı teklifler tasvip edildikten sonra idarecinin sorumluluğu yine devam etmekte ve bunların gereği gibi uygulanmasını sağlamak onun görevlerinin önemli bu kısmını teşkil etmektedir. Buradaki sorumluluk uygulamanın mekanik yürütümünden ziyade millî hedefler üzerinde halkın gerek doğrudan gerekse uygun kuruluşlar ve haberler vasıtasıyla aydınlatılıp eğitilmesini; uygulamanın gerekli kılacağı yeni kuruluşlara gidilmesini; teknik ve diğer personelin tayin edilip yetiştirilmesini; lüzumlu araç ve gereçlerin teminini bir başka deyimle projenin uygulama safhasına konulabilmesi için gerekli bütün mekanizmanın sağlanmasını gerekli kılar.

Bu safhada idareci politikacılarla normal ilişkileri yanında bizzat ve emrindeki saha elemanları vasıtasıyla emirler vermek, özel teşebbüs yetkilileri ve yabancı uzmanların görüşlerini almak mecburiyetindedir. Başarılı sonuçlar alınması idarecinin tesbit edilen önceliklere göre kaynakları etkili bir tarzda harekete getirip kullanabilmesine ve masrafları kontrol edebilmesine bağlıdır.

İdareci sadece müessir ve muntazam bir uygulamayı gerçekleştirecek proje müdüründen ibaret değildir. O aynı zamanda bir ilham kaynağı, harekete getirici - çekici kuvvet ve lider olacaktır. Politikacılarla halk arasında bulunacak, uygulamanın her safhasında darboğazları, terslikleri, kararsızlıkları, ihtilâfları, arzu edilen hedef ve amaçların gerçekleştirilmesinde gayretlerinden yararlanılacak kuruluşları, müesseseleri, baskı gruplarını ve halkı yakından izleyecektir. Cehaletin yaygın olduğu, ulaştırma haberleşme vasıtalarının yetersiz bulunduğu, çeşitli örf ve adetlerle örülü muhtelif hayat şartlarının hüküm sürdüğü kalkınan ülkelerde idarecinin rolünü yerine getirmesi beklenir. O, etkili bir uygulama tarzını arayıp bul-

makta sebatkâr fakat aynı zamanda uysal, halkın memleket kalkınmasına gönüllü katılmasını bıkıp usanmadan araştıran, takipçi bir yaradılıştadır. Bundan başka ilham verici, yol gösterici, nezaret edici olduğu kadar devlet örgütü içinde ademi merkeziyet esasına göre çalışan ünite ve kuruluşlarda, kalkınma planının muayyen alanlarda uygulanmasıyla ilgili diğer kamu kuruluşları ve özel firmalarla işbirliği içinde bulunmalıdır.

D — Tekrar gözden geçirip değerlendirme : Millî kalkınmanın önemli işlerinden biri de kaydedilen inkişafın değerlendirilmesidir ki bu da idarecinin görevlerinden birini teşkil eder. Genellikle sonuçları yansıtmada kullanılan bilgiler üzerinde ilk karar verecek odur. Bu bilgilerin toplanmasındaki usulleri tesis edecek, uygun ve gerekli kayıtların tutulmasını sağlayacak ve bunların derlenip kalkınmanın takip edilmesine yarıyacak bir sistem kuracaktır. Aynı zamanda bulguların analizi ve kıymetlendirilmesi için etkili teknikler uygulatacaktır.

İdareci uygulama safhasında bizzat ve devamlı surette gelişmeyi izleyecek, koordine edecek, uygulanan metodları değerlendirecek, etkili teknikleri geliştirecek ve çeşitli alanlardaki gelişmelerden hükümeti günü gününe haberdar edecektir.

Gelişme ile ilgili muntazam raporları hükümete sunacaktır. Bu raporlar normal olarak en alt kademelerde hazırlanıp hiyerarşik yolla geliştirilerek ve değerlendirilecek meydana getirilecektir. Plan ve programları değerlendirmede umumiyetle kabul edilen esas 3 aylık, 6 aylık ve yıllık raporlar tanzimidir. Muhabere kanallarının dikey ve yatay şekilde gerekli bilgilerin üst kademelere ulaştırılmasında olduğu kadar genel politika ile ilgili karar ve emirlerin de normal bir uygulamaya imkân verecek tarzda kurulup işlemesi gereklidir.

Plan ve programların yeniden gözden geçirilip değerlendirilmesi suretiyle münferit projelerin gelişme gösterip göstermediğini anlamak ve gerekirse programları düzeltmek veya değiştirmek mümkün olur. Bu ise önceliklerin, hatta malî imkânların ve diğer kaynakların değiştirilmesini intaç edebilir. Bir bakıma bu işlemler uygulamada görev almış saha elemanları ile, halk temsilcileri, özel sektör ve kamu sektörü ajanları ile, bazan da yabancı uzmanlarla devamlı teması ve onların görüşlerini almayı gerektirir. Diğer taraftan hükümet gelişme safahatından devamlı haberdar edilecek ve muntazam uygulama sağlanması için alınması zorunlu tedbirler yönünden uyarılacaktır.

Plan ve programların gözden geçirilip değerlendirilmesi sonucu edinilen bilgiler idareciye ileriye matuf bazı yargılara ulaşmasında ve kararlar almasında son derece faydalı olacaktır. Değerlendirme sonuçları şartlardaki değişimler ve sair hususlardaki bilgisinin artmasına yol açacağından müstakbel tekliflerinin şekil ve muhtevasını tayin etmede büyük rol oynayacaktır.

E — İdarenin müessiriyetini idame ettirme :

a) İdarî değişim : Ülkenin süratli kalkınması için İdarî bir reforma ihtiyaç hissedilmesi halinde bu reformu savunmak idarecinin görevi olur. Bir İdarî reform lüzumlu kanunların çıkarılmasını, modern hizmet yönetmeliklerinin düzenlenmesini, yeni müesseseler ve memuriyetler ihdasını, eskilerin kaldırılmasını, metodların geliştirilmesini zorunlu kılar. Reformun başlatılmasında önemli kararların alınması Hükümete düşen bir görev ise de reformun gereğine hükümeti inandırmak, onun muvafakat ve desteğini sağlamak ve reform hareketini tahakkuk ettirmek idarecinin sorumluluğudur. Küçük çaptaki bazı reformları önceden bir muvafakat bile hacet kalmadan idareci kendi inisiyatif ile tahakkuk ettirebilir.

b) **Yenilik getirme** : İdareci her zaman için bir yenilik yaratıcı olmak durumundadır. O bir müteharrik güç, bir değişim aracıdır. (Burada unutulmaması gereken husus yenileştirme daima bir reforma yol açarken bir reformun her zaman yeniliği gerektirmeyeceğidir) İdareci kendi fonksiyonlarını, usûl ve çalışmalarını devamlı geliştirme çabası içinde olmalıdır. Kalkınma her alanda bir gelişme demektir. İdarî metod ve tekniklerin geliştirilmesi de bunun dışında kalmaz. İdareci bütün faaliyetlerini ve uyguladığı mevzuatı devamlı gözden geçirecek ve ciddiyetle izleyecektir. Yani idareci hem bir muharrik güç hem de bir reformcu olacaktır.

c) **İdarecinin teçhiz edilmesi** : Kalkınmada kendisine düşen rolü gereği gibi yapabilmesi için idarecinin bir yandan da kendini yetiştirme çabası içinde bulunması gerekir. İdarî ilimlerde kuvvetli bir genel bilgiye ihtiyacı olacaktır. Keza kendi sahasındaki idare prensip ve kavramları ile teknik hususat hakkında derin bilgiye sahip olması gerekecektir. Bir reformcu ve muharrik güç olarak hareket edebilmesinde en büyük müşkülât onun bizatihi bir parçası olarak içinde yer aldığı sistemin ve kendi üstleri tarafından yaratılan şartların sonucu halinde ortaya çıkan bir ortamda bulunmasıdır. Bunların dışında kalması bir bakıma imkânsızdır. Onun için yetki

devri gibi kendisine zaman ve serbesti sağlayacak imkânları müdrik olması ve bunlardan yararlanmayı bilmesi gerekir.

d) Hizmete alma : Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi idarecilerin hizmete alınmasında ve çalıştırılmasındaki, düzenin yeterli olup olmamasına bağlıdır. Kamu sektöründe istihdamın genel esasları arasında 1. Mevki, 2. Emniyet, 3. İş tatmini, 4. İyi hizmet şartları yer almaktadır. Fakat umumiyetle amme sektörü imkânları bilhassa maaş ve ücret miktarı itibarıyla özel sektöre kıyasla çok daha gayri müsaittir. Bu yüzden amme sektöründe hizmete alma usûl ve şartlarına daha da itina göstermek ve bir işveren olarak memleketteki iş gücünün en makul dağılımını sağlamak bu arada kamu görevlerini daha cazip hale getirmek zorunluluğu vardır.

e) Eğitim : İdarecinin devamlı surette kendi bilgi ve becerilerini artırma, emindeki personelin eğitimine bir yön verme gayreti içinde bulunması lüzumuna ve bunun onun bir görevi olduğuna inanıyoruz. Eğitimin millî kalkınmanın en başta gelen bir rüknü olduğuna ve memleketin yalnız ,bu günkü değil aynı zamanda gelecekteki inkişafına da çok önemli yer işgal edeceğini bütün idarecilerin müdrik olmaları gerekir. Pek çok idarecinin ağır bir iş yükü altında okumaya ve nazarı çakışmaya zaman ayıramadığı bir gerçektir. Fakat her ne olursa olsun bir idarecinin gerek kendinin gerekse mahiyetindekilerin eğitilip yetiştirilmesini küçümsediği, ihmal ettiği müddetçe sorumluluklarını ve görevlerini lâykile yerine getirdiği söylenemez.

III. BÖLÜM — MUSAHABELER VE SONUÇ

Müşahedeler :

A — İdarecinin davranışlarını etkileyen faktörler :

Bütün idareciler için geçerli standart bir yönetim reçetesi olamaz. Bir idarecinin nasıl hareket etmesi, neleri yapıp neleri yapmaması hususunda rol oynayan değişik sebebler ve faktörler vardır. Aşağıdakiler en önemlileridir.

— Dünyada olup bitenler, nüfus artışları, ilimde ve muhabere tekniğindeki gelişmeler ile dünya politikasındaki değişmeler.

— Ülkedeki carî hükümet sistemi, mahalli şartlar, halkın kültür seviyesi, inançları, yürürlükteki yasalar ve görevi ile ilgili mevzuat

- Kendi yetiştiği çevre
- Şalisi kabiliyet ve kapasitesi
- Resmi ve gayri resmi ilişkileri.

B — İdarî mekanizmanın normal çalışmasını kısıtlayan faktörler :

a) İdarî ve teknik bilgi yetersizliği :

Mücerret olarak ele alındığında yetişkin idarecilerin sayısı azdır ve hatta çoğu zaman tecrübe, inisiyatif, ileriye görme ve liderlik vasıfları yeterli değildir. Gerek amme sektöründe gerek özel sektörde etkili bir sevk ve idare genellikle problem olarak belirmektedir.

Yetişkin idarecilerin yurt içinden temini bazen mümkün olmadığından dışardan sağlamak zorunluğu beliren ülkeler az değildir. Bu da eğitime gereken önem ve itinaı vermek gereğini ortaya koymaktadır.

b) Organizasyondaki eksiklikler :

(Sadece organizasyon yetersizlikleri sebebiyle)

Çoğu zaman, muhtelif devlet daireleri arasında ve bunlarla özel sektör arasında yeterli bir koordinasyon ve işbirliği sağlanamaz, örgüt içinde yetki ve sorumluluk ilişkileri hatalı kurulmuştur. Bazan da devlet örgütü lüzumundan fazla şekilci bir yapıya bürünmüştür, bu arada beşerî unsur ve bu unsurun örgütün çalışmasına olan etkisi nazari itibare alınmamış ,önemsenmemiştir. Bunun sonucu sistem bizatihi yetersizlikle malûl ve sıkıcı olmakta değişmelere ayak uydurması gayet güçleşmektedir.

c) Plan ve programların revizyonundaki yetersizlik :

Kalkınan ülkelerin çoğunda plan ve programların revizyonu, gelişmenin değerlendirilmesi umumiyetle bu plan ve programları hazırlamış olan aynı şahıslar (İdareciler) tarafından yapılmaktadır.

Halbuki bu görevin, bunları hazırlayıp getirmekten sorumlu olanlar dışında, bağımsız bir danışman grubunca yapılması uygun olur. Tabii bu grubun da asıl sorumlu idarecilerin otoritesine açıktan açığa meydan okurcasına hareket etmemeleri gerekir.

d) İdarenin teçhizindeki noksanlık :

Bazen gerekli büro makineleri, haberleşme araçları, modern yönetim teknikleri ve uygun eğitim gibi idare için önemli vasıta ve

olanakların bulunmayışı, yahut yetersiz kalışı sebebiyle idarecilerin görevinin daha da zorlaştığı bir gerçektir.

e) Sistemdeki bozukluk ve ehliyetsizlik :

Küçük menfaat gruplarının yönetime hakim olduğu bazı kalkınan ülkeler toplumlarında idareci halkın menfaatinden ziyade bu grubun tatminini gözönünde bulundurur, hakiki manada amme hizmeti fikri gelişmez. Bazı idarecilerin atanmaları bir seçme veya yarışma sınavına dayanmaktan çok bu, yönetimi elinde tutan, hakim grupla olan ilişki ve bağılıklarına bağlı kalır.

Kalkınmanın çeşitli safhalarında idarecilerin haddinden fazla görev yüklenmeleri de milli kalkınmayı ciddi şekilde aksatır. Bu derece yüklü görevleri idareciler lâyık gibi yerine getiremezler. Bu da hem politikacıları hem de ülkenin demokratik şartlarını mahva sürükler.

Bir çok ülkelerde himaye ve iltimas bir dereceye kadar normal karşılanmakta ise de bunun suistimal edildiği ve ölçsüz uygulandığı yerlerde idare mekanizmasının soysuzlaşması ve çürümeye yüz tutması kaçınılmaz bir akıbetir. Rüşvetin yaygın hale gelmesi de plan ve programların gereği gibi uygulanmasını yolundan saptırır.

f) Sosyal ve ekonomik manialar ;

idareciyi halktan koparıp uzaklaştıran çeşitli bariyerlerin mevcudiyetini de gözden uzak tutmamak gerekir. Ekonomik maniaya örnek olarak halkla idarecilerin gelir seviyesi arasındaki farkı gösterebiliriz. Sosyal mania'ya örnek olarak da hayat tarzları arasındaki farklılık sayılabilir.

g) İlgî noksanlığı :

Bazı hallerde muayyen şartlar altında ya şahsî ya da organizasyondan doğan sebeplerle, idarecilerin memleketin kalkınma çabalarına ilgisiz kaldıkları görülmektedir. Çok ve çeşitli olan bu sebeplerin bazıları şunlardır;

- Sükutu hayal
- Hükümetin genel politikası veya plân hedefleri üzerinde başka görüşte bulunma.
- Müşavere - istişare noksanlığı.
- Baskı grupları ile çatışma.
- Bencillik, kendini beğenmişlik.

Şu veya bu sebeple idareciler ilgilerini yitirirlerse bundan millî kalkınma büyük ölçüde zarar görür. Bazı hallerde bu ilgisizlik - kendini işe verememe, idarecilerin yurdun geri kalmış, mahrumiyet bölgelerinde görev almaktan kaçınmaları şeklinde tezahür eder. Umumiyetle hizmet şartlarının ve politikaya karışma imkânlarının daha müsait, sosyal hayatın hareketli ve rahat bulunduğu hükümet merkezinde görev almayı tercih ederler. Bunun sonucu metropoliten yerler ve büyük şehirler ülkenin diğer bölgeleri aleyhine sür'atli gelişirken bölgeler arası kalkınma dengesi daha da bozulur.

h) Dış yardımlar :

Kalkınan ülkelerin çoğunda göze çarpan bir nokta dış kaynaklardan sağlanan yardımlardan kalkınmada yararlanılmasıdır.

Bu da aşağıdaki hususlarla ilgili olarak, başlıbaşına idarecinin rolüne büyük etkide bulunur.

- Yardımın kaynağına
- Verilişinde ileri sürülen şartlara,
- Bu yardımlar sırasında yürütülen şahsî ilişkilerin ölçüsüne göre.

Dış yardımların ardında yatan sebep ve saikler mutlaka, çok yönlü ve çeşitlidir. Fakat büyük ölçüde yardımı veren ülkenin bundan ümit ettiği gayelerine dayalıdır. Bununla beraber çoğu halde yardım almak kalkınan ülkeler için zorunlu ve faydalıdır. Dış yardımların millî kalkınmaya etkileri de yardımdan faydalanan ülkeleri hakiki veya zahirî bağımsızlığına göre değerlendirilmek gerekir.

SONUÇ

A — İdarecinin kalitesi :

İdarecinin, kendi ülkesinin kalkınmasında büyük ve önemli bir rolü olacağı mutlakdır. Millî kalkınma gibi büyük ve zor bir iş ancak onun liderlik vasfına, yönetme, uygulama kapasitesine bağlı kalmaktadır. Binaenaleyh idareci, ülkesinin kalkınmasını gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak etkiliyebilecek mahallî veya dünya ölçüsündeki hadiselerle çok yakından ilgilenmedikçe, gerekli bilgi ve beceriye sahip olmadıkça; inisiyatifli kullanma, koordinasyon ve işbirliğine yönelme yeteneğini haiz olmadıkça; emrindeki personeli organize edip liderliğinde yürütemedikçe; gerekli aklı selim ve muhakeme gücüne sahip olmadıkça görevlerini layıkıyla ifaya muktedir olamayacaktır.

İdareci sadece değişiklikleri izlemekle kalmayıp inisiyatifini kullanacak, daima yenileştirme gayreti gösterecek, milli kalkınmanın müsbet, yaratıcı yollarını araştırıp bulacaktır. Kendi durumunun ve rolünün önemini müdrik olacak, kendi sorumluluklarını hakkiyle bilip takdir edecektir. İyi işleyen haber kanallarını tesis etmiş, en modern bilgilerle teçhiz edilmiş olacaktır. Gerek kendini gerekse mahiyetindekileri devamlı eğitip, yetiştirme çabası içinde bulunacaktır. Onun İdarî yapıda lüzumlu değişiklikleri gerçekleştirmesi ve bilhassa yenileştirici olmasına şiddetle ihtiyaç vardır.

B — İdarecinin Yapısı :

Bir örgüt, mensuplarına kendi şahsî kabiliyetlerini tam olarak gerçekleştirme şansı verecek tarzda kurulmuş olmalıdır. Maalesef bugün bir çok kuruluşlar bunu gerçekleştirmekten uzaktır. Hatta esastan bazı noksanlarla malul olarak kurulmuşlardır. Beşerî unsura gerekli imkânları bahşetmede ortaya çıkan örgütsel noksanların teşhisinde universal bir çözüm yoluna ulaşmak zordur. Fakat idareci daima bu çözüm yolunu arayıp bulma çabasında bulunmalı ve noksanları gidermeğe gayret sarfetmelidir. Zaten bu da herhangi bir İdarî reform hareketinin bir cüzü demektir.

C — Halkın İşbirliği :

Bize göre idareciler halkla iyi, yakın ve aktif bir ilişki kurmaya mecburdurlar. İdarecinin her işlemi ister doğrudan doğruya ister dolaylı olsun mutlaka toplumun bireylerini etkileyecektir. İdarecilerin, görevlerinde başarılı olmak ve milli amaçları gerçekleştirmek hususunda mutlaka halkın desteğine ihtiyaçları olacaktır.

İdareci halkın desteği olmadan kalkınmanın gerçekleştirilemeyeceğini bilmelidir. Öbür yandan ne kadar demokratik bir ülke olursa olsun kalkınmada bir toplumun bireyleri eşit oranda rol alamayacaklardır. Ama halkın teklif ve tasarılarla ilgilendirildiği yerlerde, mümkün olduğu kadar, bütün safhalarda kendileriyle müşavere edilmeli ve sosyal isteklerin gerçekleştirilmesinde plânlama ve programlamada yer aldıkları hissi uyandırılmalıdır.

D — Millî Kalkınmanın hedefleri ;

Millî kalkınma bir bütün olarak ulusun dengeli şekilde ekonomik, sosyal ve politik inkişafını amaç edinir. Politik eşitliğe, sosyal adalete ve toplumun bütünü itibarıyla gerek bireylerin gerek topluluğun hayat standartlarının yükseltilmesine yardım eder. Realite, millî kalkınmanın bütün yönlerini kapsayan bu genel amaçlar içinde önceliklerin tesbitini zorunlu kılar.

Tek cümle ile İdareci Millî kalkınmanın her şeyidir.

YABANCI UZMAN VE DANIŞMANLARIN İSTİHDAMI (1)

Özetleyerek Çeviren :

Orhan ZAlm

Tetkik Kurulu Müşaviri

I. GİRİŞ ;

İdarenin teknik ve karışık problemleri dünya üzerindeki hükümetleri, örgütleri dışındaki, uzman, danışman ve araştırma gruplarına daha sık baş vurmaya zorlamaktadır. 1967 Temmuzunda Kopenhag'da toplanan «Uluslararası Siyasî Bilimler Enstitüsü Uygulama Komitesi» öncelikle plânlama ve başlıca yatırımlar konusunda uzman kullanmış, tecrübe sahibi üyelerin bilgilerini değerlendirmeye karar vermiştir. Öncelikle genel politika ve süreç, hangi ara ile uzman ve danışmalara gerek duyulduğu, bunların kullanıldığı alanlar, uzman ve danışmanların hangi kaynaklardan sağlandığı, genel değerlendirme konularını kapsayan bir anket hazırlandı.

Araştırma kapsamına giren uzman ve danışman; bir hükümet tarafından belli bir alanda devamlı ya da gerek görüldükçe, hizmet ve tavsiyelerinden faydalanan yabancı bir kişi veya profesyonel örgüt olarak tanımlanmıştı. Bu tanım bir yabancı hükümetin, uluslararası bir örgütün, yabancı vakıfların, meslekî ve özel kuruluşların uzman ve teknik elemanlarının o memlekette gördüğü işleri de içine almaktadır.

Uygulamadaki kanun ve tüzükler için sorulan genel sorular dışında, anket soruları kullanılan uzman ve danışmanların aşağıdaki alanlardaki çalışmalarını özetlemeyi amaç edinmişti.

- a) İdarî reform
- b) O. M. ve süreci

(1) Harold Seidman'ın Revue Internationale Des Sciences Administratives dergisinin 1969 yılında neşredilen No: 1 sayılı nüshası S. 61.

- c) Personel idaresi
- d) Başlıca yatırımların verimliliğinin hesaplanması ve planlanması.

Avusturya, Belçika, Brezilya, Finlandiya, Federal Batı Almanya, Gana, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç ve A.B. Devletleri ankete cevap veren üye devletler arasında idi.

J. N. Archerin Şubat 1968'de O. M. dergisinde yayınlanan ve İngiltere İmparatorluğunda İdari Danışman Kullanılması tecrübelerinin de incelendiği yazıda bu rapora da atıflar yapılmaktadır.

Ankete verilen cevaplar genellikle aşağıda görülen tabloda yer almaktadır. Onu izleyen izahat, cevap veren hükümetlerin gönderdikleri bilgilerin özetlerini kapsamaktadır.

Alman cevaplardan uzman ve danışman kullanılması eğiliminin yaygınlaştığı ve çoğaldığını izlediğimiz dünyada, bunların kullanıldığı alan ve biçimin bir memleketten diğerine değiştiğini, milletlerin ekonomik kalkınma ve memurların başarı derecesi ile yabancı uzman ve danışmanların kullanılışı arasında doğrudan bir ilgi kurmanın mümkün olmadığı görülmektedir. Hükümetlerce istenilen uzmanlık hizmeti, ister yerli ister yabancı kaynaklardan elde edilsin, yukarda belirtilen husus manidardır. Cevap veren üyelerden Avusturya, Brezilya, Gana, İngiltere, A. B. Devletleri devamlı olarak uzman ve danışman kullanmaktadır. Belçika, Finlandiya, B. Almanya, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç bazen sık, ya da arada sırada uzman ve danışmanlara başvurmaktadır.

Brezilya ve Gana sık sık yabancı uzmanlardan faydalanmakta, diğerleri ise I. B. M. (Elektronik Beyin) makinaları ile yapılan çalışmalar dışında daha ziyade kendi kaynaklarından faydalanmaktadırlar. İsveç ve Hollanda Birleşmiş Milletlerin uzmanlık servislerinden. Avusturya Finlandiya Portekiz ve İspanya ise F.A.O. (Dünya Gıda Yardım Teşkilâtı) gibi kuruluşlardan faydalanmaktadırlar.

İsveç hükümet araştırmalarının çoğu, kral tarafından tayin edilen komisyonlar eliyle yürütülmektedir. Aşağı yukarı 300 kadar kralı komite devamlı faaliyet halindedir. Kraliyet komitelerine hem özel bilgisi olan siviller, hem de devlet memurları tayin edilmektedir. Bu komiteler özel uzmanlık işlerini gören firmalarla da anlaşmalar yapabilmektedir.

A. B. Devletlerinde, belli ,bir görevi başarmak için bilgili kişiler ve devlet memurlarından kurulu, danışma komitelerinin devamlı faaliyetleri yaygındır.

İsveç ve A. B. Devletlerindeki uygulamaların aksine Avusturyadaki komiteler, devletle halk arasındaki haberleşmeyi ve işbirliğini sağlamak, demokratik bir yönetim yaratmak arzusu ile pek nadiren devlet memurlarını içine alır.

Ankete cevap veren 12 ülkenin verdiği bilgilerden ortaya çıkan hakikat uzman ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyulan alanlarda ve uygulamada büyük farklılıklar olmadığı yolundadır. Bu konuda :

- a) Danışman ve uzmanın değeri,
- b) Bunların hangi alanda faydalı olabileceği,
- c) Eğer uzman faydalı, mantıkî ve pratik bir çözüm yolu önerirse, ilk adımın atılması ve uygulamaya geçilmesi,
- d) Uzmanın ihtiyaç duyduğu verilerle teçhizi, önde gelen sorunlardandır.

Verilen cevaplarda başlıca yatırım projeleri, O. M., idareyi yeniden düzenleme, personel idaresi alanlarında alınan sonuçlarda önemli farklılıklar olmadığına değinilmektedir.

2. Genel Politika ve Süreç

Kanunlar ve Tüzükler

Hükümetlerden pek azı uzman ve danışmanların yönetimi için kanun veya tüzük yapmıştır. Belçika, Brezilya, Finlandiya, B. Almanya, Gana, Hollanda ve Portekiz de kendi kaynaklarından temin ettikleri uzman ve danışmanlık kuruluşlarıyla yapacakları anlaşmaları bütçe, attırma ve eksiltme kanunları hükümleri ile hallederler. Brezilya hükümeti uzmanın temin edileceği hükümetle, uzmana verilecek ücret, uzmanın özelliği ve diğer hususları ihtiva eden anlaşmalar yapmaktadır.

Norveç hükümeti kamu idaresinde kullanılacak uzman ve danışmanlar için bir talimat neşretmiştir. Ayrıca Çalışma ve Mahallî İdareler Bakanlığı fizikî plânlama, bölgesel kalkınma alanlarında kullanılacak uzmanlar için standart bir anlaşma metni hazırlamıştır.

İspanya Özel firmalarla yapılacak araştırma ve teknik yardım anlaşmalarını 916/968 sayılı bir kararname :le düzenlemiştir. Bu ka-

rarname aynı zamanda bütçe, malî kontrol ve ücretler gibi konuları da kapsamaktadır.

Avusturya'da özel kişi ve firmalarla yapılacak anlaşmalar kanunla düzenlenmiştir.

Diğer ülkelerin aksine A. B. Devletlerinde Bakanlık ve kuruluşları uzman ve danışmanların kullanılmasını belli kanun ve yönetmeliklerle düzenlemiştir. Uzman kişi veya kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların prensipleri «İdarî Masraflar Kanunu'nun 15. bölümünde yer almaktadır. (1946) Bu kanun, idarenin başında bulunanlara «Personel ve Yeteneklilik Kanunu» dışında hareket serbestisi verir. «Yeteneklilik Kanunu»na göre bir kişiye günde en çok 92 dolar ödenebilir. Keza kanuna göre bu istihdam süresi bir yılı geçemez. Ancak bazı kuruluşlar bu zorunluluktan istisna edilmiştir. Keza kanun bazı hallerde bir yıl içinde kaç kişinin, ne kadar süre için istihdam edileceğini düzenlemiştir.

Uzman ve danışman çalıştırılması alanını düzenleyen «İdarî Masraflar Kanunu» yanında bağımsız kuruluşlara bu imkânı veren başka kanunlar da vardır.

a. «Hükümet memurlarının eğitilmesi kanunu», memurların eğitilmesi için hükümet dışındaki özel kişi veya kuruluşlarla anlaşma yapmak imkânını tanımıştır.

b. «Federal Mallar ve Onların Bakımı Hakkındaki Kanun» ve «Askerî İhtiyaçların Temini Hakkındaki Kanun», bu kuruluşlara kişilerin veya meslekî kuruluşların hizmetlerini anlaşma ile temin etmek imkânını tanımıştır.

c. Bunların dışındaki birçok kuruluşlara «Tahsis Kanunu» ile benzer imkânlar verilmiştir.

Tahsis Kanununun uzanan ve danışmanlar için koyduğu statü, yasakları da kapsamaktadır; çift ücret almayı, iki yerde çalışmayı önleyen hükümleri vardır.

Uzman ve danışmanların çalışmaları personel kanununa göre kontrol edilir. Bu kanuna göre uzmanlık ve danışmanlık hizmetleri «Arttırma ve Eksiltme Kanunu» dışında tutulmuştur. Keza bu hizmet, işveren - çalışan münasebetini tesis etmek için, ücret karşılığı veya ücretsiz olmak üzere (personel idaresi müsaadesi ile) yapılan bir anlaşma ile sonuçlanır.

Danışmanlık yapan kurumlarla yapılacak anlaşmalar ise merkezi otoritenin onayına iktiran etmez ve yukarda bahsi geçen kanunların kapsamı dışında kalır.

Müstesna kabiliyet isteyen uzman kişilerin istihdamı da personel idaresinin yetkisi dışındadır. Bu gibi hallerde personel İdaresi sonradan yapılan işi kontrol eder.

3. İstihdam Süreci :

Hiçbir hükümet belli bir alanda çalıştırılacak uzmanların yeteneğini ölçmek için yarışma açma yoluna gitmemiştir. Birçok profesyonel kollarda uzmanlığı objektif ölçülerle kestirmeye imkân yoktur. Varılan yargılar daha çok sübjektiftir. Şayet böyle bir kaide mevcutsa, genellikle hükümet, profesyonel kuruluşların, ya da üniversitelerin koyduğu standartları kabul eder. Uzman kişinin şöhreti, eğitim derecesi ve tecrübesi, daha önce bu kişinin hizmetinin kabul eden kuruluşların tavsiyeleri, güvenilecek tek noktadır. Aynı kriterler danışma kuruluşları için de geçerlidir. A. B. Devletlerinde Personel İdaresi, devlet kuruluşlarının istihdam edecekleri uzman ve danışmanların yeteneklerinin inceleme ve onaylama yetkisine sahiptir. Ancak bir danışma kurumunun istihdam ettiği uzman ve danışmanlar için böyle bir yetkiye sahip değildir.

Uzmanlık ve danışmanlık hizmeti genellikle teklif alma ya da yarışma açma yoluyla değil, görüşme yapılarak temin edilir. Uygulama, uzmanın bir devlet memuru gibi göreve alınması ya da bir danışma örgütünün hizmetinin kiralanması yolundadır. Avusturya, Finlandiya, Almanya, Norveç, Portekiz, İngiltere ve A. B. Devletlerinde özel firmalar anlaşmak yapmak üzere teklif vermeye davet edilir. Verilecek ücret yapılacak hizmetin özelliğine ve işe ayrılacak uzmanların nitelik ve niceliğine göre tayin olunur.

İngiltere İmparatorluğunda İdarî danışmanların seçilme ve istihdam sistemi mükemmele yakındır. Önce danışma kurumunun amacı ve durumu hakkında, güvenilebilir bilgi toplanır. Maliye Bakanlığı O. M. birimi bu gibi firmalar için özel kayıtlar tutar. Firmanın hizmetini kullanmış diğer kuruluşlardan alınan gizli bilgi ve firma temsilcinin verdiği izahat gözden geçirilir. İkinci adım olarak danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyan bakanlık veya kuruluş gerekli araştırmanın amacını, mahiyetini, bu konuda geçmiş bilgileri ve koşullarını bir mektupla Maliye Bakanlığına bildirir. Bu taslak O. M. birimi le tartışılır, iki veya üç firma teklif alınmak için seçilir'. Genellikle Maliye Bakanlığı O. M. örgütü, problem için yapılan ön araştırma-

nın uygunluğu ve danışmanların açıklamaları ve önerinin değerlendirilmesi için yapılacak tartışmaya ilgili bakanlıkla birlikte katılır.

A. B. Devletlerindeki uygulama İngiltere'dekine benzerlik göstermektedir. Bütçe Bürosu (Bureau of Budget) eğer araştırma projesi, Başkanlığın Geliştirme Fonundan finanse edilecekse ya da ilgili kuruluş ricada bulunmuşsa firmanın seçim işine, o kuruluşla birlikte katılır.

Şayet uzman veya danışman yabancı bir kaynaktan sağlanıyorsa, uzmanın seçimi o yabancı devlete ya da arsulusal kuruluşa bırakılmaktadır. Bazı hallerde uzman isteyen ülke aday gösterir veya gönderilecek uzmanın onaylamak yetkisini saklı tutabilir. Bazı memleketlerde yabancı uzmanların kullanılması, döviz tasarrufu ve güvenlik nedeniyle özel koşullara yudurulması zorunludur.

4. Ücretler :

Yeterli bir ödeme sistemi henüz bulunmuş değildir. Koşullara göre bir miktar avans yahut belli bir ücret uzman ve danışmana ödenebilir. Belli bir ücret veya tesbit olunmuş bedel, uzmanın belli bir sonuca erişmesi; bir rapor tanzim etmesi, ya da süreci belli bir eğitim programını yönetmesi hallerine uygun düşmektedir. Saat başına veya günlük ücret belli bir sonucu olmayan danışma görevlerinde kullanılır. Yabancı uzman bazı yan imkânlarla da sahip olur. Meselâ Gana'da yabancı uzmanlara bedava ev, taşıt, sağlık sigortası, vergi istisnaları sağlanmaktadır.

A. B. Devletleri ve Portekiz haricinde ücretlerin kanunla tayin edildiği başka ülke yoktur. A. B. Devletlerinde, bazı ayrıcalıkları ile Portekiz'de uzmanlar aşağı yukarı aynı görevi yapan devlet memuru kadar ücret alırlar. Daha önce belirtildiği üzere uzmanlara ödenebilecek en yüksek ücret kanunla tayin edilmiştir. Daha yüksek ödeme için kanunun koyduğu ayrıcalıklar saklıdır. Bu sınırlama, özel danışma firmalarının istihdam ettikleri uzmanlar için geçerli değildir. Ancak bu firmalar, hükümet dışındaki müşterilerinin benzer işleri için de, uzmanlarına aynı ücreti ödediğini garanti etmekle zorunludurlar.

Uzman ve danışmanların ücretsiz istihdamı olağan değildir. Avusturya, Hollanda, Norveç, İspanya belli maksatlar için ücretsiz danışman kullandıklarını belirtmişlerdir. Avusturya, danışma firmaları eliyle uzmanlara yapılan ödemelerin çekişmeler yarattığını beyan etmektedir. A. B. Devletleri daha çok ücretsiz danışman kullanmaya yönelmiştir.

Bütün dünyada uzman ve danışmanlık hizmeti pahalıdır. Devlet memurlarına oranla uzmanlara ödenen ücret Gana'da biraz daha fazladır. Hollanda'da bu oran Gana'ya bakarak % 8 daha fazladır. Brezilya'da yabancı uzmanlara ödenen ücret, aynı projede çalışan yerli memurlardan çok yüksektir, ve bu hal çekişmelere ve dargınlıklara konu olmaktadır. Buna rağmen millî kaynakların geliştirilmesi için geçici zaman sürecinde kullanılması gerekli, yüksek bilgi ve tecrübeye sahip bir örgüt kurmaktansa, yabancı uzman ve danışman kullanmak daha ucuza mal olmaktadır.

5. Uzman ve Danışmanların Kullanıldığı Alan

ve Kullanma Süreci

Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi uzman ve danışmanların kullanıldığı başlıca alanlar anket sonuçlarından anlaşıldığı üzere önemli değişiklikler arz etmektedir. Cevaplar 25 yıllık tecrübeyi kapsamaktadır.

Uzman ve Danışmanların Değişik Alanlardaki Kullanma Süreci

ÜLKE	İdarî Reform	O. M.	Personel İdaresi	Yatırım Başlıca Projeleri
Avusturya	Sürekli	Sürekli	Sürekli	Sürekli
Belçika	İstisnai	Bazen	İstisnai	Bazen
Brezilya	Devamlı	Devamlı	—	—
Finlandiya	Bazen	Devamlı	Bazen	Bazen
Gana	İstisnai	İstisnai	Bilinmiyor	Bazen
B. Almanya	Sürekli	Sürekli	Sürekli	Sürekli
Hollanda	Bazen	Bazen	—	—
Norveç	—	Bazen	—	Bazen
Portekiz	Bazen	Bazen	Bazen	Bazen
İspanya	Sık sık	Sık sık	Sık sık	Sık sık
İsveç	Sürekli	Sürekli	Bazen	Bazen
A. B. D.	Sürekli	Sürekli	Sürekli	Sürekli

Örnekler, çalışma standartlarının genel araştırılması, sistem ve otomasyon, örgütlenme araştırması, ekonomik araştırmalar, kalkınma projeleri fizibilitesi (verimliliği), fiat analizleri, demiryolları

organizasyonu, üniversitelerin yeniden düzenlenmesi, bütçe reformu, bölgesel reorganizasyon ve kalkınma, kırtasiyeciliğin önlenmesi, yeneklilik araştırması ve personel kanunlarının tevhide gibi tipik hizmet örneklerini kapsamaktadır.

Danışmanlar devlet etkisinin ya az, ya da hiç olmadığı sanayi ve ticaret alanlarında daha başarılı olabilmektedir. Uzman ve danışmanların politik amaçlar taşıyan projeleri kavramakta pek az, sanayi ve ticarî işlerin analiz ve süreçlerini düzenlemede daha çok başarı gösterdikleri Norveç hükümetinin cevabında belirtilmektedir. Bütün cevap veren ülkelerin, yabancı uzman ve danışmanların reorganizasyon çalışmaları yaptıkları kuruluş ve bakanlıkların, bu çalışmalardan faydalandıkları anlaşılmaktadır. Çalışmalar sınırlı olduğu ve daha dar alanda yoğunlaştırıldığı zaman daha iyi sonuçlar alındığına da. işaret edilmektedir. Uzman ve danışmanların belli bir sistem kuruluşunda, istihlal sürecinin tesisinde, yeni ekipmanların sanayie uygulanması alanında çok başarılı olmaktadır. Başlıca yatırımlar konusunda uzmanların başarılarını değerlendirmek için, verilen cevaplarda kâfi bilgi yoktur.

Yabancı danışmanlar bir ülkede, kültürünü, hükümet sistemini ve ekonomik politikasını anlayabilecek zamandan az kaldığında özel bazı sorunlarla yüzyüze gelmektedir. Gana, millî koşullara uymayan, önceden düşünülmüş (peşin hükümlü) tavsiyelerin yarattığı zorluklara dikkati çekmektedir. Bunlardan birçoğu Gana'nın ihtiyaçlarının üzerinde idi. Gana yabancı danışmanların eğitim, tarım, balıkçılık, bilimsel araştırmalar ve sağlık alanlarında daha faydalı olduğunu belirtmektedir. Brezilya yabancı uzman ve danışmanların sınırlı teknik işlerdeki tavsiyelerinden çok, üniversitelerin kurulmasında daha fazla yardımcı olduğunu beyan etmekte, örnek olarak Brezilya Kamu İdaresi Okulun (Birleşmiş Milletler) ve San Paulo İş İdaresi Okulunu göstermektedir.

6. Genel Değerlendirme :

Uzman ve danışmanların mübalâğalı başarıları, bilhassa bu hizmeti arzeden özel firmalar tarafından ileri sürüldüğünde, dikkatle değerielenmelidir. Anket cevapları bu iddialarla pek paralel değildir. Genellikle uzman ve danışmanlık hizmetleri faydalı olmaktadır. Ancak uygun koşullar yoksa ve uygun amaçlara yönetilmezse, zarurî değildir. Yabancı uzmanların mevcut boşlukların doldurulması yerine, yerli uzmanların pozisyonuna atanması halinde hata işlenmiş olur. Yerli yardımcıları olmadan sorunların ne olduğunu kestirmek,

araştırmaları yürütmek ve başarılı bir sonuca varmak mümkün değildir.

Alman cevaplardan hepsi yabancı uzman ve danışmanların kullanılmasıyla aşağıda sayılan yararlardan bir, ya da birkaçına ulaşıldığını belirtmektedir.

a — Yardımcılar özel tekniği biliyorlarsa, danışman, hükümetin istediği, ancak içerden sağlanması mümkün olmayan, ya da pek az toplanmış detaya rağmen, gerekli ekspertizi sağlayabilir.

b — Hükümet yönetiminde nadiren sürekli olarak uzman kullanmaya ihtiyaç vardır. Böyle araştırma ve projelerin uygulanması sonucu yeni iş alanları açılmakta, esasen mahdut olan yerli entelektüellerin, yabancı memleketlere gitmesine lüzum kalmamaktadır.

c — Öncelikle yerli memurların çıkarlarının bahse konu olduğu alanlarda yabancı uzman ve danışmanların kullanılması yeni görüşler ve tarafsız öneriler yapılmasını sağlar.

d — Yerli uzman ve danışmanların kullanılması ile özel sektörle karşılıklı bir diyalog kurulmasını, tecrübe ve bilgi alışverişini mümkün kılar.

e — Yabancı uzman ve danışmanların kullanılması bir başka memleketin tecrübelerinden yararlanmayı, yeni teknik ve metodların öğrenilmesini sağlar.

f — Yabancı uzman ve danışmanların yüksek itibarları, gösterdikleri çözüm yollarının halk ve parlamento tarafından daha çabuk benimsenmesine yardım eder. Birçok hallerde küçük memurların çözüm yollarını öğrenmesi ve onlar arasında yankılar yapması ve dolayısıyla projeye sahip çıkmaları sonucunu sağlar.

Cevap veren memleketlerin sakıncalı bulduğu hususlar aşağıda özetlenmiştir :

a) Yabancı uzmanların çalıştığı ülkenin örgütlenme, yöntem, yönetim ve personelini öğrenmek için bir zaman sarfetmesi zorunludur. Bu ise daha çok gider demektir.

b) Elde edilen sonuçla yapılan masraf her zaman ölçülü değildir.

c) Uzmana aktarılan araştırmanın yapıldığı ülkenin tecrübeleri, verileri, sayım sonuçları o memleket için kaybolmuş demektir. Gana ayrıca, uzmanların yaptığı araştırma sonucunda tanzim ettikleri

raporu kendilerine değil uzman kiralayan ülkeye, ya da arsiulusal örgüte sunmasından yakınmaktadır.

d) Uzmanlar teknik bakımdan başarılı bir proje hazırlayabilirler. Ancak bu projenin o ülkede uygulanması mümkün olmayabilir. Bazı projeler hükümet sistemi ve halkın kültürü dikkate alınmadan, ülkenin imkânlarıyla uyuşmayan peşin hükümlerle hazırlanmıştır ki, projenin o yerde uygulanmasına imkân yoktur.

e) Yabancı uzmanların ücret seviyelerinin yüksek oluşu nedeniyle yerli memurların sempatisini kazanamadıkları ve bu sebeple işbirliği yapamadıkları izlenmiştir.

f) Genellikle yabancı uzmanlar bulundukları memleket hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı gibi dilini de bilmemektedir.

g) Yabancı uzmanların yerli memurlara emir vermeleri ve onlarla işbirliği yapmak zorunluluğu, problemler yaratmaktadır.

h) Kalkınmakta olan ülkelerde, yabancı uzman ve danışmanların kullanılması, insan gücü yeteneksizliği nedeniyle, hükümet faaliyetlerinin yavaşlatılmasının istenmesine dönüşebilir.

i) Yabancı uzmanların kullanılması bazı hallerde çıkar çatışmalarına sebep olabilmektedir.

Alman kötü sonuçları hükümetin uygulamasına veya mer'i kanunlara atfetmek kolaydır. Oysaki yukarda sayılan bazı sorunlardan kaçınılabilir ya da zorluklar azaltılabilir.

Başarısızlığı hazırlayan etkenler Brezilya'nın cevabında pek iyi belirtilmiştir. Problemin iyi anlaşılınması, realist olmayan amaçlar, kötü plânlama, zamanın iyi seçilmemiş olması uzmanların kusurları arasında sayılmaktadır. Projenin gerçekleşmesi için tutarlı uygulamada bulunulmaması uzmanların ekonomik, politik, kanunî hassas problemlerin bulunduğu alanlarda kullanılması, hükümetlerin kusurları arasında gösterilmektedir.

Tatmin edici sonuçlar tatbiki her zaman garanti edilemez. Buna rağmen yapılan araştırma, alınacak bazı tedbirlerle başarısızlığın önlenmesi imkânının varlığını gösterir. Öncelikle sorumlu memurların uzmanlık hizmetinin lüzumlu olduğuna inanmaları ve gerekli olduğu zaman bunlara yardımcı olmayı arzu etmeleri şarttır. Projede çalışan görevlilerin yapılacak işe uygun kabiliyette bulunmaları önemlidir. Çalışma yapılacak alanda yöneticilerce uzmanın politik, İdarî ve kültürel yeterli bilgiye sahip olması sağlanmalıdır.

Uzman ve danışman kullanacak memleketlerin, bunlardan yarar sağlaması için aşağıda sayılan tedbirleri alması gereklidir :

1. Merkezî hükümetçe uzman ve danışmanlar için, vaktiyle bunların hizmetlerinden faydalanmış kuruluşların gizli değerlendirme raporlarını da kapsayan bir sicil tutulmalıdır.

2. Atanacak uzmanın genel geçmişi, huyları ve başarıları da gözönüne alınarak, görev için uygun seçim yapılabilmesini sağlayabilecek bir sistem kurulmalıdır.

3. Sorunun tanımlanmasının önemi ortadadır. Kabilse bir ön araştırma ile hem danışmanın kabiliyetini ölçmek ve hem de amacın sınırlandırılması yoluna gitmek uygun olur.

4. Danışmanın çalışmalarını izleyecek, kontrol edecek, yönetecek ve irtibat yapacak sorumlu kişilerin atanması gereklidir.

5. Uzmanla birlikte çalışmak üzere hükümet faaliyetlerinin içyüzünü bilen, düşünüş tarzına vakıf, tecrübeli bir yetkilinin atanması gereklidir. Böylece kuruluş araştırmanın ne yolda ilerlediğinden haberdar olabilecektir. Bu biçim atamalar Gana, Portekiz, Hollanda ve İngiltere’de yapılmaktadır.

6. Yabancı uzman, çalışmaların hangi safhada olduğunu belli aralıklarla o ülke yetkililerine bildirmelidir.

7. Araştırmanın maksadı ve amacına ilgi duyacak politikacılar ve memurlara gelişmelerden bilgi vermek, araştırma dışındaki çevrelerden yardım sağlamak için pratik bir yol olduğu gibi, iş birliği için gerekli anlayış havasını da geliştirecek ,bir yoldur.

8. Araştırma sonuçlarını ve çözüm yollarını tartışacak, uygulayacak görevlinin atanması prensipler arasında yer almaktadır.

İDARÎ COĞRAFYA

YATAĞAN İLÇESİNİN İDARÎ COĞRAFYASI

Erdoğan GÜRBÜZ
Yatağan Kaymakam V.

PLAN

- 1 — COĞRAFİ DURUMU
 - a — Sınırları
 - b — Akarsuları
 - c — Dağları
 - d — Ovaları
- 2 — TARİHÇESİ
- 3 — İDARİ KURULUŞ VE TEŞKİLAT
- 4 — NÜFUS VE YÜZÖLÇÜMÜ
- 5 — EĞİTİM DURUMU
- 6 — BAYINDIRLIK DURUMU
- 7 — BELEDİYE HİZMETLERİ
- 8 — SAĞLIK DURUMU
- 9 — EKONOMİK DURUM
- 10 — TURİZM
- 11 — İLÇEDE TOPLUM KALKINMASI

1 — YATAĞAN İLÇESİNİN COĞRAFİ DURUMU

a — Sınırları : Yatağan İlçesi Muğla İline bağlı il merkezine yirmi sekiz kilometre uzaklıktadır. Yüzölçümü 1772 kilometrekaredir. Yatağan İlçe kuzeyinde Aydın vilayetine bağlı Bozdoğan İlçesi,

doğusunda ve güneyinde Muğla vilayeti batısında Milas kazası ile komşudur.

b — Akarsuları : Yatağan ilçesinin akarsuları pek çoktur. Bunların hepsinden de tarımda ve içmede faydalanmaktadır. Belli başlı dere, çay ve kaynaklar şunlardır : Kamışdere Çayı, İlyas Bey suyu, Mimsiz suyu, Gökgedik deresi, Çayboyu deresi, Asar deresi, Doğancı deresi, Pınarbaşı kaynağı ve Eskihişar kaynaklarıdır.

c — Dağları : Yüksekliklerine göre dağlar şöyle sıralanmaktadır. Göktepe dağı (1892 M.) Bencik dağı (1396 M.) Gökbel dağı (1422 M. Kurukümes dağı (1377 M.) dir.

d — Ovaları : Yatağan ilçesi ovaları geniş verimli ve sayı bakımından pek çoktur. Önem sırasına göre Yatağan ovası, Turgut ve Bağcılar ovası, Hisarardı ve Hacıbayramlar ovasını belirtmek yerinde olur.

2 — TARİHÇESİ

Yatağan ilçesinin eski ismi AHİKÖY'dür Ahilerden Ebubekir ve Sinan'ın Mentese geldikleri bilinmektedir. Bunların adlarına izafeten Ahiköyü kurmaları kuvvetle muhtemeldir. Ahi Ebubekirin Tekke alanında türbesi hala mevcut bulunmaktadır. 1354 yıllarında Ankara ve çevresinde özgür bir devlet şeklinde yaşayan Ahiler vardı. 1325 -1349 yılları arasında Anadoluyu güneyden kuzeye doğru baştan başa dolaşan meşhur Seyyah İbni Batur Ahilerin özelliklerini şöyle nakletmektedir; Ahiler Türkmen kavimlerinin bütün vilayet, şehir, köylerinde bulunur. Yabancıların korunması yerleştirilmesi, doyurulması ve ihtiyaçlarının tamamlanmasına koşarlar. Cabbar ve saldırganları tenkil ve imha ederler. Bu hususta bunların dünyada misli yoktur. Ahi, henüz evlenmemiş gençlerden sanat sahibi olanların toplanıp kendilerine reis seçtikleri kimseye denir. Bunların cemiyetine Futuvvet derler. Reis bir zaviye kurarak dayar, döşer. Arkadaşları da gündüz çalışır kazandıklarını öğleden sonra Reise getirirler. Akşam beraberce yer içerler. Üyelere Fetyan derler. Ahiler her zaman misafir ağırlamaktan hoşlanan kimselerdir. Meşhur Seyyah İbni Bator Ahiler için dünyada bu kavimden daha ahlâklî ve iyi huy sahibi mert, çalışkan düşküne yardım eden bir kavim görmedim demektedir.

Ahiler ikinci defa Birinci Sultan Murat zamanında Ankara ilinin yeniden kuşatılması ile kesin olarak Osmanlı Devletinin toprakları-

na katılmış oldular. 1402 yılında Ankara şehrinin Timur'un saldırısına uğraması üzerine Osmanlı Devletinin yenilmesi nedeni ile Ahilerin Ankarayı ve civarını terk ederek Anadolunun bir çok kesimlerine dağıldıkları görülmektedir, işte Ahileden Ahi Ebubekir ve Ahi Sinan'ın Menteşe geldikleri ve bu günkü geniş ve verimli topraklara sahip Yatağan ovasının İlk sakinleri oldukları bilinmektedir. 1848 yılına kadar köy olarak kalan Ahiköy, Bozüyük Bucağı merkezi olmuş 1864 yılında ilçeye çevrilerek Bozüyük adını almış 1871 yılında kaza merkezinin Çineye nakledilmesinden sonra Ahiköy bucağı olarak katmıştır.

Yatağan Kazası 2 - Ağustos - 1944 gün ve tarihli 4642 sayılı kanunla kuzeyinde bulunan Yatağan dağının ismini alarak Yatağan ilçesi olarak adlandırılmıştır.

3 — İDARİ KURULUŞ VE TEŞKİLAT

Yatağan ilçesine bağlı iki bucak ve kırk sekiz köy mevcuttur. Kaza merkezinde ve her iki bucak merkezinde Belediye teşkilatı mevcut bulunmaktadır. Yatağan kazası idari taksimat bakımından Muğla vilayetine bağlıdır.

TEŞKİLAT VE MEMUR KADROLARI

İçişleri : Kaymakam, Tahrirat kâtibi, Nüfus memuru, Nüfus kâtibi, Şoför Odacı.

Adalet : Kazada asliye mahkemesi mevcuttur. 2 Hakim, Savcı, icra memuru, Başkatip, başkâtip muavini, 3 Zabıt kâtibi, mübaşir, odacı.

Maliye : Mal müdürü, Muhasebe memuru, veznedar, gelir memuru, 3 tahsildar.

Milli Eğitim : Kazada bir orta okul, 2 ilk okul mevcuttur.

Ziraat : Ziraat Teknisyeni, tarım öğretmeni, Ev ekonomisi öğretmeni, şoför, odacı.

Sağlık : Hükümet Tabibi, bir sabit, beş gezici sağlık memuru, odacı.

Diyanet : Müftü, katib, iki imam, iki müezzin, odacı.

ilçesinin bir buçuk kilometre yakınından geçmektedir. İlçe merkezi 28 kilometrelik düzgün asfalt yolla Muğla vilayetine bağlıdır. İlçe merkezi ile köyleri arasında yollar mevcut olup yaz kış arazi arabasıyla gidilemeyen tek köy dahi mevcut değildir. Aşağı yukarı her köyün birer jeepe vardır. Hergün Muğla ili ile ilçe merkezi arasında minibüs işlemektedir ayrıca ilçe merkezi ile köyler arasında minibüs ve jeepler çalışmaktadır.

7 — BELEDİYE HİZMETLERİ :

3400 nüfuslu ilçe merkezinde Belediyenin altı yüz bin liraya yakın bütçesi vardır. 1944 yılında belediye teşkilâtı kurulmuştur. Kanalizasyon tertibatı ilçe merkezinde mevcut değildir. Belediyenin itfaiye teşkilâtı bulunmamaktadır. Belediyeye ait mezbaha ve hamam mevcut değildir. Belediye binası harap vaziyettedir. Belediyenin bir dozeri, bir kamyonu, bir pikabı bulunmaktadır. Kasaba içinde yeni yapılan bir park vardır. İlçenin ara yolları gayri muntazam olup ana caddesi betonludur. İlçe merkezi ve bucak merkezleri bir kaç aydan beri devamlı şehir cereyanına kavuşmuştur.

8 _ SAĞLIK DURUMU:

İlçe merkezinde on yataklı yeni açılan bir sağlık merkezi vardır. Sağlık merkezi Baştabibliği münhal olup Hükümet tabibi bu görevi vekâleten yürütmektedir. Çevre sağlığı hükümet tabibliği personeli vasıtasıyla yürütülmektedir esasen şimdiye kadar ilçe çevresinde sari hastalıklara rastlanılmamıştır. İlçe belediyesinin kendine mahsus bedeliye doktoru yoktur. Bunun için ilçe belediyesinin sağlık hizmetleride hükümet tabibliği personeli vasıtasıyla görülmektedir. İlçe belediyesinin belediye ebese mevcup olup belediye sağlık memuru yoktur. İlçede serbest çalışan bir tane doktor vardır. İlçe merkezinde eczane mevcut değildir yalnız hükümet tabibi tarafından işletilen bir adet ecza dolabı vardır. Ayrıca ilçe merkezinde dış doktoru bulunmamaktadır.

9 — EKONOMİK DURUM :

İlçe nüfusunun % 80 i ziraat veya ziraatla ilgili bir işle geçimini sağlamaktadır. İlçe köylerinin çoğu dağlık bölgede ve orman içinde

Tapu Sicil : Tapu memuru, Tapu fen memuru, iki katip, odacı

Özel İdare : Özel idare memuru, gelir memuru, gelir kâtibi, tahsilat katibi, daktilo memuru dört tahsildar, odacı.

Belediye ; Reis, Başkâtib, muhasip, tahsildar, iki zabıta mermini, odacı.

Veteriner : Veteriner hekim münhal, sağık memuru.

Tekel : Tekel memuru, üç memur, iki ücretli.

Halk Eğitim Merkezi ; Müdür, odacı.

P.T.T. : Müdür, dört memur, dört dağıtıcı, iki hat bakıcısı, odacı.

Orman İşletmesi : İşletme müdürü, dört mühendis, işletme avukatı sekiz memur, odacı.

Tütüncüler Bankası : Müdür, Muhasip, üç memur, odacı.

4 — NÜFUS VE YÜZÖLÇÜMÜ :

Yatağan ilçesinin yüzölçümü 1772 kilometrekaredir. Kilometre kareye yirmi bir kişi düşer. 1965 nüfus sayımına göre Yatağan kazası iki mahalle, iki bucak ve kırk sekiz köyden meydana gelmiştir. İlçe merkez nüfusu 3398 köy ve ,bucak nüfusu 32.903 genel nüfus toplamı 36.301 kişidir. Nüfus dairesince 1968 yılında 922 doğum 236 ölüm ve 356 evlenme 32 boşanma tesbit edilmiştir.

5 _ EĞİTİM DURUMU :

Yatağan ilçe merkezinde iki adet ilk okul bulunmaktadır, Yatağan ilçesine bağlı bucak ve köylerinde ilk okul mevcuttur. Kazaya bağlı her iki bucak merkezinde orta okul mevcuttur, dağınık olan köylerin kalabalık mahallerinde halkın gayreti ile ilkokul yapıl maktadır.

6 — BAYINDIRLIK DURUMU :

Yatağan ilçesi ulaşımı kara yolu ile yapılmaktadır. Aydın vilayeti ile Muğla vilayeti arasındaki asfalt devlet kara yolu Yatağan

yerleşmiş olduklarından büyük araziye sahip değildiler bunun için büyük ziraat işletmesi yapılamamaktadır. Ziraat çoğu kere ova bölgesinde yerleşmiş köylüler tarafından yapılmaktadır. İlçede ve köylerinde hakim olan Tütüncülük halkın geçim kaynağını teşkil etmektedir. Bu bakımdan hububat ziraatı yapılamamakta ancak dağlık bölge ile kışa arazilerde ve orman açılan yerlerde hububat ziraatına rastlanmaktadır. İlçe merkez ve köylerinde tütüncülük hakim olduğundan sebze ve meyvacılık gelişmemiştir. Meyvacılık ve sebzecilik zati ihtiyaç için yapılmaktadır. Zeytincilik çok önemli olup halen tesis edilen ve dikilmekte olan zeytinlikler ileride ilçenin iktisadi durumunu değiştirebilecek vaziyettedir. İlçe dahilinde halen 403 bin zeytin ağacı mevcuttur. On sene sonra bu miktarın bir milyonu geçeceği tahmin edilmektedir.

Yatağan ilçesinde arıcılık çalışmaları gün geçtikçe artmaktadır. İlçede hali hazırda 3.100 adet yerli arı kovam ile 700 adet fenni arı kovanı mevcuttur. Senelik istihsal elli iki tondur. Arıcılık ilçede fenni şekilde yapıldığı takdirde daha fazla verim ve gelir sağlanacaktır. Bu itibarla ilçede fenni arıcılık gerek çiftçinin kendi imkânlarıyla gerekse arıcılık yapmak isteyenlere kredi vermek suretiyle arıcılık faaliyetlerinin geliştirilmesine çalışılmaktadır. Kümes hayvanlarından tavukçuluk aile ihtiyaçlarını görmekten ileri geçmemiştir. İlçede hayvan mahsullerinin kıymetlendirilmesi için mandıra mevcut değildir. Hayvan sahipleri sütlerinin çoğunu yoğurt, tereyağı ve peynir yaparak kıymetlendirmektedir.

10 — TURİZM :

Yatağan ilçesi Muğla vilayetinden 28 kilometre, Milas İlçesinden 44 kilometre Aydın'dan 87 kilometre uzaklıkta asfalt yollarla bağlanmış merkezi bir durum arzeder. Yatağan ilçesinin turizm bakımından görülmeğe değer birçok yerleri vardır. İlçeye 7 kilometre uzaklıktaki Eskihisar köyünde (STRATONİKYA) Karya, Roma ve Bizans devirlerinden kalma kalıntılar, Hekata Mabedi ve anıteatr vardır. İkibin yıl evvel muhteşem bir imran devresi yaşamış olan Eskihisar köyü içinde ve civarındaki dağlar üzerinde bir takım harebeler mevcuttur. Güneyinde bulunan tepeler üzerinde takriben birer hektar vusatinde dört kale harabesi mevcuttur. Bunlar küçük ve gayri muntazam taşlardan yapılmıştır. Köyün tarlaları arasındaki kale harabesi de aynı tarzdadır. Bu harebenin etrafındaki tarlalar içinde bir çok mermer sütunlara ve nebati oymalara, direkt başlıkları-

na tesadüf edilmektedir köyün güneyinde büyük bir anfiteatr vardır. Buralarda oluklu ve oluksuz bir çok sütün başlıklarına ve parçalarına rastlanmaktadır. Köy içinde anfiteatr giden büyük kesme mermer taşlardan yapılmış bir yol ile yine kesme taşlardan yapılmış dört köşe duvarlar vardır taşların arasında harç yoktur. Köy içinde üç yekpare taştan meydana gelmiş büyük bir kapı mevcuttur. Köyün batısında büyük ve kesme taşlardan yapılmış bir kemerin yanında on metre yüksekliğinde oluksuz ve üzerinde başlığı bulunan bir sütun vardır. Şose üzerindeki kahvenin yazlık kısmında mermerden yapılmış üzerinde bir kaç satırlık kitabe olan mabet vardır üzerinde birçok nebati oymalar vardır. Bunların ortasında dört tarafa yönelmiş dört boğa kafası vardır.

İlçeye 14 kilometre uzaklıkta Bağyaka köyünde Panamara ve Hekata Mabedi Karya sitilinde kayalara oyulmuş mezarlar sütun başlıkları ve beyaz mermerler üzerine yazılmış kitabeler vardır.

İlçe merkezinden 28 kilometre uzaklıkta Derebağ köyü (HYLLARİME) tarihi bakımından zengindir. Bu tarihi yerde Anfiteatr, Lahitler ve Karya, Roma devrine ait birçok kalıntılar vardır. Buralarda gerektiği gibi kazı yapılmamıştır.

İlçeyi 40 kilometre uzaklıkta çamyayla köyü tarihi eserlerle doludur. Buralarda Karya ve Roma medeniyetine rastlanmaktadır. İlçe çevre halkının rağbet ettiği Bağkaya ılıcaları turistik bakımından öneme haizdir ılıcanın özelliği damar sertliğine sinir hastalıklarına, Romatizma ve nevrajik ağrılara kısırlığa kalp ve damar hastalıklarına iyi geldiği doktorlar tarafından söylenmektedir. İlçeye 7 kilometre uzaklıkta Bozüyük köyünün içinde bulunan Pınarbaşı ayrı bir güzellik taşır.

İlçenin 14 kilometre uzağındaki Turgut bucağında eski Laçın şehrinin hareketleri mevcuttur taşların hepsi heykel mermerdendir aynı mermerden yapılmış üç yekpare parçadan meydana gelmiş sekiz on metre yüksekliğinde ve dört beş metre genişliğinde bulunan bir kapı halen dikili durmaktadır. Enkaz arasında büyük sütun parçaları nebati oymalarla süslü direk başlıklarına ve Anfiteatr harabelerine rastlanmaktadır. Bucak merkezinde Menteşe oğullarından İlyas bey tarafından yaptırılan tarihi bir cami vardır. Ayrıca Ahilerden Ahi Sinan'ın bir zaviyesi vardır. İlçeye 15 kilometre uzaklıktaki bu tarihi yerde Hakata Mabedinin kalıntıları, sütun başları ve ayrıca Minaresi ayrı bir özellik taşıyan İlyas beş camii turistlerin ilgisini çeken yerlerdir. Turgut bucağına bağlı Turgutlar köyünde Turgut reisin evinin bulunduğu söylenmektedir.

11 — İLÇEDE TOPLUM KALKINMASI :

Halkla devletin elele vererek, karşılıklı imkânlarını birleştirilmesi şeklinde tarif edilen toplum kalkınması yönünde Yatağan ilçesi faal bir durum göstermektedir. İlçe merkez ve köyler halkının amme hizmetlerine katkısı bir hayli fazladır. İlçe merkezinde halkın gayret ve kıymetli yardımlarıyla da devletin işbirliği ile 600.000 bin liraya mal olan bir sağlık merkezi yapılmış ve henüz faaliyete geçmiştir keza ilçe merkezindeki orta okul halk tarafından kurulan yardım ve yaşatma komitelerince dernek vasıtasıyla yaptırılmıştır. Köylerde toplum kalkınması yönünden yapılan çalışmalara halkın katkısı daha büyüktür merkeze ve bucağa bağlı köylerin çoğundaki ilk okullar halkın gayreti devletin işbirliği ile yapılmıştır. Birçok köylerde köylerin kalkındırılması için güzelleştirme dernekleri' kurulmuştur.

KARARNAMELER

Karar Sayısı : 8847

1 — 1500 lira maaşlı Ankara Polis Enstitüsü Öğretmen Emniyet Müdürü olup Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilâtında istihdam edilmekte olan Semih Beşkardeşin 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilâtı Emniyet Müdürlüğünde istihdamı;

— 1250 lira maaşlı Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Teftiş Kurulunda istihdam edilmekte olan Salih Urgancıoğlu'nun, 1500 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince yine Polis Teftiş Kurulu Polis Müfettişliğinde istihdamı;

— 1100 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince Polis Teftiş Kurulunda istihdam edilmekte olan Cemil Bentürk'ün, 1250 lira maaşlı Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine Polis Teftiş Kurulu Polis Müfettişliğinde istihdamı;

— 1100 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Müdürü olup Adana Emniyet Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Kemal Serhadlı'nın, 1250 lira maaşlı Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile 5139 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince yine Adana Emniyet Müdürlüğünde istihdamı;

—1100 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Müdürü olup Polis Enstitüsünde istihdam edilmekte olan Mehmet Şat'ın, Emniyet Genel Müdürlüğü 1250 lira maaşlı Makina Teknisyeni kadrosuna almakta olduğu maaşla tayini ile 5439 sayılı Kanununun 2. maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile Polis Enstitüsü Öğretmen Müdürlüğünde istihdamı;

— 950 lira maaşlı Emniyet Genel Müdürlüğü 3. Şube Müdürü olup Çanakkale Emniyet Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Ali Tanrıkulu'nun, yine Çanakkale 1100 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini;

— 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilâtında istihdam edilmekte olan A. Hikmet Özsoy'un, 110 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine aynı Genel Müdürlük Merkez Teşkilâtında istihdamı;

— 950 lira maaşlı Kütahya 2. Sınıf Emniyet Müdürü Cevat Doğu'nun, yine Kütahya 1100 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini;

— 950 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince İstanbul Emniyet Müdürlüğü Tahkikat Bürosu Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Nevzat Yıldırım'ın, Emniyet Genel Müdürlüğü 1100 lira maaşlı Mütercim kadrosuna almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine İstanbul Emniyet Müdürlüğü Tahkikat Bürosu Müdürlüğünde istihdamı;

— 950 lira maaşlı Sakarya 2. Sınıf Emniyet Müdürü Osman Nuri Gezmen'in, yine Sakarya 1100 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ;

— 950 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Polis Müfettişi olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince İstanbul Polis Okulu Öğretmen Emniyet Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Hidayet Tevfik Alhan'ını, Emniyet Genel Müdürlüğü 1100 lira maaşlı Foto-Film Teknisyeni kadrosuna almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince yine İstanbul Polis Okulu Öğretmen Emniyet Müdürlüğünde istihdamı;

— 950 lira maaşlı Ankara Emniyet Müdürlüğü 6. Şube Müdürü Ahmet Özel'in, Emniyet Genel Müdürlüğü 1100 lira maaşlı Foto - Filim Teknisyeni kadrosuna tayini ile 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine Ankara Emniyet Müdürlüğü 6. Şube Müdürlüğünde istihdamı;

— 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Teftiş Kurulunda istihdam edilmekte olan M. Bedii Yüken'in, Emniyet Genel Müdürlüğü 1100 lira maaşlı Basın Müşavirliğine almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine Teftiş Kurulu Polis Müfettişliğinde istihdamı;

— 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilâtında istihdam edilmekte olan Muzaffer Sırmalı'nın, 1100 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine aynı Genel Müdürlük Merkez Teşkilâtında istihdamı;

— 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürü olup İstanbul Polis Okulu Öğretmen Emniyet Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Ali Özel'in, 1100 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile İstanbul Polis Okulu Öğretmen Emniyet Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince İzmir Emniyet Müdürlüğü 7. Şube Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Ahmet Kulaksızın, 950 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince yine İzmir Emniyet Müdürlüğü 7. Şube Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup İstanbul Polis Okulunda istihdam edilmekte olan Süreyya San'ın, 950 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine İstanbul Polis Okulu Öğretmen Emniyet Müdürlüğünde istihdamı ;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2. maddesi gereğince İstanbul Valiliği emrinde istihdam edilmekte olan Yihsan Birinci'nin, 950 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine İstanbul Valiliği emrinde Emniyet Müdürü olarak istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü 1. Şube Müdür Muaviniğinde istihdam edilmekte olan Cemalettin Esin'in, 950 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince aynı Genel Müdürlük 1. Şube Müdür Muaviniğinde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Emniyet Müdürlüğü Trafik Şubesi

Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Doğan Doğanca'nın, 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince yine Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Trafik Şubesi Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatında istihdam edilmekte olan Nihat Günay'ın, Ankara Emniyet Müdürlüğü 950 lira maaşlı 6. Şube Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatı Emniyet Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatında istihdam edilmekte olan Zeki Tülünün, 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine aynı Müdürlük Merkez Teşkilatı Emniyet Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2nci maddesi gereğince Burdur Emniyet Müdür Muavinliğinde istihdam edilmekte olan Şerafettin Avar'ın, 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince yine Burdur Emniyet Müdür Muavinliğinde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince İstanbul Emniyet Müdürlüğü Telsiz Şubesi Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Selâhattin Eroğlu'nun, Emniyet Genel Müdürlüğü 950 lira maaşlı 2. Şube Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine İstanbul Emniyet Müdürlüğü Telsiz Şubesi Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup İstanbul Valiliği emrinde istihdam edilmekte olan Rasim Çoral'ın, 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine İstanbul Valiliği emrinde Emniyet Müdürü olarak istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Kocaeli Emniyet Müdürlüğü 1. Şube Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Nihat Kafkas'ın, 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini

ile 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile İstanbul Valiliği emrinde Emniyet Müdürü olarak istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Kocaeli Emniyet Müdürlüğü 1. Şube Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Nihat Kafkas'ın, 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile İstanbul Valiliği emrinde Emniyet Müdürü olarak istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince İzmir Emniyet Müdürlüğü Mali Şube Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Sururi Öztürk'ün, 950 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Polis Müfettişliğine almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine İzmir Emniyet Müdürlüğü Mali Şube Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilâtında istihdam edilmekte olan Necmi Arat'ın, 950 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine aynı Genel Müdürlük Merkez Teşkilâtı Emniyet Müdürlüğünde istihdamı ;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince İstanbul Valiliği emrinde istihdam edilmekte olan Şemsettin Uras'ın, 950 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile İstanbul Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şubesi Müdür Muavinliğinde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Adana Emniyet Müdürlüğü 2. Şube Müdürlüğünde istihdam edilmekte olan Kâmil Özdelek'in, 950 lira maaşlı Öğretmen Emniyet Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine Adana Emniyet Müdürlüğü 2. Şube Müdürlüğünde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 3. Sınıf Emniyet Müdürü olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Antalya Emniyet Müdür Muavinliğinde istihdam edilmekte olan Selim Aysıl'ın, Emniyet Genel Müdürlüğü 950 lira Maaşla Arşiv Müdürlüğüne almakta olduğu maaşla

tayini ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile yine Antalya Emniyet Müdür Muavinliğinde istihdamı;

— 800 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Amirlerinden; Kırşehir Emniyet Amiri Tahsin Gök, İstanbul Emniyet Amirlerinden Hüseyin Üstünel, Cahit Türker, Celâl Kartar, H. Fuat Uzun, Cemalettin Türksan, Mehmet Erarslan, Muvaffak Çetiner ve Toplum Zabıtası Emniyet Amiri Kemalettin Koç, Osmaniye Emniyet Amiri Selâhattin Öner, Mudanya Emniyet Amiri . Seyfettin Ögütken, Bandırma Emniyet Amiri Hasan Gür, Akyazı Emniyet Amiri Erol Tirli, Bergama Emniyet Amiri Ahmet Kaynak, Zonguldak Emniyet Amiri İlhami Tipi, Ankara Emniyet Amirlerinden Ali Şanver, Keşan Emniyet Amiri Turan Tarım ve Aydın Emniyet Amiri S. Ruhi Tozanlı'nın, halen bulundukları yerlerde 950 lira maaşlı 1. Sınıf Emniyet Amirliklerine almakta oldukları maaşları ile tayinleri;

— Afyon Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden İsmail Soner, Mahmut Taşlıca, Gaziantep Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Tevfik Eyriboz, Manisa Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden M. Kemal Aslanalp, Antalya Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden M. Sabri Kanlıkavak, Hakkı Kaplan, Kars Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Hüseyin Şahan, Gülçin Akalın, İstanbul Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Aynur Karagöz, Güzin Öniş, Zonguldak Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Asaf Çalışkan, Ankara Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Şakir Erkan, Selâhattin Bülbül, İçel Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Ömer İleri, İzmir Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Yaman Galolar, Tunceli Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Cevat Turna, Uşak Emniyet kadrosu Başkomiserlerinden Metin Aksoy, ve Ankara Polis Enstitüsü Başkomiserlerinden Hayrinnisa Bingöl, A. Nuran Şarлак, Yüksel Genc'in halen bulundukları yerlerde 800 lira maaşlı 2. Sınıf Emniyet Amirliklerine almakta oldukları maaşları ile tayinleri;

uygun görülmüştür.

2 — Bu kararı içişleri Bakanı yürütür.

Karar Sayısı : 8880

1 — 1100 lira maaşlı Ankara Toplum Zabıtası Müdürü Yılmaz Sezgin'in, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince kendi maaş ve kadrosu ile Ankara Emniyet Müdür Muavinliğinde istihdamı;

— Emniyet Genel Müdürlüğü 800 lira maaşlı Emniyet Müfettişi olup 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince aynı Genel Müdürlük 3. Şubesinde istihdam edilen Hüseyin Karamanzade'nin 950 lira maaşlı Emniyet Müfettişliğine terfian atanması ile aynı kanunun aynı maddesi gereğince yine 3. Şube de istihdamı,

— Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez kadrosu Başkomiserlerinden Ahmet Cevdet Uluğ'er'in, 800 lira maaşlı Emniyet Müfettişliğine terfian atanması ile 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez teşkilâtında istihdamı,

uygun görülmüştür.

2 — Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.

Karar Sayısı : 8889

1 — Gaziantep Vali Muavini M. Reşit Yalın'ın Kocaeli Vali Muavinliğine, Hakkâri Vali Muavini Necmettin Utkan'ın Siirt Vali Muavinliğine, Sivas Vali Muavini İhsan Karabay'ın Gaziantep Vali Muavinliği kadrosu ve almakta olduğu maaşla Hakkâri Vali Muavinliğine, Eşme Kaymakamı Ergün Berki Koçoğlu'nun 1100 liralık Vali Muavinliği kadrosu ve almakta olduğu maaşla Erzurum Vali Muavinliğine, Safranbolu Kaymakamı Fevzi Çobanoğlu'nun 1100 liralık Vali Muavinliği kadrosu ve almakta olduğu maaşla Bingöl Vali Muavinliğine, Taşova Kaymakamı Osman Turan Erçin'in 1100 liralık Vali Muavinliği kadrosu ve almakta olduğu maaşla Bitlis Vali Muavinliğine, Gerze Kaymakamı Yaşar Cankocak'ın 1100 liralık Vali Muavinliği kadrosu ve almakta olduğu maaşla Maraş Vali Muavinliğine,

Naklen, ,

2 — Konya Hukuk İşleri Müdürü Recep Zobranlı'nın 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince almakta olduğu kadro ve maaşı ile Çankırı Vali Muavinliğinde çalıştırılması,

3 — Burdur Vali Muavini Ali Kemal Birol'un Karamürsel Kaymakamlığında, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince almakta olduğu kadro ve maaşı ile çalıştırılması,

4 — Kozan Kaymakamı olup, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Van Vali Muavinliğinde çalıştırılan Ekrem Berk'in Kozan Kaymakamlığına, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel

Müdürlüğü Şube Müdürü Kemal Katıtaş'ın 950 liralık Kaymakamlık kadrosu ve almakta olduğu maaşla Dursunbey Kaymakamlığına, Tirebolu Kaymakamı Tahsin Bilgen'in Osmaniye Kaymakamlığına, Kızılcahamam Kaymakamı Tursun Toprak'ın Zile Kaymakamlığına, Kozan Kaymakamı Kemal Bozbay'ın Havza Kaymakamlığına, Elmadag Kaymakamı Muzaffer Yüzgeç'in Kızılcahamam Kaymakamlığına, Samandağ Kaymakamı Neşet Ülküsel'in Demirci Kaymakamlığına, Vakfikebir Kaymakamı Erol Tuncel'in Ezine Kaymakamlığına, Yıldızeli Kaymakamı Alâeddin Alpaydın'ın Tirebolu Kaymakamlığına, Havza Kaymakamı Kadir Akın'ın Lâdik Kaymakamlığına, Birecik Kaymakamı Sami Sönmez'in Sivrihisar Kaymakamlığına, Zile Kaymakamı Tevfik Fikret Saygılı'nın Germencik Kaymakamlığına, Yatağan Kaymakamı Fahri Öztürk'ün Saray Kaymakamlığına., Banaz Kaymakamı Dursun Balkaya'nın Gerze Kaymakamlığına, Yalvaç Kaymakamı Rafettin Küçüktiryaki'nin Ulukışla Kaymakamlığına, Erüh Kaymakamı Mestan Koçbaş'ın Yatağan Kaymakamlığına, Tekman Kaymakamı Seyfettin Ercan'ın Samandan Kaymakamlığına, Hadim Kaymakamı Halit Nazlıoğlu'nun Vakfikebir Kaymakamlığına, Karlıova Kaymakamı Şeref Artar'ın Besni Kaymakamlığına, Silopi Kaymakamı Hasan Çakır'ın Acıpayam Kaymakamlığına, Hazro Kaymakamı Kaya Uyar'ın Sürmene Kaymakamlığına, Dazkırı Kaymakamı İbrahim Güner'in Sarıkaya Kaymakamlığına, Felahiye Kaymakamı Ümit Esmer'in Tefenni Kaymakamlığına, Arguvan Kaymakamı Ali Haydar Sinan Güven'in Alucra Kaymakamlığına, Şefaati Kaymakamı Ali İlder Taner'in Çankırı-Orta Kaymakamlığına, Darende Kaymakamı Önal Öztas'ın Şefaati Kaymakamlığına, Yüksekova Kaymakamı Fikret Toksöz'ün Mudurnu Kaymakamlığına, Mudurnu Kaymakamı Z. Bekir Toksoy'un Şuhut Kaymakamlığına, İspir Kaymakamı Ömer Bıkcıoğlu'nun Çardak Kaymakamlığına, Çukurca Kaymakamı Kutlu Türker'in Haymana Kaymakamlığına, Türkoğlu Kaymakamı Mustafa Demirel'in İhsaniye Kaymakamlığına, Çardak Kaymakamı Metin Şahin'in Delice Kaymakamlığına, Bolu Hukuk İşleri Müdürü Ercüment Genç'er'in Taşlıçay Kaymakamlığına, Şebinkarahisar Kaymakamı M. Ayhan Bilge'nin Çelikhhan Kaymakamlığına, Hani Kaymakamı olup, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Ankara İli emrinde çalıştırılan Necati Gündüz'ün Hani Kaymakamlığına, Gürpınar Kaymakamı Yılmaz Türktekin'in Kemaliye Kaymakamlığına, Sütçüler Kaymakamı Sami Beliner'in Yüksekova Kaymakamlığına, Lalapaşa Kaymakamı Coşkun İrvalı'nın Gürpınar Kaymakamlığına, Aybastı Kaymakamı Ta cettin Pakelginin Pervari Kaymakamlığına, Uludere Kaymakamı Kemal Nehrozoğlu'nun Narman Kaymakamlığına, Çiçekdağ Kay-

makamı Nurettin Turan'ın İspir Kaymakamlığına, Ilgaz Kaymakamı Altan Yılmaz Gevahiroğlu'nun Kızıltepe Kaymakamlığına, Osmancık Kaymakamı Gürbüz İpek'in Silopi Kaymakamlığına, Akçadağ Kaymakamı Tamer Ersoy'un Çifteler Kaymakamlığına, Karakoçan Kaymakamı Taner Koçyıldırım'ın Aralık Kaymakamlığına,

Naklen,

5 — Niğde Hukuk İşleri Müdürü Necati Umurca'nın Ordu Hukuk İşleri Müdürlüğüne, İhsaniye Kaymakamı Yalçın Şendur'ün Tokat Hukuk İşleri Müdürlüğüne, Çifteler Kaymakamı Mustafa Özay- Peker'in Kütahya Hukuk İşleri Müdürlüğüne, İliç Kaymakamı olup, Bakanlık emrinde bulunan Hasan Heyin Öğretmenin 800 liralık Hukuk İşleri Müdürlüğü kadrosu ve hakkı müktesebi olan maaşla Kırşehir Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

Naklen ve yemden,

6 — Kızıltepe Kaymakamı Mazhar Müfit Gündüç'ün 950 lira kadrolu İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne, Beytüşşebap Kaymakamı Baybars Sezerler'in 950 lira kadrolu İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne, Alaçam Kaymakamı Doğan Topaloğlu'nun 950 lira kadrolu İçişleri Bakanlığı Özlük işleri Genel Müdürlüğü Tahakkuk - Gider Şube Müdürlüğüne, İçişleri Bakanlığı Özlük işleri Genel Müdürlüğü Tahakkuk - Gider Şube Müdürü Vecdi Gönül'ün Özlük işleri Genel Müdürlüğü Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğüne,

Naklen, atanmaları,

7 — Develi Kaymakamı olup, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde çalıştırılan Remzi Ataman'ın İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde Pehlivan köy Kaymakamı olup, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince İçişleri Bakanlığı Özlük işleri Genel Müdürlüğü Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğünde çalıştırılan Ahmet Elbeyli'nin Özlük işleri Genel Müdürlüğü Değerlendirme ve Atama Şube Müdürlüğünde, İçişleri Bakanlığı Özlükleri Genel Müdürlüğü Bütçe Şube Müdürü M. Recai Tosyalı'nın 1250 liralık Kaymakamlık kadrosu ve Karasu Kaymakamlığına tayini ile Özlük işleri Genel Müdürlüğü Bütçe Şube Müdürlüğünde, İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Fahrettin Zekâi Gündüz'ün 1100 liralık Kaymakamlık kadrosu ve Karaman Kaymakamlı-

ğına tayini ile iller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde, Bitlis Vali Muavini Nevzat Kaya Büyüköztürk'ün İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde, Diyarbakır Hukuk İşleri Müdürü olup, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde çalıştırılan A. Kemal Vural'ın Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı emrinde, Kütahya Hukuk İşleri Müdürü olup, 5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince Ankara İli emrinde çalıştırılan Turan Dikbaşı'nın İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Eğitim Biriminde,

5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince almakta oldukları kadro ve maaşları ile çalıştırılmaları,

uygun görülmüştür.

8 — Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.

BİBLİYOGRAFYA

Derleyen :

Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN

Tetkik Kurulu Müşaviri

I. İDARE VE SOSYAL BİLİMLERLE İLGİLİ ESERLER :

- 1) **İDARE HUKUKUN AGİRİŞ, Prof. Dr. Tahsin Bekir BALTA, Türkiye ve Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü Yayın. No. 117, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.**

Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi İdare Hukuku Profesörü olan Dr. Tahsin Bekir BALTA, birinci cildi, daha önce 1964'te yine TODAİE tarafından yayınlanan eserinin işbu ikinci cildine ait sunuş yazısında, «İdare hukukumuz hakkında geniş, ayrıntılı ve başlıca yabancı sistemlerle kıyaslamak bilgi» vermeyi kararlaştırdığını eserinin aslında üç cilt tutacağını ve kitabının hazırlanmasında TODAİE uzmanlarından Dr. Mustafa TOSUN'un görev üstlendiğine işaret etmektedir.

240 sahife tutan eser, içeriği itibariyle genel konuları veya genel sorunları ele almakta ve İDARE HUKUKU VE İDARE bölüm başlığı altında : 1) İdare Hukuku ve İdare'nin Bağlı Olduğu Öteki Hukuk Dalları ve İlgili Bilim Kolları; 2) İdare; 3) Hükümet Alanı ve İdare; 4) İdare'nin Yapısı, Niteliği ve Ayırd edilişi; 5) Meclis Alanı ve İdare; 6) Yargı ve İdare; 7) İdare ve Özel Alan; 8) İdare ve Kamu Hizmeti ve 9) İdare'nin Önemi kesimlerine; GEÇMİŞ VE BUGÜNKÜ İDARE SİSTEMİMİZ bölüm başlığı altında : 1) Tanzimattan Önceki Devir; 2) Tanzimat ve Sonrası; 3) Cumhuriyet Devri; 4) Bugünkü İdaremizin Genel Nitelikleri ve Başlıca Sorunları; 5) Siyasî Organlarla İdare'nin Karşılıklı İlişkileri; 6) Yargı ile İdare'nin Karşılıklı Durumları ve 7) İdare'nin Halkla Münasebeti kesimlerine; İDAREYİ ETKİLEYEN TEMEL İLKELER bölüm başlığı altında : 1) Temel Haklara Bağlılık İlkesi; 2) Hukuk Devleti Anlayışı; 3) Sosyal Devlet Anlayışı ; 4) Plânlı Kalkınma İlkesi; 5) Karma Ekonomi Sistemi; 6) Lâiklik İlkesi ve 7) Öteki Temel İlkeler kesimlerine; İDARE'NİN HUKUKA BAĞLILIĞI bölüm başlığı altında : 1) Hukuka Bağlılık Açısından İdare'nin Durumu; 2) Anayasa'ya Saygı İlkesi;

3) Kanunî İdare İlkesi; 4) Düzenli İdare İlkesi ve 5) İdare'nin Takdir Yetkisi kesimlerine; İDARE HUKUKUNUN GELİŞMESİ, ÖZELLİĞİ VE ALANI bölüm başlığı altında : 1) İdare Hukukunun Doğuş ve Gelişim Şartları; 2) Kıt'a Avrupası'nda İdare Hukukunun Gelişmesi ve Bugünkü Başlıca Sistemler; 3) Bizde İdare Hukukunun Gelişmesi ve Bugünkü Durumu; 4) İdare Hukukunun Varlık Nedeni; 5) İdare Hukukunun Özellikleri ve 6) İdare Hukukunun Düzenleme Alanı kesimlerine; İDARE HUKUKUNUN KAYNAKLARI bölüm başlığı altında : 1) Ortak Sorunlar; 2) Anayasa; 3) Anayasa Yargısı; 4) Kanun; 5) Kanunların Meydana Gelişi; 6) Düzenleyici İdare işlemleri; 7) Teamüli Hukuk; 8) Yargısal İçtihatlar; 9) Kamu Mercilerinin Uygulamaları; 10) Doktrin; 11) Yorum; 12) Boşluk Doldurma ve 13) Özel Hukukun Atfı Yoluyla Uygulanması kesimlerine; İDARE HUKUKU DURUMLARI bölüm başlığı altında: 1) İdarî Durumların Hukuk Rejimi Açısından Çeşitliliği; 2) İdare Hukuku Durumlarının Özellikleri; 3) İdare Hukuk Sûjeleri; 4) Kamu Tüzel Kişileri; 5) Karma Ortaklıkların Durumu; 6) İdare Hukukunda Ödevler ve Borçlar ve 7) İdare Hukukunda Haklar ve Dolaylı Yargılamalar kesimlerine; İDARE HUKUKU ALANINDA HUKUKÎ İŞLEMLER bölüm başlığı altında: 1) İdare Alanında Çeşitli Hukukî İşlemler; 2) İdare Edilenlerin İşlemlerine İlişkin İlkeleri; 3) İdarî İşlem; 4) Sakat İdarî İşlemler; 5) Geçerli İdarî İşlemler; 6) İdarî Sözleşme ve 7) İdarî Usûl kesimlerine; İDARÎ YAPTIRIM bölüm başlığı altında : 1) Gerekli Oluşu; 2) İdarî Ceza ve 3) İdarî İcra kesimlerine; İDARE'NİN YARGI DIŞI DENETİMİ bölüm başlığı altında : 1) Yargı Dışı Denetimin Amacı ve Şekilleri; 2) Dilekçe Hakkı; 3) İdarî Başvurma ve 4) Büyük Millet Meclisi'ne Başvurma kesimlerine; İDARE'NİN YARGISAL DENETİMİ başlığı altında : 1) Yargısal Denetimin Gerekli Oluşu; 2) Batı'da Yargı Denetiminin Benimsenme Derecesi ve Şekli; 3) Ülkemizde İdarî Yargı Eliyle İdare'nin Yargısal Denetiminin Gerçekleşmesi; 4) İdarî Yargı Sisteminin Tercih Nedeni; 5) İdare'nin Yargısal Denetiminin Kapsamı ve 6) Hükümet Tasarrufları kesimlerine ayrılmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda yıllardan beri üye bulunan ve 1970 Temmuzunda Hakkın rahmetine kavuşmuş olan Sayın Profesörün işbu eserinin sonuncu kısmını teşkil edeceği kaydedilen «ÇEŞİTLİ İDARE ALANININ HUKUKSAL REJİMİ» (İdarî Kuruluşlar, Kamu Personeli, İdarî Hizmetler, Malî İlişkiler) başlıklı eserin baskıda bulunduğu anlaşılmaktadır.

25 lira fiatla satılmakta olan ve kendi sahasındaki «traite» lerin eşsiz bir örneğini teşkil eden eser, bütün hukukçu ve idarecilere tavsiye olunur.

2) TÜRKİYE'DE VALİLİK SİSTEMİ, Dr. Muştala TÖSÜN, TODAİE Yayını, No. 118; Sevinç Matbaası, Ankara, 1970,

143 sahife tutan ve 15 lira fiatla satılmakta olan eserin önsözünde yazar : «Türkiye’de valilik sistemine geçileli yüzyıldan fazla oluyor. Fakat Türk Tecrübesi’nin, model olarak aldığı Fransız Sistemi’ndeki geliştirmeleri bile uzaktan izlediği görülmektedir. Teknik birimlerin gelişmesine değin Özelliklerini koruyabilen sistem, İl’de tek yönetici sayılan valinin, çeşitli nedenlerle, otoritesinden kaybetmeye başlamasıyla birlikte, fonksiyonel birimlerin bir konfederasyonu olmağa yönelmiştir. Öyle ki, Devletin ekonomik müdahalelerinin, dolayısıyla taşra birimlerinin sayı ve görevlerinin artışına rağmen; sistem, halâ, aşırı bir yetki merkeziliğine dayalıdır. Valiliğin, yitirmiş bulunduğu sentez ve koordinasyon sağlama rolüne tekrar sahip çıkabilmesi için, yeni bir biçime kavuşturulması gereklidir.

«Öte yandan, çözüm isteyen sorunların çoğalmasının yeni karar merkezlerine ihtiyaç göstermesi nedeniyle, otorite anlayışında bir değişiklik, yeniden düzenlemenin başarısının bir ön şartı gibi görünüyor. Valinin temsilcisi olduğu otorite birliği ilkesi, ancak, tüm sistemin etkinliği söz konusu ise işleyebilmelidir» gözlemini kaydetmektedir.

Kısa bir önsöz ve valilik sistemini açıklayan kısa bir giriş bölümünden sonra; eserin birinci kısmında : «Türkiye’de Valilik Sistemi» konusu, «Valilik Sisteminin Genel Görüşü,» «Valiliğin Niteliği ve Statüsü» ve «Sistemin Bozulması» başlıklarıyla üç bölüm halinde; ikinci kısımda ; «Bugünkü Sorunlar ve Valilik Sistemi» konusu da, «Teknik Yetkiler Açısından Valilik Sistemi», «İl ve Bölge Kuruluşları», Kuruluşları», «Standart Alan Sorunu» ve «Bölge Düzeyinde Yönetici Mekanizma» başlıklarıyla dört bölüm halinde İncelenmekte; bir «sonuç» bölümüyle başvuru alan başlıca kaynakları havi bir liste ve eserin türkçe ve İngilizce özetleri eserin sonuna eklenmiş bulunmaktadır.

Eserin yazarı sonuç bölümünde Valilik müessesinde yeni bir düzenlemenin zorunlu bulunduğuna işaret ettikten sonra; verilecek statünün merkeze bağlılığı zayıflatmayacak bir fonksiyonel değişiklik olmasını önermektedir.

3) Açıklamalı DEVLET MEMURLARI KANUNU (Kanunun Ek ve Değişiklikleri, Uygulama Örnekleri, Şemalar, Eleştirmeler), Hikmet BALOĞLU, Kendi Yayını, Nam Matbaası, Ankara 1970.

Halen İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Üyesi bulunan, Devlet Personel Dairesi Eski Genel Sekreteri Hikmet Baloğlu'nun bu eseri, konu hakkında aydınlanmak ihtiyacında olanlara mükemmel bir rehber teşkil etmektedir. 292 sahife tutan kitap 25 lira fiatla satılmaktadır.

Geniş bir önsözle sunulan eser, 1x kısım halinde : «Genel Hükümler», «Sınıflandırma», «Devlet Memurluğuna Alınma», «Hizmet Şartları ve Şekilleri», «Malî Hükümler», «Sosyal Haklar ve Yardımlar», «Devlet Memurlarının Yetiştirilmeleri», «Çeşitli Hükümleri» ve «Geçici Hükümler» konularını ele almaktadır.

657 sayılı kanunun bünyesine uygun olarak yapılan bu plân içinde çeşitli bölüm başlıklarıyla konu ayrıntılı olarak incelenmekte; kanun maddesi aynen verildikten sonra, herbir maddenin altında açıklamalar yapılarak konu aydınlığa kavuşturulmaktadır.

Baloğlu arkadaşımızın Devlet Personel Dairesi'nin kuruluşunun ilk yıllarındaki Genel Sekreterlik görevi dolayısıyla edindiği tecrübe ve bilgilerin ışığı altında yazdığı bu eserin Kasım 1970'de ikinci baskısı da yayınlanmıştır.

Tavsiye olunur.

4) DEVLET MEMURLARI KANUNU, Maliye Bakanlığı, Bütçe ve Malî Kontrol Genel Müdürlüğü, Kamu Yönetimi Yayını, No. 1, T. C. Ziraat Bankası Matbaası, Ankara, 1970.

150 sahife tutan ve bedelsiz olarak dağıtımına tabi tutulan eserde, «657 Sayılı Kanunun Genel Gerekçesi», «1327 Sayılı Kanunun Genel Gerekçesi», «657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu», «1322 Sayılı Genel Kadro Kanununun Genel Gerekçesi» ve «1322 Sayılı Genel Kadro Kanunu»nın metinleri; son onbir sahifelik bölümünde de alfabetik bir sistemle düzenlenen «Devlet Memurları Kanunu Arama Tablosu» yer almaktadır.

5) PERSONEL EĞİTİMİ (İlkler, Metodlar, Teknikler), Halit TANYELİ, BTİ Yayınları, Şenyuva Matbaası, Ankara 1970.

İmar ve İskân Bakanlığı Eğitim Müdürü olup gerek Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü'nde, gerekse diğer kuruluşların açtığı Per-

sonel Eğitimi, Eğitimcinin Eğitimi ve Metod - Organizasyon kurslarında ders ve konferanslar vererek bu konuda Türkiye'mizin sayılı uzmanlarından biri olduğunu göstermiş olan Halit Tanyeli, eserini sunarken açıkladığı gibi, bu kitapla, «çeşitli sektörlerle dahil özel kuruluşlarında hizmet - içi eğitim alanında görev almış eğitimcilerle değişik kademelerdeki idarecilerin eğitime ilişkin problemlerinin çözülmesinde kendilerine yardımcı bir temel kaynak sağlamak» amacını gütmüştür.

Kitapta, konu, «Hizmetiçi Eğitim», «Eğitim İhtiyaçları», «Eğitim İhtiyaçlarının Tespiti», «Bir Eğitim Programı Nasıl Organize Edilir?», «Moral ve Eğitim, «Beşerî Münasebetler», «Eğitim Metodları», «Düz Anlatım», «Konferans Tekniği», «Seminer», «Akademik Kurslar», «Dinleyici Grupları», «Örnek Olay», «Vızıltı Grupları», «İşbaşında Eğitim», «Programlanmış Eğitim», «Nezaretçi Eğitim», «Sevk ve İdarenin Geliştirilmesi», Oryantasyon Eğitiminin Ana hatları», «Öğrenme ve Öğretim Prensipleri», «Eğitim Birimleri», «Eğitim Bütçesi», «Eğitimde Yardımcı Araçlar», «Değerlendirme» ve «Teknik Yardım» gibi başlıklarla ele alınmakta; yazarın on yılı aşan tecrübelerini gün ışığına çıkarmaktadır..

6) İL GENEL İDARESİ VE PLÂNLİ KALKINMA, Seyfettin Naliş, İşleri Bakanlığı İç - Düzen Yayınları No. 2, Güneş Matbaacılık T.A.Ş., Ankara 1970.

Türk idare Dergisi'nde daha önce ana hatlarıyla tanıtımını yaptığımız eser (*), üzerinde durulmağa ve köklü bir şekilde eleştirilmeğe değer görülmektedir.

Sistematik bakımdan oldukça tutarlı görülen incelemede plânlama süresi, genellikle, Plânlama, Türkiye'de Plânlama ve Mahalli İdarelerde Plânlama ve Mahalli İdarelerde Plânlama başlıkları altında üç ana bölümde incelendikten sonra, incelemenin en önemli bölümü olan «Sorunlar ve Çözüm Yolları» bölümüne geçilmektedir.

Bu bölümde, çeşitli kesimlerde 8 sorun ele alınmakta ve bunlara çözüm yolları önerilmektedir. Bu sorunlar şunlardır ;

1. İllerde «yıllık program taslağı» hazırlanması konusunda 1970 yılı programında öngörülen tedbir olumlu ve yerinde bir tedbir olmakla birlikte; bunun hangi yöntemlerle gerçekleştirileceğinin

(*) Bakınız: Türk İdare Dergisi, Yıl 41, Sayı: 326, Eylül-Ekim 1970, sh. 275.

Programda belirtilmemiş olması, başarı şansını sınırlayıcı bir noksanlık olarak görülmektedir.

2. İl seviyesinde koordinasyon sorununun İl Koordinasyon Kurulu'na sağlanması beklenirken, sorunun temelinde yatan çeşitli yönetsel güçlükler ve aksamalar gözden kaçmış; bu nedenle alınması gerekli tedbirler üzerinde yeterince durulamamıştır.

3. İl Koordinasyon Kurulu izleme fonksiyonunu gerektiği ölçülerde yerine getirememektedir. Bu konuda illerde değişik yöntemler uygulanmakta, izleme sonuçları genellikle yeterli bir değerlendirmeye konu olmamaktadır.

4. Yıllık programların uygulama düzeni ile valinin ve kaymakamın sorumluluğuna verilen görevleri merkezden ve yerinden yönetim esaslarına, göre sevk ve idare edecek Bakanlık Merkez Örgütü bugüne kadar kurulmamıştır.

1969 yılında kurulan İçişleri Bakanlığı Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Birimi de söz konusu görevlerin merkezden yönetimini; gerek yapısı, gerek amaç ve görevleri yönünden başarabilecek durumda değildir.

5. İl Koordinasyon Kurulu, kendisinden beklenen koordinasyon ve izleme fonksiyonunu yerine getirememektedir. Bunda, çeşitli nedenler yanında, kurulun yapısına ve işleyişine uygun fonksiyonun açıklıkla ortaya konmaması etkili olmaktadır.

6. Kalkınma Plânlı ve Yıllık Programlarda valilere ve kaymakamlara verilen görevlerin, il olanakları ile sağlanacak personel, araç ve gereçle yürütülmesi mümkün değildir. Söz konusu görevlerin belli düzen ve yöntemler içinde, sür'atli ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi isteniyorsa.; vali ve kaymakamları, plânlama tekniklerine göre işleyebilen yeni bir örgütle desteklemek kaçınılmaz bir zorunluk olarak görülmektedir.

7. Mahallî İdareler mevzuatının günümüzün koşullarına ve plânlı dönemin gereklerine göre yeniden düzenlenmesinin gerçekleştirilmemiş olması yanında, bu idarelerin programlı çalışma ortamına girememeleri ve programlanan işlerle bütçeleri arasında gerekli ilişkinin kurulamaması ulusal plân ile mahallî idare plânları arasında yaklaşımın sağlanmasını güçleştirmektedir.

8. İçişleri Bakanlığının merkez ve taşra örgütlerinde görevli personelin plânlama konularında yetişmemiş olması, plânlama görevinin işleyişindeki aksaklıklarda en önemli etkenlerden biridir.

Sekiz kalem halinde gösterilen bu sorunlar, her bir sorunun nedenleri açıklanarak, çözüm yolları gösterilerek, bu çözüm yollarının sağlayacağı faydalarla uygulama şekilleri belirtilerek ortaya konmaktadır.

Yerimizin yetersizliği yüzünden, bunlardan sadece ikisi üzerinde durularak değerlendirme yapmayı uygun gördük ; «örgütlenme Sordurularak değerlendirme yapmayı uygun gördük ; «Örgütlenme Sorunu» ile ilgili dördüncü sorun ile «Personelin Seçimi ve Eğitimi» ile ilgili dördüncü sorun ile «Personelin Seçimi ve Eğitimi» ile ilgili sekizinci sorun.

Dördüncü sorun'un, yıllık programların uygulama düzeni ile mülki idare âmirlerine verilen görevleri merkezden ve yerinden yönetim esaslarına göre sevk ve idare edecek merkez örgütünün bugüne kadar kurulamamış bulunması olduğunu yukarıda açıklamıştık.

Bu konuda 1966 yılında kurulan Bakanlık Koordinasyon Kurulu'nun 7 ay çalıştıktan sonra «gayrıfaal bir kurul» haline geldiği işaret olunduktan sonra; Devlet Plânlama Teşkilâtının 1969 Ağustosunda çıkardığı Tip Yönetmeliğe göre kurulan İçişleri Bakanlığı araştırma, plânlama ve koordinasyon birimi ve bu birimin kuruluş ve görevlerini göstermek üzere Bakanlıkça hazırlanan yönetmelik taslağında belirtilen Bakanlık Plânlama ve Danışma Kurulu ile Araştırma - Plânlama ve Koordinasyon Dairesi'ne değinilerek; bunlardan müsteşar başkanlığındaki «Bakanlık Plânlama ve Danışma Kurulu»' nun daha önceki koordinasyon kurulu gibi kısa ömürlü olmasına yol açan sakıncaları da birlikte getirdiği ; Araştırma - Plânlama ve Koordinasyon Dairesinin görevlerinin sorumluluğunun da Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü içindeki 4. Daire'ye verilmiş bulunması Devlet. Plânlama Teşkilâtı ile ve diğer ilgili bakanlıklarla böylesine önemli bir konuda temas kuracak bir dairenin müstakil olmaması bakımından eleştirilmiştir.

Bu iki kuruluş yerine, bir «Bakanlık Yüksek Kurulu» ve bir de «Araştırma - Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü»nün tesis edilmesi önerilmektedir.

Kitabın 231. sahifesinde gösterilen Ek III/A'da açıkça belirtildiği gibi, bu genel müdürlüğün bünyesinde istisnaî olarak bir «Valiler Kurulu» ile «Araştırma - İnceleme», «Plânlama», «Toplum Kalkınması», «Koordinasyon, İnceleme ve Değerlendirme», «Bütçe» ve «Eğitim» dairelerinin bulundurulması tavsiye edilmektedir.

Nitekim bu önerideki esaslara uygun olarak Kasım 1970'de Bakanlık bünyesinde bakanlık onayıyla bir «Araştırma - Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü» kurulmuş, bu genel müdürlük emrine bir baş müşavirle altı müşavir ve yukarıda anılan altı daire reisinin verilmesi takarrür etmiştir.

Bu arada ayrıca bir istişare birimi olarak tasarlanan «Valiler Kurulu» ndan sarfinazar edilmiştir.

Yine bakanlığın, bu kuruluşun başına, İç - Düzen Araştırmalarının Proje Müdürünü genel müdür tayin ettiği öğrenilmiştir.

Böylece 1966 yılından beri İç - Düzen Araştırmaları yapan ve bu araştırmaların yarısını da bastırarak (**) başarılı bir deney geçiren arkadaşımızın uhdesindeki fiilî görev daha normatif bir hüviyete sokulmuş oluyor.

Bu arada Bakanlık Tetkik Kurulu ile bu yeni teşekkülün görevlerinde bir tedahül olup olmayacağı sorusu da akla gelmektedir.

Kuşkusuz, İç - Düzen Proje Müdürlüğü'nün çalışmaları ile Tetkik Kurulu'nun çalışmaları nasıl birbirini kösteklememiş ve hatta birbirine destek olmuşsa; yeni kurulan genel müdürlükle Tetkik Kurulu'nun görevlerinde de girişim olmayacağı rahatça düşünülebilir.

Esasen Tetkik Kurulları geleneksel idare'nin sorunlarını inceleyen birer kuruluştur; «avant - garde» kuruluşların ilerici nitelikleri, «viciil - garde» kuruluşların tutarlı ve sağlam geleneklere bağlı niteliklerini kolay kolay ortadan kaldıramaz.

İncelemenin ele aldığı sekizinci sorun, İçişleri Bakanlığının merkez ve taşra örgütlerinde görevli personelin plânlama ile ilgili konuları gereğince kavrayamamış bulunmalarının plânlama görevinin işleyişinde aksaklıklar doğmasında önemli bir etkenlik yaratması idi.

Buna çözüm yolu olarak :

1. Personelin hizmet öncesi eğitim ve seçilmesi bakımından :

a) Daha önceki raporlara ilâveten; kaymakamların maiyet memurluğu stajları sırasında, il ve ilçe plânlama örgütlerinde eylemli olarak görev almaları, ayrıca TODAİE'de plânlama konuların

(**) Bakınız : Adı geçen yazı.

da belli bir süre eğitim görmek suretiyle yetiştirilmelerinin sağlanması ;

b) Merkez ve taşrada önerilen plânlama örgütleri kurulduğu taktirde; örgütü kaldırılacak bucak müdürlerinin il ve ilçe plânlama bürolarında çalıştırılabileceği; plânlama konularında kurs görerek uzmanlaştırılabilmeleri;

c) İl planlama müdürlerinin TODAİE’de eğitim gören veya DPT’da eylemli olarak çalışan mülki idare âmirlerinden seçilmesi;

2. Hizmetiçi eğitim ve kapsayacağı personel bakımından :

a) Mülki idare âmirleri için yapılan toplantı ve seminerlerin sayıca artırılması, merkez personelinin de bu toplantı ve seminerlerden yararlandırılması;

b) İl ve ilçe plânlama örgütleri için gerekli uzman kadrosunun, DPT ile TODAİE’de plânlama konularında eğitimden geçmiş personel arasından seçilmesi;

3. Eğitim konuları, eğitimin amaç ve mahiyeti yönünden :

İlgili personelin, görev, yetki ve sorumlulukları ile ölçülü ve dengeli bir eğitim görmesi; verilecek bilgilerin, personelin günlük işlerinde uğrayacakları zorlukları yenmek bakımından yeteneklerini artırıcı nitelik ve yeterlikte olması önerilmektedir.

Bakanlığımızda merkez teşkilâtını besleyecek yeterli elemanların bulunduğu kuşku götürmez; ancak taşra örgütünün bir an önce kurulması bakımından hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim sürecinin, konun gerektirdiği isterlere koşut olarak bir an önce harekete geçirilmesi uygun olacaktır.

Yukarıda, incelemenin ele aldığı sorunlardan sadece ikisi üzerinde durarak; kitabın ne kadar önemli ve zorunlu bir ihtiyacı karşıladığını belirtmiş bulunuyoruz.

7) ALAN DÜZENLEMESİ (Fransa’da Yapılan Çalışmalar Üzerinde Bir Araştırma), İsmail Güzeliş (Kuşadası Kaymakamı), Gürsoy Matbaacılık Sanayii, Ankara 1970.

Kitabın önsözünde belirttiği gibi, Türk - Fransız Teknik Yardım Programı burslarından yararlanarak altı ay süreyle gittiği Fransa’da alan düzenlemesi çalışmalarını inceleyerek «hem demokratik bir yönetim sekine sahip olmak ve hem de kısa zaman içinde büyük ekonomik kalkınma yapmak arzusu »’nun Türkiye ile Fransa”-

nın en belirli ortak özelliği olduğu kanaatine ulaşan incelemesi; ,bu amaca varmak bakımından alan düzenlemesi yapılmasının ne gibi bir katkısı olabileceği düşüncesine yönelmekte; bu maksatla kitabında şu konular işlenmektedir ;

1. Alan düzenlemesi çalışmalarına toplu bir bakı;;
2. Şehirlerin düzenlenmesi;
3. Ekonomik hayatın düzenlenmesi.

Kitabında, bu konuları 112 sahifede inceleyen Güzelîş, «sonuç» bölümünde, «bölgesel dengeli kalkınma deyiminin havada kalan bir söz olmaktan kurtarılması için Türkiyemizde de Fransa'da olduğu gibi bir an önce alan düzenlemesine geçilmesini, bu arada şehirleşme sorunlarının çözümlenmesinde Fransa'daki Şhirscl Topluluklar müessesesinin örnek telâkki edilmesini» salık vermektedir.

Kitabın sonuna alan düzenlemesi ile ilgili sözcük ve ibareleri ve bunların açıklanmasını kapsayan 48 sahifelik bir «A'dan Z'ye kadar Alan Düzenlemesi» bölümü ve 57 sahifelik bir genel bibliyografya eklenmiştir.

8) TÜRKİYE'NİN TOPLUMSAL YAPISI VE TEMEL SORUNLARI, Prof. Dr. İbrahim YASA, TODAİE Yayınlan, No. 119. Sevinç Matbaası, Ankara 1970.

Kırsal yörelerdeki durgun toplumsal yapının, Cumhuriyet Türkiye'si, Demokratik Türkiye ve 27 Mayıs Devrimini izleyen Plânlama Döneminin Türkiye'sine bağılı olarak, halkımızın kazandığı yeni mükteşebatlar ve bunun sonucu olarak gösterdiği atılımlarla dinamik bir hüviyet kazanmasının vetirelerini incelemesine konu edenin Prof. Yasa; bu konuyu altı ana bölüm halinde geliştirmektedir: 1) Toplumsal yapı ile ilgili temel kavramlar; 2) Türkiye'nin toplumsal yapısının genel öge ve özellikleri; 3) Türkiye'de toplumsal tabakalaşma ve sınıflar; 4) Toplumsal yapımızın fizik ve kültürel özellikleri; 5) Toplumsal yapımızın sorunları ve çözüm yolları ve 6) I. ve II. Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında toplumsal sorunlar.

Sonuç bölümünde, bugün köylü ile kentlinin eskisine göre, birbirlerini daha iyi tanıma ve birbirleriyle daha yakından kaynaşma olanakları içinde olduğunu belirten yazar, feodal kalıntıların varlığı ve etkenliği dolayısıyla artan ulusal gelir düzeyinin toplumsal gruplar ve sınıflar arasında uygun dağılışının sağlamılığı ve tutarlılığının

önlendiğini; ancak plânlama fikrini benimseyen ve demokrasinin gerçek değerlemelerini idrak eden bir toplumun istikbale güvenle bakması gerektiğini ileri sürmektedir.

Kitabın sonunda 14 sahifelik bir bibliyografya ve sekiz sahifelik kişi ve konu dizini eklemiştir.

Kitap konuya yeterli bir yaklaşım sağlamaktadır.

9) TOPLUM KALKINMASINDA BAŞARI YOLLARI, Satılmış ÇAĞLAR, Kendi Yayını. Güven Matbaası, Ankara 1969.

Kitabına Atatürk'ün 1923'te verdiği «Türkiye'nin sahibi hakikisi ve efendisi»nin köylü olduğuna dair bir demecini de ele alan yazar, amacının, Ülkemizde Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı uygulamaları ve bu plânın uygulama döneminde pilot - proje bölgelerinde başlatılan toplum kalkınması ile geliştirilen yöntemin kavramı, kapsamı, prensipleri, amaç ve teknikleri hakkında kendi deneylerinden de yararlanarak açıklamalar getirmek olduğunu belirtmekte ve konuyu altı bölüm halinde işlemektedir :

1. Toplum kalkınması nedenlerine toplu bakış (Toplum kalkınmasında mahallî önderler; toplum kalkınması çalışmalarında yüksek öğrenim gençliği ve gönüllü kuruluşlar) ; 2. Köy ve köylü sorunlarını çözümlemede atılacak başlıca adımlar (Toplum kalkınmasında araştırma), 3. Toplum kalkınmasında eğitim (Köy kalkınmasında saha elemanlarının rolü); 4. Köyde program hazırlama ve örgütlendirme teknikleri; 5. Köy kalkınmasında koordinasyon ve işbirliğinin gereği ve önemi; 6. Toplum kalkınmasında izleme ve değerlendirmenin gereği.

Esere : I — Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Toplum Kalkınması (Köy kalkınması) ; II — İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında Toplum Kalkınması (küçük toplum birimlerinde teşebbüs gücünün geliştirilmesi programları); III — Köy İşleri Bakanlığı tarafından yürütülecek koordinasyon çalışmalarının düzenlenmesi hakkında karar; IV — Köy sınırları içindeki projeye müstenit köy teşebbüslerini teşvik etmek üzere İl Özel İdarelerine yapılacak yardım ile sarf usullerini gösterir yönetmelik eklenmiştir.

Köy İşleri Bakanlığı'nda uzman yardımcısı olarak çalışan Satılmış Çağlar'ın kitabı, ele aldığı konuyu yeterince aydınlatan bir inceleme olup 93 sahife tutmakta ve 10 lira fiatla satılmaktadır.

10) TÜRKİYE'DE MAHALLÎ İDARELER YE PLÂNLİ KALKINMA, Tahir Aktan (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi), Kendi Yayını, Eroğlu Matbaası Ankara 1970.

Baş tarafında Prof. Dr. A. Şeref GÖZÜBÜYÜK'ün bir sunuş yazısının yer aldığı incelemenin önsözünde yazar, 1960'dan sonraki dönemde plânlı kalkınmanın anayasal bir gereklilik olduğuna; ileri bir endüstri seviyesine ulaşmayı, dolayısıyla üstün bir ekonomik güç kazanmasında, bu ülkelerin yönetim ve örgütlenme alanlarında geçirmiş bulundukları evrimin büyük payı bulunduğuna, bu bakımdan Türkiyemizde gerek merkezî idare, gerekse mahallî idarelerde yapı ve metod - organizasyon bakımlarından gerekli reformların yapılması gereksinimine dokunmakta böylece İdare'nin, hem kalkınmaya ayak uydurabileceğini, hem de kalkınma amaçlarına yararlı bir araç hizmeti görebileceğini açıklamaktadır.

Üç bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde mahallî idarelerin temel yapısı ve merkezî idare ile ilişkileri; ikinci bölümde Türkiye'de plânlı kalkınma ve mahallî idareler, üçüncü bölümünde de kalkınma ve mahallî idarelerin düzeni konuları ele alınmaktadır.

Bu arada, iller arası koordinasyon, özel idarelerin kaldırılması ya da ilçe ölçüsünde özel idareler kurulması, köy ve belediye sorunlarının ele alınması konularına da yeniden temas olunmakta; merkezî ile mahallî idarelerin arasındaki ilişkiler üzerinde yeni öneriler ileri sürülmektedir.

Kitap, 106 sahife olup 15 lira fiyatla satılmaktadır.

11) Türk Mahallî İdarelerinin Sorunları Açısından İNGİLİZ MAHALLİ İDARELERİ, Ziya Çöker. İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayınları, No. 6, Gürsoy Matbaacılık Sanayii, Ankara 1970.

İçişleri Bakanlığı Sayın Müsteşarının bir sunuş yazısıyla sunulan kitap, Türk mahallî idareleriyle İngiliz mahallî idareleri arasında bir kıyaslama yapmak gayesiyle ve yöntem olarak İngiliz Sisteminden yararlanılabilecek hususlar yer yer incelemede gösterilmek suretiyle kaleme alınmıştır.

Yazar, sunuş yazısında belirttiği gibi, Türk mahallî idarelerinin ana sorunlarını şu noktalarda toplamaktadır :

1. Görevlerin merkezi idare ile mahalli idareler arasında paylaşılması yetersizdir; görev karışımına sebep olmaktadır ve bir kısım hizmetler sahihsiz kalmaktadır.

2. Köy, belediye ve özel idareler, tek bir mahalli idare felsefesine uygun biçimde sistemleştirilmiştir.

3. Büyük ve küçük belediyeler, aralarındaki nitelik farkları gözetilmeden, aynı hukukî statü içinde idare edilmeye çalışılmaktadır.

4. Beldeler dışında kalan kırsal bölge, özellikle yakın çevre hizmetleri' (yakın çevrenin sağlığı, kontrolü, düzeni, imar ve bayındırlığı) yönlerinden, uygun bir yönetim biçimine kavuşturulamamıştır.

5. Gittikçe gelişmekte olan metropoliten alanlarda ortak sorunları çözümleyecek uygun bir idare biçimi kurulamamıştır.

6. Mahalli idarelere özgü yeterli bir gelir sistemi yoktur.

7. Merkezi idare yardımlarının ana felsefesi ve amaçları tespit edilmemiş, dağıtımında objektiflik ve hizmete yöneltmede teşvik unsurları yeterli esaslara bağlanmamıştır.

8. Merkezi idare ile mahalli idareler ilişkileri, hizmetlerin verimini düşüren ağır bir bürokrasi içinde yürütülmektedir. Hatta bazı ilişkiler, mahalli idarelerin özerkliğini, ortada belli bir kamu yararı olmadan, gereksiz yere daraltmaktadır.

9. Mahallî idareler üzerinde merkezi idare adına yapılan teftişler yeterli derecede etkili olmamaktadır.

10. Mahalli idarelerin hizmet standartları çok düşüktür.

İngiliz Mahalli İdareleri adlı eser, bu sorunlara ışık getirmek amacıyla kaleme alınmıştır.

13 sahifelik bir giriş bölümünü izleyerek birinci bölümde İngiliz mahalli idarelerinin genel tanıtımı ve özellikleri; ikinci bölümde mahalli idare organları; üçüncü bölümde mahallî idarelerin gördüğü hizmetler; dördüncü bölümde mahalli idareler mâliyesi; beşinci bölümde personel idaresi; altıncı bölümde hükümetle mahalli idareler arasın ilişkiler; yedinci bölümde bazı mahalli idare birimlerinin yaptığı hizmetler ve yedinci bölümde İngiliz mahalli idarelerinde son gelişmeler konuları ele alınmaktadır,

230 sahifeden ibaret olan esere seçkin bir bibliyografya ile Glamorgan İli'nin idari haritası eklenmiştir.

II — HUKUK VE YARGILAMA İLE İLGİLİ EŞEKLER :

12) ROMA HUKUKU, Dr. Ziya Umur (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Roma Hukuku Profesörü). İstanbul Üniversitesi Yayını : No. 1521. Hukuk Fakültesi Yayını : No. 334, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1970.

Yazar, eserini, 7 sahifelik bir giriş bölümünü izleyerek Umumî Mefhumlar ve Hakların Himayesi başlıklarını taşıyan iki kısma ayırarak vermektedir.

Birinci kısmın ilk kesimlerinde Hukuk ve Hak mefhumları incelendikten sonra ŞAHSİYET VE HAKLARA EHLİYET başlığı altında ; 1) Umumî Mefhumlar ve CAPITIS DEMINUTIO; 2) STATUS LIBERTATIS; 3) STATUS CİCITATUS; 4) STATUS FAMILIAE ; 5) Hak Ehliyetini Daraltan Sebepler; 6) Roma'da Hükmi Şahıslar; HUKUKİ MUAMELE VE FİİL EHLİYETİ başlığı altında: 1) Hukukî Hadise; 2) Hukukî Muamele; 3) Fiil Ehliyetini Daraltan Sebepler; 4) Hukukî Muamelenin Hükümsüzlüğü Sebepleri; 5) Haksız Fiiller kesimleri;

HAKLARIN HİMAYESİ konusu incelenen ikinci kısımda : 1) Umumî Bilgiler; 2) LEGIS ACTIONS; 3) FORMULA Usulü; 4) COGNITO EXTRA ORDINEM kesimleri İncelenmektedir.

Batılı anlamda Özel Hukuk kaynaklarından birini teşkil eden Roma Hukuku'na ait kaide ve tabirlere açıklık getiren eser, 319 sahife olup 13 lira 40 kuruş fiatla satılmaktadır.

13) TİCARET HUKUKU, Prof. Dr. Sait Kemal MİMAKOGLU. Genişletilmiş İkinci Baskı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No. 295, Sevinç Matbaası, Ankara 1970.

Aynî Haklar, İş Hukuku ve Ticaret Hukuku konularında bundan önce sekiz eser vermiş olan Sayın Profesörün bu eseri, daha önce 1967 yılında basılan aynı isimli eserinin yeni baskısıdır.

Genişletilmiş biçimde sunulan bu baskıya, daha önceki baskıda ele alınan İşletme Hukuku'nun yeni veçhelerini de eklediğini önsözde açıklayan yazar; kitabının içeriğini şu biçimde sunmaktadır ;

Birinci kısım : TİCARET HUKUKUNUN GENEL ESASLARI: 1) Ticaret ve Ticaret Hukuku : Ticaret Hukuku : Ticaret Hukuku Bakımından Ticaret Kelimesinin Anlamı; Ekonomi Hukuku; Ticaret Kelimesinin Anlamı; Ekonomi Hukuku; Ticaret Hukuku; 2) İşletme Hukuku; 3) Ticaret Hukukunun Gelişim Tarihçesi; 4) Türk Ticaret Kanununun Özellikleri; 5) Ticaret Hukuku Bibliyografyası; 6) Ticarî İş, Ticarî Hüküm, Ticarî Örf ve Âdet; 7) Ticarî Kaza, Ticarî Davalar ve Ticaret Hukukunda Kanıtlar; 8) Ticarî Borçlar; 9) Faiz.

İkinci Kısım : TİCARÎ İŞLETME : 1) Ticarî İşletme; 2) Tâcir; 3) Esnaf; 4) Ticaret Sicilli; 5) Ticaret Unvanı; 6) İşletme Adi; 7) Haksız Rekabet; 8) Ticarî Defterler; 9) Carî Hesap; 10) Tacir Yardımcıları; 11) Ticarî Mümessil; 12) Ticarî Vekil; 13) Ticaret İşleri Tellallığı; 14) Acenta.

Kendi sahasında, geliştirilmiş bir el kitabı niteliğiyle, özellikle mukayeseli yönleriyle eser, faydalı bir kaynak teşkil etmektedir.

430 sahife olup 17 lira 50 kuruş fiatla satılmaktadır.

13) TÜRK HUKUK BİBLİYOGRAFYASI (1963 - 1965), Teoman Akünal Koksall BAYRAKTAR. İstanbul Üniversitesi Yayınları : No. 1518, Hukuk Fakültesi Yayınları : No. 332. Sulhi Garan Matbaası Vârisleri Koli. Şti., İstanbul 1970.

1963 - 1965 yılları arasında Türkiye’de basılan Hukukla ilgili kitap, makale, inceleme ve çevirilerin tam bir bibliyografyasını teşkil eden eserde : 1) Genel konular; 2) Felsefe, Sosyoloji, Mukayeseli Hukuk; 3) Hukuk Tarihi; 4) Devletler Hukuku; 5) Devlet Teorisi; 6) Anayasa Hukuku; 7) İdare Hukuku; 8) Ceza ve Zeza Usûl Hukuku; 9) Medenî Hukuk; 10) Ticaret Hukuku; 11) Fikrî Hukuk; 12) Basın Hukuku; 13) Toprak Hukuku; 14) İş Hukuku; 15) Medenî Usûl Hukuku ve İcra - İflâs Hukuku; 16) İktisadî ve Malî Hukuk; 17) Jürisprüdans; 18) Eser İncelemeleri başlıkları altında 3239 kalem halinde çeşitli eser, inceleme, makale ve çeviri tanıtılmaktadır.

Bu sahada çalışacaklar için gerçekten yararlı bir kaynak teşkil eden ve ayrıca eklenen yazar endeksi ile birlikte 299 sahife tutan eser tavsiyeye değer görülmektedir. Fiati 10 liradır.

14) KOMÜNİZM — SOSYALİZM ve İlgili Yargıtay Kararları, Abdullah ÜNER (Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı), A. Niyazi GENCER (Yargıtay I. C. D. Üyesi). Kendi Yayınları, TİSA Matbaacılık Sanayi Ltd. Ş., Ankara 1960

Yazarlar, önsüzde kısaca Demokrasiden ve Demokratik Devletten bahsettikten sonra, demokratik devletin, egemenliği bir kişiye, bir zümreye veya bir sınıfa bırakmayıp bunun Millet tarafından serbestçe seçilen organlar eliyle kullanılmasını öngören bir kuruluş olduğunu belirtmekte; bu biçim Devlet fikrine aykırı olan proletarya diktatörlüğü fikrinin iyice anlaşılması bakımından kaleme aldıkları eserlerini aşağıdaki başlıkları taşıyan bir içerikle sunmaktadır :

1) Komünizm; 2) Sosyalizm, 3) Komünizm ile Demokratik Sosyalizm arasındaki farklar; 4) Anayasa Komünizme karşıdır; 5) Komünizmin gelişmesini önleyen Anayasadaki İktisadî ve sosyal tedbirler; 6) Türk Ceza Kanununun Hükümleri; 7) Anayasa Mahkemesi Kararı; 8) Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararları; 9) Yargıtay Birinci Ceza Dairesi Kararları.

İlgililer ve uygulayıcılar bakımından yararlı bir kaynak olan 184 sahife tutarlı ve 20 lira fiatlı bulunan kitabı tavsiye ederiz.

15) YARGITAY SEKİZİNCİ HUKUK DAİRESİ EMSAL KARARLARI (Zilyedliğe Dayanan Tescil ve Müdahalenin Men'i Davaları), Derleyenler : Yargıtay Üyeleri : Nihat OKURER, Mehmet Reşit DERELİ ve Orhan ONUR. Kendi Yayınları, Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Ş., Ankara 1970.

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi Başkanı Hayrettin Gencay'ın bir önsözleriyle sunulan ve İlmî tasnife yer verilmek suretiyle esas bakımından olduğu kadar usûl bakımından da öğrenilmesi gerekli karar lan ihtiva etmesi bakımından ilginç bir derleme olan kitap üç bölüme ayrılmakta; birinci bölümde ; görev, yetki, dava hakkı, husumetin yöneltilmesi, zilyedliğe ilişkin hususlar, zilyedlik konusu olan çeşitli gayrimenkuller ve bunlarla ilgili mevzuat; ikinci bölümde : «Zilyedliğe dayanan men'i müdahale davaları» başlığı altında : görev, dava hakkı ve husumet, zilyetliğin çeşitleri, çeşitli men'i müdahale davaları; üçüncü bölümde : «Usûl hükümlerine ilişkin kararlar» başlığı altında : merci tâyini, tarafların ehliyeti ve dava ile ilgili diğer hususlar yer almaktadır.

XXXV + 674 sahifeden ibaret olan eser, 50 lira fiatla satılmaktadır.

16) Tatbikî _ İctihatlı İSİM, KAYIT, YAŞ TASHİHİ DAVALARI ve C. Savcılarının Hukuk Mahkemeleri ile İlişkileri (Nüfus — Cemiyetler — Vatandaşlık Kanunları), Osman Fikret KAYALI. Kendi Yayını, Fatih Matbaası, İstanbul 1969.

C. Savcılarının Ceza Mahkemelerindeki vazifeleri, C.M.U.K. ile gösterilmesine rağmen, intizamı âmmе hukuku bakımından hukuk mahkemelerindeki vazifeleri hakkında derli toplu bir kaynak bulunmadığı için, bu eksiği kapatmak üzere kaleme alındığı önsözde açıklanan eserin, birinci bölümünde ; (İsim tashihi, nüfus sicil kayıtlarının tashihi, yaş tashihi, cemiyet feshi, evlenmenin feshi, nesebin reddi, hükmen nez’olunan yere müdahalenin men’i, korunmaya muhtaç çocuklar v.s. gibi) muhtelif davalar ve bu husustaki iddianame ve karar suretleri; ikinci bölümde : Temyiz kararları ve tamimleri; üçüncü bölümde : (Sicilli Nüfus Kanunu, Gizli Nüfusların Yazımı Hakkında Kanun, Meşru Olmayan Çocukların Ana Bakımından Nesebinin Tashihine Dair Sözleşme (Bakanlar Kurulu Kararı), Cemiyetler Kanunu, Siyasî Partiler Kanunu, Türk Vatandaşlığı Kanunu gibi) konuyla ilgili mevzuat yer almaktadır.

Kitabın sonuna müellifin diğer eserleriyle konuyla ilgili eser ve makale ve melemelere ait bir bibliyografya eklenmiştir.

384 sahife olan eser, 20 lira fiatla satılmaktadır.

HABERLER

• İdarî Hizmetler Daire Başkanlığı Kuruldu.

İçişleri Bakanlığı İdarî Hizmetler Daire Başkanlığı Özel Kalem Müdürlüğünün 20 Ekim 1970 gün ve 11-5/2673 sayılı yazısının Bakanlıkça onaylanması üzerine kurulmuştur.

Onayda, merkez ve il örgütlerinin fonksiyonlarını yerine getirmelerinde onlara yardımcı hizmetleri yürüten birimlerin çalışmalarında verimli olamadıkları ve ihtiyacı karşılayamadıkları belirtilerek bu konudaki nedenler şöyle sıralanmaktadır :

1 — «Tabiplik, Gereç, Kâğıt İşleri Müdürlükleri, Arşiv Amirliği ile belli kuruluşları ve sorumlusu olmadığı için Gereç Müdürlüğünce yürütülen teknik ve genel hizmetler görevli Müsteşar Yardımcısının etken kontrol çevresini açacak bir hacme ulaşmıştır.

2 — Yeni şartların doğurduğu ve belli birimi olmadığı için Gereç Müdürlüğünce yürütülen işler bu birimi, kendi hizmetlerini esaslı şekilde aksatacak, zamanında yerine getirilmesine engel olacak kadar ağırlık kazanmıştır.

3 — Günlük işlerin dahi normal şekilde yürütülmesinde

Yiğit KIZILCAN
Yayın Müdürü

yeterli olmayan sözü edilen birimler konuların planlaması ve programa bağlanması şeklindeki ileriye dönük faaliyetleri de ihmal etmiş durumdadırlar.

4 — Bunun yanında birimler arasında müşterek hizmet niteliği taşıyan teksir ve fotokopi işlerinin her birimin bünyesinde müstakillen yürütülmekte olması araç, gereç, personel ve zaman israfına sebep olduğu da bir vakıa olarak ortadadır.

5 — Bu aksamalarla beraber 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun özellikle kadro alınmasına ilişkin hükümlerinin teşkilat düzenine olan etkileri, 1969 yılından beri Maliye Bakanlığınca başlatılan «performans» bütçe çalışmaları karşısında Bakanlığımızın müşterek İdarî hizmetleri dağınlıktan kurtarılmasını normal bir kontrol çevresine kavuşturulmasını gerektirmekte, her türlü personel, zaman ve gereç israfını önleyici bir organizasyona gidilmesi zarureti ortaya koymaktadır.

Kuruluş nedenleri onayda bu şekilde açıklanan Daire Başkanlığının hangi müdürlük ve kuruluşları kapsayacağı da o-

neyda açıklarım aktadır. Buna göre, bir İdarî Hizmetler Daire Başkanlığı ile buna bağlı halen mevcut olmayan teknik ve genel hizmetler müdürlüklerinin kurulması ve böylece bu Daire Başkanlığına Bakanlık Tabipliği, Gereç Müdürlüğü, Kâğıt İşleri Müdürlüğü, Arşiv Müdürlüğü Teknik Hizmetler Müdürlüğü ve Genel Hizmetler Müdürlüğünün bağlanması teklif edilmekte ve bu hizmetleri ifa etmekte olan personelin de ilgili müdürlüğe bağlanması önerilmektedir.

Ayrıca, onayda, Bakanlığa bağlı olarak «Arşiv Amirliği» unvanı ile kurulan ve önemli bir boşluğu doldurduğu daha şimdiden görülen birimin diğer birimlerle muadeletini sağlamak üzere «Arşiv Müdürlüğü» haline getirilmesi, yürütücü birimlere yardımcı hizmet ifa eden Tabiplik, Gereç, Kâğıt İşleri ve Arşiv Müdürlüklerinin de hizmet verimlerinin artırılması, kontrol ve koordinasyonunun sağlanabilmesi bakımından İdarî Hizmetler Daire Başkanlığına bağlanması, İdarî Hizmetler Daire Başkanlığı ile Teknik Hizmetler Müdürlüğüne ve Genel Hizmetler Müdürlüğüne, uygun nitelikteki personelden atama yapılması önerilmektedir,

İdarî Hizmetler Daire Başkanlığının Kuruluş ve Çalışma Esaslarında bu Daire Başkanlığının kuruluş sebebi şöyle açıklanmıştır :

«Bakanlık merkez ve il

örgütlerinin fonksiyonlarını istenilen nitelikte yerine getirebilmelerinde kendilerine yardımcı olan ve halen bir Müsteşar Muavininin denetim ve koordinatörlüğünde Bakanlık makamına bağlı bir kısım müdürlükler eliyle yürütülen müşterek mahiyetteki genel İdarî hizmetlerin mevcut dağınıklığından kurtararak, normal bir kontrol çevresine sokulup etken bir koordinasyona kavuşturulması ile, her türlü personel, zaman ve gereç israfına ve iş tekrerrürlerine mani olmak için müşterek genel hizmetlerin bir daire başkanlığı altında reorganize edilmesi zaruret olmuştur.»

Kuruluş sebebi bu şekilde belirtilen Daire Başkanlığının ifa ettiği görevler itibarıyla kendisine yetki devri yapılan Müsteşar Muavinlerinden birinin bağlandığı açıklanan esaslarda, Daire Başkanlığının, Arşiv Müdürlüğü, Tabiplik, Gereç Müdürlüğü, Teknik Hizmetler Müdürlüğü ve Genel Hizmetler Müdürlüğünden meydana geldiği belirtilmiştir.

Ayrıca, çalışma esaslarında, Daire Başkanlığının görevleri kendisine bağlı müdürlükler itibarıyla şöyle gösterilmiştir :

«1 — Bakanlık Tabipliği :

Bakanlık merkez teşkilâtının personeli hakkında koruyucu sağlık tedbirlerini düzenlemek, teşhis ve tedavi işleri ile tabip-

ligin gerektirdiği diğer hizmetleri yürütmek.

2 — Gereç Müdürlüğü :

Bakanlık merkez ve il örgütlerinin ihtiyacı olan her türlü araç ve gerecin ikmalî işlerini, ayniyat işlerini, kira işlerini, mutemetlik ve diğer levazım işlerini yürütmek.

3 — Kâğıt İşleri Müdürlüğü:

Bakanlığa gelen evrakların teslimi, birimlere göre tasnifi ve dağıtımı işleri ile Bakanlıktan gidecek evrakların gönderilmesi işlerini yürütmek.

4 — Arşiv Müdürlüğü :

Özel yönetmeliği gereğince arşivlik evrak ve belgelerin muhafaza ve bakımı işlerini yürütmek.

5 — Teknik Hizmetler Müdürlüğü :

Her türlü Makina, elektrik, kalorifer, asansör ve telefon tamir işleri ile marangoz ve döşeme işleri gibi teknik mahiyetteki hizmetler ve teksir ve fotokopi işlerini yürütmek. (Gizliliği olan belgelerin çoğaltılmasında kullanılan araçlar yerlerinde ve birimlerinde bırakılabilir.)

6 — Genel Hizmetler Müdürlüğü :

Her türlü inşaat ve büyük tamirat işlerinin proje hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin takipleri

yapmak ve İdarî kontrol işlerini, nakliye işlerini, makam ve hizmet arabalarının muhafaza, bakım ve nöbet işlerini, merasim, ağırlama, salonların tertip, tanzim ve tahsis işlerini, bahçe tanzimi, vestiyer işlerini, yangından korunma işlerini ve Bakanlık bina ve müştemilatının genel temizlik işlerini yürütmek.»

Bu arada Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne devri gereken idari hizmetlere de esaslarda yer verilmiştir. Buna göre, odacıların özlük işlemleri, kafeterya hizmetleri, (bilindiği üzere halen bu hizmet Gereç Müdürlüğü ile Bakanlık personeli Yardımlaşma Sandığı tarafından müştereken yürütölmektedir.) Özlük İşleri Genel Müdürlüğü Sosyal İşler Şubesi Müdürlüğüne devri gerekmektedir. Zira bu hizmet mahiyeti itibariyle bir personel hizmeti niteliğinde görölmektedir.

Ayrıca Bakanlık memurları yardımlaşma sandığı tarafından yürütölmekte olan yemek işlerinin de sosyal işler şubesi müdürlüğüne devri gerekmektedir.

Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Kuruldu.

İçişleri Bakanlığı Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü 17.11.1970 gün ve Özel Kalem Müdürlüğü 11-5 /2860 sayılı onayla kurulmuş-bulunmaktadır.

Yeni kurulan Genel Müdürlüğün kuruluş ve görevleriyle ilgili olarak İller'e gönderilen 21.11.1970 tarihli genelgede Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon biriminin Bakanlığın merkez ve taşra kuruluşlarına kalkınma plânları ve yıllık programlarla verilen görevlerin ve bu görevlerle çok yakın ilişkisi bulunan Araştırma, plânlama, Bütçe, toplum kalkınması ve eğitim hizmetlerinin, ,bir yandan Plan ve Program ilkelerine , bir yandan da Bakanlık fonksiyonlarına uygun olarak ahenkli ve tutarlı bir biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla kurulduğu belirtilerek kuruluşu şu şekilde gösterilmiştir ;

«A — Merkezde

1) Bakanlık Danışma Kurulu

2) Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü

B — Taşrada

1) İl Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü

2) İlçe Planlama Uzmanlığı.»

Sözü geçen genelgede, kurulan birimin amacının, kuruluş biçiminin ve alt kuruluşların görevleri ile kuruluşa ait uygulama esaslarının yukarıda tarih ve sayısı belirtilen onay ile bu onaya ekli «Araştırma, Planına ve Koordinasyon Biriminin Kuruluş ve Görevlerine ilişkin

Genel Esaslar» da açıklandığı ifade edilmiştir.

Ayrıca genelgede Bakanlığa çok çeşitli mevzuatın yüklediği görevlerin yanı sıra, kalkınma plânları ye yıllık programlarla verilen görevleri sür'atli, verimli ,kaliteli, etkili, halka ve kamu personeline güven verici bir biçimde yerine getirilmesinde araştırma, plânlama, koordinasyon, izleme ve benzeri hizmetlerin taşıdığı büyük önem ve değerin ortada olduğu belirtilerek bu konuda şunlar ifade edilmiştir :

«Ayrıca Hizmet Bakanlığı niteliğinin yanında, taşrada kendisine bağlı kuruluşlar olarak Valilik ve Kaymakamlıkların tüm yardımcı Bakanlık ve kuruluşların çeşitli hizmetleri üzerindeki koordinatörlük fonksiyonları itibariyle Bakanlığımıza düşen koordinasyon ve izleme görevleri, özellikle plânlı dönemde, çok büyük önem ve ağırlık kazanmıştır.

Bakanlığımızın yeniden düzenlenmesine bir başlangıç olarak araştırma, plânlama ve koordinasyon biriminin gerek kuruluşunun tamamlanmasında gerekse görevlerini noksansız olarak yerine getirmesinde, bütün merkez ye taşra daireleri ile görevlilerin her yönden yardımcı olmalarını önemle rica ederim.»

Birimin kuruluşu ile ilgili bulunan ve yukarıda tarih ve nu-

marası belirtilen onayda, kalkınma plân ve programlarındaki hedeflere ulaşmak ve uygulamayı plân ve programlardaki esaslara uygun olarak yürütebilmek için bütün kuruluşlardı araştırma, plânlama ve koordinasyon birimlerinin kurulması gereğinin 1968, 1969 ve 1970 yıllık programlarında olduğu belirtilerek 1970 yılı programının uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesine dair 29.11.1969 gün ve 6/12754 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 44. maddesine temas edilmiştir. Bu madde şöyledir :

«Yürütme organlarının kendi içinde plân çalışmalarını ahenkleştirmek ; uygulamamın plân ve programdaki esaslara uygun olarak gelişmesini sağlamak ve kuruluşlarla Devlet Plânlama Teşkilâtı arasındaki ilişkilerde aracı görevinde bulunmak amacı ile, bütün kamu kuruluşlarında araştırma, plânlama ve koordinasyon birimleri kurulmuştur.»

Aynı kararın birimin çalışma esasları hakkındaki hükümleri içine alan 45. maddesi keza onayda söz konusu edilmiştir. Bu madde aynen şöyledir :

«Plânlama ve Koordinasyon birimleri, ilgili teşekküllerle Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından ortaklaşa tesbit ve tayin edilen esaslara göre çalışacaktır. Ancak, Devlet Plânlama. Teşkilâtı tarafından hazırlanarak 1969

yılında gönderilen tip yönetmelik konusunda gerekli çalışmalar tamamlanarak, yönetmelikler uygulamaya konacaktır.»

Onayda ayrıca yukarıda sözü geçer, tip yönetmelikten bahisle bu yönetmeliğin 3/B maddesinde birimin kuruluş niteliğine temas edildiği açıklanmıştır. Bu maddeye göre birimin niteliği şu şekilde belirtilmiştir :

«Araştırma - Plânlama ve Koordinasyon dairesi, Araştırma-Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı İle her Bakanlığın fonksiyonel görevlerine uygun düşecek şekilde ve plân ve Programların hazırlanması ve plân uygulamasının Bakanlık içindeki izleme, değerlendirme ve koordinasyonu fonksiyonlarını yapacak şekilde Bakanlıkların iş hacmine göre Bakan tarafından onaylanacak bir kadrodan kurulur. Araştırma - Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanı Genel Müdür seviyesinde ve bu konularda ihtisaslaşmış bir eleman olacaktır.»

Onaya ekli Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon biriminin kuruluş ve görevlerine ilişkin genel esaslarda birimin amacı şu şekilde belirtilmiştir :

«İçişleri Bakanlığının, biri biriyle yakın ilişkisi bulunan birlikte ve bir bütün halinde ele alınması gereken inceleme ve araştırma, Plân, Program, Büt-

çe, Toplum Kalkınması ve bu hizmetlere ilişkin eğitim çalışmalarını verimli ve etkili bir biçimde yürüterek uygulamanın plân ve programlardaki esaslara uygun olarak gelişmesini -; Bakanlığın merkez ve taşra kademelerinde bu hizmetlere ilişkin çalışmaları ahenkleştirmek; kalkınma plânları ve bunlara bağlı yıllık programların uygulama düzeni ile Valilere ve Kaymakamlara verilen görevleri izlemek, değerlendirmek ve merkezî kademede ilgili Bakardık ve kuruluşlar arasında bu görevlere ilişkin koordinasyon hizmetlerini yürütmek ve Bakanlıkla Devlet Plânlama Teşkilâtı arasındaki işbirliğini ve koordinasyonu gerçekleştirmek amacıyla İçişleri Bakanlığında araştırma, plânlama ve koordinasyon birimi kurulmuştur.»

Genel esaslarda, birimin kuruluşu şu şekilde gösterilmiştir :

«A — Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Birimi Bakanlık merkezinde şu iki organdan meydana gelmektedir ;

a) Bakanlık Danışma Kurulu,

b) Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü»

Genel esaslara göre yukarıda gösterilen iki organın kuruluş biçimleri şöyledir :

«a — Bakanlık Danışma Kurulu Müsteşarın Başkanlığında, Müsteşar muavinleri (Müsteşarın katılmasını gerekli gördüğü Müsteşar Muavinleri), Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürü, Hukuk Müşaviri, Tetkik Kurulu Başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı, İller İdaresi Genel Müdürü, Mahalli İdareler Genel Müdürü, Nüfus İşleri Genel Müdürü, Özlük İşleri Genel Müdürü, Sivil Savunma idaresi Başkanı, Emniyet Genel Müdürü, Jandarma Genel Komutanı ve Üç Validen meydana gelmektedir.

b — Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü bir Genel Müdürün ve kendisine yardım edecek bir Baş Müşavirin yönetiminde her birisi birer Müşavir tarafından yönetilen aşağıda isimleri yazılı 6 daireden kurulmuştur.

1) İnceleme ve Araştırma Dairesi,

2) Plânlama Dairesi,

3) Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Dairesi,

4) Bütçe ve Program Dairesi,

5) Toplum Kalkınması Dairesi,

6) Eğitim Dairesi.»

Ayrıca Genel Müdürlükte iş hacminin gerektirdiği sayıda

uzman, uzman yardımcısı, Şef, Memur, Daktilo, teknik ve yardımcı personel bulundurulacağı genel esaslarda belirtilmiştir.

Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğünün taşra organları Genel Esaslarda şu şekilde açıklanmıştır :

«B — Araştırma, plânlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğünün taşra organları şunlardır.

a) İl Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Müdürlüğü,

b) İlçe Plânlama Uzmanlığı,

a) İl Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Valiye bağlı olarak, yetkileri yönünden Vali Muavini seviye sinde bir Müdür ile İlin iş hacminin gerektirdiği sayıda uzmandan ve gerekli sayıda Büro personelinin meydana gelir.

b) İlçe Plânlama uzmanlığı, aynı zamanda Kaymakam yardımcılığı yapacak bir uzman ile, ilçenin iş hacminin gerektirdiği sayıda uzman yardımcısından ve büro personelinin kurulur.»

Genel esaslarda. Bakanlık Danışma Kurulunun görevleri şu şekilde gösterilmiştir ;

1 — Kalkınma Plânında ve yıllık programlarda İçişleri Bakanlığına doğrudan doğruya veya işbirlikçi kuruluş olarak verilen görev ve tedbirlerle,

Bakanlığın geleneksel olarak yürütegeldiği hizmetlerin dengeli ve uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi için genel çalışma ilkelerini saptamak;

2 — İl ve İlçelerde, farklı görüşlere göre uygulandığı, yapılan araştırmalarla ortaya çıkmış bulunan koordinasyon, izleme, değerlendirme ve benzeri konulardaki plânlama görevlerinin verimli, etkili ve tek düzen bir sistem içinde uygulanmasını sağlayacak temel ilkeleri saptamak ;

3 — Plân - Program uygulamaları taşra ve merkez kademelerinde ortaya çıkan ve merkez seviyesinde çözümü gereken Bakanlıklar arası güçlükleri, tıkanıklıkları giderici tedbirleri saptamak;

4 — Bakanlık içi uzun vadeli plânlarla Bakanlık içi beş yıllık plan ve yıllık programlarda öncelikle yer alması gerekli görülen hizmet tedbirleri ve bunlarla ilgili temel politikaları bilimsel araştırma yöntemlerine göre saptayıp Bakanlık onayını aldıktan sonra Devlet Planlama Teşkilâtına göndermek.

5 — Araştırma - Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğünce hazırlanacak Bakanlık içi yıllık çalışma ve iş programını inceleyip onamak.

6 — Bakanlık örgütlerinin

yeniden düzenlenmesi, personelin yetiştirilmesi konularında yapılacak araştırma, inceleme ve eğitim çalışmaları arasında uyum ve tutarlılığı sağlayacak tedbirleri almak.

7 — Mahalli İdarelerin Anayasa ilkeleri içinde gelişmelerinin sağlanması amacıyla bu idarelerin tüm kalkınma çabalarının ulusal kalkınma planı ve yıllık programlarda öngörülen hedeflerle ahenkli kılınmasını çeşitli bakanlık ve kamu kuruluşlarının mahalli idareleri etkileyen karar ve işlemleri arasında çelişme ve tutarsızlıkların giderilmesini ve özellikle bu idarelere çeşitli Bakanlık ve kuruluşlarca yapılan mali ve teknik yardımların dengeli ve adaletli bir biçimde dağıtılmasını sağlayacak tedbirlerle koordinasyon ve işbirliği esaslarını saptamak.

8 — Kurulda temsil olunan Genel Müdürlük ve Kuruluşların koordinasyon ve işbirliğini gerektiren ortak sorunlarını inceleyip karara bağlamak,

9 — Araştırma - Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğünün çalışma esaslarını göstermek üzere bu genel müdürlükçe hazırlanacak yönetmelikleri ve değişikliklerini inceleyip Bakan'ın onayına sunmak.

Genel esaslarda Genel Müdürlüğün Dairelere göre ayrılmış görevleri şu şekilde

gösterilmiştir :

a — Araştırma ve İnceleme (O ve M) Dairesinin görevleri:

1) Bakanlık merkez örgütü ile il ve ilçelere verilen çeşitli görev ve hizmetler, bunlardan sorumlu birimlerle personeli bu birimlerin amaçları, görev ve yetkileri-nin dağılım şekli ile örgütsel yapısı, işleyişi aralarındaki işbirliği ve hizmetlerin yürütülmesinde meydana gelen karışım ve ikilemeler üzerinde sürekli incelemeler ve araştırmalar yapmak; saptanan olay ve bulguları derleyip değerlendirerek Genel Müdürlüğe hizmetlerin verimli bir biçimde yerine getirilmesini sağlayacak teklif ve tavsiyelerde bulunmak;

2) Merkezde ve taşrada görülmekte olan hizmetlerin halka daha kolay, ucuz ve tatmin edici bir surette ulaşması, para, zaman ve emek tasarrufunun sağlanması yönünden Bakanlığın işgücü ve istihdam politikasının tesbitine yardımcı olmak amacıyla organizasyon ve metod çalışmaları yapmak ve varılan sonuçları derleyerek teklif ve tavsiyelerde bulunmak;

3) Bakanlık merkez ve taşra örgütlerine verilen tüm görevlerle mahalli idare hizmetlerinin verimli ve etkili bir biçimde yürütülmesi için personelin bugün sahip olması gereken bilgi ve becerilerle ilerdeki eğitim ihtiyaçlarının tesbiti ve bu suretle kısa ve uzun vadeli eğitim programlarının zaman ve yer bakımından hizmet gereklerine uygun,

tutarlı ve rasyonel olarak düzenlenmesi amacına dönük araştırmalar yapmak;

4 — Çeşitli Genel Müdürlüklerin yapacakları araştırma, inceleme çalışmaları arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamak.

b — Planlama Dairesinin Görevleri :

1 — Bakanlığa bağlı Kuruluşların uzun vadeli planlarıyla beş yıllık plan ve yıllık program tekliflerini derleyip değerlendirmek ve Bakanlık plan ve programları haline getirmek;

2 — Beş yıllık kalkınma planı ile yıllık programlarda yer alması değiştirilmesi zorunlu görülen tedbirlerle varsa yatırım tekliflerini ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak incelemek ve sonucu gerekçeli bir raporla Genel Müdürlüğe sunmak;

3 — Kalkınma planlarının planlama, programlama ve uygulamalarında halk katılımı sağlayacak; kamu kuruluşları ile halk arasında işbirliğini kuvvetlendirecek tedbirleri Bakanlık içi ve dışı ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak saptamak;

4 — Bakanlığın plan ve programlarla ilgili hizmetlerinde Devlet Planlama Teşkilatı ve diğer kuruluşlarla ilişkilerini düzenlemek, yürütmek, Bakanlık içi ve dışı toplantılar tertip etmek,

5 — Gerek Bakanlık

merkezinde, gerekse taşrada hazırlanacak plan ve program nedenlerini, D.P.T. ile işbirliği yaparak geliştirmek.

c — Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Dairesinin Görevleri :

1 — Bakanlık bünyesinde kalkınma planı ve yıllık programlarla ilgili işlerle diğer hizmetler arasında koordinasyonu ve tutarlılığı sağlamak, bu suretle görev karışımını ve ikilemeleri önlemek.

2 — Vali ve Kaymakamlara verilen bütün görevlerin ilçe, il ve merkez düzeyinde ahenkli bir şekilde yürütülmesini sağlamak.

3 — Görevlerin, yatırımlar ve tedbirlerin zamanında ve belli esaslara göre gerçekleştirilmesini sağlamak için uygulamaları devamlı olarak izlemek, bu amaçla illerden izleme dönem raporları almak.

4 — İzleme sonucunda koordinasyonun ve uygulamanın aksadığı yerleri ve dar boğazları tesbit etmek, değerlendirmek ve sonucuna göre alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek.

5 — Tesbit edilen tedbirleri bir rapor halinde Genel Müdürlüğe sunup yüksek kurulca karara bağlanmasını ve alınan kararın uygulanmasını sağlamak.

6 — Tüm görevlerin koordinasyonu, gelişmelerin izlenmesi

ve değerlendirilmesi, sonuçların tekrar uygulamaya aktarılmasının sağlanması için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak, yatay ve dikey etkili bir haberleşme düzeni kurmak.

7 — Mülkiye Müfettişlerinin raporlarını değerlendirmek, sonuçlarını izlemek.

ç — Program ve Bütçe Dairesinin Görevleri :

1 — Bakanlığın yıllık programına uygun olarak Bakanlık Bütçesini hazırlamak,

2 — Mali yıl içinde bütçede yapılacak aktarmalarla ek ödenek isteklerini inceleyerek maliye Bakanlığına ulaştırmak,

3 — Merkez dairelerince hazırlanan yıllık çalışma programlarını, Bakanlık Bütçesiyle ilişkileri yönünden inceleyip kendi aralarında ve bütçe ile tutarlığını sağlamak ve tavsiyelerde bulunmak,

4 — Program bütçe tekniklerinin gerekli kıldığı diğer çalışmaları yapmak,

d — Toplum Kalkınması Dairesinin Görevleri :

1 — Birinci beş yıllık kalkınma planında toplum kalkınması adı ile yer alan ve ikinci beş yıllık planda küçük toplum birimlerinde teşebbüs gücünü geliştirme şeklinde tanımlanan; gerçekte gerek kırsal gerekse şehrsel küçük toplulukların, ihtiyaçlarını tesbit

etme, bu ihtiyaçlar etrafında örgütlenerek kalkınma çabalarına katkıda bulunma ve kalkınmada adil oranda yararlanma amacına yönelmiş tüm faaliyetler için gerekli işbirliği ortamını hazırlamak,

2 — Bu topluluklara hizmet götürmekle yükümlü kamu personeli ile toplum önderliğini birlikte çalışma ve toplulukları gelişmeye yöneltme yöntem ve teknikleri konusunda yetiştirmek üzere her düzende ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,

3 — Kalkınmaya yönelmiş faaliyetleri bulunan gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapmak, bu türlü kuruluşları teşvik etmek,

4 — Bakanlığın yıllık programında yer almak üzere plan ve programlarda tesbit edilen ilkelere uygun olarak toplum kalkınması çalışma programı hazırlamak ve uygulamasını sağlamak. Bu çalışmalarla ilgili model ve yöntemleri geliştirmek;

5 — Toplum kalkınmasında yurdumuzun koşullarına ve olanaklarına en uygun yönetim düzenine geçmek ve halk, Devlet yaklaşımını sağlamak üzere girilen çalışmaların uygulanışını, ulaştığı aşamaları ve sorunlarını izleyip değerlendirerek çözüm yolları bulmak,

6 — Varılacak sonuçlara gö-

re toplum kalkınması çalışmalarının bütün yurda yayılmasını sağlayacak tedbirleri tesbit etmek.

7 — Gençliğin toplum kalkınması çalışmalarına katkıda bulunmasını sağlamak amacıyla Üniversite, Yüksek Okullar ve ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak, gerekli rehberlik çalışmalarını düzenleyip yürütmek.

e — Eğitim Dairesinin Görevleri :

1 — Bakanlık personelinin hizmet öncesi, hizmete başlarken ve hizmet içi eğitimi ile ilgili Bakanlık genel politikasını ve temel ilkeleri tesbit etmek,

2 — Mahalli İdareler personelinin eğitim ihtiyaçlarını, çeşitli eğitim çalışmalarını koordinasyonu ve uygulanacak eğitim politikasını saptayarak yıllık eğitim uygulama programlarına bağlanmasını sağlamak,

3 — Bakanlık merkez ve taşra örgütlerine gerek plan ve koordinasyon İzleme - Değerlenme vb. konularda, gerekse toplum kalkınması alanındaki görevler hakkında aydınlatılıp yetiştirilmeleri amacıyla Bakanlık ve Mahalli İdareler personelinin eğitim programlarını hazırlamak, uygulamak, izlenmesini ve değerlendirilmesini sağlamak,

4 — Bakanlığa bağlı kuruluşlarca hazırlanan eğitim programlarını gözden geçirmek,

aralarında uyumluluğu sağlamak ve kuruluşlara bu konularla ilgili olarak teklif ve tavsiyelerde bulunmak.

5 — Plan ve programların kalkınmamızdaki temeli ve uygulamalımız nasıl yapılacağı konularında Bakanlık Merkez ve Taşra görevlilerini aydınlatmak; bu amaçla seminerler, konferanslar, toplantılar vb. eğitim programları düzenlemek, bu konularda yayın yapmak, yayın yapan kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak,

6 — Halkla ilişkiler konusunda görevlileri eğitmek, halkın planı tanımalarını ve çalışmalara gönüllü olarak katılmasını sağlayacak eğitim programları hazırlayıp uygulamak,

7 — Planlama konularında hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimle ilgili olarak D.P.T., TODAİE ve diğer öğretim kurumları ile işbirliği yapmak.

Genel esaslarda il araştırma planlama ve koordinasyon müdürlüğünün görevleri de belirtilmiştir. Buna göre, bu Müdürlük İl seviyesinde envanter çalışmaları, öncelik kriterlerinin uygulanması, program taslaklarının hazırlanması aşamalarındaki çalışmaları düzenlemek, koordine etmek ve değerlendirmek, İlçelerden gelen program taslaklarını inceleyip birleştirerek İl Planlama Danışma Kuruluna sunmak üzere gerekçeli İl Prog-

ram taslağını hazırlamak, yatırımcı kuruluşlar arasında ortaya çıkan koordinasyon sorunlarını Valiye ileterek gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak, İl Planlama Danışma Kuruluna götürülmesi gereken koordinasyon ve izleme konularında gerekçeli rapor düzenlemek, köylerin ve belediyelerini onanmak üzere Valiliğe gönderecekleri plan, program ve bütçeleri incelemek, İl Özel İdare program ve bütçeleriyle aralarında, tutarlığı sağlamak üzere sonucu bir raporla Valiliğe bildirmek, Planlama programlama ve toplum kalkınması ile ilgili eğitim çalışmalarını düzenleyip yürütmek, ile bağlı daire ve kuruluşların hazırlıyacakları eğitim programlarını gözden geçirerek tavsiyelerde bulunmak, bu türlü eğitim programları arasında uyum sağlamak, İl Planlama ve Danışma Kurulunun çalışmalarıyla ilgili ön hazırlıkları yapmakla görevli olup bu kurula tabii üye olarak katılmakla yükümlüdür.

İlçe planlama uzmanlığının görevleri de genel esaslarda belirtilmiştir. Buna göre, her ilçede ilçe idare şube başkanı statüsünde, bir «İlçe Planlama Uzmanı» bulunur. Bu uzman il planlama müdürlüğünün görevlerini ilçe çapında olmak üzere görür. Plan, program, koordinasyon - izleme ve değerlendirme konularında Kaymakamın yardımcısıdır. Uzmana

bağlı olarak her ilçeye yeteri kadar büro personeli verilir.

Ayrıca genel esaslarda birimin kurulmasına ilişkin uygulama esasları şu şekilde belirtilmiştir :

«a — İçişleri Bakanlığında Araştırma, Planlama ve Koordinasyon birimi kurulması hakkındaki 31.7.1970 tarihli yönet-melik yürürlükten kaldırılmıştır.

b — Bu yönetmelik gereğince mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce kurulmuş bulunan plan ve toplum kalkınması ilişkin birimler, Özlük İşleri Genel Müdürlüğünün Bütçe şubesi ve İÇ - DÜZEN Projesi bütün personeli, Araç - Gereç ve Dosyaları ile birlikte Araştırma Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğüne intikal etmiştir.

c — 23.6.1967 günlü Bakanlık onayı ile kurulan Teşkilât ve Metod birimi kaldırılmıştır. Halen bu birimde bulunan araç, gereç ve dosyalar bu Genel Müdürlüğe teslim edilir.

ç — Yeni bir oda düzenlemesi yapılmıyaya kadar, yukarıda belirtilen çalışmaların yapıldığı oda ve daireler Araştırma - Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğüne ait bulunacak ve bu Genel Müdürlük iç düzenlemesini Müsteşar Muavini Hayrettin Ersöz'ün koordinatörlüğü altında kendisi yapacaktır.

d — Birimin çalışması için gerekli Demirbaş eşya, araç ve gereç Levazım Müdürlüğünce saptanacaktır.

e — Genel Müdürlük, bu genel esaslar içinde ayrıntılı çalışma yönetmeliğini üç ay içinde yaparak Bakanlık Danışma Kurulundan geçirecek ve Bakan'ın onayına sunacaktır.

f — Başlangıçta., bir taraftan merkez kademesi örgütü tamamlanırken bir taraftan da taşra örgütlerinin kurulması için gerekli hazırlıklar yapılacaktır.

g — Genel Müdürlük personelinin atanmalarının tamamlanmasını takiben Devlet Planlama Teşkilatı ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılarak bu Genel Müdürlük personeli için bir planına semineri düzenlenmesi için gerekli hazırlıklara hemen girişilecektir.»

• Personel Kanununa Göre 1, 2, 3 ve 4. Derecelere Girecekler Belli Oldu.

657 sayılı Kanunun 1327 sayılı Kanunla değiştirilen 34. ve Genel Kadro Kanununun 3. maddelerine göre 1, 2, 3 ve 4. derecelere gireceklerin Bakanlar Kurulunca tesbiti gerektiğinden İçişleri Bakanlığı, İntibak Komisyonu tarafından tanzim edilen ve yukarıdakilere ait kadro ümranlarını ve bu ünvanları alacak makamları gösteren listeleri

Bakanlar Kuruluna sunulmak üzere Maliye Bakanlığına göndermiştir.

Gerçi Bakanlık İntibak Komisyonu tarafından hazırlanıp Bakanlık Müdürler encümeninden geçen bu listeler Bakanlığın bir teklifi şeklinde ise de Maliye Bakanlığı veya Bakanlar Kurulunun bunlardaki değişikliği memurların lehine yapacağı düşünülemez. Nitekim bir çok Bakanlıkların tekliflerinde kendi elemanlarını kayırmacı bir şekilde hareket ettikleri tanzim edilen listelerin farklılık göstermesinden de anlaşılmaktadır. Örneğin Bazı Bakanlıklar Genel Müdürleri Birinci dereceye bazıları ise ikinci dereceye koymak suretiyle farklılıklar yaratmışlardır.

Ayrıca Maliye Bakanlığı ile yapılan temasta yetkililer Maliye Bakanlığının teferruata inmiyeceğini, her Bakanlığın 1-4 dereceye girecek memurlarını ayrı ayrı gösteremeyeceğini, sadece genel esaslar tesbit edeceğini, her Bakanlığın kendi teşkilat kanunu ve iç mevzuatına göre ve elemanlarının kadro ve görevine göre yerleştirme yapabileceğini belirtmişlerdir. Yine bu yetkililerin belirttiklerine göre 5439 sayılı kanuna istinaden kaymakamlık veya diğer bir başka memuriyet kadrosu alıpta şube müdürlüğünde çalışanlar fiilen yaptıkları şube müdürlüğü görevi nazara alınarak derecelere yerleştirileceklerdir.

Bakanlığın tanzim ettiği listeye göre kadro unvanları ve bu unvanlara girecek memuriyetler şu şekilde belirtilmiştir:

I. Derece Kadro Unvanları Merkez örgütünde; Bakanlık Müsteşarı Müsteşar Muavini, Baş Hukuk Müşaviri, Genel Müdür, Kurul ve İdare Başkanı, Bakan Müşaviri - Vali, Vali Müfettiş, Tetkik Kurulu Üye ve Müşaviri, Müşavir Müfettiş,

İller Örgütünde Vali, Vali Baş Muavini, Sınıf Üstü (A) İlçe Kaymakamı

II. Derece Kadro Unvanları Merkez Örgütünde; Hukuk Müşaviri, Tetkik Kurulu Üye ve Müşaviri, Mülkiye Baş Müfettişi, Genel Müdürlük Baş Müşaviri, Genel Müdür Baş Yardımcısı, Sivil Savunma İdare Baş Müşaviri,

İller Örgütünde; Vali Yardımcısı, Hukuk İşleri Müdürü, Sınıf Üstü (B) İlçe Kaymakamı, İl savunma Sekreteri.

III. Derece Kadro Unvanları Merkez Örgütünde; I. Sınıf Mülkiye Müfettişi, Genel Müdürlük Müşaviri, Genel Müdür Yardımcısı, Sivil Savunma İdaresi Müşaviri, Sivil Savunma İdaresi Mütéhassısı, İçişleri Bakanlığı Savunma Sekreter Yardımcısı, Sivil Savunma Kolej Müdürü, Seyyar Kollar Komutanı, İkaz ve Alarm Merkezi Amiri, Genel Müdürlük Daire Başkanı, Hukuk Müşavir Muavini.

İller Örgütünde; Vali Yardımcısı, Hukuk İşleri Müdürü, 1. Sınıf İlçe Kaymakamı, İl Savunma Sekreteri

IV. Derece Kadro Unvanları Merkez Örgütünde; 2. Sınıf Mülkiye Müfettişi, Eğitim Uzmanı, Özel Kalem Müdürü, Organizasyon - Metod Uzmanı, Bakanlık Şube Müdürü, Muhakemat Müdürü, Bakanlık Yayın Müdürü, Sivil Savunma İdaresi Mütéhassısı, Bakanlık Savunma Uzmanı, İkaz ve alarm Uzmanı, Seyyar Kollar Komutan Yardımcısı, Sivil Savunma Kolej Müdür Yardımcısı, Gereç Müdürü,

İller Örgütünde; Vali Yardımcısı, Hukuk İşleri Müdürü, 2. Sınıf İlçe Kaymakamı, İl Savunma Sekreteri, İl Sivil Savunma Müdürü, 11 Nüfus Müdürü, İl Savunma Uzmanı

• **Mülki İdare Amirlerine Tazminat Verilmesi ile İlgili olarak Milletvekilleri tarafından kanun teklifi yapıldı.**

Türk İdareciler Derneği tarafından verilen bilgiye göre 857 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile bunu değiştiren 1327 sayılı kanunun uygulanması nedeniyle Türk İdarecilerinin uğradıkları maaş ve ödenek kayıplarını karşılamak amacıyla bir kısım Milletvekilleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa ek bir madde ilavesi hakkında bir kanun teklifi yapmışlardır.

Yapılan teklif aynen şöyledir:

657 sayılı Devlet Memurları kanununa ek madde ilavesi hakkındaki Kanun teklifi

Madde 1 — 657 sayılı Devlet Memurları kanununa aşağıdaki madde eklenmiştir.

Ek Madde — Vali ve Kaymakamlarla Kaymakamlık sıfatını kazanmış veya Valilik yapmış olup İçişleri Bakanlığı Merkez veya İller teşkilâtında bir göreve tayin ve nakledilen veya kendi kadrosuyla çalıştırılanların aylık ödemeleri, 8 ve 7. derecelerin kademelerinde bulunanlara o kademenin gösterge rakamına ilave edilecek 100; 6, 5 ve 4. derecelerin kademelerinde bulunanlara o kademenin gösterge rakamına ilave edilecek 150; 3, 2 ve 1. derecelerin kademelerinde bulunanlara o kademenin gösterge rakamına ilave edilecek 200; Maiyet memurları ile Bucak Müdürlerinin aylık ödemelerine esas olan derecedeki kademenin gösterge rakamına ilave edilecek 50; rakamından sonra bulunacak sayının belli kat sayısı ile çarpılması sonunda elde edilecek miktar esas tutularak yapılır.

Valilerin İl Özel idarelerinden aldıkları ödenekler, bu kanunun 146. maddesinin kapsamı dışındadır.

Madde 2 — Bu kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunun

hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

• İçişleri Bakanlığının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu Muvacehesinde Emniyet Mensuplarının Hakları ile İlgili Açıklaması.

İçişleri Bakanlığı 19 Aralık 1970 tarihinde yaptığı bir açıklamada 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun yürürlüğe girmesiyle Polislerin ve diğer Emniyet mensuplarının haklarını kaybolmayacağını açıklamıştır.

Memleketin Emniyet ve Asayişini korumak gibi önemli bir vazifesi bulunan Polisin bu görevini huzur içinde ve müessir bir şekilde ifa edebilmesi için en geniş sosyal haklara kavuşturulması ve terfilerinin sağlanma imkânlarının yeni kanunun hükümlerinde mevcut olduğu belirtilen açıklamada bu konuda şunlar ifade edilmiştir.

«... Devlet Memurları Kanununda Emniyet Hizmetleri ayrı meslekî bir sınıf içinde kabul edilmiş ve Polislerin mesleğe giriş dereceleri emsallerine göre daha üst derecelerden başlatılmıştır. Ayrıca Polismizin yaptığı vazifenin ağırlığı ve tehlikeli şartları düşünülerek verilecek olan iş riski, iş güclüğü ve teminindeki güçlük zamları ile fazla mesaisinin karşılığı olan ücretleri ve tayin bedelinin mu-

kabili yiyecek bedellerine ait hükümler de yeni kanunda yol almıştır.

Kanunun, geçici maddelerinde mündemiç hükümlere göre iş riski, iş güclüğü ve teminindeki güçlük halleri, fazla mesai ücreti ve yiyecek bedeli ile ilgili olarak hazırlanacak yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar, Polisimizin halen almakta olduğu tayın bedeli, fazla mesai ücreti ve toplum polisi ödeneklerinin verilmesine devam olunmaktadır.»

Daha sonra açıklamada, 25 binden fazla emniyet mensubunun intibak ilemlerinin Kasım ayı içinde sür'atle ve zamanında intaç ettirildiği ve Polisin yeni kanuna göre aylık miktarlarının tamamını ve ödenmesine devam edilecek olan tayın bedeli, fazla mesai ücreti ve toplum polisi ödeneklerini almış bulundukları, bu suretle mesleğe ilk giren bir Polisin eline geçen aylık miktarında 320 - 350 lira arasında bir artış olduğu belirtilmiştir.

Personel ve aylık rejiminde yapılan değişikliklere intibakta bir takım gecikmeler olabileceği belirtilen açıklamada bu konuda şunlar ifade edilmiştir.

«Durum böyle olduğu halde-yeni bir personel ve aylık rejimine intikalde her yerde ve her zaman görülmesi mümkün ve muhtemel bazı gecikmelerin, bir kısım çevrelerin, Polisin haklarının

korunmadığı şeklinde göstererek kasıtlı ve gerçek dışı rivayetlerin yayılmasına sebep olmaları haksız, haksız olduğu kadar da tehlikeli bir davranış olarak kabul edilmektedir»

Daha sonra açıklamada Polisin sosyal hakları meyânında bu yıl ilk defa olarak Polis Lojmanları inşaatının ele alındığı ve bu maksatla 1971 yılı Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine bağlangıç olarak bir ödenek konulduğu belirtilerek açıklamanın sonunda şunlar ifade edilmiştir :

«Ferat ve fedakârlıkla vazifelerini ifa eden Polisimizin hayat şartlarını yükseltmek ve sosyal emniyetlerini en iyi şekilde teminat altına almak için hassasiyetle çalışıldığı ve gayrı resmi kaynaklardan verilen haberlere itibar edilmemesi gerektiği hususunun efkârı umumiyeye duyurulmasına Bakanlığımızca lüzum hissedilmiştir.»

• Merkez Trafik Komisyonu Toplandı

İlgili Bakanlıklar, kamu ve özel kuruluş temsilcilerinin katıldığı merkez trafik komisyonu 9.11.1970 tarihinde İçişleri Bakanlığı Kütüphanesinde toplanmış ve üç gün devam etmiştir.

Komisyon çalışmalarına İçişleri, Adalet, Milli Savunma, Mil-

li Eğitim, Bayındırlık, Ticaret, Sağlık, Tarım, Ulaştırma, İmar ve İskân Bakanlıkları ile Teknik Üniversite Yollar ve Münakale Kürsüsü, Motorlar Enstitüsü, Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu ve Trafik eğitimi ile ilgili derneklerden birer temsilci katılmıştır.

Altı ayda bir toplanmakta olan komisyonun bu defaki çalışmalarında daha önceki toplantılarda olduğu gibi Kara Yollar Trafik Kanunu, Trafik Tüzüğü ve bunlarla ilgili yönetmeliklerin tatbik ve tadiline ait her türlü meseleler görüşülmüş ve özellikle Bayındırlık Bakanlığınca yeniden hazırlanan «Belediye sınırları dışındaki kara yolları kenarında yapılacak ve açılacak tesislerle ilgili yönetmelik» de bahsi geçen benzin istasyonu, akaryakıt ve tehlikeli madde depoları, otel, lokanta, kireç, tuğla ve kum ocakları gibi tesislerin vasıf ve şartları yeniden müzakere edilerek tesbit edilmiştir.

Ayrıca, Ulaştırma Bakanlığınca; oto yedek parçaları ve akşamında, özellikle otomobil ve otobüslerin siper camlarının kırılmaları neticesinde yaralanmalara sebebiyet verildiği tesbit edilerek bu konuda yeni emniyet tedbirleri bakımından teklif getirilmiş, imal edilecek camlar hakkında emniyeti arttırıcı ve kırılmaları önleyici mahiyetteki

tedbirler üzerinde görüşülerek gerekli' kararlara varılmıştır.

Daha sonra Türkiye Otomobilciler ve Şoförler Federasyonunca daha önceki toplantılara getirilmiş olan «Lastik tekerlekli traktörlerle yük ve yolcu taşınmasına dair mevzuat hükümleri» hem köylü vatandaşların zirai faaliyetlerine sekte vermeyecek, hem de trafik düzenini bozmayacak şekilde yeni esaslar getirilerek tesbit edilmiştir.

Trafik Kazalarını Önleme Cemiyeti tarafından getirilmiş olan teklifler arasında bulunan Çocuk Trafik Eğitim Parkları ve Trafik Eğitim Filimleri konuları yeniden ele alınarak görüşülmüştür.

İçişleri Bakanlığı tarafından getirilen ve şoför yetiştirmek üzere kurulmuş bulunan Şoför Kurslarının çalışma ve işletme düzenlerinin modem esaslara bağlanması için Milli Eğitimi, Bayındırlık Bakanlıkları ile müştereken bir tüzük hazırlanması konusundaki teklif komisyonda görüşülerek sözü geçen Bakanlıklara tavsiyesi uygun görülmüştür.

Toplantı sonunda Merkez Trafik Komisyonuna katılan üyelere Ankara - İstanbul - Edime E - 5 Devlet Kara Yolu üzerinde tesis olunan modem karakollar gezdirilerek pilot bölge projesi ve kontrol çalışmaları

hakkında yerinde geniş bilgiler verilmiştir.

Merkez Trafik Komisyonu 1971 yılı mutad birinci toplantısını Mayıs ayı içerisinde yapacaktır.

• **Türk İdareciler Derneği Bir Basın Bülteni Yayınladı.**

Türk İdareciler Derneği 17 Aralık 1970 tarihinde yayınladığı bir basın bülteninde Personel Kanunu uygulaması nedeniyle idarecilerin uğradıkları maddî ve manevî kayıpları açıklamıştır.

Sözü geçen bültenin baş tarafında, 1 Aralık 1970 tarihinde malî hükümleri yürürlüğe giren Personel Kanununun daha önce hükümete, parlamenterlere ve kamu oyuna defaatle açıklanan endişeleri doğruladığı, vali, vali muavini, kaymakam ve bucak müdürlerinin şahsında Türk İdarecilerinin haysiyet kırıcı bir duruma düştükleri belirtilerek, idarecilerin Devlet yönetimindeki önemine değinilmiş ve bu konuda şunlar ifade edilmiştir :

«Devletin ve hükümetin temsilcileri olarak halka hizmet götüren mahallî hizmet ünitelerinin çalışmalarını ahenkleştiren ve planlı kalkınma çabalarının sevk ve idaresinden birinci derecede sorumlu bulunan vali ve kaymakamlar Türk Kamu Yönetiminin vazgeçilmez unsurlarıdır.»

Personel Kanununun reform iddiası ile getirildiği, kamu

personeline refah ve güven vadettiği belirtilen bültende, sözü geçen kanunun günün 24 saatinde görevli bulunan idarecilere hiçbir şey getirmedeği, üstelik onların daha önce kazanılmış haklarını da ellerinden aldığı açıklanmış ve bu konuda da şu şekilde beyanda bulunulmuştur ;

«Reform iddiası ile getirilen ve kamu personeline refah ve güven vaad eden Personel Kanunu, bir yandan toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel alanda da kalkınması gayretlerine öncülük ve liderlik etmek, öte yandan özellikle günümüzde son derecede hassas duruma gelen yurt içinin emniyet ve asayişini sağlayarak huzur ve güven verici bir ortam yaratmak gibi hayati önem taşıyan güç ve riskli görevlerini, tatil ve bayram demeksizin sürekli olarak günün 24 saatinde yerine getirmek durumunda olan vali, vali yardımcısı ve kaymakamlara hiçbir şey getirmemiş, üstelik onların daha önce kazanılmış haklarını da ellerinden almıştır.

Ayrıca bültende idarecilerin daha önce aldıkları maaşla bugün aldıkları arasında bir karşılaştırma yapmak fırsatını vermek için örnek verilerek, dün hizmetinin Devlet için taşıdığı önem, temsil sıfatı, işinin güçlüğü ve riskli oluşu gibi çok haklı nedenlerle kendisine öden-

mekte bulunan tazminatla birlikte ayda net 2119 lira almakta olan 6. derece aylıklı bir kaymakamın 657 sayılı kanunla getirilen yeni sisteme göre ayda net 1817 lira almağa başladığı, buna karşılık işinin güçlüğü ve riski söz konusu olmayan ve son derece sınırlı bir sorumluluk taşıyan yine altıncı derece aylıklı herhangi bir görevlinin aylığının yeni kanunla 1152 liradan 1817 liraya çıkartıldığı, böylece anılan personelin aylığında % 57 oranında net 665 liralık bir artış sağlandığı belirtilerek bu konuda şöyle denilmektedir :

«... Hemen belirtelim ki, görevi ne olursa olsun, kamu personeline insanca bir yaşayış olanağı sağlanmasının gerekliliğine inanıyor ve bu artışları kıvançla karşılıyoruz. Ne var ki, kamu kesiminde personele ödenecek ücretlerle hizmetlerinin önemi, güçlüğü, riski ve personele yüklediği sorumluluğun derecesi arasın-da adil bir denge kurulmasının zorunluluğuna da inanıyoruz. Böyle bir zorunluluk yoksa dün ayda net 3500 lira almakta olan sayın parlamenterlerimizin bugün net 6500 lira almağa başlamış olmalarını haklı bir nedene bağlamak mümkün değildir.

Bu arada üzüntümüzün maddî endişelerin çok ötesinde ve bilinçli olduğuna inanmak istemediğimiz bir davranış içerisinde meslek haysiyetimize indirilmiş manevî

darbe ile ilgili olduğunu da belirtmek isteriz.»

Kısaca belirtilmesine çalışılan bu anlamsız durum karşısında Türk İdarecilerinin, haklı davalarını bizzat savunmak durumuna zorla itilmiş olmanın üzüntüsü içerisinde bulundukları ifade edilerek kamu oyuna bir kez daha açıklanmak istenen hususlar şu şekilde sıralanmıştır :

1 — 657 sayılı Kanunla getirilmek istenen sistemi de temelinden bozan 1327 sayılı Kanunun, Türk Kamu Yönetiminin akçalı yönü dışında, hiçbir özelliğini bilmeyen Maliye Bakanlığınca son derece gizlilik içerisinde hazırlanmış olması Türk İdare Mekanizmasında tehlikeli çatlaklar yaratmıştır.

2 — 1327 sayılı Kanunun hazırlanması sırasında asıl yetkili kuruluş olan Devlet Personel Dairesi bile bir yana itilmiş ve böylece bilim ve uzmanlığa saygısızlığın en mutena örneği verilmiştir.

3 — 657 ve onu değiştiren 1327 sayılı kanunlar hizmetleri toplu yaşantımız yönünden önem ve öncelik taşıyan diğer bazı personelin yanında vah, vali yardımcısı ve kaymakamlarla bu sıfatları kazandıktan sonra İçişleri Bakanlığının merkez kuruluşlarında görev alan yetişmiş personele ait hizmetlerin Devlet için taşıdığı değeri

ve onlara yüklediği ağır sorumluluğu adeta inkâr etmişlerdir.

4 — Türk Devlet ve Hükümetinin temsilcileri olan Mülki İdare Amirleri'ni sıradan bir görevli durumuna getirme çabaları, bütün uyarmalarımıza rağmen önlenememiş, Maliye Bakanlığı yetkililerinin uzak görüşten yoksun söz ve davranışları Meclisleri şaşırtmış ve böylece bugün içerisinde çırpınan kaos yaratılmıştır.

5 — İntibaklarda kadrolar asıl kabul edilmiş ve 600 bin kamu personelinin kazanılmış hakları bir anda ellerinden alınmıştır. Bu durumun hukukun kazanılmış haklarla ilgili temel ilkelerine aykırı olduğuna ve kanunun yüce Anayasa Mahkemesince iptali için çok haklı bir gerekçe hazırlandığına inanıyoruz.

6 — Çoğu son anda uzmanlık kadrolarına geçirilen mutlu bir azınlığın çıkarlarını korumak amacıyla ortaya konulan «KADROLARA GÖRE İNTİBAK OYUNU» hizmetleri 1 yılı geçmeyen sekreterleri ile sorumluluk mevkillerinde Devlete 30 yıl hizmet etmiş vali, büyük elçi ve genel müdürleri aynı hizmete getirmiştir.

7 — 657 ve 1327 sayılı kanunların aylıklara ilişkin hükümlerinin uygulamaya konulması ile açıkça ortaya çıkan

son durum Türk İdarecisinin sabır ve tahammül sınırlarını aşan ve bardağı taşıran son damla olmuştur. Yaratılan durum Türk İdaresini yaratıcı, itici, öğretici ve bağlayıcı formasyona sahip önderlerden yoksun bırakacak ve idare hayatımızda yozlaşmaya yol açacak bir niteliktedir. Bilinçli veya bilinçsiz olarak Türk Kamu Yönetimini dinamitlemek isteyen bir zihniyetle karşı karşıya bulunduğumuz inancındayız.

8 — Yukarıdaki hususları dikkate alan Türk İdarecileri, Personel Kanununun kendilerine getirdikleri ile kendilerinden koparıklarının genel bir envanterini yapmak ve gereken kararları almak üzere 10 Ocak 1971 tarihinde Ankarada olağanüstü bir toplantı yapmayı kararlaştırmıştır.

Vali, vali yardımcısı, kaymakam ve bucak müdürlerinin şahsında Türk İdarecilerine reva görülen bu haksız ve basiretsiz durumu ortadan kaldırmak ve mesleğin bilinçsiz davranışlarla zedelenen haysiyetini kurtarmak üzere gereken her türlü eyleme geçmek yoluna adeta zorla itildiğimizi kadirbilir Türk kamu oyu önünde bir kez daha üzüntüyle açıklamak isteriz.»

Bültende ayrıca, Meclislerde hiç bir kamu personeline evvelce aldığından daha az ödemede bulunulmayacağı Maliye Bakanlığı yetkililerince defalarca

belirtilmiş olduğu açıklanarak bunun böyle olmadığını gösteren bir çizelge de verilmiş bulunmaktadır.

Eski ve yeni kanunlara göre mülki idare amirlerine yapılan ödemeleri gösteren çizelge şöyledir

Derece	Aylık	Eski Kanuna Göre	Yeni Kanuna göre	Fark
			3576,10	+ 518,75
1	2000	3057,35	3061,45	+ 203,20
2	1750	2858,25	2733,60	+ 115,15
3	1500	2618,45	2363,60	— 8,25
4	1250	2371,85	2103,95	— 116,60
5	1100	2220,55	1816,80	— 302,05
6	950	2118,85	1646,20	— 145,75
7	800	1791,95	1444,80	— 242,55
8	700	1687,35		

Bu çizelge evli ve iki çocuklu bir idare amirine göre tanzim edilmiştir.

Bültende esasların vermeğe çalıştığımız bu açıklamalar da gösteriyor ki idarecilerin kendi sorunlarına eğilme zamanları gelmiş ve hatta geçmişir.

Derneğin bu konuda gösterdiği çaba ve hassasiyet bütün idareciler tarafından desteklenmeli ve benimsenmelidir.

Kongrenin olağanüstü toplanması arzusu da bu çaba ve hassasiyetin bir neticesidir. Kanımızca bu kongreye bütün vali ve kaymakamlar ve bucak müdürleri katılmalı ve idareci Bakanlar, milletvekilleri, senatörler ve hatta Başbakan bu kongre için ısrarla davet edilmeli ve katılmaları sağlanmalıdır.

Direnişe geçenlerin haklarını aldıklarını görmekteyiz. Doktor ve sağlık personelinin boykot kararı ve tepkileri sonunda ödeneklerin verilmesine karar verilmesi bu konuda

bizlere iyi bir örnek olmalıdır.

Bir idarecinin maiyetindeki tahrirat katibinden, astsubaydan daha az önemli görülerek herhangi bir memur gibi derecelendirilmesi hiçbir zaman kabul edilemez ve edilmemelidir.

Sayın Bakanımızın ve merkezdeki diğer yetkililerin de bu konuda bizimle beraber olduklarına inanıyor ve bu bakımdan haklı davamızda başarılı olacağımızı şimdiden müjdelemek istiyoruz.

Türk İdareciler Demeği Genel Başkanlığından son olarak bildirildiğine göre yukarıda yapılacağından söz edilen olağanüstü kongre 10 Ocak 1971 Pazar günü saat 10.00 da Kızılayda bulunan Kızılay Konferans Salonunda yapılacaktır.

Gündeminde aşağıdaki konular bulunan kongreye bütün idare-

recilerin katılması ısrarla istenmektedir.

Gündem

1 — Personel Kanunu karşısında Türk İdarecisinin uğradığı kayıplar

2 — Bu durum karşısında takınılacak tavır ve başvurulacak tedbirler

3 — Dilek ve temenniler

Tazminatlarla İlgili Olarak İçişleri Bakanlığına Dilekçe Verildi.

1078 sayılı Kanun gereğince her ay maaşla birlikte İdare Amirlerine ödenmekte olan tazminatların Personel Kanununun yürürlüğe girmesi üzerine verilmemesi İdare Amirlerinin haklı itirazlarına sebep olmuş ve bu arada Türk İdareciler Derneği tarafından teksir edilerek dağıtılan örnek dilekçeler ilgililer tarafından doldurularak İçişleri Bakanlığına verilmiştir.

657 sayılı Kanunun geçici 16. maddesindeki «Bu kanunun malî hükümleri ile sosyal yardımlara ait hükümleri yürürlüğe girinceye kadar halen yürürlükte bulunan kanunlara göre verilen aylık, ödenek, yardım ve zamların ödenmesine devam olunur.» hükmüne istinaden verilen bu dilekçeler taşradaki meslekdaşlarımız ve idarecilik mesleğiyle yakından ilgili bulunanlar yönünden yararlı bilgiler ve kanun maddeleri ihtiva etmesi bakımından aynen

alınmıştır.

Aşağıda aynını aldığımız dilekçe şu şekildedir :

«657 sayılı kanunu değiştiren ve yeni hükümler ekleyen 1327 sayılı kanuna göre yapılan intibak ve göstergelere göre düzenlenmiş Aralık 1970 ayma ait.....bordrosu ile tarafıma.....TL. ödenmiştir. Gerek maaş bordromun tetkikinde ve gerekse maaş mutemedinin beyanından anlaşıldığına göre, tarafıma ödenen meblağ yalnız maaşı kapsamış, ayrıca mülki İdare Amirlerine 1078 sayılı kanun gereğince her ay maaşla birlikte ödenmekte bulunan tazminat dahil edilmemiştir. Bunun sonucu olarak Aralık 1970 ayında bürüt 1250 TL. noksan ödeme yapılmış ve ilerdeki aylarda da aynı miktar noksan ödeme yapılacağı anlaşılmıştır. Böylece önemli derecede menfaatinin haleldar olduğu açıktır.

Halbuki 657 sayılı kanun geçici 16. Maddesi aynen şöyle demektedir :

«Bu kanunun malî hükümleri ile sosyal yardımlara ait hükümleri yürürlüğe girinceye kadar halen yürürlükte bulunan kanunlara göre verilen aylık, ödenek, yardım ve zamların ve ödenmesine devam olunur.

Yukardaki hüküm üç anlam taşımaktadır :

1 — 657 ve 1327 sayılı kanunlardan önceki kanunlara gö-

re verilen aylık ödenek, yardım ve zamların ortadan kalkması için zikri geçen Kanunun malî hükümleri ile sosyal yardımlara ait hükümlerinin yürürlüğe girmesi yani uygulanması gerekir. Burada önemli olan unsur malî hükümlerin sosyal yardımlarla birlikte ve beraber uygulanması şarttır. Madenin ifadesinde kullanılan «ile» edatı, bu şartın zorunlu delilidir.

2 — Maddenin ifade ettiği «Malî Hükümler» in tamamen uygulanması gerekir. Bu malî hükümlerin neler olduğunu 657 sayılı kanuna ek 1327 sayılı kanunla değişik 147. madde göstermektedir.

Buna göre Devlet Memurları hakkında getirilen malî hüküm ve menfaatler şunlardır :

- a) Aylık,
- b) Sözleşme ücreti,
- c) Gündelik,
- ç) Ödül,
- d) Temsil gideri,
- e) Ders görev ücreti,
- f) Fazla çalışma ücreti,
- g) İş güclüğü ve risk zammı,

Şu hale göre kanun malî hükümlerinin uygulanmış sayılabilmesi için, her hangi bir geri bırakma hükmü bulunmadığına göre, yukardaki 8 unsurun Devlet Personeline ödenmiş bulunmakta olması gerekir.

3 — Aynı kanunun sosyal yardım olarak Devlet Personeline getirmekte bulunduğu hususlar ise

kanunun 187 ve müteakip maddeleri gereğince şunlardır :

- a) Emeklilik,
- b) Hastalık ve analık sigortası,
- c) Yeniden işe alıştırma,
- ç) Ek sosyal sigorta ve yardımlaşma,
- d) Mahrumiyet yeri ödeneği,
- e) Mesken ihtiyacının giderilmesi,
- f) Aile yardım ödeneği,
- g) Doğum yardımı,
- h) Ölüm yardımı,
- i) Tedavi yardımı,
- j) Cenaze masrafı,
- k) Giyecek yardımı,
- l) Yiyecek yardımı,
- m) Yakacak yardımı,
- n) İş güclüğü ve iş riski zammı

Yukarıda gösterilen yardımlardan yalnız emeklilik yardımı uygulanmakta ve halen yapılmakta olan doğum, ölüm yardımları ve kısmen konut, tedavi, giyecek, yiyecek, yakacak yardımları ise eski kanunlara göre devam ettirilmekte, fakat geri kalan sekiz çeşit yardım hiç uygulanmamaktadır.

Şimdi geçici 16. maddeye göre 657 ve 1327 sayılı Kanunların yürürlükte olabilmesi için bu kanunların malî ve sosyal yardım hükümlerinin birlikte ve tamamen uygulanması gerekmektedir. Halbuki :

1 — Kanunun mali hükümlerinin bir kısmının uygulanması, o kanunun tamamen uygulanması anlamına gelemez. Devlet, kamu hizmetinde çalıştırdığı personeline çalışma şartları, asgari bir hayat seviyesi ve sosyal olanaklar sağlamak bakımından mevzu kanunlarla öngörülmüş maddî menfaatlerin tamamını vermesi yükümlülüğü altındadır. Yoksa, bir kısmını vermek, bir kısmını vermemek gibi bir tasarrufta bulunmak, personelin kanunlarla verilmiş haklarının, keyfi bir takdirle ihlali sayılır.

2 — Keza sosyal yardımlar hakkındaki hükümlerin dahi uygulandığı kabul edilemez. Gerçekten 657 sayılı Kanunun 187 ve müteakip maddelerinde gösterilen 16. çeşit yardımın yalnız emeklilik hükmü uygulanmaktadır. Diğer 15 yardımdan doğum, ölüm, kısmen tedavi, yiyecek, giyecek yardımları halen eski kanunlara göre devam etmektedir. Bu dahi göstermektedir ki, 657 ve 1327 sayılı Kanunların sosyal yardımlarla ilgili maddeleri' uygulanmamakta ve uygulanıncaya kadar eski kanun hükümleri yürürlükte bulunmaktadır.

3 — Yine 1327 sayılı Kanunun geçici 20. maddesi, kanunun 32. (sınıflandırma), 33. (kadrolar), 39. (Devlet memurluğuna alınma), 50. (yarışma sınavları), 79. (yabancı ülkelere gönderme), 95. (devir ve

teslim), 107. (sağlık işleri), 125. (disiplin cezaları), 134. (disiplin kuralları), 178. (fazla çalışma), 179. (temsil giderleri), 190. (mahrumiyet zammı), 210. (cenaze masrafları), 211, 212, ve 213. (giyecek, yiyecek, yakacak), 214. (yetiştirme), 223. (öğrenci okutma), 231. (görüşme ve damama kurulları), maddeleri gereğince tüzük ve yönetmeliklerin altı ay içinde hazırlanıp yürürlüğe konulacağı ve yürürlüğe kadar eskidenberi yürürlükte bulunan kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağını emretmektedir.

Halbuki, sınıflandırma ve kadrolarla ilgili olanlar haricinde her hangi bir tüzük veya yönetmelik çıkarılmamıştır. Örneğin mülki idare amirleriyle sıkı sıkıya ilgili (temsil giderleri) yönetmeliği halen çıkmamıştır.

Bilindiği üzere mülki idare amirleri için 5027 sayılı Kanunla kabul edilen temsil ödenekleri, vali, kaymakam ve bucak müdürlerinin Devlet ve Hükümeti temsil etmelerinden ötürü verilmekte idi. Bu kere Devlet Memurları Kanunu da temsil giderleri diye bir ödemenin yapılmasını kabul etmek suretiyle aynı konuya önem vermiş ve hatta zaruret görmüştür. Son olarak 5027 sayılı Kanunu değiştiren 1078 sayılı kanun ise mülki idare amirlerine yalnız temsil görevlerinden dolayı

değil yaptıkları görevin önemi, Devlet için taşıdığı ağırlık ve sorumluluktan ötürü tazminat verilmesini öngörmüş ve böylece mülki amirlerin görevlerinden dolayı bulundukları risk ve yaptıkları işlerin güçlüğü karşılanmış olmakta idi.

Görülüyor ki 657 sayılı kanunun temsil giderleri, iş güçlüğü ve iş riski dolayısıyla öngördüğü ek ödeme, daha önceden kanun koyucu tarafından kabul edilerek, mülki idare amirlerine ek bir ödemenin yapılmasını, eskiden beri kabul etmiştir. Böylece 5027 ve 1078 sayılı Kanunlarla 657 sayılı Kanun amaçlarda birleşmiş ve ayniyeti sağlamıştır.

Yukarıdaki arz ve izahlarımız muvaceshinde geçici 20. madde geçici 16. maddeyi teyid etmekte ve maaşlar dışında, kanunun malî hükümlerinin yürürlükte olmadığını göstermektedir,

Sonuç :

Netice olarak 657 sayılı Kanuna 1327 sayılı Kanunla eklenen 16. ve 20. maddeler gereğince, maaşlar dışında kalan malî hükümlerle sosyal yardım hükümleri henüz yürürlüğe girmemiş bulunduğundan, bu kanunlardan önceki kanunlarla verilen ödenek, yardım ve zamlar yürürlükte bulunmaktadır. Bu sebeple mülki idare amirlerine verilen tazminatlarla ilgili 1078 sayılı Kanun da henüz yürürlükte

bulunmaktadır.

Yukarıdan beri arz ve tafsilen izah olunan sebepler dolayısıyla henüz hazırlanıp yürürlüğe konulmamış tüzük ve yönetmelikler, eski kanunların bana sağladığı menfaatleri ortadan kaldırmadığı için, Aralık 1970 ayından itibaren verilmeyen ve ileriki aylarda da verilmeyeceği anlaşılan mülki idare amirliği tazminatının öden-memesi kanunun lafzına ve ruhuna aykırılık teşkil etmektedir.

Bu sebeplerle yüksek Bakanlığınızdan, kesilen tazminatının ödenmesini ve müteakip aylarda da herhangi bir kesinti yapılmamasını, ödeme yapılmayacaksa, hakkımı yargı mercile-rinde aramak üzere, işbu dilekçeme cevap verilmesini arz ve talep ederim. Saygılarımla.»

Bu şekilde yazılarak Bakanlığa sunulan dilekçelere Bakanlıkça verilen cevapta tazminat veya temsil ödeneğinin ödenmesine imkân görülemediği bildirildiğinden meslekdaşlardan bazıları ve bu arada İÇSEN, idarecileri temsilen Danıştayda dava açmağa karar vermişlerdir. Sendika tarafın-dan açılan dava kazanıldığı takdirde bunun neticesi bütün idarecilere raci olacak ve birer birer dava açma külfeti olmayacaktır.

• **Türk Belediyecilik Derneği Tarafından Tertiplenen Belediye Kâtipleri Kursları Devam Etmektedir**

Türk Belediyecilik Demeği tarafından muhtelif tarihlerde açılan ve çeşitli il, ilçe ve kasaba belediyeleri kâtiplerinin çağrıldığı kurslar devam etmektedir.

8 Aralık 1970 tarihinde açılan ve çeşitli il, ilçe ve kasabalardan çağrılan 32 belediye kâtibinin katıldığı kurs Devlet Personel Dairesi Konferans salonunda, başlamıştır.

Bundan önceki kurslarda olduğu gibi kayıt işleri ve açılıştan sonra, Türk Belediyecilik Derneğinin ve kursun amaçları ve kurs programı Türk Belediyecilik Derneği Sorumlu Müdürü Dr. Nuri Tortop tarafından açıklanmıştır.

Daha sonra, Belediye Kanunu ve uygulaması, Belediye gelirleri, bununla ilgili mevzuat konuları açıklanarak tartışılmış ve kursiyerlerin anlamadıkları ve uygulama-mada tereddüt ettikleri hususlar açıklığa kavuşturulmuştur.

Planlama ile belediyelerin ilişkileri, resmî yazışmalar, muhasebe defterleri ve aylık hesaplar, belediye personel mevzuatı, İdarî vesayet, belediye meclis ve encümen toplantıları ve zabıtları, itfaiye (yangın söndürme) hizmetleri, trafik fonu ve belediyelere yardım yönetmeliği gibi konular daha sonraki günlerde açıklanarak belediye kâtiplerinin uygulamadaki müşkülleri telafi edilmeye çalışılmıştır.

Kursun bundan sonraki

kısımında, belediye sorunları üzerinde açıklamalar ve evlendirme işleri, belediye zabıta hizmetleri, belediyelerin alım satım ve kiralama işleri, İller Bankasının belediyelerle ilişkisi, belediye imar işleri, yapı ruhsatları, yapı ruhsat harcının hesaplanması, organizasyon, metod, dosya ve evrak işleri, belediye hizmetleri, belediyelerin halkla ilişkileri, gibi konular açıklanarak Ankara belediyesinin muhtelif tesisleri gezdirilmiş ve kursiyerlere uygulamadaki örnek çalışmalar gösterilmiştir.

Kursun sonunda, konuların genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve sertifika dağıtımını müteakip kurs sona ermiştir.

Türk Belediyecilik Derneğinin Belediye personeli yetiştirmek ve son gelişmeler çerçevesi içerisinde beldelerde ve belde sakinlerinin ihtiyaçlarında meydana gelen değişiklikler nazara alınarak yaptığı hizmet içi eğitimin yaran meydana gelir.

• Kitaphımıza Gelen Kitaplar Çağdaş Çalışma Düzeninde Kişiler Arası İlişkiler

Dr. Roger F. Tredgold tarafından İngilizce olarak yazılan bu eser Dr. Cevdet Aykan tarafından dilimize çevrilmiştir.

Kitabın önsözünde de belirtildiği gibi, kişiler arası ilişkilerin ruhsal yönü, konuda geniş tecrübesi bulunan bir psikiyatrist

tarafından İncelenmektedir. Çalışma hayatının yarattığı ruhsal tepkiler, bunalımlar ve bunların verime etkileri; baskı altında kişilerin ve grubun davranışı, önderlik ve yönetilmenin özellikleri, çalışma hayatında çatışmalar ve benzeri sorunlar eserde ele alınmış ve açıklanmıştır.

Kitap yazarının kişiler arası ilişkilerde eğitim kurslarının öncülerinden olması, kişiler arası ilişkilerin eğitilmesi ve araştırılması gereğinde, kamu oyunu oluşturma ve eğitim yöntemlerinin geliştirilmesinde büyük katkısı bulunması nedeniyle yazdığı bu kitap ayrı bir değer taşımaktadır.

Çeviren de önsözünde, toplumumuzda, çalışma hayatında engelleyici tutumların çokluğundan, çalışanların yakındığını, kişiler arası ilişkilerde ve yönetimde yeni alışkanlıklara ihtiyaç duyulduğunun genellikle yöneticiler tarafında söylendiğini ifade ederek, son elli yıl içindeki gelişmelerin çalışma düzeninde meydana getirdiği değişimler konusunda şöyle bir açıklamada bulunmaktadır :

«Gerçekten son elli yıl içinde, gelişmiş toplumlarda, geleneksel çalışma alışkanlıklarından, ilmi yöntemlere dayalı çalışma biçimine kayıldığı dikkati çekmektedir. Bu değişimlerde, çalışan kişinin özelliklerinin,

ihtiyaçlarının ve çalışma grubu içindeki davranışlarının, psikoloji ve psikiyatri uzmanlarınca incelenmesi, büyük katkı olmuştur. Ayrıca bu yöndeki çalışmalar, çalışma hayatında yeni bir dönemin de başlangıcı olmuştur.»

Resmî bulgulara göre, iş kazaları, işe devamsızlık, işde hastalanma sonucu yitirilen iş günlerinin, toplam iş gücüne oranı yönünden, dünyada başta gelen ülkelerden olduğumuz belirtilen önsözde, bir yılda iş kazaları nedeniyle yitirilen iş gücü tutarının, grevler nedeniyle yitirilen iş gücü tutarından sekiz kat fazla olduğu açıklanmakta ve bu belirtilerin çalışma hayatımız bakımından sağlıksız belirtiler olduğu ve bunun için alınması gerekli tedbirlerin neler olduğu izah edilmektedir.

Kitaptaki konular 15 bölümde İncelenmektedir.

Birinci Bölüm, Kişiler Arası İlişkilerin Değeri başlığını taşımakta ve burada, Toplumsal yeteneklerde yetersizlik, kişiler arası ilişkilerin verimliliğe etkisi, kişisel yeterliklerde değişiklikler gibi konular İncelenmektedir.

İkinci Bölüm, Psikolojik Direnmeler adı altında, Duyguların inkârı, bilinmeyen korkusu, hastalıktan korkma, çok güç ya da bilimsel değil, yeniye direnme, eyleme direnme gibi konuları açıklamaktadır.

Üçüncü Bölüm, Hastalıklar - Çatışmalar - Toplumsal Bilimler konularını içine almakta ve burada, üretime nevrozun etkisi, işte yetersizlik, nevrozun başkalarına etkisi, kötü etkenlerin belirtisi olarak nevroz, endüstri alanındaki çatışmalar, toplumsal bilimlerde yardım, endüstrinin şüpheleri ve kararsızlıkları, toplumsal bilgilerin güçlükleri, gelişen ülkeler konuları detaylı olarak incelenmektedir.

Dördüncü Bölüm, aklın işleyişi başlığını taşımakta ve akıl - bilinç ve bilinç dışı, iç güdüler, insanın uyumluluğu, çatışma, bir başka hedef, mantığa bürüme (aklıleştirme), yer değiştiren davranış ve suçlama, bilinç dışı ve bastırma, dışa yansıtma, ayırma, hayal kurma, kişilik, insanlar niçin tepkilerinde değişirler gibi konular incelenmektedir.

Beşinci Bölüm, endüstride grup davranışı adı altında, haberleşme, baskılara karşı tepkiler, geçmişin mirası, kırtasiyecilik ve grevler gibi konuları açıklamaktadır.

Altıncı Bölüm, insanlar neden çakşırlar başlığını taşımakta ve burada, iş nedir, işe isteklendirme, mensup olma duygusu, kendini belirtme ve değer yargısı, sorumluluk duygusu, grup morali, maddi güvenlik kaygusu, yeterlik kıvancı, düzen duygusu, sahip olma eğilimi, kadınları işe

isteklendiren etkenler, Edinburgh Dükü'nün Oxford Konferansı, endüstri ne yapıyor gibi konular açıklanmaktadır.

Yedinci Bölüm, Çalışmada mutsuzluk - belirtileri ve çözüm yolları adı altında, sahipsizlik duygusu (yabancılaşma), kişi değerinin anlaşılmasında ve kişiye değer verilmemesi, çalışanın kendi yeteneğine güvenmemesi, sorumsuzluk, düzen duygusu yokluğu, elde edilecek bir şeyin olmaması, geçmişin kalıntıları, adil ödeme, uygulamada güçlükler gibi konular incelenmektedir.

Sekizinci Bölüm, Boş zamanın iyi ve kötü değerlendirilmesi başlığını taşımakta ve burada, boş zamanı değerlendirme, oyalanma, spor, yaratıcı eylem gibi konular açıklanmaktadır.

Dokuzuncu Bölüm, düşüncelerin iletilmesi adı altında, yanlış anlamalar temel etkenler gibi konular incelenmektedir. Yazar buna haberleşme demektedir.

Onuncu Bölüm, Sağlıksız Tepkiler başlığını taşımakta ve burada, bunalım depresif durumlar, suçluluk, duygusu, saldırganlık, histeri, psikomatik hastalıklar oksesiyon ve kompulsiyon, psikotik durumlar, alkolikler gibi konular incelenmektedir.

Onbirinci Bölüm, Özel Durumlara ve Kişilere Bağlı So-

runlar adı altında, topluma uymayan kişiler, geri zekâlılar, fiziki yönden sakat kişi, kaza yapmağa yatkın kişiler, yaşlanan işçiler ve yöneticiler gibi konuları açıklamaktadır.

Onikinci Bölüm, Önderin ve Yönetilmenin Özellikleri' başlığım taşımakta ve burada, özelliklerin listesi, önderin kabul edilişi, yeteneklerin geliştirilmesi, posta-başının yeri, kadınların önderliği, orta seviyedeki yöneticiler, üst yöneticiler, arkadaşlık ve bağlı olma gibi konular işlenmektedir.

Onüçüncü Bölüm, Önderlik Eğitime Karşı Direnme adı altında, önderlik eğitimle öğrenilebilir mi, öğrenmeğe karşı direnme, yöntemler gibi konular açıklanmaktadır.

Ondördüncü Bölüm, Kişiler arası ilişkilerde eğitim kursları bölümün amacı, sınıfın başlangıcı, program, sonuçlar, iş yerinde eğitim, daha büyük gelişmeler,

eleştiriler, kurstan sonra konuları işlenmektedir.

Onbeşinci Bölüm, Ruhi İlk Yardım adı altında, Kimin sorumluluğu, üç kural, toplumsal yeterlikler, dinleme, yakınma, bir şeyler yapma ve ıraklaşma, danışma, inandırmak, açıklama, öğüt vermek, başvurma, tampon, kendi tepkilerimiz gibi konular açıklanmaktadır.

215 sayfa olan kitap çeviricisinin de bir akıl ve sinir hastalıkları uzmanı olması, kişiler arası ilişkilerin ruhsal yönüyle, özellikle kişisel merakları ve konuşmacı olarak katıldığı bazı seminerler nedeniyle ilgilenmesi bu kitabı yönetici ve kişiler arası ilişkilere ilgi duyan her kişi için gerekli ve yararlı kılmıştır.

20 lira bedelle satılan bu kitaptan isteyenler Dr. Cevdet Aykan - Mithatpaşa Caddesi No. 54/1 Ankara adresinden temin edebilirler.

FİHRİST

TÜRK

İdare Dergisi

321 - 326 Sayılı Nüshalarında Yayınlanan Yazıların Konularına Göre

FİHRİST

321 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazarı
3	İller Bankası ve İdare	Ceyhan DEMİR
21	Kaçakçılık Kanunu Uygulamasında	Teoman ERGÜL
	Özellik Gösteren Bazı Sorunlar	
29	Fransada Şehrsel Topluluklar Üzerinde	Ragıp GERÇEKER
	İnceleme Raporu	Dr. Jur. Alim
		Şerif ONARAN
97	Devlet Memurlarına İntisap İddiası ile	Dr. A. P. GÖZÜBÜYÜK
	Menfaat Temini Cürmü	
103	Fransada'ki ve Türkiyede'ki Bölge	Vahit Rüştü HEPER
	Planlaması Çalışmalarına Kısa Bir Bakış	
160	Belediyeleri İlgilendiren Önemli	İhsan OLGUN
	İçtihatları Birleştirme Kararı	
171	Mali Komisyonlar Nasıl Çalışır Veya	Doğan PAZARCIKLİ
	İlginin Kaybolduğu Nokta	
177	Batı Almanyada Karlstadt Kaymakamlığı	A. Burhanettin ERGUN
	Hizmet Yönetmeliği	
200	Haberler	Yiğit KIZILCAN

322 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazarı
3	Kanun Yapma Tekniği Bakımından Bazı Düşünceler	Fethi AYTAÇ
11	Türk Hukukunda Yayınların Toplatılmasının Aklî ve İdarî Yönü	Ali BAYKAL
31	Avrupa Konseyi Mahalli İdareler İşbirliği Komitesinin Çalışmaları	M. A. Ömer EVRENSEL
54	Sosyal Psikoloji ve İdare	O. GÜKRÜKÇÜOĞLU
76	Mülki Amirlerin Medeni Kanunla ilişkileri	Sadrettin SÜRBEHAN
100	Fransada Komünlerin Gruplandırılması	Ali YALÇIN
137	Kamu Yönetiminde Gruplar	F. Demir YAŞAMIŞ
156	Başarılı Bir Turizm Politikasının Esasları	M. Sabri YORULMAZ Dr. Jur. Alim
158	Bibliyografya	Şerif ONARAN
197	Haberler	Yiğit KIZILCAN

323 Sayılı Dergi

3	İş Basitleştirme Metodu Konusunda Bir Derleme	A. Sezai AYDIN
34	İdareci Seçme ve Değerlendirme Bir Sohbet	Kâmil DEMİRCİOĞLU
54	Avrupa Konseyi Nasıl Çalışır	M. A. Ömer EVRENSEL
83	Toplum Kalkınması, Vali ve Kaymakamlar.	Bahattin GÜNEY
94	Suçların Önlenmesi	Hüseyin IŞIK
105	3659 Sayılı Kanunun 10. Maddesine Tabi Personel Hakkında Danıştayın Görüşü	İhsan OLGUN

Sayfa	Yazının Adı	Yazan
112	Türkiyede Sosyal Güvenlik ve Sorunları	Ahmet ÖZER
145	Organizasyonda Çatışma	Recai TOSYALI
151	Lyon Şehirsel Topluluğunun Projeleri	Ragıp GERÇEKER
158	İsviçre Konfederasyonunda Kan-ton	Mehmet TARCAN
171	Metropoliten Şehir Problemlerinin Halli İçin Bir Örnek	Orhan ZAİM
181	Gürün İlçesi İdari Coğrafyası	Erol ÖZGÜREL
190	Kararnameler	Dr. Jur. A.
195	Bibliyografya	Şerif ONARAN
218	Meşhur Valiler	M. Zerrin AKGÜN
222	Haberler	Yiğit KIZILCAN
324 Sayılı Dergi		
3	Merkez İlçe Kaymakamlığı	Arif BAŞARAN
32	Kelkit Vadisi Köylerinin Eski ve Yeni Adları Üzerine Göz Gezdirmeler	B. Sıtkı ORANSAY
53	Yeni İnşa Edilen Konutlara Geçici Vergi Muafiyeti Tanınması ve Nitelik Belgesi	Lütfi F. TUNCAL
67	Özgürlüklerin Korunması Üzerine	F. Demir YAŞAMIŞ
103	Amerika Birleşik Devletlerinde Metropoliten İdarelerin Finansmanı	Orhan ZAİM
127	Çemişgezek İlçesinin İdari Coğrafyası	Mustafa TAŞ
134	Bibliyografya	Dr. Jur. A.
162	Haberler	Şerif ONARAN
		Yiğit KIZILCAN

325 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazarın
3	Türkiyede Zabıta Problemi	Mehmet ALPAY
14	Personel Sendikaları Grev ve Boykot olayları	Ali BAYKAL
43	Yurt Sevgisi	Hüseyin IŞIK
51	Danıştay Kararının İnfazı	İhsan OLGUN
57	Televizyon ve Sinema Filimlerinin Kontrolü Konusunda Son Ge- lişmeler	Dr. Jur. A. Şerif ONARAN
77	İdarede Takdir Hakkı	Sadrettin SÜRBEHAN
107	Çeşitli Toplantılarda ve Gösteri Yürüyüşlerinde Müracaat Süreleri ve Hükümet Komiserliği veya Ticaret Bakanlığı Temsilciliği	M. Emin TAŞPINAR
118	Yer Sarsıntıları	Turgut TİMUR
144	İdare ve Turizmde Halkla İlişkiler Tekniği	M. Sabri YORULMAZ
162	Fransız İdarî ve Siyasî Tarihinde İçişleri Bakanlığı	A. ERGUVANLI
182	Bölgelerin Geliştirilmesini Avrupa Kuruluşlarından Bekleyen Mahalli İdareler İçin Brest Konferansı	M. A. Ömer EVRENSEL
193	İdarî Reforma Yapısal Bir Yaklaşım Şekli	Şerif TÜTEN
206	Metropolisler içinde Baskı Grupları ve Politika	Orhan ZAİM
229	Karapınar İlçesi İdarî Coğrafyası	Ertuğrul ERSOY
245	Kararnameler	
283	Haberler	Yiğit KIZILCAN

326 Sayılı Dergi

Sayfa	Yazının Adı	Yazarı
3	Türkiyede Elektrik Kurumu (TEK Kanunu ve Mahalli İdareler)	Mustafa ARIKAN
16	Para Cezalarının Yerine Getirilmesinde Zorla Çalıştırma	Ali BAYKAL
20	İdarî Davalarda Süre	Neşet ERSOY
28	Yurdumuzda Yaş Sebze ve Meyve Toptancı Halleri Sorunu	Fikri GÖKÇEER
50	Japon Mucizesi	Hüseyin IŞIK
88	Köy ve Köy Mâliyesi	Cemalettin KÖSEOĞLU
106	Cemiyetler	Tacettin PAKELGİL
110	Konutların Yenilenmesi ve Şehir Ekonomisi	F. Demir YAŞAMIŞ
124	Fransada Komünlere Devlet Yardımları	Ahmet ÖZER
138	Leander ve Komün Seviyesinde İdare	Mehmet TARCAN
143	İdari Yerinden Yönetim Anlayışı	Mehmet TARCAN
150	Büro ve Fabrika İşbenzerliğine Doğru	Recai TOSYALI
160	İngilterede Mahalli İdare Reformu	Temel TÜRKAY
204	Genel Meclisler Hakkında 10 Ağustos 1871 Tarihli Kanun	Sabri YAŞAYAN
232	Amerika Birleşik Devletlerinde Metro-politen Alanlarda Mahalli idareler	Orhan ZAIM
256	Kargı İlçesi İdarî Coğrafyası	Avni AKSU
273	Bibliyografya	Dr. Jur. Alim Şerif ONARAN
292	Haberler	Yiğit KIZILCAN